

TARCZAI GYÖRGY

MIKÓ

SOLYMÁR

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

TARCAI GYÖRGY

✱

MIKÓ SOLYMÁR

REGÉNY

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. — Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

Váltáskor az őrsegen soros várjobbágyok helyett maga kapaszkodik föl szolgájával a torony vigyázó-házába. Éjfél régen elmúlt. A foszladozó felhőkön át csak itt-ott pislog csillag. Köröskörül vak setétség nehezedik a vidékre és hangtalan csend. Merzse vitéz, Sóvár porkolábja (a német burggrafból, a későbbi várkapitány szóval volt akkor egyértelmű), lélekzetét visszafojtva figyel. A fel-felzúgó szélben néha felsóhajt az erdő. Egyéb hangot nem hall. Még nem mult el farsang dereka, de már bőjti szelek járnak s nem is észak felől. Napok óta délnyugati szél fujdogál s a rövid tél kevés hava mind elolvadt. Lenn a völgyben már javában szántanak a flammandus vendégek. Éjjel sincs fagy. Mintha az idő kereke visszájára fordult volna. A költöző madarak azonban nem mutatkoznak.

A mult éjjel, kevéssel pitymallat előtt a toronyőrök mégis fajddürgést hallottak. Aki kelet felől strázsált, a kakas bokázó táncát is megleste, alig gerelyvetésnyire a toronytól az erdő szélén. Máskor is ilyen időtájt mutatkoznak a fajdok, de csak messze benn az erdőben, amikor ott még mindenfelé hó van.

— Bolond világ járja! — vélte a vitéz. — Hátha a madarak is megháborodtak.

A fajt kedvéért kerekedett föl a toronyba strázsának Tuskóval, gyerekkora óta hűséges dajkálójával.

Az öreg szolga a vigyázóház folyosóján a deszkapadlóra kuporodott és subájába burkolózva hova-hamar horkolni kezd.

— Tuskó, már megint alszol? — támad rá fiatal ura. — Elűződ a madarakat horkolásoddal!

— Csak szundikálok, úrfi! — dörmög az öreg. — Majd fölbredek, ha dürrögni fog. Ha kell, majd én is rányilazok. Különben tudja, hogy dürgéskor a fajd se lát, se hall s akár egész asszonyserег kerepelhet itt a torony ormán.

Merzse vitéz keresztül lép szolgája lábain s körüljárja a folyosót. A padló itt-ott megroppan léptei alatt. Vállával a vak setétségben néha a szelemenfákba ütődik, amelyek kopjásan faragott vége a fatorony föl-kúposodó tetejének eresztét tartja. Hogy megunja a járást, nagyot ásít és subája alatt íját jól megmarkolva, szemben az erdővel a kerek folyosó korlátjára ül.

— Néha már pitymallat előtt csap le! — gondolja s türelmes megadással hallgatja Tuskó fűrészelő horkolását. Közben elmosolyodik. Eszébe jut, hogy tavaly ilyenkor, amikor először járt itt Miklós bátyjánál látogatóba s dürgéskor a Tarkó alján virrasztottak, a nagy kakas halk dobolása nyomában épúgy fűrészelt, mint álmában az öreg. Közben négy-öt ugrással közelebb lopózott s hogy végül elpattant az ideg íján, a fajd bukfencezve karikázott le lábai elé a nyakán átlőtt nyállal.

Az erdő felől bagolyhuhogás hallatszik. A setétségben csak parázsló szemének villogását látja. A madár nesztelenül imbolyog feléje. A vitéz előszedi íját, de aztán ismét subája alá rejti. A bagoly a torony tetejére szállt s hallani, ahogy zsákmányát ropogtatja. Hogy a szél elállt, lenn is meglevenedik minden. A haraszt

zörög, a bokrok suhognak. Az erdő tolvajkodó vadja oson vissza éjszakai kóborlásából. Nemsokára virrad.

Kelet felől halvány csík hasad az égen. A fenyves szélén néhány gally bólintgat. Merzse vitéz hátra veti a subát, kifeszíti íját, kimerevíti balkezét az íjjal s a félhomályba mered izzó szemével. Háta mögül, a major felől ekkor hirtelen kakaskukorékolás repeszti szét a szürkület csöndjét.

Tuskó talpraáll.

— Furcsán énekel a fajd ma! — dünnyögi nevetve.

Merzse vitéz haragosan dobja feléje íját.

— Kotródj a manóba! — parancsolja, miközben az öreg tegzébe rakja a fegyvert. De aztán mást gondol.

— Add vissza! Te meg eredj le aludni.

Tuskó nem kéreti magát. Befordul a vigyázóház ajtaján s óvatos léptei alatt máris recseg a létra.

A porkoláb a folyosón marad. Eszébe jutott a mocsidlói tótok panasza, hogy róka jár éjszakánként kunyhóik között.

— Hátha erre vált! — gondolja s ismét a korlát-nak dől.

Hajnalodik. A látóhatár halvány csíkja kipirult s a kitisztult égen riadtan halványodnak el a csillagok. Közben vérvörös fény árad széjjel s ragyogásában véges-végig föltárul a vidék. Észak felé büszkén emeli föl fejét a három kúpformájú hegy, a Nagy-Őr (Strázs), Kis-Őr és a Sáros. Köröskörül sokrétűen elnyúló hegyhátak s valamennyin végig tiszafával kevert fenyves. Közül a két folyó lapos dombháttól elválasztott hosszú völgye megművelt földekkel, szét-szórt tanyákkal. Sóvár alatt a jobbágyok falva, ezen túl a Szekcső partján a mocsidlói tótok kunyhói. A vár az erdő szélén, a domb tetején áll egymagában.

Alig egy nyíllövésnyire, félig az erdőbe rejtve hasonló faalkotmány integet: a sóbánya, ahonnan azonban a lengyel bányász nép a télen mind megszökött. S hogy fölkel a nap, szerteömlő fénye legelőbb a fokról-fokra a baloldali völgybe süllyedő kopasz jegenyék sorát aranyozza meg. A jegenyék az országutat szegik be s a flammandus telepesek ültették a fákat, akiknek száz év előtt Géza király az út mellett kétfelől osztogatott földet. Azaz erdőt, de ezt napi járóföldön már régen kiirtották. Az erdős hegyek koszorújában a Sóvár alatt síksággá egyesülő két völgyet a folyók között kockákra bontva szántóföldek, rétek, kertek borítják.

— Terra Epurys! — sóhajt föl Merzse vitéz. Szívében mélységes keserőséggel nézte a szépséges vidéket. Pedig most egy éve, hogy először járt itt s még tél volt, szinte megbabonázták a gyönyörű tájak. Hogy karácsonykor másodizben került ide bátyja látogatására, Miklóst ünnep harmadnapján hirtelen Dénes nádor zászlója alá rendelték a sóvári fegyveres jobbagyok jórészével s ő az újvári ispán parancsára az öregekkel itt rekedt porkolábnak. Nem az bántja, hogy újdonsült vitéz létére a királyi udvar fényéből erre a vadon vidékre került kénytelen számkivetésbe. De háború lesz! Bátyja, társai az udvari vitézek rendjében mind ott harcolnak majd a király, Kálmán herceg, a nádor, a főpapok és egyéb nagyurak zászlói alatt. Neki meg az öreg legényekkel itt kell strázsálnia a gyeput s talán holtáig is itt felejtik.

A vitéz megrázkódik, majd tétován járhatja végig elboruló szemét Eperjes földjén. A két folyó között, balfelől a Tábor-domb mögé veszte a flammandusok telepe a jegenyéken innen úgy fest, mintha óriások

ostáblája lenne. Minden kockát sövény szeg be. Mind-egyik közepén faház, csűrnek magasrahányt szalma-fedeles tetővel. A fedelek közepén ernyős, paticsos kémény. A sövények közeiben dülőutak nyílnak az országútra. A földeken már javában dolgoznak s a tanyákon egyre több kémény füstölög. Túl a nagyobbik folyón, a jegenyék fölött, a hegy fokán is pőfög az új monostor kürtös kéménye.

— A kanonokok tudják, mi a regula! — gondolja a vitéz.

A jeruzsálemi szent Sír kanonokjait Endre király a Szentföldről hozta magával s Kálmán herceg telepítette a boldogtalan végű anyja, Gertrudisz királyné emlékére alapított szent László-monostorba Horvátországból. Konyhájukban naphosszat főznek a jámbor utasemberek számára, akik erre vándorolnak.

S alighogy fölkelt a nap, a gerendafalas bástyán bölénytülkébe fúj a várőrség kürtöse. Mélységes, szag-gatott buffogás nyomában hirtelen a magasba csap a riadó jajgató hangja. Merzse vitéz lesiet a toronyról. A vár és környéke egyszeriben megelevenedik. Lenn a palánkkal körülzárt istállókból a várjobbágyok talpig fegyveresen egymásután vezetik elő felnyergelt lovaikat.

Ősszel Kálmán herceg a gyepe kapuibán (a hegy-szorosokban) napi járóföldre mind kivágatta az erdőt s a szálfákat egymás hegyin-hátán északnak döntötte. Lengyelország felől azóta gyalogszerrel is alig surran-hat át ember. A vármegyeispán parancsára mindazon-által tíz sóvári lándzsásnak minden áldott nap végig kell nyargalásznia a gyepe, Bánk bán földjén kezdve Bakta földjén át a töltszéki vámig, ahonnan már szintén elmentek a vámosok.

A tíz lándzsás lóháton csatarendbe állva a vár udvarában várja a porkolábot. Viharverte, idős ember mind s akármelyiküknek fia lehetne. A lándzsások atyáskodó mosollyal bajuszuk alatt nézik, mint mustálja őket s hogy útnak engedi a csapatot, kardot rántva jókedvűen köszöntik a símaképű legényt.

Merzse vitéz a bástya fokáról néz utánuk, mint kanyarodnak le peckesen lovaikon a meredeken lejtő domboldalon, nyargalnak a jegenyesor felé. Szívesen csavarogna velük naphosszat, de mióta porkoláb lett, valósággal rabja a várnak.

— Urfi! — kiáltja feléje Tuskó. A vitéz bosszúsan fordul a várpalota felé. A vártorony tövében gubbasztó hatalmas szinnek palota volt a neve. Oszlopos tornácának két végében hálókamrák nyíltak. A palota durván összeácsolt vastag gerendafalainak lantornás kis ablakain át csak akkor szűrődött világosság, ha oda sütött a nap. Ám sarkában vörös fenyőszálakból rakott, kikapasztott hatalmas kürtő terpeszkedett s alatta naphosszat fahasábok égtek. A tűz vörös világa végigárad a szin gerendamennyezete alatt s furcsán csapdossa falhoz a benn ténfergő Tuskó hosszúra nyuló árnyékát. A kecskelábú asztalon kenyér, szalonna és párolgó bor várja a porkolábot.

— Százszor mondtam, hogy nem vagyok asszonyanyám vitéze s mégis meleg bort adsz.

Tuskó mentegetőzik.

— Megfogadtam a boldogult nagyasszonynak, hogy valahányszor éjjeli lesen jártunk, mindig meleg borral traktálom.

Merzse vitéz úgy tesz, mintha ásítana, pedig ismét sóhajtani akart. Tízéves korában került árvaságra, de ha rágondol vagy emlegetik, még most is érzi édes-

anyja simogató kezét. S hogy a lócára telepedett, szótlanul falatozik, iszik az ónkupából. Közben lelke szana-széjjel kóvályog. A nyárádi udvarházra gondol, ahol gyermek volt s ahonnan apja páncélosan, tekintélyes lovascsapat élén Endre király kereszteshadjáratával elindult. Betegen és egymagában került vissza a Szentföldről. Emberei mind ott veszték a Táborhegy ostrománál. Ő maga iszonyú sebet szerzett és gyilkoló lázt, mely évekig ágyhoz láncolta. Hogy végül meghalt, alig fél év múlva édesanyjuk is meghalt. A birtok böszörmények kezére került. Szolgáikból csak Tuskó maradt meg, aki hogy-hogy nem, a királyi udvarba is befurakodott, amikor Miklóssal apródnak odakerültek. Miklós bátyja, alighogy vitézzé avatták, most két éve lett Sóvár porkolábja. Ha szerencséje akad s a csatákban megállja helyét, maholnap helyettes ispán lehet. Hogy karácsony óta ő a porkoláb itt, úgy érzi, nem is viszi többre és sohasem szabadul el innen.

— Mit gondolsz, Tuskó, betörnek a tatárok az országba?

— A mi gyepünkön át alig! — gondolja az öreg. — De arra, Beregen túl, vékony az erdő, kevesebb a hegy. A vereckeik kapu nem sokáig állja. No, de azt is jól elzárták.

Merzse vitéz kedvetlenül legyint kezével s hogy halkan felfohászkodott, kisiet.

Kezdődik a mindennapos robot. Ám a várudvar üres. A vitéz megkönnyebbülten lélezkedik föl. Máskor ily időtájt már tele van a várkapu alja panaszosokkal. A királyi vadaskert őrei, a rengeteg mélyében tanyázó szénégetők, a falubeli asszonyok mind az ő nyakára járnak ügyes-bajos dolgaikkal. De különösen a flammandusok fenekednek sokat a vár szolgálai, a mocsidlói

tótok ellen, s egyre arra unszolják, hogy régi hazájuk törvényei szerint tegyen igazságot.

— Aki egy firdung árát lop, annak keze levágassék.

Merzse vitéznek eszébe jut, hogy a mocsidlói tótok közül már egy sem járna épkézláb, ha a flammandusok szája íze szerint büntetné őket apró tolvajcsinyjeikért s hangosan elneveti magát.

— Csakhogy ismét jókedvű! — ujjong Tuskó, miközben elővezeti a vitéz lovát. A porkoláb föl pattan.

— Hát te nem jössz velem? — kérdezi az öregtől.

— Vigyáznom kell, nehogy a strázsa minden koldusjövevény miatt visszatrombitálja.

Valahányszor staféta vagy valami előkelő vendég kerül Sóvár felé, a bástyáról kürtszóval köszöntik. A bölénykürt messzire elhaló szavára a porkolábnak vágatva vissza kell fordulnia. S amióta bátyja táborba szállott, Merzse vitéz még nem igen járt túl a várföldek határán. Még Bakta földjén sem, ahol pedig karácsonykor bátyjával együtt nagy lakomában volt része az ötvös portáján s a mester lányaival remekül mulatott. A flammandusok tanyáit is csak széltül látogathatja meg. Szerencsére Hedrik bíró házatája a várföldekkel határos s Gődült, a bíró lányát bármikor láthatja. Most is arra tart. De közben eszébe jut, hogy még korán van. A ház asszonynépe még aligha végzett a mindennapos nagytakarítással s így hiába állítaná meg lovát a sövény előtt. Aztán meg mintha az a mindig jókedvű, csufolódó teremtés még nem is venné igazi vitézszámba.

A fiatal legény a sóbánya felé fordítja lovát. Karácsony óta nem dolgoznak az aknában. Fatornya el van lakatolva, a várpalotánál is nagyobb lábas szín

nemkülönben s hatfőnyi strázsa őrzi itt a töméntelen kősort. Az őrtálló szavára a többi őt is künn terem a szálfákból összerótt házból. A porkoláb pár szót vált velük s aztán továbbüget. Az erdőbe tér, ahol már szélről is akad vad. Ám alighogy kiszedi tegzéből íját s föl pattantja válla mögött a nyilakkal teletűzdelt puzdra rézkupakját, a távolból felbúg a kürt s Merzse vitéz rosszkedvűen visszafordul.

— Adelfusz úr ő főisztelendősége! — jelenti a falu végén Tuskó. — A szepesi prépost!

— Vajjon hogy került erre? — csodálkozik a vitéz.

— Toboly vára alatt kiárad a Hernád. A Turturhágón (a Branyiszkón) át kerül haza. Tíz lándzsást kér kíséretnek.

A prépost Toboly várában töltötte el az éjt s hajnalban kerekedett föl kíséretével. Minthogy aznap még nem evett, a sóvári palotában terítettett asztalt a maga hozta elemózsiával. Amire Merzse vitéz benyitott, már javában ettek. Ő főisztelendősége kezdetben sehogy sem akarta elhinni, hogy fiatal gyerek létére ő a porkoláb. Csak amire Tuskó is erősítgette, ültette maga mellé, kínálta étellel, itallal. Merzse vitéz karácsony óta, hogy Bakta földjén járt, nem evett ilyen finom holmit. A prépost bora is pompás. S alighogy fölhajtott néhány pohárral, csillogó szemmel fordult az előkelő vendég felé.

— Honnan jön tisztelendő atyám? — kérdezte tőle.

— Budáról (Ó-Budáról), a király kúriájából.

— És mi hír a tatárokról?

— Erdély felől már végig elárasztották a gyepű elvét.

— Be fognak törni?

— Talán, a vereckei kapun. De már ott áll Dénes nádor tízezer lovassal.

— Miklós bátyám is ott van! — büszkélkedik a vitéz.

— A király úr már szintén kibontotta az ország zászlóját Fehérváron. Ám a kunokon kívül nem sokan kerekedtek föl Pest alá. Akiktől urunk Endre király donációit visszaperelte, mind otthon maradnak. S a kunokkal alighanem baj lesz.

— Hát erre mifelénk nem küld sereget a király úr? — érdeklődik Merzse vitéz.

A prépost urat országos gondjai közben sem hagyta cserben jökedve.

— Minek? — évődött a fiatal legénnyel. — Tudja, hogy te vitézkedel itt s ha Lengyelország felől betör, az öreg lándzsásokkal majd csak végeztek a kutya-fejűvel.

Merzse vitéz arca elborul. Vitézi dolgokban nem szerette a tréfát. Különösen a maga rovására nem. S a prépost urat kísérő kanonoknak ugyancsak jökedve kerekedik, de még a szepességi csatlós is vigyorog.

— Bárcsak Vereckén lehetnék! — mondja halkan Merzse vitéz.

— Vagy ott sincs veszedelem? Talán nem is kell a tatároktól megijedni!

— Megijedni nem! — feleli a prépost. — Sed timere bonum est.

A künn felriadó kürtbúgásra a porkoláb mentegőzve hagyja magára vendégeit. Pár perc múlva ki-pirultan kerül vissza s mintha valami jó hírt hozna, lelkendezve jelenti:

— A tatárok már Krakó alatt száguldoznak. Most hozta hírül a vármegyeispán stafétája.

S egy szuszra fujja el, amit az ispán még ezen felül üzent, ha a prépost hirtelen föl nem pattan az asztal mellől s otthagya maradék hideg húsait, lepényeit,

borát, sietve föl nem kerekedik kíséretével. Lovásza már végzett az etetéssel. A tíz lándzsa már szintén ott sorakozott lóháton a várudvaron.

Hogy nyeregben ült, Adelfusz prépost arca megnyugodott, mosolyogva emelte áldásra kezét a leányos képű porkoláb fölé s csapatostul elvágatott.

Merzse vitéz elcsodálkozva néz utána. Hiszen Krakó jó messzire esik a Szepességtől s a Tatur (Tátra) hegyen át még sohasem tört be ellenség. Aztán meg a Silva Zepus-ban táborozik Radiszló herceg serege. A halicsi fejedelem, IV. Béla király sógora, Anna hercegnő ura, nem akart a tatároknak meghódolni, mint a többi oroszok. Népét a hegyek közé küldte, ő maga háromezer válogatott lovas íjászával Magyarországon várja meg a tatárokat, ha ugyan betörnek. Karácsonykor Miklós bátyjával ők is készültek az oroszok táborába látogatóba. A herceg öccseit is magával hozta s a két fiú körülbelül akkora, mint ők.

— Azonban karácsonykor alighanem az oroszok is tábort bontottak! — jut Merzse vitéz eszébe s ugyancsak bosszantja, hogy a préposttól meg nem kérdezte.

Szeme most a vár udvarában a stafétát körülfogó emberekre téved s a vitéz a palotába siet.

— A staféta itt ebédel! — mondja Tuskónak, aki közben már mind biztos helyre rakta a prépost úr elemózsiáját.

— Legalább nem vallunk szégyent! — ujjong a vitéz s a sok jóízű holmira gondol.

— De hova lett a sok enni-innivaló? — faggatja a szolgát.

Tuskó ártatlan képpel mered rá.

— Visszaküldték a lovászt a tarisznyáért! — hazudja s halkan tovább dörög:

— Jó lesz a birkahús is az ispán emberének!

Künn ismét fölbúg a kürt. Tuskó ura nyomában a várbástyán terem s ugyancsak méltatlankodva rázza fejét.

— Hát nem látja kend — támad a strázsára — hogy csak Hedrik bíró a flammandusok véneivel. S idevalósiaknak nem dukál riadó.

A flammandusok kordékon kocogtak a vár felé, mint mindig, ha valami súlyos eset merül föl. A patak hídján keresztül robogva mind leugrott kétkerekű szekéréről, letakarta az elébe fogott lovat s hatan egymásután gyalogszerrel vonultak föl. Merzse vitéz tisztességtudóan a várpalotába vezeti őket, de szinte nyitva felejtí száját, amikor panaszukat hallja.

— Védje meg a flammandusokat Mikó solymár ellen! — kezdi Hedrik bíró.

A porkoláb tanácstalanul mered rá.

— Itt akar tanyát verni a Tarkő alatt, a Terra Epuryes tőszomszédságában.

— Igazán? — ujjong föl Merzse vitéz s szinte nyakába ugrik az öreg flammandusnak örömében.

Mikó solymár ugyancsak nagy úr s az országban mindenfelé nagy a becsülete. Mint Imre király özvegyének apródja, alig tízéves korában szakadt el hazájától. Bejárta az egész világot. Fridrik császár barátságára méltatta. Csak amikor a császárné, Imre király özvegye meghalt, került haza s daróci birtokán, Borsodban vonta meg magát s fiainak és a sólyomnevelés nemes mesterségének élt. Atyja, Tibold mester is híres vadász volt, II. Endre király vadásztársa. II. Endre Daróctól a saári monostor birtokáig minden földet neki ajándékozott, amiért egyszer a Bükkben bölényvadászaton egy rátámadó fenevad elől életét megmentette. Szinte

fél Borsod vármegye így került a bölényölő Tibold mester birtokába. Hogy azonban II. Endre meghalt, Mikó solymár mindent önként visszaadott IV. Béla királynak ősei örökén, a Nyáráddal szomszédos Darócon kívül. Cserébe beérte a privilégiummal, amelyet a király ajánlott föl neki, hogy gyepűn innen, gyepűn túl minden gazdátlan földön kedve szerint vadászhat, verhet tanyát háza népével. Évek sora óta járja sorra a határokat. Merzse vitéz gyerekkora óta sokat hallott a híres solymárról, de álmában sem gondolt arra, hogy Sóvár vidékén jár.

— Hol tanyázik most és mikor készül mifelénk? — faggatja a flammandusokat.

— Hát nem tudja? — csodálkoznak ezek.

— Itt telelt a Simonkő ormán!

Merzse vitéz tudott a Simonkőről, ha nem is látszik innen. A Nagy-Órhöz hasonló, kúpformájú, de még magasabb hegy, a sóvári hegyeken túl, ezek Zemplén felőli oldalán áll egymagában.

— Emberei már vágják az erdőt a Delnye völgye felé! — mesél tovább Hedrik.

— Ugyan minek? — csodálkozik a vitéz.

— Utat vágnak költöző szekereinek.

— Hisz ez pompás! — rebegi a fiatal legény kipiruló arccal.

A flammandusok háborognak.

— De itt akar tanyát verni a Tarkő alján — ismétli a bíró.

— Ehhez joga van. De kitől tudják?

— Bakta mester jelentette. Vasárnap nála járt Mikó solymár fia holmi cifra művű zablák okáért. Tőle hallotta.

— Derék dolog! — véli a vitéz.

— Kendnek talán igen. Ám mi nem örülünk neki.

— Ugyan miért nem?

— Egész hadsereggel jár. Asszonyainkat féltjük embereitől. Az asszonyok meg csirkéiket sólymaitól.

Merzse vitéz fölkacag.

— Hiszen tudhatnák kendtek, hogy a vadásznép van olyan becsületes, mint akár a szerzetesek. Aztán meg csak nincsen emberei között szaracénus vagy böszörmény.

— De van! — csap a szavába a bíró.

— Öten vannak arabusok. Még Palermóból hozta őket Magyarországra.

— No, akkor öreg legény mind!

A flammandusok azonban nem nyugosznak. Azt követelik, állja el a solymár útját lándzsáival.

— Vajjon milyen jusson? — pattan föl a vitéz.

— II. Endre királyunk törvénye alapján: Királyi lovászok, pecérek, solymárok szabad birtokra nem mehetnek.

A törvénnyel szemben Merzse vitéznek mindig nagy volt a respektusa, különösen ha először hallott ilyenről. Ám képtelenségnek vélte, hogy belekössön Mikó solymárba, amikor a Tarkó, a sóvári hegyek erdős oldalából kinyúló kopár sziklafok, jó néhány nyíl-lövésnyire esik a Terra Epurjestől.

— Semmi közöm ebben! — torkolja le türelmetlen szomszédait.

A flammandusok hiába ijesztgetik, hogy a vármegyeispánhoz fordulnak panasszal. A vitéz nem hajlik szavukra. Hogy elrobogtak, mégis kedvetlenül néz utánuk. Aztán lovára pattan s lassan a távozó kordék nyomába poroszkál. A dombalján a flammandusok a Tarca völgyének, Bakta földje felé fordulnak. Nyilván az ötvöshöz mennek, aki ügyes-bajos dolgaikban

szinte orákulumuk. A vitéz most hirtelen megsarkantyúzza lovát s a jegenyék irányába vágtat Hedrik bíró portája felé.

Güdül épp szöszt tereget a tornácon s hogy észreveszi a sövény mellett, jókedvűen feléje kiabál.

A flammandusok a magyar határőrökkel telerakott gyepű mentén már mind tudtak magyarul. Csak kiéjtésüknek esett még híja. A fiatal lány is furcsán selypítette, tagolta:

— Mersz-e vi-téz?

— Hogyne mernék! — évődik vele szokása szerint a fiatal legény. De hogy a lány a sövénynek kerülve ráveti mosolygó macskaszemét és megfenyegeti, elkomolyodik.

— Baj van ám!

— Csak nem a tatár?

— Rosszabb! Összekülönböztem Hedrik bíróval.

— Borzasztó! — rémüldözik Güdül, de arca most is merő mosolygás.

A ragyogó napfényben, formás alakjához tapadó hófehér irhaködmönében, szalagok közé font aranyhajával, kipirult nevető arcával sohasem tűnt föl neki szebbnek a jókedvű teremtés. Güdül ugyan úgy bánik vele, mintha csak öccse és nem is királyi vitéz, sőt porkoláb volna. A legény most mégis maga sem tudja miért, egész komolysággal s minden áron a solymár pártjára akarja hódítani a lányt. A sövénynek dőlve csodás dolgokat mesél róla, gyermekkorán kezdve, amikor még az ő szüleinek birtoka Daróc szomszédságában megvolt.

— Öreg ember? — érdeklődik a lány.

A legény elpirul. Úgy beszélt a solymárról, mintha csak tegnap paroláztak volna.

— Gyerekkorom óta nem láttam! — vallja be őszintén. — Ám három fia van. Egy sem lehet nagyobb, mint én.

— Hogy örülnek majd a Bakta lányok! — tapsol Güdül. — Flammandus legénnyel bezzeg alig állnak szóba. S kigyelmed mikor járt ott?

— Darócon?

— Dehogy! Bakta földjén.

— Karácsonykor — feleli a legény s tovább beszél Mikó solymárról. A lány most már figyel. Ám alighogy nekifohászkodott, a szó a vitéz torkára forr. Messziről ismét fölbúg a bölénykürt s egymás nyomában háromszor ismétli meg harsogó riadóját. Güdül ijedten kapaszkodik a sövény galyaiba. A vitéz szó nélkül lovára pattan, az országútra ugrat, itt előbb Delnyefőnek, majd Bakta földje felé fordul. S mintha a visszafelé kocogó Hedrik bíró kordéjától riadt volna meg, a következő pillanatban árkon, bokron, szántóföldön, kerten át toronyirányt Sóvár felé vágat. Eszébe se jut, hogy a híd felé kerüljön. Lova mint a szélvész röptíti át a Szekcső folyó vizén s az egyre meredekebb domboldalon is vágatva rohan tovább. A hármas riadó csak fejedelmi jövevénynek szólhat.

— Alighanem Kálmán herceg! — gondolja Merzse vitéz.

A várjobbágyok már ott sorakoznak a külső udvarban a várkapu mellett kétfelől.

— Ki jött meg? — kiáltja a porkoláb.

— Még nem tudjuk! — feleli Tuskó s elkapva a gyeplőt a bástyára vezeti urát.

Mocsidló felől, a Szekcső partján fényes lovascsapat üget a vár felé. A kenderáztatót libasorban megkerülik. A jobbágyfalu utcáján ismét egy bokorba zárkóz-

nak. Elül három lovas jön egymás mellett; mind a három pompás nyestsubában, nyestkucsmával fején. A drága prémek, mint az arany, úgy csillognak a ragyogó napfényben. A középső lovas kétágú szakállával úgy fest, mint Szent László király a templomok képein. A két szélső fiatal, simaképű legény. Alig gelyvetésnyire mögöttük farkasbördolmányban, hegyes süveggel fején féltucatnyi fegyveres üget, végül két csallós vezet közbül málhás paripát.

— Csak Radiszló herceg lehet! — találgatja a porkoláb s a nagy úr elébe a várkapu alá siet.

A külső várudvarban a három nagyúri jövevény lovára terítve subáját, leszáll s gyalogszerrel megy tovább.

— Mégsem Ratiszláv! — rebegi Merzse vitéz, de azért lekapja süvegét. Hirtelen eszébe jut, hogy édesapja ma talán épúgy festene, ha élne, mint ez a délceg, naptól barna, szakállas, idősebb úr, aki mosolyogva lép feléje remekbe szabott, bogláros bördolmányában s miközben kezét kitérve reá néz, fiatalosan ragyogó szeme merő jószág.

— Kicsoda kigyelmed, nagy jó uram? — kiáltja Merzse vitéz elcsodálkozva.

Az idegen két keze közé kapja buksi fejét s csöndesen felel:

— Mikó solymár!

II.

Az ebéd ugyancsak ízlett a vendégeknek. A többféle hideg pecsenye és a nyárson sült birkacomb remek volt. Lepényekről ettek, mint fa- vagy cseréptányérok helyett mindenfelé akkoriban a jobbmódú magyarok.

S végezetül a Mikó-fiak a ropogósra sütött, borssal meghintett lepényeket majsolták.

— Bizony jó szakácstok van! — mondta Mikó solymár Tuskónak, aki a hátamögött állt s asztal fölött jól tartotta szóval.

— Már az a szepesi prépost úrnak főz! — hebegte a szolga tétován, mert csak nem állhatott elő azzal, hogy maradékokkal tartotta jól ura előkelő vendégeit.

— És mikor vitte el, mikor járt itt? — kérdezte a solymár.

— A prépost úr? Épen ma reggel. De hogy a staféta Krakó ostromának hírével utólérte, rögtön tovább utazott.

Mikó úr nevet. Ő már azt is tudta, hogy a Wawel-vár falai alól a lengyelek visszaverték a tatárok hadát s ők tovább vonultak a csehek, morvák ellen. Észak felől a tatárok, úgy látszik, nem is próbálkoznak Magyarország felé. Ha sikerül a Vereckei-hágón keresztülhatolniok, nyugat felől tör be majd az északon csatangoló had.

— A borotok is pompás! — dicséri a solymár a frissen töltött poharában gyöngyöző italt.

— Dunántúli termés, a prépost úr pincéjéből.

— Úgy látom, jó szomszédok vagyon!

Hogy végeztek az evéssel, a solymár tovább faggatta Tuskót Merzse vitéz és Miklós bátyjának viselt dolgairól. A porkolábot Mikó-fiak fogták közre. A bortól jókedvűen a kérdések özönével ostromolták. Akad-e tavasszal a szekcsómenti mocsarakban kócsag? Terem-e fagyöngy az útszéli jegenyefákon? Van-e mesterember s miféle a flammandusok földjén Bakta ötvösön kívül? Merzse vitéz minderről nem sokat tudott s ugyancsak furcsán meredt pajtásaira, vala-

hányszor beszélgetés közben barátságosan hátbaütötték. A királyi udvarban nem igen szokott ilyen nyomatékos gesztusokhoz. Ott, ha valaki akárcsak tréfából meglökte társát, rögtön ki kellett állnia a porondra s a vitézek hol birokra keltek, hol kelevézt törtek, vagy karddal paskolták egymást.

— Ezekkel a solymárfiakkal bezzeg nem igen tanácsos kikezdeni — gondolta. — Jó két évvel fiatalabbak, mint én. De már kezük szorításán is nyilvánvaló, hogy erősebbek. Barnára cserzett arcuk, villogó fekete szemük is merő dac és elszántság.

— Melyiktek idősebb? — kérdi aztán tőlük.

— Én egy félórával! — hangzik föl jobbfelől. — S talán azt sem tudod még, a nevem Páty.

— Páty! — tűnődik a vitéz. — Valami pogány magyar név. S a tied?

— Páty!

A vitéz azt hitte, hogy ugratják. Pedig az egyik Péter volt, a másik Pál, de a solymár táborában Páty és Páty néven becérték az ikreket.

— Nohát egészségtekre, Pityipalkó! — ezzel köszöntötte rájuk poharát, s hogy ismét az asztalra tette, hirtelen jó kemény barackot nyomott ökleivel mindkettőjük fejére. A két fiú fölszisszent, majd viszonzásul jól oldalbalökte Merzsét.

— Még sem olyan mulya, mint ahogy gondoltuk! — vág bátyja felé Páty.

— Iszen, lennél csak Sóváron porkoláb, te is megpókosodnál!

— Hát nincs jó dolgod itt? — csodálkozik a nagyobbik iker. — Hatvan lándzsának parancsolsz s tiéd az óriási határ. Jól esztek-isztok! Van lovad, kardod, íjad. Vad is bőven akad.

— Szegődj el hozzánk! — biztatja Páty. — Nálunk lesz csak jó dolgod. Csak a mi életünk az igazi szabadság.

S a két fiú egymás szavába vágva szaporán elmeséli, mint telnek napjaik öt esztendő óta, hogy apjuk mind visszaajándékozta a II. Endrétől eredő donációkat Béla királynak. Csak aratásra kerülnek Darócra. Cséplés után szekerekre rakják a termést s a gyeplő felé vonul költöző szekereivel az egész had. Ősszel, télen vadászattal foglalkoznak. Tavasszal sólymokat nevelnek. A tábor jórészt már ekkor költözik Darócra gazdálkodni s a vadásztanyára is csak késő ősszel kerül vissza. Közben embereik egyrésze a télen zsákmányolt gereznákkal a frankok országáig, sólymaikkal Bizáncig és Fiorenzáig elcsavarog s ott adja el csengő aranyakért.

— Hát apátok maga kereskedik? — csodálkozik Merzse.

— Nem is bízza böszörményekre vagy zsidókra holmiját, mint mások. Akárhogy híresztelik gajdosaik, hogy a kalmárkodás nem vitézhez illő mesterség.

— Bizony! — folytatja Páty. — Géza fejedelem sem röstelt kalmárkodni. Gulyaszámra hajtatta őket a tálián földre. Akkor volt ám gazdag az ország. Ma csak böszörménynek, zsidónak van penzája s még a király úr is adósuk.

A künn felbúgó bölénykürt szavára Merzse vitéz Mikó solymár felé bókol és kisiet. Tuskó bennmarad s a múlt éjszakai fajdlessel szerencsésen befejezi kisebbik ura curriculum vitaejét.

A solymár ismét nevet.

— Mindenfelé nagy imponzorok a határőrök. S melyik gazfi hitette el a fiúval, hogy a fajdkakas a vártövében kapirgál, mint a csirkék?

— Bizony nem tudom! — sunyít Tuskó; ám zavarán nyilvánvaló, hogy őt is lekenyerezték, akik az éjjel a toronyban strázsán lettek volna soron.

— Morócs vitéz, porkolábtársam! — jelenti Merzse vitéz az ajtóban s a talpig vasba öltözött páncélos jövevényt Mikó solymár elé vezet.

Az ujjvári ispán embere már reggel jelentette, hogy Morócs vitézt melléje rendelték s ezután csak minden második nap lesz a porkolátságban soros. Merzse a királyi udvarban évekig volt együtt Moróccsal. Ám sehogy sem tudott vele összeemelegedni. A morva származék atyafiságára büszke, gőgös fiú volt. Ám most igazán örült neki. Mikó solymár mellé ültette és Morócs vitéz, akárcsak a böszörmények bibliája, rögtön rokonságának felsorolásába fogott. A morvaországi markoláb (a német Markgrafból, őgróf) nagybátyja, Markvárt ispán Abaújjváron sógora. Anyai ágon is rokona az Abáknak. Atyai részről nagyanyja a véreskezű Boleszló király palatinusának volt a lánya Lengyelországból. Az ő apja várúr a Taja völgyében; azt azonban elhallgatta, hogy többnyire vándorkalmárokra csap le sziklafészkéből. Őt magát majdnem Fridrik babenbergi herceg mártotta a keresztvízbe; de mert az áradások miatt nem utazhatott el Bécs városából, a morva markoláb lett keresztapja.

Morócs vitéz vastag, tömpe orrát magasra emelve szaporán beszélt s hangja úgy recsegett, mint a repedt rézkürt. S a világért sem hagyja abba, ha Mikó solymár évődve szavába nem vág.

— Hát Ügetáj királlyal nem kerültél atyafiságba? — kérdezi.

— Igetáj, Igetáj? — tűnődik a legény. — Azzal még nem. Ugyan miféle náció királya?

A Mikó-fiak száján, mint a vihar, harsogó nevetés tör ki.

— Hát azt sem tudod? — kiáltja Páty. — A tatárok nagy khánja!

— Mi közöm hozzá? — buffog Morócs vitéz s megvetően legyint kezével.

Aztán anélkül hogy kérdeznék, a tatárokról beszél s föltálat mindent, amit róluk az ujbári comes udvarában hallott.

— Ötven tömény (egy tömény tízezer lovas) nyargalja körül a magyarok gyepűjét s Béla király úr serege alig tizedrész annyi. Ám eddig sehol sem tudtak betörni. Ha meg berontanak, majd segít az osztrák herceg és a császár úr ő felsége. De talán nélkülük is elbánunk velük. Mi mind vasba öltözködünk. A csürhe meg csak bőrbekecsben harcol.

— Szóval nincs veszély! — dörmögi Mikó solymár hitetlenül. Morócs vitéz büszkén a mellére üt.

— Ha volna, nem lennék itt, — harsogja — de a nádor úr táborában.

A kívülről hallatszó lármára elhallgat. A vár hídja is nyikorog, holott csak éjszakára vonják föl. Tuskó némán int urának, hogy maradjon és kisiet. Egy darabig szóváltás, kiabálás, kutyaugatás kerekedik, majd mintha a föld alól hangzanék lassan elhaló tompa morgás. A bástyáról a várjobbágyok feleseltek a sáncárok előtt kiabáló flammandusokkal. Ott háborgott az egész had öles nyársakkal a kezében. A solymárhoz jöttek, de mert nagyobb csapatnak fegyveresen tilos a várba jönni, az őrség felvonta orruk előtt a hidat.

— Mi bajotok Mikó úrral? — támad rájuk a bástya fokáról Tuskó.

— Azt majd csak neki mondjuk meg! — felelik alulról.

— Pedig most nem jöhettek föl. Mikó úr vendégünk. Majd a Tarkó alá menjetek hozzá deputációba. Emberei ma költöznek oda.

— S vajjon merről? — kérdezi a flammandus bíró.

— Hát amerre ő jött! — véli Tuskó. Amire megtudják, hogy Mikó solymár a Maglódi-szoroson át, a Szekcső partján észak felől került Sóvárra s nem a Delnye völgyén át, ahogy Bakta ötvös mondta, mint egy ember sarkon fordulnak s a nyársakat vállra vetve, egyszerre dobogó lépésekkel a Szekcső völgye felé vonulnak.

— Mikó urat akarták köszönteni! — jelentette benn az öreg szolga. — De szinte százan voltak s nem engedték őket be. Elmentek.

Merzse vitéz bizalmatlanul méri végig Tuskót, majd a bástyára siet. A flammandusok már túl vannak a jobbágyok falván s a domb oldalában lefelé kanyarodó nyársaik egyre távolodva úgy festenek, mint valami lábrakelt lombjavesztett erdő.

— Vajjon hova készülnek? — tűnődik Merzse magában s nyugtalanul néz körül. Lenn a bástyától balra, a külső várudvaron Mikó solymár emberei nyüzsgönek, akik az őrségen soros várjobbágyokkal a palota tornácán ebédeltek s most vacsorára készülődnek. Az őzbakot bontják, amelyet a Mikó-fiak útközben a maglódi erdőben ejtettek el. A kút kávján borostömlők gömbölyödnek párosával. A palánk gerendáiba tarisznyákat akasztottak. A vacsorát, ahogy ez a gyeprü mentén szokás, a solymár adja s talán éjszakára is ittmarad, holott a várbeliek mind subáikon alszanak. Csak Morócs vitéz hozott magával mállás paripáján párnát.

A nap már a hegyek fölé hajlik. Sugarai ferdén tűznek alá. A külső várudvar a jókedvűen dolgozó emberekkel, a körülöttük csaholó ebekkel, a faluból föl-fölnéző asszonynéppel csupa szín és merő elevenség. Merzse vitéz mégis kedvetlenül mered alá s amikor Mikó solymár csöndesen mellette terem, riadtan összerezzen.

— Min tündödl, fiam? — kérdezi a vendég csöndesen.

Merzsét a flammandusok furcsa, érthetetlen háborgása aggasztja. De csak nem szólhat erről a solymárnak?

— Miklós bátyám jutott eszembe — feleli kitérően.

— Csak nem kívánczozol utána.

— A táborba? Bizony szívesen mennék oda.

— És itthagynád ezt a csodaszép vidéket? — faggatja Mikó solymár. Közben kezeit kitarva az erdős hegyek koszorúján kimagasló három hegykúp felé mutat. A három hegy egymás szomszédságában a lapos domblát mögött hirtelen ég felé törve úgy fest a távolban, mint három alvó vulkán.

— Akárcsak a Vezúviust látnám háromszorosan — véli a solymár. — Beh sokszor néztük messziről a füstölgő hegyet a palota erkélyéről Salernóban Fridrik császár úrral, amikor ott az orvoslás mesterségét tanultuk, hogy sólymainkat magunk gyógyíthassuk!

Ám Merzse vitéz közömbösen néz maga elé.

— Hát a verecke kapuhoz szeretnél? — folytatja Mikó úr.

— Ha befogadna a nádorispán vitézei közé.

— Semmi sem könnyebb ennél, ha én küldelek hozzá.

— Igazán? — élénkül föl hirtelen a vitéz.

— Ha sehogy sem akarsz, hogy szomszédok legyünk, megteszem. Van egy jól áttelelt sólymon számára s ha te viszed át a nádornak, szívesen ott tart.

A vitéz szinte nyakába ugrik vendégének örömében, ha közben a palotából kitörő zenebona meg nem riasztja. Tuskó lép ki az ajtón s hogy nyitva hagyta maga után, ádáz lábdobogás, kurjantások, üvöltés, majd nyögés tör ki onnan.

— Összeverekedtek! — kiáltja Mikó solymár felé az öreg.

— Kik?

— Az ikrek és Morócs vitéz!

— Csak nem támadtak rá mindaketten egyszerre? — fakad ki a solymár haragosan. Tuskó megnyugtatója, hogy először Pétty vágta földhöz birkózás közben. Utána Pátty állt ki a porondra. Mikó úr erre közömbösen legyint kezével s visszaküldi Tuskót.

— Vitézi torna! Menj vissza bírónak.

— Látod — fordul aztán szavával Merzse vitézhez a solymár. — Így fogják a tatárok leteperni a magyarokat, ha befurakodnak. A mieink német módra lovastul vasba bujnak s így vajmi lomhán mozognak. Azonfelül már nem sokan vannak, akik Endre király idejében végig járták a vitézek igazi iskoláját.

— Vajjon miféle iskola volt ez? — kérdezi elcsodálkozva a vitéz.

— A vadászélet. Béla király úrnak én voltam a mestere ebben. Ám ő ma sem igazi vadász. Még sólymászásra is csak a királyné asszony kedvéért fanyalodik. Hiába hurcoltam magammal fiatalabb korában a pilisi erdőbe, a Bükkbe, a Vértes rengetegébe. Sátorozás közben is csak Adelfusz mesterrel bujt össze s egyre mindenféle haszontalan tudománnyal vesződtek.

— Csak nem Adelfusz prépost úrral? — csodálkozik Merzse.

— De bizony vele. Hanem azért ma is jóbarátok vagyunk. Holnap odalátogatok. Ha akarod, velünk jöhetsz.

— Hát nem a nádorispánhoz küld? — sopánkodik Merzse vitéz.

— Ejh, ráérünk még erre! Te jeles vadász vagy ám! Galambdúcból fajdra lesni! Hahaha! Talán még a rókára is lesből nyilazol, mint a németek. Pedig tudhatnád, hogy az igazi vitéz csak lóhátról üldözi a rőt vadat, a nyulat. Gyalogszerrel csak a nagy úrral, a bundás komával s az agyarassal száll szembe.

— Még nem is láttam bölényt, medvét, sőt vadkant sem elevenen.

— No lám, s a sólymokhoz sem értsz sokat.

— Tudhatná, bátyám, hogy a királyi udvarban úgy éltünk, mint a kolostorban.

— Hiszen a kolostorokban ma mindenfelé víg élet folyik. Már mint a bencéknél. Hogy elestek az olcsón szerzett donációktól, a családi monostorok patrónusai mind szerzetesnek nyíratják haszontalan fiaikat s ezek a zsolozsmát is a refektóriumban végzik és úgy kijárogatnak vadászatra, látogatóba, akár csak a várbeli vitézek.

— De a királyné asszony ugyancsak szigorú rendet tart. Szenteket nevel leányaiból. Fiából talán barátot.

— Inkább jó vitézek kezére adná! Ha kiálljuk a tatár veszedelmet, még mindig elég ellenségünk marad.

— S a tatárok ellen — folytatta Mikó solymár — neked is talpig vasban kell elmenned. És kikent-kifent hajjal, kezeden cifra kösöntyűkkel, nyakadban aranylánccal, mint a birtokos vitézeknek, akik Bizanban

dorbézolták át legszebb éveiket s a táborban is ágyban, párnák közt alszanak. Különben nem lesz becsületed közöttük.

— Miklós bátyámnak sem? — akarta Merzse vitéz kérdezni, de szava nevetésbe veszett. A palotából a Mikó-fiak jöttek feléjük barátságosan Morócs nyakába karolva.

— Helyben hagytak ám! — nyögte a vitéz erőltetett mosollyal ajkán. Közben csapzott haját fésülte markával. — Ám nem jutott eszembe, hogy a páncélt levessem. Alig bírtam mozogni s ugyancsak elagya-bugyáltak az ördögfiak.

— No lám! — fordult szavával Merzséhez a solymár. — A magyarok is úgy járhatnak a könnyű lovas tatár haddal szemben.

A Mikó-fiak a bástyán egyideig az előttük kibontakozó szépséges vidék nézésébe merülnek el szemükkel. De csakhamar annál szaporábban ered meg nyelvük. Ismét egymás szavába vágva rohanják meg kérdéseikkel Merzsét. Minden figyelmükbe ötlük s Merzse vitéz alig győzi felelettel.

— Ez ott a hierozolimiták monostora.

— Oda jártok templomba?

— Nem oda. A flammandusok fatemplomába járunk. Ez ott van a dombhát horpadásában. Innen csak tornya látszik.

— Hát nem illőbb és nincs közelebb a kőtemplom?

— A szent sír kanonokjai görögül miséznek és se magyarul, se flammandusul nem beszélnek.

— A kúnokkal bezzeg tudtak diskurálni! — szól közbe Tuskó, aki a vitézi torna után a három fiú után sompolygott.

Mikó solymár meglepetten üti föl fejét.

— Miféle kúnok jártak erre és mit kerestek a monostorban?

— Kötöny király emberei karácsony előtt sóért voltak Sóváron és ebédre a monostorba jártak.

— S hallottad, hogy a szerzetesek kúni nyelven beszéltek?

— Maguk a kúnok dicsekedtek ezzel s váltig hajtogatják, hogy ezután a mi királyunk udvarában is kúni nyelven fognak a magyarok beszélni, mint a szent királyok idején.

Erre már a Mikó-fiak is elcsodálkoztak. A solymár nem szól semmit. A monostor felé mered csillogó fekete szemével. Az irdatlan rengeteg szélén, a kiugró hegyfok ormán, a kőmonostor oromsoros falaival, hatalmas templomával úgy fest, mint valami bevehetetlen vár.

— Fölér száz favárral — töpreng a solymár. — S ha a gyeprü minden kapujában ilyen kőmonostor lenne, száz tömény tatárral is megbírkoznánk. Furcsa, hogy a hierozolimiták úgy begubóznak s a kéregetőkön kívül mással nem törődnek.

— Azok előtt sem mutatkoznak — meséli Tuskó. — Delnyefői szolgálók osztogatják az ételt a beforduló utasoknak. De amióta elzárták a gyeprü kapuit, már ilyen is alig akad. A kémény azonban ma is nap-hosszat füstölög.

— Ki misézik a fatemplomban? — kérdezi a solymár Merzsétől.

— Vasárnaponként a káptalan küld a szent Márton-hegyéről papot. A Turtur-hágóig a szepesi lándzsások kísérik, ott az én lovasaim várnak rá.

— Hát még mindig bátorságtalan vidék a hágó és Bánk-bán földje.

— Amióta falvai elnéptelenedtek, a gyepüelvéről befurakodó gorálok gyakran garázdálkodnak ott.

A gorálok vad hegyi pásztornép, akiket sem a lengyelek, sem a tótok nem vallottak a maguk fajtájának, holott nyelvük hasonló az övékhez. (Néhány ma is élő ősrégi folyónév a Felvidéken arra vall, hogy a magyarok előtt a vezérek korában a hegyek közé bujt elszlávosodott ó-bolgárok maradékai lehettek.)

Mikó solymár ismét Tuskót faggatja. S miközben halkán beszélget vele, a Mikó-fiak a bástya gerendapárkányára telepednek s Merzse vitézt fogják közre.

— Nekünk saját papunk van ám! — dicsekedik Páty.

— Csak nem kanonok vagy talán püspök?

— Kolduló barát. Új szerzetbeli, szent Ferenc atyánk rendjéből. Fölér tíz néma kanonokkal. Minden este együtt zsolozsmázunk vele.

— Az egész had?

— Mindnyájan, kivéve a strázsát.

— Péter Bereck nagy lélek ám! — lelkesedik Páty. — Bölcs és okos ember és tanult. Ő is járt Taliánországban. A salernói főiskolán mester is lett, orvos. De amikor egyszer szembe került szent Ferencsel s hallotta prédikálni, rendjébe lépett. Maga a szent avatta föl s küldte haza. Kilét püspök pappá szentelte, az egri új klostrom guardiánja apánkhoz küldte, egyben a gyepü mentén bujdosó szegény emberek lelkipásztorának.

— Talán templomtok is van? — érdeklődik erre Morócs vitéz.

— Az erdő az istenháza nálunk! — áradozik Páty. — Péter Berecknek mindössze két tarisznyája van. Az egyikben az ereklyés kis oltárt, a másikban szent könyveit tartja. Télen, ha nagy a hó, a sólyomszinben

misézik, ott is zsolozsmázunk. Túl a palánkon nem egyszer üvöltenek közbe a responsoriumokba a farkasok. Ő ilyenkor megvárja, míg elhallgatnak s csak aztán énekel tovább.

— Mindenki a maga módja szerint dicséri az Istent, — szokta mondani. De amikor egyszer a szarvas bőgött, majdnem megharagudott ránk.

— Már miért? — szól közbe lángoló érdeklődéssel a két vitéz.

— A múlt ősszel történt — mesél tovább mosolyogva Páty. — Alkonyattájt mind összegyülekeztünk s a páter invitoriumára, a völgy mélyéből hirtelen mélységes szarvasbőgés felelt. Abban az évben akkor hallottuk először s apánkon kívül az egész had kirontott. Lóra kaptunk, kutyáinkkal széles körben üzőbe vettük. Késő este volt, amire tizennyolcas agancsával visszatértünk. Écs találta el gerelyével.

— Écs? — csodálkozik Merzse vitéz.

— A bátyánk! — magyarázza Páty. — Szent Egidius a védőszentje, olaszosan Egyidio, magyarán Écs. Úgy látom, te sem igen forgatod a szentek legendáit.

— A páter még mindig ott állt az oltár előtt s hogy ismét együtt voltunk, folytatta az officiumot, mintha semmi sem történt volna.

— Hanem aztán vacsoránál ugyancsak megmosta fejünket.

— Százévi purgatoriummal fenyegetett meg tiszteletlen viselkedésünkért. De hogy megkövettük és javulást fogadtunk, megbocsátott.

— Jó papotok lehet! — gondolja Merzse vitéz.

— Bizony jó ember! — dicséri Páty. — Most is tanul és szabad óráinkban minket is tanít. Mi is

terciáriusok leszünk, mint valamennyi meglett emberünk.

— Sólyom-fiak? — böki közbe Morócs vitéz jámborul. Akkoriban az a babona járta, hogy a sólyom csak hármat tojik évente s két tojóból kisasszony és csak a harmadikból kel ki hímfi s ennek neve vadásznyelven tercius, a németeknél tercli volt.

— Isten lova! — támad a morva magyarra a két Mikó-fi s ismét Merzse vitéz felé fordul.

— S ha meghalunk, szent Ferenc-rendjének köntösében temetnek el — mondta Páty.

— És mennybe visznek angyalok! — folytatta mélységes meggyőződéssel Páty.

— Amen! — mondja rá Merzse igaz áhitattal. Csak Morócs morfondíroz bolond módra:

— Szép ruha lehet az új szerzet köntöse — mondja.

— Hitvány daróckámzsa; derékon kócmadzaggal kötik át; azonfelül fasaru.

— De hát nem láttál még franciskánust? — fűzi tovább öccse szavát a másik iker. — Hiszen a király úr gyóntatója is a kisebb testvérek közül való!

Mindakét vitéz ismerte a királyi pár gyóntatóját, de akár Patak várában, akár Fehérváron vagy Óbudán mindig selyem palástot borítottak kámzsája fölé s csak úgy engedték az uralkodó színe elé. Ez volt az udvari ceremónia rendje.

A nap a hegyek mögé bujt. A völgyekre jobbról-balról szürke árnyék borul. A monostor most is fehéren villogó falai mögött úgy sötétlik az erdős hegyhát, mint valami fekete bársony kárpit. Csak a távoli három hegykúp orma ragyog még a búcsúzó nap aranyos fényében. A torony ormán kürtjébe fujt a strázsa. Tuskó a porkoláb lovát vezeti elő. Alko-

nyatkor Merzse vitéz portyázó lándzsásai elé szokott lovagolni, akik ilyenkor térnek vissza.

— Nem jöss velem? — kérdezi Morócsától és szinte hideg veríték gyöngyözik homlokán, amikor Mikó solymár és fiai is el akarják kísérni. A flammandusok nyársaira gondol. Ám hiába beszéli le őket, a vendégek nem tángítanak.

— Tuskó, utánunk jössz! — súgja Merzse szolgájának s alighogy a kis csapat keresztül robogott a sáncárok hídján, az öreg is megnyergelte lovát s utánuk vágat.

Az országút Hedrik bíró gyümölcsöse mellett nyúlik el, ahol a ház asszonynépe, kezében fakéssel, épen hernyófészkekre vadászik.

— Mersz-e vi-téz? — kiált rá Gündül jámborul a sövény mellől.

A porkoláb elpirul. Mikó solymár csak fél szemmel sandít a lány felé. Fiai észre sem veszik. Morócs vitéz azonban szinte szájtátva nézi és megáll. Ám Tuskó háta mögül lopva rásóz karikásával a ló vékonyára s a megriadt állat tovább ragadja. Merzse a sövény mellé oldalog.

— Merre ment apád a flammandus haddal? — kérdezi a lánytól mérgesen.

— A solymár emberei elé. Éjjel a szekcsői mocsarak közt táboroznak. Úgy látszik, baj van. Apám egész tarisznýára való pogácsát kéretett maga után.

— De hát mit akarnak?

— Addig nem engedik tovább embereit, amíg a solymár pecsétetes írást nem ad, hogy a flammandusok szabadsága ellen fenekedni nem fog.

— Bolondok! — dörmögi halkan a vitéz; de hogy Mikó solymár hátra néz, megsarkantyúzza lovát és tovább vágat.

Már sötét volt, amire a nyargaló lándzsások élén Sóvárra visszatértek. A Tarkő alatt a messze távolságban tüzek égtek.

— A mi hadunk táborozik ott! — ujjongtak a Mikófiak a bástyáról széjjelnézve. Szerencsésen átvergődtek az erdőn, a Delnye vízmosásos medrén át.

— Hát ott meg ki vert tanyát? — kérdezi a solymár s bal felé a Szekcső völgyére mutat.

— Pásztortüzek! — füllent Tuskó s egyben a palotába tessékeli a vendégeket.

— Kész a vacsora!

Benn Mikó solymár emberei szolgáltak föl, de hogy tele rakták a hatalmas tölgyfaasztalt étellel, boros kancsókkal, maguk is melléje telepedtek s ugyancsak barátkoztak az éjjeli strázsán soros várjobbágyokkal, akik ebédre a tornácon látták őket vendégül. Morócs vitéz orrát fintorgatja.

— Egy sem szolgál? — kérdezi Merzse vitéz is elcsodálkozva a solymártól.

— Mind szabad ember, aki itt és a hadban velem van!

— Valamennyi szolgálmat felszabadítottam Darócon. A birtokra így hiába vásik a böszörmények vagy akárki foga. Sohasem kerül idegen kézre.

— De hát nem szegődnek máshoz?

— Már miért, mikor jól bánok velük. S fiaimat sem fogják cserben hagyni, amíg megbecsülik őket. S a szabad ember nem lop.

— Tuskó! — fordul Merzse vitéz szavával szolgáljához, aki most is a solymár háta mögött állt. — Hát te miért nem akarsz szabad ember lenni?

— Csak nem hiszi, hogy lopok, úrfi! — méltatlankodik az öreg. — Vajh mihez fogok szabadságommal

vénségemre? Majd ha visszaszereztük a birtokot, igen. Akkor fölszabadíthat és megtesz emberei vajdájának.

Merzse röstelkedve fordul Morócsához s hirtelen a napi regulára tér át. Aztán a porkolábok dolgairól beszélgetnek. Mikó solymár fiaival holnap a szepesi préposthoz készül látogatóba s őt is magával hívta. Társa szívesen vállalkozik arra, hogy akár egy hétig is ő parancsol majd a várban egymagában.

— Legalább ráncba szedem a várjobbágyokat s kemény regulára fogom a nyakas öregeket. Lám, a tíz lándzsából ma is csak nyolc került estére vissza. Ki tudja, merre csavarog a többi kettő?

Merzse vitéz, túl Bakta földjén, észre sem vette, hogy a csapatnak híja van, amikor ott találkoztak s vendégeivel foglalkozva arra sem volt kíváncsi, van-e jelenti valójuk.

Most azonban rögtön számon akarta kérni a többi-től az elmaradt kettőt, de ugyanakkor kinyílik az ajtó s a visszamaradt nyargalók rongyos, csonttáaszott, tarfejű idegent tuszkolnak be maguk előtt a palotába.

— Tatár fajzat! — rebegi Mikó solymár. — Hol fogtátok el?

— A maglódi erdő szélén aludt. Alig bírtunk lelket verni belé. Igen elgyengült a koplalástól. De hogy enni adtunk neki s egy kis bort, talpra állt. Elszedték kardját, íját. Száját felpeckeltük, kezét hátrakötöttük s felváltva a hátunk mögé ültetve, hoztuk haza. Azért késtünk.

Mikó solymár kúni nyelven szólította meg. A tatár megértette s hogy enni-inni adtak neki, unszolás nélkül is megeredt a nyelve. Fő embere volt Orda khánnak, aki Krakót ostromolta. Jókora csapattal ő száguldozta végig a magyar gyepüelvét Lengyelország

felől. Ám amikor Bárdfa földjén az irdatlan rengetegben jártak, a hátuk mögött kiáradt a Topla folyó. Se előre, se hátra nem tudtak menni. Kenyerük elfogyott, lovaik éhen veszttek. Emberei szétszóródtak. Ő maga napokon át bolyongott céltalanul. Végül arra ébredt, hogy elfogták.

— Abaújívárra küldjük! — rendelkezik Morócs vitéz fontoskodva. — Majd ott kivallatják.

Künn a takarodót fujták. Az asztal körül mindenki fölállt s szótlánul hallgatta végig a hosszan elnyúló, lágyan szerte szárnyaló kürtbúgást. Takarodó után a porkolábnak sorra be kell járnia a várnak minden zugát.

— Nem jössz velem? — kérdezte Merzse vitéz Morócsától, amire kívülről a felvonóhíd nyikorgását meghallotta.

— Nem bánom! — felelte a másik vitéz s társa után eredt.

Az ajtóban két várjobbágy várt rájuk lámpással.

— Ki volt az a leány ott a sövény mellett? — támad Merzsére hirtelen Morócs vitéz, alighogy a szabadba lépnek.

A porkoláb haragra lobban, de hogy a lámpások fényében szemébe ötlik társának torz ábrázata s kíváncsian föltátott verébszája, elmosolyodik.

— Gődül, a flammandus bíró leánya! — feleli halkan.

— Bizony szép a Gődölyéd, hehehe! — nevet a másik porkoláb. — Remélem, elviszel hozzá!

Merzse vitéz ismét bosszankodik, de közbe eszébe jut, ha megköti magát, holnap itt kell rostokolnia a bolond miatt s nem mehet el a Szepességre, pedig már régóta kíváncsi a Tatúr-hegyre.

— El, el! — biztatja Morócsot. — S hogy bejárták a várat, Merzse vitéz megmutatja hálókamráját és társa rögtön ott is maradt.

— Ments ki solymáréknál! — kéri. — Sokat lovagoltam ma s a bortól is elnehezültem.

Merzse vitéz alig aludt valamit a mult éjjel, még sem volt álmos. Jókedvűen nyitott be egymagában a palotába. Tuskó épen friss boros tömlőt bontogatott s a solymár emberei sorra töltötték meg az asztalon sorakozó kancsókat.

— Hát ti mindig bort isztok! — kérdezi a vitéz a fiúktól.

— Dehogy — feleli Páty. — Csak ott, ahol rossz a víz, mint itt nálatok, ahol minden kút és forrás sós. No meg vendégségben. A tanyán vizet iszunk.

A tatár még mindig ott ült a solymárral szemben s bár muzulmán hiten volt, vitézül ivott. Szájából egyre szaporábban omlott a szó. Ám a solymáron és Tuskón kívül senki sem értette. A várjobbágyok és Mikó úr emberei sorra el is búcsúztak. Végül az őrség a foglyot is elvezette és a vártorony aljába zárta.

Mikó solymár most elmondta, amit a tatár vallott.

— A pogányok a németek ellen készülődnek. Fridrik császár birodalmába akarnak rontani, aki tíz és jó egynéhány év előtt visszautasította a nagy khán szövetségét.

— És ki ellen akart a császárral szövetkezni? — kíváncsiskodott Merzse.

— A szaracénusok szultánja ellen. A Szentföldet így könnyűszerrel lehetett volna a keresztények számára visszaszerezni. Ám a császár azt kívánta, hogy Tatárország népe keresztelkedjék meg s a nagy khán legyen hűbérese.

— Sokat akart egyszerre ő felsége! — dörmögött Tuskó.

— Inkább semmit! — folytatta Mikó solymár. — Akkoriban udvara már ismét tele volt szaracénusokkal s ő maga inkább a szaracénus fejedelmekkel barátkozott, mint a keresztesekkel. A pápa ugyancsak óvta a hitetlenektől. Mind hiába. Végül egyházi átok alá került a császár. Én már akkor nem voltam udvarában, de a tatár követséggel még volt alkalmam beszélni. Ezek is olyan nyíltképű, becsületesnek látszó emberek voltak, mint a mi foglyunk. Hanem azért ennek sem hiszek s ugyancsak jól vigyázzatok rá.

— Csak nem a követségtől tanult tatárul? — kérdezte Merzse vitéz.

— Kúni nyelven beszéltem velük s ezt a tatár is megérti és megfordítva. Nagypáink idejében a királyi udvar, meg minden úri család, értett ezen a nyelven. Ma már csak a mi népünk öregei beszélnek a Bükk és a Mátra vidékén, a kabarok ivadékai, akiket a többi magyarok palócoknak csúfolnak.

— De nem vagy még álmos, Marci? — fordul Merzséhez a solymár. A vitéznek furcsán esik a paraszti megszólítás, még sem haragszik. A solymár derűs, barátságos arcára emeli szemét s ismét úgy érzi, mintha régen meghalt apjával ülne szemben.

— Atyám! — rebegi halkan.

— Bátyám! — bökte ugyanekkor oldalba Péty. — Hát subát mikor cserélünk?

A jóbarátságot subacserével pecsételték meg akkoriban. Merzse vitéz azonban kézzel-lábbal tiltakozik a megtiszteltetés ellen. Báránybőrcondrájáért nem volt lelke nyestsubát elfogadni.

— Bátran elfogadhatod! — biztatja Páty. — Több

nyestet kapunk mi sólymainkért Szlavóniából, mint akár a király úr.

— Te meg süveget cserélj vele! — kiáltotta öccsének Péty.

A süveg is nyestből készült s ezüstforgójában hófehér kócsagtoll lengett, mint a zászlós urak kucsmáján.

A következő pillanatban vállára kanyarították a drá aművű subát s fejébe nyomták a nyestsüveget.

— Csak akaszd föl bátran fogasodra! — nevetett Mikó solymár, amikor a vitéz le akarta rázni magáról a fiúk holmiját. — Most már a tied!

Páty magára vetette a vitéz báránybőrsubáját s a palota közepére állt ki ezzel.

— Pompás! — kurjantotta — még sohasem volt báránysubám. Pedig Árpád apánk is ilyet viselt.

— Süvege is báránybőr volt! — rikoltotta Páty s mindaketten büszkén illegették magukat, járták körül egymást a vitéz holmijában. Páty közben le akarta kapni a süveget a másik iker fejről. Az öcs nem engedte. Erre fortélyosan kibujt a suba alól, úgy hogy a vastag holmi mereven, mint valami bádoggöpönyeg állva maradt a padlón. Az ikrek majd kipenderültek a bőrukából jókedvükben. Pattogó nótára gyújtva bolond táncra kerekedtek a keményen helytálló suba körül. Hol a padlót verték öklükkel, hol nagyot ugorva a mennyezet mestergerendáját. A palota falai szinte rengtek tombolásuktól. Morócs nagyokat nyögött a tornácra nyiló kamrájában, friss szénára vetett párnás ágyán álmában. Azt álmodta, hogy a tatár had megrohanta Sóvárt.

Merzse vitéz elcsodálkozva bámul az eszeveszett legénykékre; közben arca egyre vörösebbre gyúl. Mikó solymár észreveszi.

— Elég volt a bolondozásból! — mordul fiaira. — Menjetek aludni!

Az ikrek rögtön vesztég maradnak. Aztán megcsókolják apjuk kezét, Merzsével paroláznak. Péty fölkapja a báránybőrsubát, Páty leakasztja a magáét. A térséges szoba sarkába terítik le, az asztal árnyékába. Lerúgják kurta csizmájukat. Levetik bőrdolmányukat s összehajtogatva fejük alá rakják. Pár pillanat múlva mindaketten jóízűen alusznak.

Tuskó megrakta fenyőhasábokkal a tűzhelyt s jój-cakát kívánva szintén aludni tért. A száraz fa rögtön lángra lobbant. A palotát rőt fény és fenyőillat töltötte be.

— Nem vagy álmos? — kérdezte ismét a solymár. Merzse vitéz úgy érezte, hogy egyhamar el sem tudna aludni.

— Akkor hát beszéljünk. De akaszd föl már a subát. Holnap meg majd a széltül függőt vedd föl. Ezt neked hoztuk. Vadonatúj darab. Vitézhez nem illik a viseltes holmi.

— De bátyám! — fakad ki a Merzse vitéz. — Hogy fogadhatnék el ilyen drága holmit. Értéke fölér egy faluéval. Sohasem tudnám megszolgálni.

— Ne törődj ezzel! — feleli a solymár. — Fiaim mind ilyen viselnek s szinte meg sem köszönték, hogy rájuk adtam.

— De hát kije, mije vagyok én? — csodálkozik Merzse.

— Majdnem fiam lehetnél!

A vitéz riadtan mered vendégére.

— Édesanyád valamikor jegyesem volt — folytatja Mikó solymár csöndesen. — Szent asszony volt. S hogy az ikrek élnek, neki köszönhetem.

Aztán halkan, mintha csak magának ismételné mondanivalóit, lassan tovább beszélt.

Imre király halálával kezdte. Mint menekült a temetés után fiatal özvegye, Konstancia királyné, Alfonz aragoniai király leánya, kis fiával, III. László királlyal és a szent koronával Bécsbe. Endre herceg nagyra-vágyó felesége, a meráni Gertrud toborzott pártot ellene s akadtak gazemberek, akik a kis királyt meg akarták vakítani. Az özvegy királynét udvara is követte s ezzel került, mint tízéves fiú, apródsorban Mikó solymár idegenbe. III. László király a számkivetésben két év múlva meghalt. Konstancia királyné azután III. Innocentius pápa meghívására Rómába költözött s magyar kíséretével ő is Itáliába került. A bölcs pápa VI. Henrik német római császár fiával, II. Fridrikkel házassította össze a szépséges magyar királyné asszonyt. A négyéves kora óta árva II. Fridriknek a két Szicilián kívül semmije sem maradt atyja örökeiből. A németek teljességgel elfelejtették. Bizánci, szaracénus és normann kalandorokból összeverődött udvara szántszándékkal elzüllesztette s országát koldussá szipolyozta. Népe úgy fogadta Konstancia királynét, amikor fején magyar királynői koronájával Nápolyba bevonult, mint szabadítóját. A koraérett, de szinte elvadult tizennégyéves király is meghódolt neki s a tíz évvel idősebb szépséges asszony egyszemélyben felesége, anyja, nevelője és egyben országai kormányzója lett. Az udvar gyűlevész népét szétkergette. Az eltávozottak helyét magyar kíséretén kívül válogatott olasz és német urakkal és asszonyokkal töltötte be. Azonfelül a földkerekség minden részéből jeles tanítómestereket, ezek sorában néhány szaracénus bölcsét is felfogadott, akik akkoriban minden világi tudományban legelől jártak. S alig

néhány év múlva II. Fridrik király a keresztény világ legkiválóbb fejedelme lett.

— A királyi pár a legszívesebben Palermóban, a normannoktól elűzött szaracénus fejedelmek mesés-fényű palotájában lakott. Itt tanult a király nap-hosszat a tarkamázás cserélapokkal burkolt, oszlopos, virágos udvarban, a halkan locsogó szökőkút mellett. Mint a királlyal egyidős fiú, többedmagammal én is együtt tanulhattam vele s szemben velünk többnyire ott ült karosszékében a tornác egyik patkóíves oszlopos nyílásában a királyné asszony.

— Hajh, de szorgalmasak voltunk!

— S a prelekciónk után együtt vívtunk a királlyal, vitorláztunk a tengeren, tanultuk el a solymászat minden csinját-binját egy öreg szaracénus solymármestertől. A sólyommal való vadászatban a királyné asszonynak is módfelett kedve telt s úgy lovagolt ilyenkor, mint egy magyar vitéz.

— De a hadi mesterséget sem hanyagoltuk el s kitanultuk ennek minden fortélyát magyar, német, talián és szaracénus módra. Tizennyolcéves korában aztán elindult Fridrik király hódító útjára, hogy atyja örökét visszaszerezze. Alig pár száz főnyi csapattal bontottunk táborn Nápolyban. A taliánok azonban magukénak vallották. Amíg Tancia királyné német nyelvre nem fogta, csak olaszul és szaracénus nyelven beszélt. Lombardiából már hatalmas sereggel keltünk át az Alpok hegyén. A német városokat rendre meg kellett ostromolnunk, de mind elfoglaltuk. Fridrik király megverte IV. Ottót, a trónbitorló császárt is. Ám csak, amire a királyné asszony is utána jött, hódolt meg szépségének és varázslatos mosolyának egész Németország. A rendek királyuknak választották urát. Az új

pápa császárnak koronázta meg. Tancia királyné a császárkoronázáson is magyar koronáját viselte fején. Hatalmának tetőpontján II. Fridrik császár minden eddiginél nagyobb keresztshad élén a Szentföldre készült. Ám közben váratlanul meghalt Tancia császárné s ura, a hatalmas, szép szál ember szinte össze-roppant. Hadait szélnek eresztette. Udvarát feloszlatta. Csak a magyarokat és néhány szaracénus hívét tartotta vissza Palermóban, ahol a duomoban bálványozott hitvesét eltemette. De aztán a pápa ő szentsége unszolására ismét megházasodott. Briennei János jeruzsálemi király leánya, Jolent lett a felesége. A palermói udvar hangos lett a csélcsap, lármás franciáktól. A magyaroknak nem igen volt többé ott mit keresniök. Tancia császárné magyar kisasszonyai már mind asszonysorba kerültek, magyar vitézei is megnősültek s szinte mind donációt is kaptak a császártól Itália délvídekén. Csak Aglent a Jaák-nemzetségből nem ment férjhez s én is legénysorban maradtam. A lány már Tancia császárné halála után haza akart menni. De nem volt, aki elkísérje. Az új császárné mellett nem volt maradása. Együtt nevelkedtünk. Mindig jóbarátok voltunk. Mint legényember nem szegődhettem volna kísérőjének a hosszú útra. Még Palermóban egybekeltünk.

— Sohasem bántam meg! — folytatta fölélénkülő hangon a solymár. — Ismertük egymást, mintha testvérek lettünk volna. Alig különböztünk össze egyszer is. Még abban az évben, hogy hazajöttünk, megszületett Écsi fiam. Édesanyád akkor már hat éve asszony volt. Férjhez adták, mert szülei azt hitték, hogy már sohasem kerülök vissza. Ám, mint szomszédok, ugyancsak jóban lettünk. Hogy apád a Szent-

földről betegen hazakerült, szinte mindennapos látogatói voltunk. Közben megszülettek az ikrek. Szegény feleségem belehalt. Édesanyád vette őket magához; táplálta, nevelte veletek együtt s ápolta apádat, akit egyre sorvasztott a délvidéki láz és a harmadnapos hidegleléstől egyre felfakadó súlyos sebe. Hogy meghalt, édesanyád nem akart többé férjhez menni. Jeruzsálemi özvegy maradt. (A Szentföldön elesett vitézek özvegyeit nevezték akkoriban így, akik halálukig viselték az özvegyi fátyolt.) Alig egy évvel II. Endre királyunk előtt édesanyád is meghalt. Nekem kellett volna gyámkodnom felettetek. Ám az öreg jó király udvarába követelt benneteket. Jó helyre jutottatok s maradtatok IV. Béla király úr alatt is. Én azonban felesleges lettem az új világban. Bujdosó életem ekkor kezdődött. Hogy Nyárád idegenek kezére került, csak nagyritkán hallottam rólatok hírt. S bizony nem sokat törődtem veletek. De most ismét szomszédok vagyunk. Hiszem, hogy megszolgálhatom neked és Miklós bátyádnak, amivel boldogult jó anyádnak adósa maradtam.

— Akarsz a fiam lenni, Marci? — fordult hozzá pár pillanatnyi hallgatás után a solymár nagy szóval.

Merzse vitéz meglepetten emeli arcára csillogó barna szemét s hirtelen úgy rémlik neki a vendég horgas orrával, éles vonásaival, bajuszával egybefonódó kétágú deres szakállával, mintha valami óriási sólyommadár ülne vele szemben s rögtön rácsap, ha nem engedelmeskedik. A vitéz dacosan összeszorítja ajkát. A solymár némán, türelmesen néz rá tovább. Tekintete tele van jósággal, melegséggel s a becsületes lélek ragyogásával. Ezt azonban végezetül a jövő bizony-

talanságán aggódó gond s a netaláni visszautasítás szégyene felhőzi el.

A porkoláb szíve nagyot dobban. Megragadja az asztal fölött feléje tárt kezét s arcával ráborulva vallja:

— Engedelmes fia leszek, atyám!

III.

A nyest-subán pompás fekvés esik. Gyerekkori toll-pihés ágya óta nem aludt ilyen puha, süppedő holmin. Álom még sem jön szemére. Nyugtalanul hánykolódik a Mikófiakkal egy sorban; hallgatja a solymár korához képest csodálatosan könnyű, halk, szabályos lélekezését. Mikó úr két egymáshoz tolt lócán nyúlt végig subájába burkolózva, szénán. A tűz már kialudt. Vak setétség vesztegel a tágas színben és mélységes csönd. Csak kívülről törnek be hangok: szélzúgás, a felvonuló őrség szóváltása, távoli kutyaugatás. Merzse vitéz felsóhajt. Életének még alig volt olyan mozgalmas napja, mint amely az imént lezajlott. Friss emlékei szédítő iramban újulnak meg, kergetik egymást fejében. Nyomukban a tarkán csillogó képek végtelen sora rajzik föl benne jövőjéről. Itteni egyhangú életének vége, és hála Mikó solymárnak, ugyancsak különbdolga lesz, mint eddig volt. Töprengései közben eszébe villan, hogy ő sem köszönte meg a solymárnak az ajándék-subát s riadtan fölül fektéből.

— Ejh, majd kipótolom holnap! — rebegi aztán és ismét hanyatt dől.

Ám aludni nem tud. S szívét-lelkét mámorba ringató gondolatai mind oda lyukadnak ki, hogy ha a solymár révén a nádor táborába kerül s Miklós bátyjával együtt királyi donációt szerez vitézségével, vissza-

vásárolják ősi birtokukat is. Szeme előtt megelevenedik a nyárádi kőház s oszlopos tornáca, a ház háta mögött az istállók s a távolban kéklő Bükk, a gerendapalánkos kert s a kapujához vezető hársfasor. S már álomba révülve látja, mint kerülnek haza lóháton, a csatlósok, a málhás paripák hosszú sorával és bátyja nyomában ott lovagol az ő oldalán, büszkén mosolyogva menyecskefelesége — Gődül...

Másnap virradt csak igazi farsang Merzse vitézre. A hajnali riadóra sem ébredt. Tuskó rázta föl. A vendégek már mosakodtak. A vár szolgálatán soros tótok dézsaszámra hordták be a vizet. Reggelizés után rögtön lóra pattantak. A két fiú közből Merzsével legelül nyargalt. Mind a hárman szélesen lovukra boruló egyforma nyest-subában, kócsag-tollas nyest-süveggel fejükön. Mikó solymárt régi hű embere, Kalis kísérté. A többiek a málhás paripával két-három lóhosszúságnyira mögöttük ügettek.

Tuskó otthon maradt, de bundás agarait — valamennyi az ő nevelése volt — kiengedte az ólból s a hat eb jókedvű csaholással ugrálta körül a legelül járó három fiút. A tegezt és a puzdrát a nyeregkápába akasztották. A szablya félvállon átvett szíjról csüngött alá. Markolatának és hüvelyének ezüst veretei s a hátukon átvett gerelynyaláb szikrázva csillogott a reggeli napfényben.

A lovascsapat pompásan festett, s amire a jegenyefasorba kanyarodtak, kétfelől mindenünnen a sövény felé futott a flammandusok asszonynépe.

— A három királyok — rebesgették. Remek új gúnyájában még Merzsére sem ismertek rá.

A Tábor-domb lankáin akkor ereszkedett alá a flammandus-telep férfi része. Az emberek gyűröttek, álmo-

san, nyársaikat lomhán maguk után vonszolva baktattak lefelé. A Szekcső mocsarai között keserves éjtszakázás esett s csak reggel tudták meg a fát fuvarozó mocsidlói tótoktól, hogy a solymár hada a Delnye felől, a legrövidebb úton került a Simonkőről a Tarkő alá s már meg is szállotta ennek környékét.

A váratlan lódobogásra Bakta földjén a kőházból szintén künntermettek az asszonyok. A három lány a kert galambdúcos kapujáig futott. A porkolábra rögtön ráismertek:

— Hová, hová ilyen korán? — kiáltották utána.

— A prépost úrhoz! — felelte Merzse vitéz foghegyről.

Az egyik lány apja felé kiabálja, aki ott áll a tornácon.

— Hahó, álljanak meg! — kéri a mester a lovasokat nagy hangon. Hogy veszteg maradnak, pillanatra eltűnik a házban. Aztán vászonba csavart kis batyuval kerül elő ismét. A köpcös ember vidrabőrös kucsmban, ezüstgombos hasított ujjú setétkék posztó mentéjében szaporán gurul le a lovasok felé. Csak a kapuban ismeri föl a solymárt, amikor megszólítja.

— Hogy mint vagy, öreg cimbora? — kérdezi tőle.

— Mikó solymár! — csodálkozik az ötvös s a lovak és a kutyák közé furakodva, feléje tárja mind a két kezét.

— Hát hozzánk be sem tértek? — méltatlankodik a mester. II. Endre király udvarában nem egyszer kerültek össze. A vitézi rendű urak ugyan csupán olyankor barátkoztak az ötvössel, ha munkájára szorultak. Mikó solymárnál azonban mindig nagy volt a becsülete,

— Majd visszajövet! — nyugtatja meg a solymár. — Most sietnünk kell. Jóval ebéd ideje előtt ott akarunk lenni a prépostnál.

A solymár a nyeregkápára akasztja az ötvös vászonba varrt holmiját. A csapat tovább üget. A fiúk szinte rájuk sem néztek. A három leány mégis úgy bámul utánuk, mintha mindmegannyi ködbevesző mesebeli királyfi robogna odább szemük előtt.

Bakta földje túl a folyó hídján a síkságon, a nyugat felé terpeszkedő hegyek lábáig nyúlt el. Észak felé szinte a három hegykúp aljáig; délfelé a flammandusok telepéig. A Szepesség felé kanyarodó úton a hegy-szorosig kétfelől itt is jegenyefák sorakoztak. A szoros kapuján túl mindenfelé merő erdő burjánzott s a bükkel kevert fenyvesben, a szalagformájú irtványon végig már csak lovak patáitól kitaposott ösvények következtek több sorban egymás mellett s vezettek az egymással párhuzamosan elnyúló hegyhátakat keresztben szelve tetőnek föl, völgynek le. A fiúk vadászni akartak s Bakta földjén túl kibújtak subáikból s szépen összehajtogatva a nyereg mögé szíjazták ezeket. Merzse vitéz uszítására Tuskó kutyái ádáz csaholással kétfelé válnak s a sűrűbe tűnnek. S pár pillanat múlva róka vág át az úton s a lódobogástól megriadva lábai közé szegzett fejvel lohol előre.

— Hajrá! — kiáltja Péty s mind a hárman megeresztik lovaik gyeplőjét. A róka mérgesen vicсорítja fogát jobbra-balra. Kétfelől kutyacsaholás riasztja, háta mögül még ennél is rémesebb veszedelem. Az úton marad. Hegynek föl is szaporán szedi lábait. A meredeken a fiúk rövidre fogják a gyeplőt. Túl a hegytetőn annál szédítőbb vágatással nyargalnak lefelé. Mikó solymár elveszti őket szeme előtt. Csak a magaslatokon

bukkannak föl pillanatra, egyre távolabb. A Senye völgyében jó darabon át egyenes az út. Itt kerekedik csak ádáz iramodás. A róka vitorláját földnek eresztve hol jobbra, hol balra vált. Az erdő szélén azonban a kutyák ugyancsak nyomában vannak. Ám egy sem támad rá, holott egyetlen ugrással is elérnék. Végezetül Péty és Páty kibontja karikását. Merzse vitéz példájukra szintén megsarkantyúzza lovát. A három lovas s a kutyák szinte egy vonalban repülnek. Merzse éri el elsőnek s teríti le karikásával a rókát. A kutyák megfojtják. Péty befúj kürtjébe. Páty szinte vágatás közben féllábbal lepattan lováról s levágja kardjával a róka vitorláját. Aztán hirtelen megáll s visszafordulva Merzse övébe dugja a zsákmányt. Közben persze jól oldalba öklezi.

— Brávó! — kiált feljűk a távolból Mikó solymár.

— De ezt a dögöt nem vihetjük ám a prépost asztalára! — mondja aztán. Merzse vitéz fűtlyent a kutyáknak s a levegőbe suhint karikásával. Az agarak ismét az erdőbe rohannak. A csapat ügetve folytatja útját. A fiúk is, a solymár és emberei is némán néznek jobbra-balra. A három hegykúp, amely idáig jobb-oldalt minduntalan felütötte fejét, valahányszor hegytetőre értek, eltűnt a hátuk mögött. A széles teknő erdős lankáin hatalmas tisztások ásítanak, tele gazzal, itt-ott egymásra dőlt házgerendákkal.

— Bánk bán földje! — kaszál kezével félkörben Mikó solymár, s mesélni kezd.

— Valamikor a nagy úr vadászott erre. Három népes falut is telepített itt. Irigyei áskálódására Béla király fosztotta meg birtokától.

— Hát nem Endre király úr bosszulta meg ezzel

a királyné asszony meggyilkolását? — csodálkozik Merzse vitéz.

— Bánk nádornak semmi része nem volt ebben. Csak vejének. Ám volt oka. Nem csodálom, hogy Isten elvette esztét. No de majd ti is megtudjátok még az igazat ebben...

A solymár elharapja szavát. A távolból ismét felhangzik a csaholás s miközben egyre közelebb kerül, a lovasok előtt az úton különféle apró vad csap át s hol rajokban, hol egyenként mindenféle madarak rebbennek keresztül. Egy falka nyúlfi láttára Merzse vitéz ismét megsarkantyúzza lovát. A Mikó-fiak azonban két felől visszatartják. Alig pár lépésnyire tőlük vadmacska prüsszöl feljűk, kapaszkodik a fára s ugrál a lombok sűrűjében ágról-ágra, mint valami óriás mókus. A fiúk erre sem engedik nyilazni.

— Vedlik már! — Ezzel hűtik le a vitéz vadászó kedvét. Hiúz, medve, farkas szintén nem számít ilyenkor hasznavehető vadászszákmánynak, s mintha a kutyák is tudnák, csak megugatják, de átengedik a hajtás egyre szűkülő gyűrűjén. De mire aztán egy pompásan áttelelt hatalmas őzbak pattan ki a sűrűségből, a három fiú fölujjong. A megriadt őzbak mintha az utat mutatná, vad irammal vágat előttük. Nyomában szinte szédítő hajsza kerekedik.

Mikó solymár visszatartja lovát. Emberei sem erednek a vadászó úrfiak után.

— Itt — meséli tovább ügetés közben uruk s a kétfelől ásító irtványokra mutat — öt-hat év előtt még szántóföldek voltak. A három falu népéből tíz válogatott lovassal gyarapította a bán a király seregét. Hejh, sok ilyen tíz lovasnak lesz most híja a tatárokkal szemben.

A nap egyre melegebben süt. Most már a solymár is leveti subáját s kedve apránként felderül. Az erdőből már érzik a tavasz lehelete. A fenyves a ragyogó napfényben üde zöld színben pompázik. A hangosan locsogó hegyi patakok partján fű ütközik ki. Hogy a fiúk robogása elhalt, a sűrűből most mindenféle hangok törnek ki.

Jobbfelől, egy lapos hegyhát mögül füst száll a magasba. A solymár észreveszi.

— Szaporábban! — biztatja embereit s vágatva igyekeznek tovább.

Az őzbekot a három fiú csak a Turtur hegy alján terítette le az utána dobott gerelyekkel. Mind a hárman eltalálták s a vad pillanat alatt bukott térdre, nyúlt el az út hosszában, két oldalt és nyakán föl-nyársalva. A Mikó-fiak rögtön fölbontották, vadász-módra beleit kiszedték. Tüdejét, máját a kutyák habzolták föl. A vadászsákmányt aztán a málhás ló hátára szíjazták.

A Mikó-fiak és Merzse csak akkor vették észre a jobbfelől lángoló tüzet, amikor a solymár embereivel oda ért. A tűz körül senkit sem láttak.

— Gorálok reggeliztek ott! — vélte a solymár. — Tudták, hogy a három vitéznek folytatása is lesz. Elbujtak.

Hegynek föl már csak poroszkálva mentek. Az agarak nyelvüket lógatva loholtak a lovasok után. A Turtur lankás oldalán az út szinte nyílegyenesen kapaszkodik fölfelé. Túl a tetőn a Szepesség felé a meredeken, annál sűrűbb kacsaringókban ereszkedik alá. A tető sziklás tisztásán a három fiú felujjong:

— A Tatur! — kiáltják egyszerre. A tisztásokkal, apró falvakkal teleszórt óriási erdő hullámos tengeré-

nek végében az egetverő hegy sziklaóriásai még talpig téli hópalástjukban pompáznak. Az irtványok helyén hosszan elnyúló barna szántóföldek széléről fatornyos falvak integetnek. Miközben a meredeken libasorban egymásután lassan lefelé poroszkálnak, az egyre szélesebb kanyarulatokról hol jobbról, hol balfelől úgy tűnik föl a kopár Szent Márton-hegy mészkő-ormán a prépostság kéttornyos templomával, bástyás házával, mint valami ezüst ékszer. A káptalan épületeivel szemben, a szomszédos hegytetőn, csonka kerek torony mered a magasba, válik el élesen a csodálatosan kék égboltról: Szepes vára. A várat a szászok kezdték építeni, de mert magyar ispánjuk nem akart hegyen lakni, félben hagyták.

A váratlan vendégek jóval ebéd ideje előtt érkeztek meg. A prépost úr nagy örömmel fogadta rég nem látott bajtársát. Mindenekelőtt a faragott kövekből épült díszes templomba vezette. Majd a monostor-épületet mutatta meg neki, az oszlopos káptalanházat, az írott képekkel ékes refektóriumot s a vendégek szállásául szolgáló nagy szobát. Ennek erkélye a Taturra nézett s ablakából ismét más színben tárult föl a jövevények szeme előtt a Sylva Zepus csodálatos vidéke. Miközben nézésébe merültek, a templom tornyában a strázsza megfújta nyirfaháncsból csavart öles kürtjét. A sajátságos ütemű harsogó kürtjelek mély-séges bűgással szálltak el fejük fölött s a lándzsások széken végig faluról-falura, egyre elhalóbban hasonló kürtjelek feleltek. S déltájban a monostor refektóriumuma színültig megtelt vendégekkel. Az asztalfőn Mikó solymár ült a prépost és Betlehem vitéz, a lándzsások comese között. Utánuk a tizennégy lándzsás falu urai következtek közbül a négy kanonok, a solymár három

fia vegyült el és Rikolf vitéz, a Szepesség ispánjának fia, a prépost unokaöccse. Az ispán szepesi lovascsapatával s a lándzsások tíz vitézével már a király pesti táborában volt.

A prépost kürtösének hívó szavára az otthon maradt lándzsás fővitézek szinte mind fölkerekedtek s ebéd közben itt is a tatárokról folyt a szó. A magyarok már Árpád vezér korában megszállták a Szepességet, de hogy a lengyeleket visszaverték innen, ismét elszéledtek. Csak II. Géza király telepített ide újból magyar határőröket, a flammandus és a szász vendégek bevándorlása nyomában s a Szepesség vízvásztó fennsíkján jelölte ki szállásaikat. Most már szinte mind gyökeret vertek itt és ivadékaik jóformán csak háztűznézőbe jártak a Duna vagy a Tisza vidékére. Onnan sem igen került ide magyar ember, s a Mikó solymárhoz fogható vendégnek ugyancsak nagy volt a becsülete körükben. Híréből itt is szinte mindenki ismerte s a jóképű magyar arcok kajlán lelógó bokros bajuszukkal, borotvált állukkal, mind feléje fordultak. Mohón lesték szavait, miközben a préposttal és ispánjukkal a tatárveszedelemről beszélgetett.

A kelyhet, amelyet a solymár Baktától a prépostnak hozott, még ebéd előtt kibontották burkából s a fővendég elé tették. Különösen Betlehem vitéz gyönyörködött az aranytól szikrázó remekben, kerek talpára forrasztott zománcos bogláraiban. A vitéz egyébként is nagy tisztelője volt az ötvösnek, még inkább feleségének. Ha rossz a termés — ami a Szepességen gyakran esik meg — Betlehem vitéz bányászatra fogja szolgálait s a Gömör felé eső hegyekben talált aranyat, ezüstöt gabonával cseréli ki Bakta földjén.

— És valjon mit mivel a néma Borbál? — kérdezi a solymártól.

— A felesége? Őt most nem láttam.

Merzse vitéz elcsodálkozva figyel oda. Karácsonykor vendége volt az ötvösnek s Borbál asszony épenséggel nem volt néma, sőt igen beszédes kedvűnek találta s bársonyosan csengő halk hangját kellemesnek. Meg is mondja ezt kanonok szomszédjának. A fiatal pap mosolyog.

— Azért nevezik néma Borbálnak — világosítja föl a fiatal vendéget —, mert ha urával összekülönbözött, hétszámra sem nyitja ki a száját.

— Mindig kutya szerencséje volt a mesternek — szól közbe velük szemben Lők vitéz, aki már több mint húsz éve házas s ugyancsak pergő nyelvű teremtest hozott föl az Alföldről feleségnek.

— Ki védi meg itt a vendégeket, ha a Szepességre is betörnek a tatárok?

A solymár kérdésére Betlehem vitéz felel, aki még II. Endre királlyal járt a Szentföldön s ott szerezte nevét.

— Hát bizony mi is kevesen vagyunk. Ám a vendégek maguk gondoskodnak arról, hogy családjukat és marháikat megvédjék. A Látókő ormát most falazzák körül. Veszedelem esetén a Szepesség minden épkéz-láb embere odaköltözik. A lábas jószágot is odaviszik. Az asszonynépet, a gyerekeket és öregeket a Tatur sziklaóriásai közé rejtik el, már ott is építenek faházakat, hogy szükség esetén a telet ott tölthessék.

— A jövő télen mi is a Tatur hegyei közé készülünk — ujságolja kanonok szomszédjainak Péty.

— Ha ugyan a tatár útatokba nem áll.

— Quod Deus avertat! — rebegi Péty.

— Zergékre vadászunk! — fogadkozik Péty.

— Nehéz dolog ám zergét fogni! — gondolja a kanonok.

— Lóháton nem lehet?

— Lehet, ha épen ki akarod törni a nyakadat —
s a kanonok halkán hozzáteszi:

— Sit venia verbo!

— *Adiutorium nostrum in nomine Domine!* —
cítál a minisztériumból Péty.

— *Qui fecit coelum et terram!* — dupláz rá Péty.

A kanonokok ajkbigyesztve néznek egymásra, de amikor pár pillanattal azután az egyik ugyancsak talpraesetten a Bibliából cítál, elcsodálkozva merednek az ikrekre.

Mikó solymár Jordán vitéz után érdeklődött, aki még apródsorban járt a keresztes háborúban és híres zergevadász.

— Gergőfalva ura most tíz napja nősült másodszor, azért nem jött el.

— És mit üzent? — faggatja a prépostot Mikó solymár tovább, amikor Betlehem vitéz közbe szól, hogy szolgáját felküldte a monostorba.

— Én tudom! — kotnyeleskedik Péty.

A társaság kíváncsian fordul a jókedvű gyerek felé.

— *Uxorem duxi, non possum venire.*

Még a prépost is mosolyog.

— Csak nem a veszprémi iskolában tanultatok? — csudálkozik a kantor.

— Nem; ám Simonkövén.

— Hisz ez pusztá hegy s napi járóföldön sincs ott lakott hely! — fakad ki a lektor.

— Ott tanyáztunk télen s velünk volt Péter Bereck.

— Valjon miféle szerzetbeli? — kíváncsiskodik a custos.

— Franciskánus! — vágja ki büszkén Péty. A káptalani kis iskola magisztere közömbösen legyint kezé-

vel. Szent Ferenc fiait akkoriban egy-két városon kívül Magyarországon még nem igen ismerték s a világi papság körében épenséggel nem volt nagy hírük.

A Mikó-fiak azonban egymás szavába vágva zengik páterük dicséretét, miglen a kanonokok sorra meg nem ígérk, hogy a Tarkó alján felkeresik, mihelyt a Terra Epuryes táján dolguk akad.

Az asztalfőn közben ismét a tatárveszedelemre terelődik a szó. A lándzsások főemberei a Látókőre invitálják a solymárt, ha netalán a Tarca völgyébe rontanak. Mikó úr elgondolkodva mered maga elé s hallgat.

— Nem nyargalnánk egyet? — fordul feléje szavával a prépost s közben asztalt bont.

— Nem bánom, akár a Látókőig!

A nap még jó magasán állott. A prépost és vendégei a lándzsások székén át a Hernád völgye felé lovagolnak. Szent Márton hegyétől a fennsíkon széles kőút vezet a ciszterciták új monostoráig. Kétfelől fenyegetésekkel váltakozva egymást érik a lándzsás falvak s a jól megművelt szántóföldek. Az úton szekér szekér nyomában nyikorog, menet megrakodtan, jövet üresen. A szászok és flammandusok hurcolkodnak. A hatalmas lovascsapat elől az út széleire húzódnak s kalappal kezükben köszöntik a legelő járó idegen nagyúri vitézeket.

Ahol a Hernád a hegyek szikláin áttörve hatalmas félkörben délfelé fordul, jobb partján széles hegyfok mered a magasba, mint valami óriási szószék. Ormára a monostor mögött a hídon át nagy kerülővel, az erdőn keresztül vezet föl út. Hogy oda érnek, a Mikó-fiak ismét szájtátva bámulnak a magasból fel táruló csodálatos tájra. A Sylva Zepus képe innen ismét merőben más alakot mutat, mint ahogy túlnan

látták. Balfelől a Tatur ormai már fejükre húzták ködszötte hálósipkáikat. Szikláik ragyognak a búcsúzó nap fényében; a szakadékok között már az éjszaka gyásza vesztegel s a hegyek alján az örökzöld erdők, aranyosbarna földek, a fák mögül felvillanó fatornyos falvak és magányos tanyák mind merő derű és mosolygás.

Mikó solymár inkább a Látókő ormán nyüzsgő emberek munkájában gyönyörködik. A sziklaóriás párkányára niellig érő falat húztak. Tövében faviskókat ácsolnak. A hegyfok háta mögött s a harsogó folyó partján kétfelől irdatlan rengeteg terület el, akárcsak az eperjesi Szent László monostortól jobbra-balra.

— De ez még inkább bevehetetlen vár! — véli a solymár. — Taliánországban is alig akad különb. Nem kell félnetek! — fordul szavával a préposthoz. Majd Merzse vitéztől kérdi:

— Hát a te flammandusaid nem készülnek a tatárok fogadására?

— Eszük ágában sincs! — hangzik a felelet. — Azt mondják, a király úr dolga, hogy megvédje őket. Aztán meg ott vagyok én is öreg hatvan lándzsával.

A solymár ajkai körül keserű mosoly cikázik.

— No, de talán vissza is mehetnénk! — mondja a prépostnak s Adelfusz úr és vendégei Betlehemfalván át ügetnek haza. A lándzsás vitézek falvaikban egymásután elmaradnak. A monostorban csak a solymár aludt három fiával s másnap már korán reggel útra keltek...

— Most aztán kitegyetek ám magatokért! — biztatja a solymár a fiúkat nyargalás közben. — Bakta mesternél nagy ebéd lesz. Nehogy üres kézzel állítsunk be kőházába.

S hogy mögöttük maradt Bánk-bán földje, a málhás paripa hátáról vadász módra darabokra bontott vadkan, három nyúl, egész koszorú császármadár lógott le kétfelől. A vadkant a Mikó-fiak dőfték le lóhátról a Turtur-hágó alján, a mocsaras erdő sűrűjében. A nyulakat az úton Merzse vitéz fogta. A császármadarak a gorálok zsákmányai voltak, akiket viszont a solymár emberei füleltek le. Mikó úr biztatására a vadonban bujdosó emberek, besenyő vadásza Kalis közbenjárásával, szívesen szegődtek szolgálatába. Kalis éveken át a Vág völgyében őrizte a gyeput s onnan szegődött el a solymár szolgálatába. Tótul is tudott. A három gorál legény talpig állatbőrökbe öltözve, versenyt gyalogolt a hátramaradt lovas emberekkel, akik velük és az agarakkal egyenesen Sóvár felé tartottak. Bakta mesterhez a solymár és a három fiú csak a málhás paripával tért be. A kőház asszonynépe nagy zsivajjal fogadta a szívesen várt vendégeket. Az ötvös kutyái vígan csaholtak. A Mikó-fiak még nem igen jártak leányos házban s útközben ugyancsak faggatták Merzsét, hogy mint viselkedjenek. Pátynak az fúrta oldalát, lehet-e őket merő barátságból hátba ütni? Péty nem sokat gondolt velük, de ő is nagyot bámult, amikor a lódobogásra a lányok az oszlopos tornácon termettek. Tegnap reggel a galambdúcos kapuban kendőbe burkolózva úgy festettek, mint három szürke veréb. Most végig mustrás bizánci selyemből varrott, magyaros szabású pompás köntösükben, zománcos aranypártával simára fésült fejükön úgy álltak előttük, mint három oltárok falára írott, de megelevenedett szentkép.

— Gyerekek! — gondolta róluk kicsinylően Merzse. Annál nagyobb tisztelettel bókolt Borbál asszony előtt,

amikor a kis leányok és Mikó solymár nyomában a nagy szobába léptek. Az ötvös felesége itt fogadta ura vendégeit s a solymár pár pillanatig szinte dermedten meredt rá. Az asszony már túl járt élete delelőjén. Az évek súlya azonban nem igen látszott meg karcsú alakján, sem síma, finom vonású arcán. Nemesen ívelt keskeny ajka, kissé hajlott, helyes szabású orra nemzetségének előkelőségére vallott. Ő is selyemben pompázott, arany bogláros övet viselt. Violaszín derekának csuklóiig érő keskeny ujjait zománcos kőöntvény szorították le. S fején a vállaira hosszan leomló selyem fátyolt koronaformájú, drágaművű pántokba foglalt főkötő szorította le. Ez szinte szakasztott mása volt Tancia császárné magyar mintára készült aranykoronájának. Baktá mester rögtön észrevette, hogy a főkötő szemet szúr Mikó solymárnak s rögtön elmagyarázta, hogy amikor a magyar szent koronát és a Géza király után maradt bizánci koronát II. Endre parancsára egygyé forrasztotta, akkor készítette Szent István koronájának mintájára Borbálnak, menyasszonyának, a főkötő pántjait. III. Béláig a Sylvester pápától ajándékozott koronával a királyt, a bizánci diadémával az ország harmadrészén uralkodó királyi herceget koronázták. III. Béla eltörölte a dukátust s II. Endre azért egyesítette a két koronát, hogy ezután soha senkit se koronázzanak meg többé hercegnek vagy ifjabb királynak.

— Hát ezt bizony rosszul forrasztottad össze! — évődik a mesterrel a solymár. Az ötvös sértődötten lép hátrafelé s szinte fölfortyan. Ám Mikó úr hamarosan megnyugtatta, hogy csak arra célzott megjegyzésével, mint támadt öreg napjaira apja ellen Béla király, uralkodott fölötte minden addigi hercegnél keményebben.

— Bizony mind kicsöppentek a királyi udvarból s a donációkból, akik esküjükhez híven az öreg király pártján voltak. És a te földedet nem vették el?

— Már miért? — méltatlankodik az ötvös. — Most is bőségesen megiszolgálom. A király úr arany ajándék-kelyhe assisi szent Ferenc sírjára szintén az én kezem alól került ki. Írásom van a rend generálisától, hogy ugyancsak csodájára járnak a taliánok mindenfelől. Holott nekik is vannak jeles mestereik.

Merzse vitéz Borbál asszonnyal beszélgetett. A három kis leány mosolygó kerek arcával a két Mikó-fiút fogta közre. Péty és Páty összeszorított ajkkal állta a rájuk zúduló kíváncsi kérdések özönét. Szinte bántotta őket, hogy a leányok szimpliciter letegezték őket, mintha ők is gyerekek lennének vagy rokonaik.

Mindazonáltal, bár nem egyszer szinte olyan mérgesen pislogtak, mint a pórázra fogott sólyom, nagyon vigyáztak magukra, nehogy Merzse vitéz előtt szégyent valljanak a leányokkal szemben.

— Nagyon örülünk, hogy megismerkedtünk veletek! — csacsogta Gyöngy és Kláris kíváncsian kérdezte:

— Hát ti nem örültök?

— Hát mi is! — bökte ki nagysokára Péty.

— És hogy mint örültök? — faggatta őket Arany, a legkisebbik leány.

A két fiú egymás szemébe nézett, s hogy Péty vállat vont, Pátnak eszébe jut, hogy itt most neki kell kívágnia a rezet, nehogy székben kerüljenek. Véletlenül Merzse vitéz is reánéz.

— Úgy-e örültök? — unszolja Arany.

— Mint a kutya a vendégnek! — böki ki Páty.

A leányok szinte viharos nevetésre gerjednek.

— No lám, ugyan jól mulatnak! — véli a sólymár.

— Úgy látom, tudnak a leányokkal bánni! — hízeleg vendégének Bakta mester.

— Hiszen sok sólyomkisasszonnyal volt már dolguk — tréfál Mikó úr.

— Nekünk is van sólymunk — kap vendége szaván az ötvös és leányai felé kiált:

— Mutassátok meg a fiúknak!

S a három boszorkány karon ragadja a két fiút és kirobog velük. Végig vezetik a kőház oszlopos tornácán, átszaladnak az udvaron az istállók felé s ezek sarkában a homályos lószerszámkamrába nyitnak. A mindenféle lommal teli zugban, falak közé ékelt rúdon, árva madár gubbaszt, lomhán lecsüngő szárnyakkal. Az ajtón berontó napfényre nyöszörögve fölri és jobb szárnya alá dugja fejét.

— Ime, a sólymunk! — büszkélkedik Gyöngy. — Ha kitavaszodik, majd együtt sólymászhatunk.

A két fiú orrát fintorgatja, s hol a sólyomra, hol egymásra, végül a leányokra néz. Szinte köpni volna kedvük, ha Merzsére nem gondolnának.

— Nos, nos? — csipognak a leányok.

Péty megvetően legyint kezével. De hogy a sólymok becsülete forog kockán, a következő pillanatban ugyancsak megoldódik az ikrek nyelve, mintha valami láthatatlan manó vágta volna fel hirtelen.

— Nem is sólyom! — állapítja meg Páty.

— Hát mi?

— Közönséges kánya. Csak egereket fog.

— Rádásul beteg! — riaszt a leányokra Péty. — Legalább gyógyítanátok a szegény dögöt.

— Nem értünk mi ehhez! — mentegetőzik Gyöngy.

— Akkor ne tartsatok madarat. Se sólymot, se kányát, de még szajkót sem!

— És mi a baja? — érdeklődik Arany s hangja merő szomorúság.

A fiúk végig tapogatják a szegény kányát, megszagolják, jobbról-balról nézik, végül pár pillanatra lélekzetüket is visszafojtva fülelnek.

— A kassai keresztesek ispotályában sincs annyi nyavalya, mint amennyi ezt a szegény madarat gyötri.

A leányok ijedten nézik.

— Forrósága van! — jelenti Péty. — Náthás is ő kelme.

— Farktollaiból kettő törött — folytatja Páty. — Füttyülőt is nyelt.

— Mi a csoda? — rémüldöznek a leányok.

— Magyarán kehes, azért sípol, — adja meg a kellő felvilágosítást Péty.

De még mindig nincs vége.

— Balszárnnyát megrágta a moly.

— Lába csupa seb. Nyilván maga vagdosta össze csőrével, mert szúnyog csípte. Be kellett volna kenni mirhaporos zsírral.

— A feje csupa kosz. Nyilván tetves is.

— Nem olajoztátok soha?

Az árva madár közömbösen, szinte mozdulatlanul gubbaszt helyén, mint akinek minden mindegy.

— De különösen a hasával van baj. Mintha tele lenne kővel. Mindenekelőtt ezen kell kezdeni a gyógyítást.

— És ugyan mivel? — érdeklődik Arany.

— Félujnyi tyúkbelet tisztítsatok meg jól. Tömjétek tele örömmel és mézskőporral s két végén kössétek le cérnával. Aztán dugjátok a kánya torkába.

— Csunya mesterség! — gondolja Kláris.

— Ha lenyeli, reggelre javulni fog állapota.

— Hogy és miként?

Páty kertelés nélkül megmondja, mintha csak a tanyán lenne a solymár legények közt.

— Piha! — visít föl a három lány egyszerre és kirobog a kamrából.

Az ikrek haragosan néznek utánuk.

— És ők a veszprémi apácáknál nevelkedtek! — méltatlankodik Péty.

— Sólyomnak nézik a kányát — nevet Páty.

— Te meg ki fia-bornya vagy! — támad rá aztán az ajtón bekémlelő suhancra.

— Az apámé! — élhetetlenkedik a bőrkötényes fiú. — Azonfelül Bakta mester apródja volnék.

— Csak nem vitéznek nevel?

— Ötvösnek! — hangzik a felelet büszkén. — Ha akarjátok, megmutatom a műhelyt.

Ötvösműhelyben a fiúk még sohasem jártak s mohón követték. A műhely a kőház hátsó oldalából nyúlt ki s közepén oszlopos bolthajtása alatt akkora csúcsos ablakok nyíltak, mint az újfajta templomokban. A szokatlanul világos terem közepén hatalmas tölgyfaasztal terpeszkedett, lapján mély bevágásokkal. Ezek szinte hónaljáig elnyelték a körülötte dolgozó három legényt. A mester helye most üres volt. A kemence kürtője alatt kormos képű apród élesztette a tüzet fujtatóval. Társa fogóval csípte föl a vörösen izzó fémdarabokat s vitte át a legényeknek. Hubernek, a harmadik apródnak, aki Mikó fiait bevezette, szintén akadt dolga. A terem ellenkező sarkában, az olvasztókemence kerek nyílásán át a benn fortyogó ezüstről kanalizta le a fölcsapódó salakot.

A munka dandárjának színhelye azonban az oszlopot körülfogó asztal volt. A mindenféle formájú vasak, apró pörölyök és kalapácsok közé fogott ezüst úgy csilingelt a három ötvöslegény keze alatt, mint pengő muzsikaszó. A műhelyben szerte heverő formák, satuk, üllővel fölszerelt farönkök, megkezdett vagy félig kész vedrek, kannák, poharak és egyéb holmik ugyancsak fölcsigázták a solymárfiak érdeklődését.

— Nem volna kedvetek közénk állni? — tréfált velük az öreg legény. — Szép és nemes foglalkozás ám a mesterségünk.

Péty és Páty nem felel. Inkább ők akarják meghorogni a műhely népét kérdéseikkel. Mi van a zablák-kal, amelyeket apjuk rendelt meg a tavaszi nagy solymászatra, amikor talán ez idén is különbnél-különb nagy urak lesznek vendégeik, ha ugyan a tatárok el nem rontanak minden mulatságot. Ám künn, a konyha felől furcsán hangzó kongó kopácsolás berreg föl.

— Szól a fakolomp! — ujjong föl a műhely népe. — Kész az ebéd.

A legények levetik a bőrkötényt, megmosakodnak s már előkészített ünnepi mentéjükbe bujnak. Borbál asszony elcsodálkozva nézi, hogy a solymárfiak a legényekkel nyitnak be a nagyszobába. Ugyanekkor a másik ajtón három lánya perdül be a konyhából. Az ötvösnének sehogy sem fér eszébe, hogy Mikó úr fiai Bakta legényeivel barátkoznak. Nem sokra becsülte ura mesterségét. Ha nem a legkisebb lányuk s ha az ötvös nem épp akkor kapja a királyi donációt az ő birtokukénál is nagyobb számú szolgálval, szülei aligha adták volna hozzá. Borbál asszonynak Isten ugyancsak megadott mindent, amivel e földön beérhetné. Ám bármily jól folyik a dolga, a legtöbb asszony ritkán

éri be sorsával. Ő is egyre dunántúli rokonsága után sóhajtozott. Mégsem járt szívesen haza. Mintha röstelné ura mesteriségét. Családjából kívüle lány még sohasem ment vitézi rendű emberen kívül máshoz feleségnek. Bakta mester szemében viszont még legényei is külön emberek voltak, mint akármelyik előkelő származású udvari vitéz. E miatt aznap is összekülönböztek. Az asszony a vendég kedvéért a műhelyben akart a legényeknek tálatatni. Ám a mester sarkára állt. S ime, úgy látszik a Mikó-fiak is urához szítanak. Lányaira ügyet sem vetnek. Egyre az ötvösökkel bujnak össze az asztal körül. Egyre-másra hátba ütik őket, mintha régi jó pajtások lennének. Csak mire Gerbrand összehúzza könyökét s a legkisebbik felé nyújtja karját, hogy kitapogassa duzzadó kemény izmait, esik gondolkodóba Páty.

— Csak nem vívtok? — kérdezi tőle.

— Nincs is kardunk — feleli a legény. — Az én atyámnak kovácsműhelye volt. Már gyerekkoromban nehéz pörölyöket emelgettem.

— S nem hasad meg az ezüst, ha netalán nagyot ütsz a lemezre?

— Hiszen itt a műhelyben csak finom szerszámokkal dolgozunk.

Borbál asszony kíváncsian hallgatott oda, végül riadtan fordul szavával Mikó solymárhoz:

— Istenem! Még kigyelmed fiait is mesteriségükre csábítják!

— Sebj! — feleli a solymár. — Jó ha az embernek két vára van. Ha az egyikből kifüstölik, a másikba menekülhet.

Ám nyílik az ajtó. A három apród hatalmas boroskancsókkal vonul be. Nyomában három cifra szőttes,

vászonruhás szolgálóleány a párolgó tálakat hozza. A tálak, a kancsók s a szőttes abrosszal letakart asztalon a poharak és a tányérok mind merő ezüst. Minden tányér mellett lapos, négyszegletes lepény — a csontoknak.

Szinte csupa szárnyast hordanak körül. Tyúkhúst híg lében, kappant vastag lében, közbe tehénhúst tormával, majd ismét ludat és kacsát ispékkel, aszalt szőlővel, mandulával töltve.

A solymár félszemmel fiait figyeli. A tanyán, de még udvarházában sem, nem igen kerül asztalra ilyen cifra étel. Nem mocskolják-e be az abroszt vagy ruhájukat lével? (Kanalat, villát akkoriban még nem használtak, csak kést s az ételek levét kenyérrel mártogatták föl és minden fogás után mosdót hordtak körül). A solymárfiak pár pillanatig Merzse vitézt figyelik minden fogás előtt s úgy esznek, mintha ők is esztendőkön át a király úr udvarában ebédelték volna.

A három szolgálólány — mind dunántúli, de mint gyerek került föl s Borbál asszony nevelése — nesz-telenül mozog az asztal körül, kínálja csöndes mosollyal ajkán a remeknél-remekebb fogásokat. Az apródok szaporán töltögetnek. A vendégek, mint a lóháton utazó emberek általában, sokat esznek és vitézül isznak. Különösen az ízes császármadarak után felvonuló fűszerszámos lepények majszolása közben élénkül föl a poharazás.

A lányok csak vizet kortyolnak s komolyan, csöndesen ülnek helyükön, arcukon azonban parányi felhő sem mutatja, mintha borus lenne kedvük. Pedig Merzse vitész anyjukon kívül nem törődik senkivel. A solymárfiak meg egyre az ötvöslegényekkel disputálnak. Velük ma még apjuk sem gondol.

Ebéd vége felé Mikó solymár szeme végigsíklík a tiszafagerendamennyezetes nagy szobán.

— A tatárveszedelemmel, úgy látszik, itt sem gondol senki! — jut közben eszébe.

A falakat tarka selyemmel mustrázott szőnyegek borítják, a padlót medvebőrök. Az ólomkarikás ablakok széles fülkéjébe ékelt fiókos lócák tetején vidragereznák nyulnak el. Szemben az ablakkal a falba mélyesztett öblös almárium vaspántos tölgyfa ajtószárnyai tárva-nyitva s a polcokon csupa drágaművű arany- és ezüstedény ragyog.

— Ha megneszelik, hogy mennyi kincsed van, legelőször ide fognak betörni a tatárok.

— Fele sem az enyém! — hárítja el Bakta a solymár hízelgésnek vélt szavát. — Nagyobb része különböző nagy urak aranyából, ezüstjéből készült, de nem igen sietnek marháikért.

— Nyilván bátorságosabbnak vélik Bakta földjét s a Terra Epuryest, mint a maguk várát, udvarházát.

— Csak nem hiszed, hogy a tatár ránk tör! — riad föl az ötvös ijedten.

— Pedig ugyancsak részünk lehet ebben!

— Lehetetlenség! — szólt közbe Borbál. — Senki nem üzent eddig hozzánk. A királyi udvarból sem figyelmeztettek minket. Pedig sok ott a jó emberünk.

— Úgy látszik ott sem tartanak komoly veszedelemtől. Ősi magyar virtus, hogy csak akkor állunk talpra, ha már nyakunkon a rém. Néha még akkor sem.

— De hát mi lesz ilyenformán velünk! — sopánkodik a mester.

— Bizony nem ártana, ha már azzal is törődnének! — véli a solymár. Közben szaporán elmeséli, mint készülnek a Szepességen a tatárok fogadására.

— Hát erre mifelénk nem akadna ilyen bűvő hely, mint a Látókő? — érdeklődik Bakta.

— Hogyne! A Tarkő.

— Hisz' azt kigyelmed szállta meg — aggódik Borbál asszony.

— Akad ott még hely Bakta mesternek és háza népének is! — mondja a solymár barátságosan.

— Akár holnap átköltözünk! — izgul az ötvös.

— Hohó! Most még nem lehet. Majd ha a régi lakókat kitelepítettük.

— Csak nem gorálok furakodtak oda? — találgatja az asszony.

— Sólymok! Négy-öt fészek alja. Mind kerecsen. Ezidén ott is teleltek. Az ilyenekből kerülnek ki a legjobb vadászsólymok.

És Mikó solymár megfélekezve a tatárokról és minden földi bajról, egyre pirosabbra gyúló arccal meséli el, mint bukkantak szertecsavargó madarászai még az ősszel a sólyomtanyára. Télen át szinte minden három-négy nap jártak ott s figyelték a pompás madarakat. A táborot most jó egynéhány nyíllövésnyire a Tarkőtől építik. Csak ha a sólymok javát elfogták, költözik föl az egész had a hatalmas sziklafokra.

— Ha ráncszakad a veszedelem, akár a flammandus vendégek is meghúzódnának ott — folytatja a solymár.

— Akkor talán Merzse vitéz sem kívánczik többé a nádor táborába — jegyzi meg csendesen Borbál asszony. S hogy közben Güdülre gondolt, elmosolyodott, majd felhőssé boruló arccal lányaira néz. A három lány, a néma Borbál méltó gyermeke, szinte végig szótlánul, komolyan ül helyén s hol a solymár, hol a

Mikó-fiak és az ötvösök beszélgetésére hallgat. A selymárfiak már megegyeztek Bakta legényeivel, hogy hébe-hóba eljárogatnak kontárkodni a műhelybe. Az ötvösök viszont vasárnap és ünnepeken a Tarkó alá jönnek vívni, célba löni, sólymokkal veszködni.

Hogy-hogy nem, Pátynak ismét eszébe jutott a jegenyefákon burjánzó fagyöngy.

— Egy-két sólyomtojásért, akár egész boglyára valót szednek a flammandus gyerkőcök — kockáztatja meg a szót a Páty háta mögül fülelő Huber.

— Csak nem esznek sólyomtojást! — háborognak az ikek.

Gerbrand megnyugtatja őket, hogy a flammandusok a sólyomtojásokat tyúkjakkal keltetik ki s tojásból nevelnek vadászó madarat. De ilyen tojáshoz bajos hozzájutni. Mikó fiai nagyot nevelnek. Az ilyen sólyom mind hitvány vadász s csak a majorságban tesz kárt. Viszont ugyancsak megbotránkoznak, amikor az ötvöslegények azzal gyanúsítják meg őket, hogy madárléppel akarnak sólymokat, vagy éppen fenyvesrigót fogni, mint a tótok. A lépet fagyöngyből főzik.

— Gébicset, szajkót s más ilyfajta kártevő, fészekrabló madarat fogunk léppel — világosítja föl újonnan szerzett barátait Péty. — A sólymokat hébe-hóba eleven madarakkal etetjük, különben megpuhul a csőrük, megpókosodik a lábuk és az ilyen sólyom kutyának való.

— Vigye el a kánya a kegyetlen mesterségteket! — sóhajt föl halkan Gyöngy s az ajtóra néz.

Valaki bekopog. Az egyik apród odaugrik s a föltárt ajtón beözönlő napfény glóriájában mint valami tündér, Güdül libben be gyanutlanul. A vendégek látára riadtan megáll.

— Igazán nem tudtam, — szólal meg bíborszínűre pirulva — hogy ilyen előkelő társaságot találok itt.

De a Bakta lányok ujjongva megrohanják s agyba-főbe csókolják. Lehámozzák róla a báránnyal bélelt finom irha ködmönt s asztalhoz hurcolják. A férfiak és a fiúk fölállanak s bókolva köszöntik. A lány a porkoláb mellé ül.

— Mersz-e vitéz — nevet rá Güdül s fogai csillognak, mint a drága gyöngy.

— Hogy ne mernék! — jut eszébe a legénynek most is; már mint hogy megcsókolja. De amikor a lány rögtön Miklós bátyjára tereli a szót s az iránt érdeklődik, mit művel a táborban, üzent-e már, a fiú maga sem tudja miért, hirtelen elkedvetlenedik.

Az ebédnek végre vége lett. Borbál asszony asztalt bont. Gerbrand halkan áldást rebeg. Az apródok az asztalra rakják a boros kancsókat s az ötvöslegények nyomban elköszönnek.

Az ötvösné a lányokkal most a szomszéd szobába vonul.

— Hát ti nem mentek utánuk? — ugratja a fiúkat Bakta mester.

Péty és Páty megsértődve vonogatja a vállát. Kis-fiúkon kívül más vendégnek nem volt bejárása az asszonyok szobájába. Hogy ismét töltött Bakta mester, újból a tatárookra s a Tarkőre tereli a szót. Volt mit féltenie. Arany-ezüst marháinál is nagyobb mértékben aggódott leányai miatt, akikért élt-halt. S szíve feljajdul, hogy miért nem költözött el már ősszel Taliánországba családotul. Legény korában ott járt vándorúton. S akár a császár udvarába is elszegődhetett volna ötvösnek. A solymárt, de Merzse vitézt is már szinte untatta az ötvös egyhúron pendülő szapora

beszéde. A solymár-fiak is ugyancsak lesték az alkalmat, hogy a műhelybe lopózhassanak. S amikor kívülről váratlanul lódobogás dübörgött föl, kirentottak.

— Az őrség! — kiáltja Páty az ajtóból. Merzse vitéz is kisiet. A tíz lándzsásnak ma nem kellett a Turturig nyargalnia. A porkoláb Mikó solymár embe-reivel már végigjárta a gyepűt onnan. Merzse vitéz hazaküldi embereit. Az öreg legények jókedvű kurjantással fordulnak meg.

— Hahó! — kiáltja utánuk a tornácról Bakta mester. — Csak nem iszkoltok el áldomás nélkül?

A lovasok befordulnak a kapun. A tornác előtt a szolgáló lányok borral kínálják meg őket!

— Talán mi is indulhatnánk! — súgja Mikó solymár Merzsének.

— Ahogy parancsolja atyám! — feleli a vitéz s a Mikó-fiakkal a lovakért mennek.

Hogy nem sikerült tartóztatnia vendégeit, az ötvös hamarosan tarisznyákat és boros tömlőket rakat a málhás paripa hátára útravalónak. Az asszony nép is künn terem. Gődülnek már szintén haza kell mennie.

— Csak nem megy gyalogszerrel? — szól hozzá Mikó.

A málhás lóról a lándzsák kapják föl a rárakott holmit. A flammandusok lányai vasárnap lóháton járogatnak egymás látogatására a hosszan elnyúló telepen s Gődül segítség nélkül pattan föl a ló hátára. Vállban formás, karcsú, sugár alakja testhez simuló hófehér irha ködmönében, a puha ráncokban leomló szoknyával, csipkés ezüst pártával leszorított fátyola alól kivillanó aranyhajával, mosolygó bájos arcával úgy fest lóhátról, mintha valami vérbeli hercegnő vegyülne el a sok lovas férfi közé.

— Még magyar vitézt szerez urának! — háborog magában Borbál, amint elrobognak. — A mi lányainkra pedig sem a vitéz, sem a Mikó-fiak rá sem hederítettek!

— Ugyan hagyd! Hiszen gyerek még a három lány, a solymár-fiak, de még Merzse vitéz is — dörög Baktá mester s befordul a házba. A nagy szobában az ablakfülkékbe rakott három ládát mustrálgatja. Beleférne-e az almárium temérdek arany, ezüst marhája, hogy aztán lopva, ládástul eláshassa.

Güdül a csapat élén maga mellé intette a két solymár fiút. Merzse vitéz Mikó úr mellé szorult s ugyancsak bosszantja, hogy Páty és Páty egyre néninek szólítja a szépséges lányt. Igaz, hogy már nagy lány, eladó sorban. Talán két-három évnél is idősebb nálánál.

— De hát a császár tíz évvel volt fiatalabb, mint Tancia királyné, mégis majd utána pusztult, amikor felesége meghalt.

A tíz lándzsa az urak mögött üget. A folyó hídján túl, a flammandusok tanyái közé kanyarodva, a várjobbágyok öreges, borízú hangon énekre gyujtanak. A búcsúzó napfényben, a hús szellő szárnyán mégis dallamosan száll szerte a lódobogás taktusára a régi magyar nóta:

Atelközi vizek mellett,
Az lovaim legelnek.
Megeresztem karikáson,
Vígán odább szökelnek.

Itatónál az ökreim
Panaszosan felbőgnek,
Pendül a húr, pattan az íjj,
Nyílamtul hull a féreg.

Túl a folyón vagyon tanyám,
Leáldozik már a nap,
Az lovaim, az ökreim
Lassan haza ballagnak.

Ropog a tűz, rózsám arcán
Piros fénye tündököl,
A magasban ragyog az ég
A csillagok tűzétől.

A flammandusok még mindenfelé künn dolgoznak a szép sorjában hosszan elnyúló, sövénnel bekerített tanyákon. Szinte kővé dermedten merednek a hetykén tovább ügető lovasokra. Merzse vitéz nyestsubájának históriája már mindenfelé elterjedt a várból. A pompás subákon ráismernek a vitéz vendégeire is. Ám különösen, mert nagy büszkén Güdüll szintén köztük nyargal, a férfiak keze ökölbe szorul, a legények szeme meg szikrázik a dühtől.

— Ezt a lányt sem veszi veszi el flammandus legény! — átkozódnak itt is, ott is. — Apját is kibuktatjuk a következő bíróválasztáson!

S hogy a magyar nóta véget ér, ők is nótával felelnek. Csatadalukat harsogják, amellyel vasárnap a szekcsői rétekre vonulnak ki fegyveres tornáikra. Mikó solymár jól tudott németül. A flammandus dal gyerekesen hangzó szavait is megérti. Mosolyogva fordul Merzse vitézhez.

— Csak nem ellened fenekednek!

— Kigyelmedtől félnek, atyám! — feleli a vitéz röstelkedve.

— Na, majd megbarátkozunk még.

És miközben tovább ügetnek, a flammandusok tanyáról-tanyára újból kezdik a furán ropogó nótát.

A dal hol magasabb, hol alacsonyabb hangon, egyre megújulva, sövényről-sövényre csökönyösen száll nyomukban, mint valami gyásztjósó setét kuvikmadár.

Vej leven vrei, vej leven blei
Op dez lands dirben grond,
Ont vorsteld an de slavnerei
Zein vej dór éndrakt grót en vrei...

IV.

Morócs vitéz hamar betelt a porkolábsággal. Még aludt, amikor Merzse vendégeivel útra kelt s fogalma sem volt arról, hogy mikor térnek vissza a Szepességéről.

Sóvári uralkodása második napján már jóval napszállta előtt kamrájába bújt unalmában s tollpárnás ágyán heverve dühösen rágt a körmeit. Mintha Sóvárt hirtelen elvágta volna a világtól, két napja fia idegen sem került kaputornya alá, az egri káptalan szekeresein kívül, akik sóért jöttek, de hogy a sószin vajdája még nem került vissza Pestről, a Szent László monostor alatt ütöttek tábort. Az első nap a várjobbágyok meg-
regulázásával próbálta unalmát agyonütni. Az agyafúrt öregek oly keményen állottak meg parancsoló szavára, mint a cövek; úgy engedelmeskedtek neki, mint a karikacsapás. Mégis, szinte mindig épp az ellenkezője történt annak, amit ő akart. S ha ilyenkor nagyot káromkodott, szemük tele volt bűnbánattal, morcos bajúszuk alatt azonban kajánul mosolyogtak. Ám különösen Tuskóra volt dühös, aki egyre birkahússal traktálta s amikor ma szárnyast rendelt levesnek, varjút fogott s azt főzte meg tyúk híján. Hogy betelt a várbeli népséggel s a jobbágyfalu házainak mustrájával,

a mocsidlói tótok tanyájára lovagolt. Morva nyelven szólította meg őket s pompásan megértették, mint aztán a delnyefői kunyhókban az oroszok is, akiket másfél évvel ezelőtt Radiszló herceg telepített oda országából, a Szent László monostor szolgálatára. Csak azúrta oldalát, hogy sem itt, sem a tótok viskóiban nem látott lányt vagy formásabb asszonyszemélyt.

Morócs vitéz nagy barátja volt a minnének, a német nyavalyának, amely akkoriban már a magyarok között is dúlt. Akit ez megszáll, bálványt lát minden formásabb asszonyban, nyöszörgő sóhajokkal környékezi meg, szolgájává alacsonyodik le; de az is megesik, hogy ha liba léte megcsédül, magával rántja a sárba.

A várjobbágyok s asszonynépük mind öreg volt. Lányaik is régen férjhez mentek s szinte mind az ország belsejébe. A mocsidlói tótok azonban és az oroszok megneszelhették, hogy az új porkoláb miféle felekezet s hol a padlásra, hol a kamrába bújtatták el előle lányaikat. De a tótokkal azért igen megbarátkozott. Végül már arra biztatta őket, hogy költözzenek apja morva birtokára a tatárok elől, ahol rokon nép létükre gyöngyéletük lesz. Sajátságos, egy sem akart erről hal-lani közülük.

— Amíg «Merzsi vitíz» a porkoláb, — mondták — nem hagyjuk itt «Sonvart», ha az ördög támad is.

— Buta nép — gondolta Morócs, s ma a flammandusok lányos házait akarta látogatásaival sorra megtisztelni. Hedrik bírónak vitézhez illően Tuskóval jó előre megüzente, hogy ebéd után felkeresi. A ház szépséges leánya azonban itt sem volt otthon.

— Bátyját kísérte el, — mentette ki apja. — Jan rögtön ebédután szerszámnak való fáért szekerezett ki a Kerek-erdőbe.

Morócs vitéz abban hagyta látogatásait s mint bőszen oroszlán barlangjába vonult vissza. Alekkel, a tatár fogollyal sem volt már kedve vesződni, aki hogy fia fegyveres sem került Abaujvárról Sóvárra, még mindig a torony aljában rostokolt. Tegnap délután elég jól töltötte el vele idejét. A bástyán vallatóra fogta. Tuskó volt a tolmács. Az öreg éppenséggel nem volt elragadtatva Morócs vállalkozásától, mert a tatár ugyan csak keményen szorította össze fogait; a vitéz ellenben annál többet fecsegett. Tuskó a felét sem tolmácsolta mindennek s akkor is többnyire egészen kiforgatta a másodporkoláb szavainak értelmét, aki akár hiúságból, akár ostobaságból mindent elárult, amit Abaujvárról, a magyarok hadikészülődéséről tudott, csak hogy morva ember létére bennfentességét, befolyását fitogtassa. S az öreg ugyancsak pofonvágja, ha nem vitéztársa urának, különösen amikor a tatár szemének furcsa pislogása láttán úgy rémlett neki, hogy magyarul is tud.

Morócs nagyot ásít s hogy közben fölbúg a bölénykürt, jókedvűen talpra áll. A riadót háromszor ismétlik.

— Ugyan miféle nagy úr érkezik? — töpreng a vitéz s hamarosan páncéljába bújik, sisakot nyom fejére és hogy kardját is felkötötte, sietve a bástyára lohol.

— Buta várjobbágyok! — dohog magában, hogy odaér. — Nyilván azt hiszik, hogy az öreg zászlós úr.

Csak a solymár került vissza a frekvenciájával és Merzse. Amikor azonban a várkaputornyán befordulnak, barátságos képpel siet fogadásukra. Észrevette a lándzsás kíséret lovainak hátán a dagadó elemózsiás tarisznyákat és boros tömlőket.

— Ma jó vacsora leszen! — újjong föl gyomra.

A nagyobbára néptelen gyeplő mentén a határőrök

ellátása mindenfelé szegényes. Úri vendég épp azért határszéli várakba soha nem állított be üres kézzel. Baktáék szintén csak azért tukmáltak rá vendégeikre útravalót, mert biztosra vették, hogy Sóváron birka-húsnál egyéb alig akad. Pedig Tuskó az ikrek őzbakját már két napja áztatja sáfrányos, fűszerszámos borban. Hogy ura vendégeivel visszatért, a finomabb falatokat most szalonnával tűzdelve, nyárson piríttatta. Morócs a morva markoláb várában sem vacsorált különben, mint Sóváron aznap. S hogy közben a Mikó fiak egyre itatták, ugyancsak megeredt a nyelve. Most is számárságokat beszélt, de ahogy nagy igyekezetében egyik-másik szónak nyakát szegte, azon még Mikó solymár is elmosolyodott. Fiai meg éppenséggel pukkadoztak. Különösen, amikor Merzse kérdéseire egyre csak bégetett.

— Csak nem kergültél meg? — támadt rá végül porkolábtársa.

— Aztat nem! — hangzik tovább a szellemes tréfa. — De két napja egyre birkahúst eszem. Szinte már magam is birka lettem.

A varjúlevest elhallgatta. Ám Tuskó megsúgja a solymárnak s erre Mikó úr is hangosan nevet.

Morócs gyanakodóan dőfi feléje merev nézésű, szürke kavicsszemét, majd kíváncsian az ajtó felé fordul.

— A Tatúr üzen! — kiáltja onnan a strázsa s a társaság sietve talpra áll.

— Miféle úr? — kíváncsiskodik Morócs. Csak a bástyán tudja meg, hogy mi az ország legmagasabb hegyének a neve.

A nap már letűnt a látóhatárról; de még világos minden. A két Strázs- és a Sároshegy csúcsa aranyos fényben fürdik. A monostor kürtője még egyre pőfékel

s füstje, mint a jegenyeszál, nyílegyenesen fúródik az erdő fölött a levegőbe. A nyugatnak feltáruló erdős hegyláncok utolsó során túl, mint valami óriási fűrészt, a Tatúr ormai vágódnak be hosszú sorban az égbolt sápadtan derengő szélébe. A messze távolságban kéklő sziklaóriások vajmi ritkán láthatók a sóvári bástyáról. Csak ha tartós, szép időre van kilátás. Ezt üzeni ilyenkor a Tatúr s a vendégek nem győznek betelni a csodás látvánnyal. Az ikrek fejében voltaképen csak most kezd igazán derengeni, hogy mily szédítő magasságba nyúlhat ormai zeg-zúgos sorával az egetverő hegy, ha jó kétnapi járó földön elnyúló hegyeket is túlszárnyalva, lenyüggöző fenséggel, büszkén emeli égnek fejét.

Morócs vitéz hiába sürgeti, hogy térjenek vissza a palotába. A vendégek nem tágítanak a bástyáról. Csak amire a Tatúr ormai egyre setétedve a sűrűsödő est fekete palástjába burkolóznak s végül hirtelen eltűnnek, követik az ikrek.

A vacsorának vége volt, de a fiúk most is rögtön találtak kedvük szerint való mulatságot. A fogason még ott függött a tatár fogoly tegze és puzdrája. Páty ki akarja próbálni s egy jókora fatuskóra Morócs páncélját feszíti ki s a szín sarkába állítja. A vitéz tiltakozik.

— Csak nem félsz, hogy ronggyá tépjük.

— Aztat nem! — támad föl Morócsban a büszkeség.

S a három legény a tágas szín ellenkező sarkából röpíti a tatár nyilait a fölpancélozott fatuskóba. Valamennyi nyíl talál s szilárdan megáll a célban, mintha a vasat is átfúrta volna. Csak amire oda szaladnak, veszik elcsodálkozva észre, hogy a páncélnak semmi baja. A tatár nyilak vége azonban olyan vékony, hogy

nemcsak csúcsaik, de nyelük egy darabja is áthatolt a páncél egymásbafonódó gyűrűin, s úgy bele ékelődött, hogy pusztá kézzel lehetetlen a nyilakat kiszakítani.

— És ti ilyen páncélban akartok a tatárok nyílzáporában megállani? — fakad ki riadtan Péty.

— Hiszen úgy hozzátok szögezik a vasat, hogy harapófogóval sem húzhatjátok ki a nyilakat! — folytatja Páty.

Morócs sápadtan mered vitézi fölszerelésének büszkeségére. S hogy nem sikerül a nyilakat kirántania, letöri ezeket. Aztán lehúzza a tuskóról a páncélt és dühösen földhöz vágva, félrerúgja a csörömpölő holmit.

— Hát most mibe bújsz? — faggatják a fiúk.

Morócs sunyin nevet.

— Bördolmányba, mint ti. Azonfelül subát húzok.

— Valjon nem cserélnénk? — fűzi aztán rögtön tovább a szót.

— Subát? — kérdezi Péty.

— Aztat!

— Szívesen. Legkedvesebb subámat adom oda cserébe a tiedért!

Morócs szolgája ott lebzsel az ajtóban s már hozza is ura hóddal bélelt, cifrán kivarrt posztó subáját.

A vitéz ugyancsak irigyelte Merzsét solymárék pompás nyest subájáért. Azt hitte, ő is ilyet szerez. S szinte prüszköl dühében, amire Péty Merzse viseltes báránybőr subáját akasztja le a falról s ezt akarja a nyakába kanyarítani.

— Csak nem vagyok bolond! — kiáltja s szolgájának dobja vissza hódsubáját. Aztán haragosan asztalhoz ül és nagyot iszik. A solymár-fiak szeme nevetve összevillan.

— Az igazi vitéz álmában is állja szavát! — véli Páty s az ajtó felé les, vajjon mit szól majd ehhez Merzse.

Merzse vitéz Mikó solymárral még mindig a bástya párkányán ült. A tatárokról beszélgettek halkan, a szepességi lándzsás fővitézek készülődéséről ellenük s mint kellene a Terra Epuryesnek a védekezésbe bekapcsolódnia, ha a veszedelem az országra szakad. Mikó úr éppenséggel nem volt szapora beszédű; de egy-két szóval is sokat tudott mondani, mintha írott könyvből olvasna. Merzse akár reggelig is elhallgatta volna. A tatár veszedelemben azonban, hogy-hogy nem, most már ő is mind kevesebbet hitt. Mióta a solymár fiává fogadta, sorsa egyszerre oly gyöngyöletre fordult, hogy el sem tudja képzelni, mintha bármi megzavarhatná. Már vak setét éjszaka volt. Körülöttük feketén ásított a vidék. Tűznek, mécses fénynek semerről sem látszott nyoma. Csak a magasban ragyogtak a csillagok. A solymár elhallgatott. Merzse ragaszkodással tele emelte arcára tekintetét s elcsodálkozva nézte, mint ragyog a szeme a setétben is.

— No de elég mára! — szólalt meg ismét hirtelen fölélénkülve Mikó úr. — Köszönöm fiam, hogy szállást adtál. Bizony ilyen időtájt a sátorozás már nem nekem való. A köszvény néha-néha napján már belém mar. Ám holnap az új tanyán, jó meleg faházam már készen vár.

— Hátha még hozzá sem fogtak, atyám? — kockáztatja meg a szót a vitéz; mert hogy Sóvárra került, a solymár még semmiféle üzenetet nem kapott az új tanyáról, holott éppenséggel nincs messze.

— Dehogy! Nagyjában kész a tábor. S akár holnap is eljöhetsz hozzám látogatóba.

Merzse elcsodálkozva mered Mikó úrra. Most már arca is mintha világítana. Homlokán, deres szakállán rőtt fény villan föl. A vitéz riadtan tántorodik vissza s hogy közben megfordul, szíve nagyot dobban. Túl a sóvári hegyeken, kelet felől, mintha már hajnalodnék, meghasadt az ég s vérvörös fény ömlik el el-sápadó boltozatán.

— Tűz van! — rémüldözik Merzse. — Csak nem a tatárok?

A torony erkélyén is fölserken a strázsas s szájához emeli tülkét.

— Hallgass! — kiált fel a solymár; aztán mosolyogva Merzséhez fordul halk szavával:

— Ne félj! Csak a régi tanyánk ég a Simonkövén. Hogy nagyjában kész az új tábor, a régít felgyújtották, nehogy gorálok vagy más kóbor népség szállja meg. Ugyancsak bátortalanná tennék az útát Patak-vára felé.

— De bátyám! — háborog Merzse. — Hiszen három vármegyében is ellátszik a tűz s mindenfelé felriadnak az emberek.

— Azt akarom! — dörmög Mikó úr. — De nézd, túlhan a hierozolimiták monostora vak setéten mered az éjszakába. A flammandusok is alszanak; lenn a várjobbágyok s a mocsidlói tótok nem különben. Senki sem virraszt. Jöhet akár az ördög, akár a tatár. A strázsán kívül talán csak tatár foglyod van ébren.

S a torony felől csakugyan riadt nyöszörgést hallanak. A gerendák hasadékain keresztül beszűrődik a tűz fénye s a tatár kúni nyelven fölshűköl:

— Hol ég?

— Sehol — feleli a solymár. — A szomszédban farsangolnak. Aludj csak.

— Holnap még meglátogatjuk Hedrik bírót — mondja Mikó úr, miközben a palota felé fordulnak. — Délben már az új tanyán lehetünk. Eljössz velem Marci?

— Ha sikerül megegyeznem Moróccsal, — hangzik tétován a felelet.

S másnap már korán reggel verték föl álmából Mikó solymárt. Az új tanyáról termett tüskön-bokron át Sóváron lovasember. Écs, a solymár nagy fia az éjjel a Tarkó ormán hatalmas sólymot fogott csapóhálóval. Ám nem bírnak a megvadult madárral s attól félnek, hogy kárt tesz magában.

Mikó úr sápadtan hallgatta a jelentést. Nem tréfa dolog holdvilágtalan éjjel tapogatózva, szédítő sziklafalra kapaszkodni; hát még hálóval a fészében ülő sólyomra rontani.

— És nem esett baja? — támad rá a lovas emberre.

— Csak kezefejét vágta meg.

Mikó solymár rögtön nyergeltet. Merzse vitéz feje kitüzesedik. Szinte fúrja oldalát a kívánság, hogy lássa, mint törik meg az elfogott sólyom vadságát. Sokat hallott már ennek módjáról. Morócs még aludt. Hamarjában összesűg Tuskóval s a hirtelen elnyargaló lovascapat után vágat.

Az erdő úttalan sűrűjében némán ügetnek egymásután a lovasok. A nagy csöndben csak a gallyak ropognak; itt-ott rigófütty, madárkurrogás hallatszik. Amire aztán a lankásan emelkedő erdős domb tetejére érnek, hirtelen mindenféle zürzavaros hanggal telik meg a levegő. Mikó solymár a lárma felé fordul. A többiek mind nyomában ereszkednek alá a fák sűrűjébe. Hogy ismét ritkulni kezd az erdő, a szálfák közein át a sóvári hegyek fenyves kárpítja mered

velük szemben a magasba s balfelől a Tarkó szürke sziklafala. Merzse vitéz észre sem veszi, mint fogynak el háta mögött a fák s miközben a többiek tovább vágatnak, ő meglepetésében az erdő szélén megáll. Szeme előtt, mint valami mesebeli tündérváros, hatalmas fenyőszálakból összeácsolt, nyirfa dorongokkal cifrázott házak, kunyhók, hatalmas ablakokkal áttört, félig nyílt színek tárulnak föl az erdős hegy alján s színpompásan rajzó, eleven nyüzsgés. Ingujjra vetkezett emberek baltával, egyéb szerszámmal sietve dolgoznak. A házak fölött, a hegyoldalban a palánknak való fákat döntik. Elől a kaputorony még csonkán mered a magasba. A tábortól jobbra sátrak virítanak egymás mellett. Ezek mögött a szekerek hosszú során túl ökörgúlya fehérlik, a sűrűben a szabadjára engedett ménes ficánkol a fákon át szűrődő napfény ragyogásában.

A félig kész palánkon belül a nagy szín körül a leghangosabb a zshivaj. Mikó solymár fiaival lovastul ott tűnt el. A szinből minduntalan pokoli lárma, kiabálás, kutyaugatás, ostorkongatás tör ki.

A vitéz zavartan mered arra felé. A táborban lótó-futó, dolgozó emberek közül senki sem vet ügyet rá. Szinte észre sem veszik.

— Úgy látszik, rosszkor kerültem ide! — villan föl fejében a gondolat s már-már visszafordul. De közben a szinből, barna képű, szép szál legény lép ki, félvállra vetett dolmánnyal. Előbb körülnéz s hogy észre vette, szaporán feléje siet. Merzse vászonba csavart félkezén ráismer Écsre s lepattan lováról.

— Isten hozott Marci! — köszönti jókedvűen a legény. — Ne haragudj, hogy a fiúk itt hagytak. De már szinte megbolondul az egész tábor.

Lovát egy gorál formájú torzonborz alak kapja el, aki mintha a föld alól bújt volna ki, oly nesztelenül került oda. A vitéz riadtan mered rá.

— Ne félj! — biztatja Écs. — A tegnap felfogadott gorálok közül való. Már fölesküdtek kutyájukra s nem lopják el lovadat.

A kétfelől embernyi magasságban szabadon nyíló hatalmas sólyomszinbe vezeti. A hátsó gerendafal hosszában, gyékényből font kasok nyílásában menyétprém paláستtal vállán, piros bőrsisakkal fején, egész sor kitanított sólyom gubbaszt csendesen s úgy fest a hűvös reggeli levegő miatt felöltözötten, mint mindmegannyi elátkozott királyfi. A szín közepén a mestergerendáról lecsüngő nyírfa abroncsot lármás embergyűrű fogja körül. Az éjjel fogott sólymot lazán az abroncshoz kötötték. A kisebb fajta sasnak is beillő remek madár vadul vijjogva csap minduntalan alá, bugdácsol az abroncson át körben, mint az ördög-motola, vág csőrével jobbra-balra a körülötte nyüzsgő emberek felé.

— Nem akar az abroncsra ülni! — aggódik Merzse mellett Écs.

Mikó úr karjait keresztbe téve szemmel látható gyönyörűséggel mered a remek sólyomra. Csak amire egyre eszeveszettebb csapkodására szinte felhőnyi pihe rebben szét szárnyai alól, lép az egyre hintáló abroncs elé. Csöndet parancsol. A sólyomra mereszti izzó szemét s halk torokhangon beszélni kezd hozzá, valami furcsa, sohasem hallott érthetetlen nyelven. A madár most egyetlen szárnycsapással az abroncsra lendül s karmaival jól megmarkolja. Aztán még egyre remegő szárnyakkal, lihegve ígézőjére mired félszemmel.

Merzse vitéz hátán hideg borzongás szánt végig. Eszébe jut, amit Mikó solymárról még apród korában Patak várában, a királyi udvarban hallott. Ért a madarak nyelvén, beszéltek róla s hogy boszorkány vagy legalább is garabonc. Azért nevel olyan kitűnő sólymokat, mint kívüle senki más.

Hogy a madár háborgása megszűnt, Écs megkönynyebbülten sóhajt föl Merzse mellett, Péty és Páty pedig jó kedvében hátba üti. A sólyom egyre nyugodtabb. Már hunyorgat szemével, mintha szundikálni akarna.

— Ne hagyjátok aludni! — parancsolja embereinek Mikó. Csak most fordul Merzséhez.

— Örülök, hogy itt vagy! — mondja. — Azon leszünk, hogy jól teljék időd minálunk.

Az abroncs körül ismét kitör a zene-bona. A boldogtalan sólyom egyre keservesebben vijjog s egyre fáradtabban vág jobbra balra csőrével, valahányszor abroncsát meglódítják, vagy hol alatta, hol mögötte sipot, trombitát fujnak, karikást kongatnak, veszettül csaholó kutyákat uszítanak rá.

Mikó úrnak medvebőrt vetettek a földre s erre dőlve figyeli a madarat.

— Vezessétek körül Merzsét a táborban! — hagyja meg fiainak.

— Inkább a sólymot nézném! — szabadkozik a vitéz.

— Ráunsz még! — nyugtatja meg Écs. — A multság eltart holnap reggelig. Addig nem szabad aludnia, enni sem kap.

— Kegyetlen mesterség! — tünődik Merzse.

— Per aspera ad astra! — nagyképűsködik Páty.

A tábor közepén lóra pattannak. A lovakat a tegnapi gorálok vezették elő.

— Sohasem volt lovuk! — csodálkozik a vitéz. — Kecsepásztor, gyalogjáró kóbor népség. Mégis milyen gyönyörűséggel simogatják lovainkat.

— Ősrégi lovasnép eltótosodott maradékai lehetnek — véli Écs. — Attila királyról is tudnak.

Mint apja, Écs sem volt barátja a szószaporításnak; de már annak alapján is, ami keveset róla öccseitől megtudott, igen szeretett volna elbeszélgetni Merzsével. A tábort körüllovagolva, az erdő sűrűjébe vezette, a Delnye völgyének. Az erdei horpadásokban itt-ott még hó villogott s a fehér foltok körül mindenfelé hóvirág zöldelt, virított. Merzsének eszébe jut Güdül s lepattan lováról virágot szedni. Az ikrek is leugranak, de inkább a harasztban turkálnak s hogy kardjuk páfrányszerű száraz leveleket vet föl, körmeikkel neki esnek a földnek s hosszú szálas gyökereket tépnek ki ebből.

— Mézes gyökér — magyarázza Páty!

— Viszünk belőle Güdül-néninek! — fogadkozik Páty, Merzse nem kis megrökönyödésére.

— Ki az? — érdeklődik Écs.

Hogy megmondták, közömbösen megy a fiúk után. A lovakat szabadjára hagyva, gyalogszerrel sétálnak tovább a patak szakadékos medre felé.

— Megnézzük van-e a patakban pisztráng! — tervezi Páty. S hogy a meredek széléhez érnek, mintha a föld alól jönne, ércesen zengő férfihangon énekszó hullámszik feléjük a mélységből.

Illumina, accende et erige eos ad te

Ut in lumine tuo videant te lumen aeternum.

— Pater Bereck! — kurjant föl Páty s arcán végtelen öröm villan és csodás ragyogás ömlik el.

A mélységben, a kanyarulatban örvénylő ezüst patak partján, a napfény arany tallérjaival teleszórt barna folt gubbaszt.

— A páterünk! — világosítja föl Merzsét Écs. — Valahányszor mi sólyommal, vagy másként kegyetlenkedünk, az erdő mélyébe bujdosik s naphosszat maga szerezte verseket énekel a bűnbánati zsoltárok dallamára.

Videant et laetentur, atque concupiscant decorem tuum.
Sciantque nihil praeter te, sed in te et propter te esse diligendum.

Péty és Páty közben gyorsan leereszkedik a szakadék meredek partján s lopva a barát háta mögé kerülnek. A két idősebbik legény szintén utánuk ered.

Merzse ugyancsak elcsodálkozik, amikor az ikrek a pap nyakába ugranak. Bereck páter rögtön talpra áll. Valóságos óriás s a két fiú úgy csüng a nyakában, mint a bölény sörényébe kapaszkodó kutyák. Hogy lerázza őket, rögtön Merzsére terelik figyelmét.

— Új testvérünk — dicsekszik Páty.

— Talán ő is beáll hozzánk a hadba! — véli Péty.

A páter mindkét kezét feléje tárva mosolyogva fordul feléje.

— Ősmertem atyádat. Derék vitéz volt és igaz keresztény. Anyád jó asszony. Te se térj le soha az igaz útról.

A pap a patak partján szélesen elterülő subájára ülteti látogatóit s elsőbben szepességi viselt dolgaikról kérdezi ki a fiúkat. Azután a maglódi remetéről beszél, akinek hírét már a télen hallották.

— Tegnap kibujt barlangjából. Két vadászunk látta. De csak messziről. Ám megértették szavát. Ismét veszedelemről profétált.

— Könnyű most veszedelmet jósolni — gondolja Merzse —, amikor a tatárok a gyepűt ostromolják.

— Ősmeri a remetét atyám? — kérdezi aztán a paptól.

— Semmit sem tudok róla azonfelül, amit embe-reinktől hallottam, Azt sem, igaz ember-e?

A vitéz elbeszéli, amit róla a flamandusok mesélnek.

— Már vagy negyven éve, hogy talpig fegyverben, de mint rongyos vitéz került ide s egyenesen Bizánc városából. A szentföldre menőben ő is ott rekedt. A csodás város mérge ejtette rabul. Benn maradt, amikor a latin keresztesek (a franciák és a velencei olaszok) megrohanták a várost s a görögök oldalán harcolt ellenük. Hogy a város elesett, tanuja volt kifosztásának, fényes templomai kirablásának, lakosai, asszonyai meggyalázásának s megutált minden keresztes vitézt, sőt szinte minden keresztényt. Mihelyt szerét ejthette, lóra ült. Visszatért Magyarországra s egyre északnak tartva, minél messzebbre akart kerülni a keleti kereszténység meggyalázott fővárosától. Túl Eperjes földjén, a maglódi szorosban lova összeroskadt. A rongyos vitéz összeszedte holmiját s a szent kút közelében, ahol a flammandusok különféle nyavalyáikat gyógyítják, a barlangba vonta meg magát.

— Ott él jó egy emberöltő óta furcsa kétlaki életet. Még most is vadászik. Gyökereken kívül azonban egyebet nem igen eszik; de vadbőrökbe öltözik. Senkitől sem fogad el semmit, senkivel sem áll szóba. De ha barlangja előtt tanácsát kérik, rendszerint válaszol. A flammandusok orakulumnak tartják. A tótok rettegik. A tolakodókat nyíllövessel fogadja.

— Azért igaz ember lehet! — véli a barát.

— Nem tudom. Valamikor volt egy diáknyelvű

könyve. Napfényes időben egyre azt olvasta a barlang nyílásában. A könyv végezetül szétmállott a sok forgatástól. A szentírás lehetett, mert betéve tudja.

— S templomba nem látogat, pap nem jár hozzá?

— Soha!

— Majd felkeresem. Ha rám támad is nyilaival. Megbékítem Istenünkkel és ő is megbékül embertársaival.

Az ikrek szentül hitték, hogy papjuk vállalkozása sikerülni fog.

— Elhozzuk a tanyára! — lelkenedezik Páty. — Azt mondják, hatalmas, övig érő szakálla van.

— Mesélni fog Bizánc városáról! — örül Péty, de a páter lehűti kedvét.

— Gonosz város az ma is. Jobb, ha nem gondoltok rá.

S Bereck páter vendégei észre sem veszik, hogy fahegybe került a nap. Csak amire a táborban szinte fél napi járóföldre hallhatóan kattogni kezd a fakolomp, kerekednek föl.

— Nem ebédel velünk atyám? — kérdezi Écs. A páter a bokrok felé mutat. Ezek tövében a víz szélén szürke lapos kövön kenyér darab, ezen kis karéj sajt, a kő mellett szíjrafűzött fapohár hever. A sajtból kormosfejű billegető madár csipeget. A sok rigó, cinke, gébics azonban, amelyekkel a széles vízmosás tele volt, egyszeriben eltűnt s fejük fölött egyre újabb rajok repülnek a fakolomp hangjainak irányába, a tábor felé.

— Menjete! — sürgeti a fiúkat a pap. — Ne várokoztassátok meg kis vendégeinket.

S miközben lovaikra pattanva odébb poroszkálnak, hátuk mögött a mélységből ismét fölhangzik az édesbús ének:

In verbo itaque securus ibo ad te Deus meus fiducia mea
Et portio mea in terra viventium...

A tábor környéke tele volt erdei madarakkal. A nekik szánt ételhulladékokat lesték. A sólyomszínben még a reggelinél is pokolibb lárma fogadta Merzsét. Az ablaktalan gerendafal hosszában, a kitanított sólymok a kasokban, lármával, lőtás-futással nem törődve, nyugodtan tépdesték az etető deszkákra rakott húst. Az új sólyom az egyre hintázó abroncson még mindig vijjogott. Hangja már berekedt. Szeme minduntalan becsukódott. De a solymár legényei egyre fölpiszkálták. Mikó úr a medvebőrön heverve most is változatlan érdeklődéssel figyelte a madarat. Közben egyre csettintett nyelvével. Körülötte egész raj madarász kuporgott. A négy szaracénus is köztük volt s Merzse vitéz ugyancsak csodálkozott, hogy az olajbarna képű, nagyszemű legények magyarul beszélnek s palócosan ugyancsak nyújtják a szót.

— Még mint nyolc-tíz éves fiúk kerültek édesatyáinkal Magyarországra, — világosítja föl Écs. — Már nem igen gondolnak messzi, napfényes hazájukra. Mind kitűnő solymár.

— Most azonban nem akad dolgunk! — szól közbe Velid, a legügyesebb. — A nagyúr az új sólymot maga akarja marokba törni.

— Valami nagy fejedelemnek szánta — véli Merván, a félszemű, akit fészekrablás közben tettek évek előtt a sólymok nyomorékká. — Talán épenséggel a császárnak.

— Még csak az kellene — dohog Hasszán, a szakállas. — Ha megtudja, hogy egész tanyára való ilyen hatalmas sólyom fészkel itt, sereggestül betör őfelsége.

— Legalább segítene bennünket a tatárok ellen —

gondolja Merzse. Ám a szaracénusok, akik Mikó úr megbízásából szinte évről-évre megfordulnak Itáliában, jól ismerik a császárt s a szemfüles Ali megvetően legyint kezével.

— Az ám. S ha kiverné őket, maga igázná le az országot ő telhetetlensége.

A solymár-fiak nevetnek. Merzse azt hitte nevükről, hogy a szaracénusok még mind pogányok.

— Még Palermóban keresztelték meg őket — világosítja fel Écs. — Csak azért viselik régi nevüket, hogy sok hasonló nevű emberünkkel össze ne tévesszük őket.

Az ebéd rövid volt. A medvebőrök közé mindössze egy rézüstöt raktak és egy kosár kenyeret. Mikó úr, fiai s még egynehány embere, aki hozzáfért, mind az üstből ettek. Fejük felett egyre vijjogott a madár s valahányszor szunyókálni kezdett, az ebédelők fölött vásott suhancok dárdanyelekkkel piszkálták. A vitéznek a kegyetlen állatkínzás szinte föl kavarta gyomrát. Alig evett.

— Majd kipótolja este! — nyugtatja meg az ikreket apjuk, valahányszor hiába kínálják.

Ebédutánra csaknem Eperjes egész határában gondoskodtak szórakozásról, hogy vendégüknek felejtethetlenné tegyék náluk eltöltött napját. Elsőbben a Tarkó megmászása került sorra, ahonnan a Turturig, sőt szép időben a Taturon túl a gömöri hegyekig el lehet látni. Écs a kifosztott fészken kívül még három sólyomodút mutatott a meredek sziklafalon. De hogy éjjel megzavarták, a sólymok valamennyit elhagyták.

— Majd költés idejére visszatérnek — biztatják a vitézt a fiúk. — Akkor majd neked is fogunk egyet s együtt neveljük föl vadásznak.

Merzse szíve nagyot dobban. Jól kitanított sólyommal vadászni igazán nagyúri multság s akárki fiának nem igen van módjában. Ráadásul a sólyomnevelést is megtanulja. A Tarkó alján is sok volt a hóvirág. Merzse vitéz hagymástúl tépett ki jókora csomót. A délelőtti, amelyet csak szárán tépett, hamar elhervadt.

— Kinek szántad? — kérdezi tőle Écs.

— A flammandus bíró leányának — feleli halkan a vitéz.

— Már a fiúk is fecsegték róla. Alig győzik dicsérni, hogy milyen szép a néni. Vigyük el most. Vacsoráig bőven ráérünk. Az igazi multság csak akkor kezdődik.

Merzse habozik; de az ikrek már elnyargaltak a mézes gyökérért, amelyet Güdülnek szántak s alig poroszkáltak egy darabig Éccsel a dombos vidék horpadásában, már nyomukban vannak.

— De ne Sóvár felé menjünk! — javasolja Merzse. — Még Morócs is hozzánk csatlakoznék. S akkor gazdátlanul marad a vár.

Az ikrek nagyot nevetnek s mintha csak itt születtek volna, a szekesői mocsarak felé vágatva, ők mutatják az utat. A jobboldali hidon robognak keresztül s a Tábor széles hátát szelő úton, Bakta földje felől kerülnek a flammandus-telep kellő közepébe, nyargalnak ezen át tovább dombos részének végéig.

— Mersz-e vitéz! — kacag föl Güdül, aki ép a fákat nyesegette a gyümölcsösben.

A fiúk a sövényhez kötözik lovaikat s a kis kapu felé kerülnek.

— Csak nem Miklós vitéz? — rebegi a leány, hogy a bajszos legényre hamarjában nem ismer rá.

— Écs bátyánk! — mutatja be Péty s Güdül bíbor-színűre pirulva lesüti szemét.

Écsnek szemmeláthatóan szintén tetszik a karcsú fiatal teremtés. Merzsét érthetetlen nyugtalanság szállja meg. Mind a hárman hallgatnak. Csak az ikrek csörögnek, mint két seregély.

— Kerüljenek beljebb! — szólítja a ház felől a vendégeket Gűdül anyja.

Az asszony hófehér gyolcskendőbe kötött fejével szinte mása a leánynak, de alakja jóval erősebb s telt arcának rózsáit az élet dere már fakóvá aszalta. Foga azonban neki is felvillan, miközben beszél.

— Hát nem félnek a flammandusok haragjától? — évődik velük, miközben a tiszta szobában sorra leülnek s hogy a két legény tanácstalanul mered reá, szaporán folytatja:

— Hát nem hallották? Huber, az ötvösinas, tegnap este mind felbujtogatta a flammandus suhancokat, hogy a jegenyékről a fagyöngyöt letarolják. Mikó úr fiai nevében bízatta fel őket. Hajnalban vederszámra cipelték a fagyöngyöt a mocsidlói tótokhoz. Csak ott tudnak jó lépet főzni. De ma minden házban nadrágokat foltoznak az asszonyok nálunk és nagy a harag.

— Majd kapnak húsvétkor sólyomtojást! — kacag fel Péty.

Écs, Merzse, Gűdül nem igen figyelnek oda. Némán ülnek egymás mellett. A solymár legényfia lopva a leányt figyeli, a vitéz őt nézi sötétén. Merzsének közben eszébe villan, mily rettenetes dolog kerekedik abból, ha majd Éccsel, fogadott testvérével, egymással szembe kardhegyre állnak fel a leány miatt. Egy pillanatra szinte meggyűlöli Gűdült. Nyomban ismét merő rajongással néz reá. A leány szóltanul mereng maga elé; szinte meg sem moccan s pártája alul kibujó aranyhajával, szép piros arcával, ölében a nyirfa

háncsba foglalt hóvirággal s a mézes gyökér csomóval úgy fest, mint valami újféle Szent Erzsébet kép.

— Vajjon mi lelhetette őket? — töprengenek az ikrek. Közben egyre csak a bíróné asszony beszél a remete prófétálásáról s hogy akadt bolond flammandus, aki odamagyarázta, mintha a solymár úr képében fenyegetné őket veszedelem.

— Tegnap még az uram is tartott Mikó úrtól. Ma azonban itt járt az örkanonok ő tisztelendősége a Szepességről s megnyugtatta.

Az ikreknek mehetnékjük támad.

— Ma még szalonkalesre kell mennünk! — szólal meg Péty.

— Megbolondultál? — Merzse már majdnem kibökte ezt a szót; de amire Écs, mintha valami álomból ébredne, hirtelen talpra áll, elharapja.

— Csakugyan megjöttek már! — mondja a legény Merzsének. — Várnak a lesen a solymárok.

— Sólymokkal vadászunk? — élénkül fel Merzse s most már ő is szívesen búcsúzik és könnyű szívvel hagyja faképnél Gődült.

A Kerek-erdő szélén már ott tanyázott a négy lovas solymár. Alkonyatkor, amint Mikó úr egyik vadásza a táborba már tegnap hírül hozta, most is mutatkozott néhány kurrogó madár. Ijjal aligha ejtettek volna el egyet is. A szalonkazóm előőrsei jó magasan jártak. A sólymok azonban mind szereztek zsákmányt s Mikó fiai jókedvűen kerültek vacsorára vissza.

Akkorára azonban már szinte megbolondult a sólým-szín népe. A tábor minden embere ott nyüzsgött, a páteren kívül. A szín körül rotyogó üstök alatt tüzek égtek, kapujában boros hordó állott csapra verve. Benn a kőből rakott tűzhelyen fahasábok lobogtak. A tűz

vérvörös fénye rémítően hatott az abroncsán kínlódó, vijjogó sólyommadárra. Ám hiába akart hátranézni, a körülötte nyüzsgő, háborgó emberek abroncsostól egyre a tűz felé fordították. A medvebőröket most már mind a gerendafalak tövéig húzták félre s a szín közepén a sólyom körül a tábor népe mulatott, táncolt, tombolt kedve szerint. A sólyom már szinte rítt; de még vacsorálás közben sem irgalmaztak neki. Hogy megszokta a tüzet, ismét szundikálni kezdett, de a madarászok egyre birizgálták, nehogy elaludjon.

Mikó úr csodás türelemmel, medvebőrén heverve, most is merőn figyelte a madarat és némán. Csak amire fiai visszajöttek, szólalt meg kurtán:

— Vacsorát!

A sólyom kínzóin kívül mind leheveredtek. A szin kapuján hosszú sorban vonultak be az étkefogók. Most is üstökből ettek s lepényekre szedték ki a falatokat ezekből. A sólyom egyre vijjogott, vagdosott csőrével, berzenkedett. Merzse vitéz most már nem törődött ezzel. Megéhezett s a sokféle hús és hal, amiből egymásután ettek, bár a szakácsok nem cifrázták, oly ízes és zamatos volt, mint a Baktáék főztje sem különben. S a bor remekül csúszott minderre. Életében nem ivott annyi. S csodálatosképen, ahelyett, hogy megmámorosodott volna, egyre józanabb lett. Güdülből szinte kiábrándult. Most sem tartotta kevésbé szépnek, mint az napig. De fejében bölcsnél bölcsőbb gondolatok rajzoltak fel s azt sugallták szívének, hogy a leány még sem hozzá való.

— Találok még hozzám illő feleséget, magyar leányt! — vigasztalja magát. — Aztán meg ráérünk még. Viszont Écs jó három évvel idősebb, mint én.

— Hát ti nem isztok? — támad rá jókedvűen az ikrekre.

— Ittunk, amennyi jólesett! — feleli Péty.

— Gődül egészségére — biztatja őket a vitéz s mind a három solymárfi fenéig fölhaltja poharát.

Alig hogy a tábor egy része végzett az evéssel és sietve eltűnt, kívülről pattogó muzsikaszó riant föl. A sólyom ijedten mered a kapu felé, az új ellenség elé. A siposok, kobzosok, lantosok tüzes nótájára egész raj maskarának öltözött ember robog be s az abroncs körül cigánykereket hánynak. A sólyom fölborzolja tollát. A mókázók öles bakugrásokkal szinte a mestergerendát rúgják. Majd több sorban egymásmögött körbe állva, egymás vállára ugrálnak föl s a sólymot eleven tornyukba zárják. A madár keservesen rí, mintha tollát tépnék.

— A királyi udvar igricei sem tudnak különb mókát! — véli a vitéz.

— És ugyan meddig dőzsölünk itt? — kérdi Écstől.

— Bizony reggelig. Rendesen egy napig eltart, amíg a vad sólyom beadja derekát. De ez kemény falat. Igazi óriás.

— S addig mit mívelünk?

— Atyánkkal együtt itt virraszt a tábor minden embere.

— S kibírjuk-e? — kíváncsiskodik Merzse, miközben ugyancsak csodálkozik, hogy bár sokat ivott, csep-pet sem álmos.

— Majd elválík — felel Écs, s közbe a kapu felé fordul.

Az igricek már ismét a földön talpalnak és lódobogást utánozva rohannak a kapu felé. S íme kívülről soraik között féltucat lovas dübörög be kengyel, nyereg nélkül, a lovakon állva, mögöttük a lóhátán lábát megvetve, valamennyinek kutyája. A csapat egyenesen

az abroncsnak ront s ezt nyargalja körül. A lovasok karikást kongatnak. A kutyák mintha az ördöggel kerültek volna szembe, veszett buffogással megugatják. A sólyom szárnyait csapkodja s fölír, mint egy agyonkínzott ember.

Merzse nem bírja tovább. A bor meggyöngítette. Támolyogva oson ki a színből s az erdő felé bujkál.

— Pokoli farsang! — sóhajtja homlokát törölve s lihegve szívja magába az éjtszaka hús levegőjét. Hogy-hogy nem, Péter Bereck jut eszébe. Vajjon hol van? Hova bujt a földi gyeheha elől, hátha még most is zsoltárait fujja. S hogy kardja a nyakában lóg, a sötétben tapogatózva az erdőbe tér, a merre reggel jártak. A lárma elmaradt a háta mögött. Már hallani a patak csobogását. De énekszó sehol. A vízmosás kanyarulatánál a vitéz majdnem a mélységbe zuhan. Egy bokorba kapaszkodva mered alá. A víz szélén halvány világosság dereng. Cifrán átlukasztott rézlámpásba zárt mécses lehet s mellette mint egy óriási medve, sötét formátlan halom.

— A páter subájába burkolózva alszik! — suttozja a vitéz. — Hogy nem fél az erdei vadaktól?

S ott vigyáz rá, míg virradt. Csak amire a tábor felől, mintha mennydörögne, vagy féltucat üstfenekű dobót puffogatnak egyszerre, serken föl, siet tovább, kerül teljesen kijózanodva vissza. A színben még mindig tombol a boszorkánylakodalom. Az emberek jórésze azonban már elszéledt napi teendője után. Csak a solymár és fiai állnak kitartóan az abroncs körül s a saracénusok egy csomó madarással. Ez a népség annál hangosabb. Még egyre verik a dobokat, kézzel-lábbal kalimpálnak. Pedig a sólyom már oly szomorúan, semmivel sem törődve gubbaszt helyén,

görcsösen az abroncsba kapaszkodva, mint valami félig holt, szárnyaszegett madár.

Hogy pillanatra enyhül a lárma, Mikó úr nagy fiához fordul:

— Mit gondolsz, elég már?

— Azt hiszem, elég, atyám!

S a solymár intésére most még egyszer pokoli riongás támad. Aztán hangtalan csend. Csak az abroncs inog vadul jobbra-balra, előre-hátra, körülötte a kezek, az emberek háborognak némán. Minden mozog, süllyed, ágaskodik, hullámszik alatta és körülötte. A hatalmas sólyom nyöszörög s félszárnyával az abroncsba markol, mint valami napvilágra tévedt denevér. A háborgó emberek és hadonászó kezek vad forgatagában Mikó úr elébe áll, balkezeivel a maga arcát védi, bőrkeztyűs jobbát mozdulatlanul feléje mereszti. A bőrszíneg kapcsát lopva már leoldták a madár lábáról. Az abroncs megáll. A sólyom vijjogva repes szárnyaival s a következő pillanatban az egyetlen számára létező szilárd pontra, a solymár öklére csap. Úgy marad vesztig rajta, mintha fészken ülne és balszánya alá vágja fejét.

— Alszik! — ujjongnak körülötte az emberek. Egy madarász bórsisakot nyom fejére s Mikó úr öklén a jeles madárral büszkén sétál tovább.

— Ez sem ismer ezután szilárdabb pontot a világon, mint az öklöm — mondja mosolyogva Merzsének s a szabadba tér vele.

Csak most látják, hogy milyen izmos, hatalmas a madár.

— De vadászni még nem mehetnénk vele? — tűnődik a vitéz.

— Ennek bizony még hosszú az iskolája — feleli a solymár. — No de majd megtapasztalod azt is.

V.

Páter Bereck aznap a szokottnál későbbben misézett. De azért az erdőben, a nyírfaoszlopos oltársátor körül a strázsákon kívül ott állt, térdepelt az egész had. A végig átvirrasztott éjtszaka után, a fenyőfáknak dőlve, egyik-másik legény bizony elszundított s csak a csengetyű szavára riadt föl. Az oltár körül az ikrek ministráltak; Mikó solymár Écs fiával és Merzsével egy kidöntött fatörzsön oldalvást ült. Szemük előtt az erdőszéli fák közein át végig feltárult a térséges völgy. A három hegykúp innen, túl a Tábor lapos hátán, rézsutosan, egymás mögött meredt a magasba a reggeli nap ragyogásában. Nyugat felé, a messzeségben, a völgy fölött a távolság ködében az erdős hegyláncok kékeltek.

Sóvárt a Delnye fölött kikúposodó erdő takarta el. De ezalatt a bokros horpadás végében, mintha a levegőben lebegne, vakító ragyogással merült föl a Szent László-monostor, templomának karcsú tornyával, mészkőből faragott hófehér falaival. Csak a solymárnak ötlött szemébe, hogy a hierozolimiták hatalmas kürtője nem füstölög. Mise után magához intette Kalist s halk szóval odaküldte csapatával, hogy a szokatlan dolognak végére járjon.

Ő maga Merzsével és fiaival aludni tért. A vitézt csak most vezették be Mikó úr házába. A szálfákból összerótt toronyformájú épületet négyfelől oszlopos tornác zárta körül. A Mikó fiak itt aludtak. A fenyőlombbal kevert zsuptető csúcsán feketesólymos hófehér zászló lobogott a reggeli szélben. A ház gerendafalait belül végesvégig állatbőrök burkolták s hogy az ablaktáblákat bezárták, benn vaksötétség támadt.

A medvebőrrel letakarít, szalmával tornyosravetett ágyon pompás fekvés esett. Ám alig hogy lefeküdt, ismerős hangok riasztották föl Merzsét.

— Az úrfit keresem! — hallatszott kívülről. Tuskó hangja volt s a vitéz rögtön a tornácon termett.

— Mi baj? — kérdezte az öregtől.

— Alek megugrott! — feleli az öreg kurtán.

— A tatár fogoly? — rémüldözik a porkoláb s hogy Tuskó szaporán elmondja, mint tolt ki a torony falából éjjel egy korhadt gerendát, bujt ki az így támadt nyíláson börtönéből és szökött meg, senki sem tudja merre, Merzse lova után siet s búcsútlanul vágat el szolgájával Sóvár felé.

Pedig az öreg csak útközben meséli el, hogy Morócs vitéz mekkora galibát mívelt reggel a várban, a vár környékén és a flammandusok között.

— A várjobbág্যokat mind fegyverre riasztotta. A flammandus vendégek rontott velük s a tanyákról minden épkez láb férfit lóra kényszerített s nyársával a gyepű hosszában Alek üldözésére terelt. A szántást-vetést ép most fejezik be. Senki sem tudhatja, milyen idő lesz holnap. A flammandusok csak fogukat csikorgatva engedelmeskedtek Morócsnak. Ugyancsak dühösek erőszakoskodása miatt, főleg mert joga sem volt ehhez. Azzal fenyegetőztek, hogy mindenestül a tarnovi herceg birtokaira költöznek lengyel földre. A herceg már úgyis csalogatja őket, különösen a tatárveszedelem híre óta, a magyarországiaknál is külön privilégiumokkal.

A vár kapujában mindössze néhány hórihorgas mocsidlói legény strázsált nagybüszkén, öles nyársakkal. Az egyetlen otthonmaradt várjobbággy a torony ormán járt körbe nyakában a bölénykürttel.

— Mit látsz? — kiáltja föl Merzse.

— Semmit! — feleli a toronyőr. — A nagy úton fönn és lenn fia lélek sem jár. A várjobbágyok és a telepesek már mind eltűntek a gyeprü mentén.

— Estig sem kerülnek vissza! — véli Tuskó.

— Mit mívelünk addig? — töprenkedik Merzse.

— Feküdjék le, úrfi! — biztatja az öreg. — Szeme ugyancsak dagadt és vörös. Látom, hogy be sem hunyta éjjel. Nagy céció lehetett Mikó úrnál. Zenebonája Sóvárig elhallatszott.

— De hát mi lesz Alekkel? — toporzékol a porkoláb.

— Vagy elfogják vagy nyoma vész! — morfondiroz a szolgál.

— Nagy orrot kapunk ám Markvart comestől!

— Majd megosztozik rajta atyafiságosan Morócs vitézzel és így talán meg sem kottyán.

Amióta Mikó solymár Sóvárra került, Merzse vitéz voltaképen egyszer sem aludta ki magát igazán. Tuskónak nem került nagy fáradságába, hogy a hálókamrába tuszkolja. A vitéz ruhástól dőlt ágyára s rögtön elaludt.

Kalis közben fennjárt a monostorban s embereit otthagyva, másodmagával rögtön vissza is fordult. A Tarkő alján épen ebéd után voltak, amire társával visszakerült. Mikó solymár háza tornácán ült a páterrel s elcsodálkozva hallgatta jelentését.

— A kanonokok a mult éjjel mind elköltöztek. Felfogadták az egri káptalan szekereseit, akik sóért jöttek. Holmijukat s a hetek óta füstölt temérdek húst a szekerekre rakatták. Állítólag a nádor úr táborába mentek. A monostor üres. Kapuja tárva-nyitva s teremtetett lelket sem találtunk benn. Delnyefőről is maguk-

kal hurcolták szolgálák javát. Csak az öregek, néhány asszony és gyerek maradt ott. Őt vadászt a monostorban hagytam. Aztán a kanonokok faluján át kerültem vissza. Az oroszok azt hiszik, hogy a hierozolimiták a tatárok elől menekültek el. Látták tegnapelőtt a nagy tüzet a sóvári hegyek mögött s biztosra veszik, hogy a tatárhad gyujtogat Zemplénben.

Mikó úr szeme mind lángolóbban csillog. Közben páter Bereckre néz.

— Mit szólsz ehhez testvér? — kérdezi tőle.

— Nyilvánvaló — feleli a barát halkan — hogy nemsokára reánk nehezedik az Úr keze.

— Mit míveljünk hát? Birkamódra a tatárok kardja alá adjuk nyakunkat, vagy a hegyek közé bujdossunk, mint Markvart comes lándzsásai elől a gorálok?

— A király úr táborába kellene mennünk minden épkézláb embereddel.

— De amikor senki sem hívott s a vezérek vén számárnak tartanak, holott alig van közöttük, aki konyít a hadi mesterséghez. S a főurak és vitézek is szinte mind kikent-kifent gőgös bábok. S azt hiszik, hogy talpig vasban pár százan is töményszámra kaszabolják majd le a tatárokat. Aztán meg az ikreket hová tesszük? Csak nem adom őket Bakta mesterhez apródsorba vagy Morócs vitéz kardja alatt hagyjam őket itt?

— A veszedelem elől mégsem térhetünk ki.

— Nem is akarok! — fogadkozik a solymár. — Legalább is annyit vállalunk, amennyi erőnkéből telik.

S hogy a barát kíváncsian fordul feléje darabos, csontos arcával, szaporán tovább beszél:

— Ha betör a tatár, itt vetjük meg lábunkat. Védeni fogjuk ezt a csodaszép vidéket, mint a lándzsás vitézek

odaát a szász és flamandus vendégekkel a Szepességet. Megoltalmazzuk Eperjes földjét, telepeseit, akik oly vakon bíznak királyukban. Megsegítjük a sóvári őrség öreg lándzsáit, tejszelesképű porkolábjait, nehogy időnek előtte fejüket veszejtsék. Elszáguldozunk, ha kell, segítségnek a Turtur-hágón túl, sőt akár Patak-váráig vagy Abaujvárig.

— S ha nem birunk a pogánnyal, ha felülkerekedik rajtunk?

— Azt hiszem, ismersz testvér! Akkor sem ijedek meg. Meghalunk a királyért, az országunkért, hitünkért. S hiszem, hogy Istenünk megjutalmaz az örökélet koronájával.

— Amen! — rebegi halkán a pap. Pár pillanattal később azonban fölháborodva pattan föl. Mikó solymár rövidesen beavatja tervébe, amelyet úgylátszik már jó ideje szövöget fejében.

— Megszálljuk az eperjesi Szent László-monostort.

— Csak nem vetemedel erre — fakad ki a barát — csak nem leszel spoliator ecclesiarum?

— Várrá alakítom át!

— De van-e jogod ehhez?

Mikó úr kihúzza dolmánya alól a nyakába akasztott aranyláncos, tenyérszíj börtársolyt s összehajtogatott pecsétes levelet szed elő ebből.

— Olvasd! — nyújtja oda a papnak.

Páter Bereck tudott Béla király híres szabadságleveléről, de még sohasem volt a kezében s most mohón fut végig szemével a diáknyelvű íráson, amelyben a király Mikó solymárt az ország gyepűje mentén és a gyepű elvén minden gazdátlan föld, hegy, erdő s elhagyott épület urává teszi, amíg vadászat, madarászás, sólyomnevelés céljából hasznát láthatja.

— Kétségtelen — mondja megnyugodva a barát — most a monostor és a templom is elhagyott épület. De az írás szerint csak addig birtokolhatod, dum horum justus venit haeres. Hátha a kanonokok visszatérnek?

— Akkor ismét visszabujdosunk a Tarkő alá!

A páter égnei emeli komoly szemét, aztán a távolba, a monostor felé néz. S mintha hirtelen látomása támadna, tekintete fellángol, kemény vonásai megnyílnak, arcán futó derű villan föl. Ajka pár pillanatig hangtalanul mozog, mintha fohászt rebegne. Nyomban erre nagy szóval Mikó solymár felé fordul:

— Isten nevében, induljunk hát!

Mikó úr fiai ott szundikáltak a tornác szomszédos oldalán. A páter kiáltására mind a hárman fölriadnak s hogy apjuktól megtudják, miről van szó, szanaszét szaladnak. S a sólyomszín mögött megszólal a fakolomp. A palánk féligkész kaputornya alatt mennydörögni kezdenek az üstfenekű dobok. A vadászok őrtanyáján fölharsannak a kürtök. A palánkon belül és kívül ádáz lőtás-futás támad. Az erdőből s a völgy mélyéből is rohanvást sietnek a tábor felé a künnténfergő emberek. A solymár parancsára egymással versenyt munkához lát az egész had. A színekből és faházakból mindent kihurcolnak és szekerekre raknak. Az ökröket befogják. A lovakat felszerszámozzák s mintha már a tatárok ülnének nyakán, alig egy órányi idő múlva, talpig fölkészülve, cók-mókostul útra készen, csatarendben áll a tábor. Mikó úr házának ormáról leszedik a zászlót s a legelső szekér elejére tűzik. S a vadászok trombitaszavára jókedvűen útnak indul a hatvan és néhány főnyi sereg, szekeresetül, lovastul, kutyástul a Delnye széles vízmosásának. (Az

akkori úttalan világban, különösen száraz időben a patakok medrében esett a szekereken, lóháton bujdosók számára a legalkalmasabb közlekedés.) Három év előtt a máramarosi hegyek között, a gyönyörű völgyben, ahol akkor tanyáztak, a solymár és emberei, éppily hirtelen bontottak tábort. Földalatti dübörgés riasztotta meg őket akkor, és alighogy odébb álltak, a földrengés hegyeket döntött le s a völgyet végig betemette a lezúduló sziklák omladékaival...

Morócs vitéz a tatárfoglyot hajszóló útjában, a maglódi hegyfok alatt a sóvári hegyek alá kanyarodott embereivel s néminémű jó evés-ivás reményében a Tarkő felé gyekezett. Úgy tervezte, hogy este aztán Merzsével együtt térnek haza. A nap még jó magasan állott, amire odaértek. A csak féligkész, de így is mesésen szép erdei város azonban hangtalan némasággal fogadta.

— Hova a pokolba tűntek? — fakad ki a vitéz haragosan. A reggeltől folyó hajszától fáradt öreg várjobbágyok mérgesen vonogatják vállukat. A lovakat pihentetni kellett. Morócs közben kíváncsian járta a tábor elhagyott épületeit; ám eldobott hulladéknál egyebet sehol sem talált. S mihelyt a lovakat megittaták, Sóvár felé indul a jobbágyokkal...

Mikó úr népe ekkor már Delnyefő határában járt. A faluban maradt oroszok között szörnyű riadalom támadt, amikor a patak medrében lefelé hőmpölygő fegyveres, szekeres sokaságot meglátták. Az asszonyok, leányok jajgatva kerekedtek föl és rohantak a flammandusok telepe felé.

— Tartari, tartari! — ordították.

A költöző tábort Kalis vezette. Mögötte a Mikó-fiak lovagoltak. Az országút porában a flammandus telep

felé rohanó némberek láttára az ikreknek, hogy hogy nem, Güdül jutott eszébe.

— Ugyancsak ráijesztenek! — mondta Écsnek Páty s mind a hárman előrevágtattak. S hogy megelőzték a lovaik elől az út árkába lapuló asszonynépet, egyenesen Hedrik bíró tanyája felé nyargaltak.

A flammandusok otthonmaradt része ebéd óta mind az országúton ácsorgott. Déltájban Bakta mester lovagolt át a bíró házába a Szepességről küldött üzenettel, hogy a tatárok másodszor is megtámadták Krakót, a várost fölperzselték, a Wawelt megszállták s Boleszló fejedelem csak nagynehezen tudott maradék seregével Sziléziába menekülni. A tatárok végigpusztítják Lengyelország délnyugati sarkát. A Tatúr úttalan sziklahasadékain át rengeteg lengyel árasztotta el a Szepességet. A gyepeleven is feltűntek tatár lovasok. Az ötvös mélységes felháborodással értesült arról, hogy Morócs vitéz butaságában Sóvárról és a Terra Epuryesről minden épkézláb embert a tatár szökevény után hajszolt s nyomban visszafordult, hogy családjával együtt útrakészüljön, ha netalán menekülni kell.

A flammandus asszonyok szívszorongva várták haza a tanyák férfinépét s a délfelől kerekedő porfelhő láttára ugyancsak megijedtek. A porfelhőből kibontakozó lovasok sorában Güdül ismert rá legelőbb az ikrekre s biztosra vette, hogy a porkoláb nyargal közbül.

— Mersz-e vitéz! — kiáltotta ujjongva. — De amire közelebb kerültek, s azt látta, hogy Écs, röstelkedve bujt el a sövény mögé.

Afra asszony, a bíró felesége az úton maradt s riadtan mered a tanyájuk előtt megtorpanó lovasokra. Écs hamarosan elmondja, hogy mitől ijedt meg a

nyomukban háborgó delnyefői szolganép s hogy az elhagyott monostort atyja szállja meg hadával, aki most költözik oda. A bíró tanyája elé sereglő flaman-dus asszonyokat erre a hírre csodás megnyugvás szállja meg. Hogy a három legény sietve visszafordul, befogatják az otthonmaradt lovakat. S valahány asszony, lány, suhanc, gyerek a tanyákon maradt, ki kordén, ki gyalogszerrel a monostor felé rohan, hogy Mikó solymár hadának bevonulását lássa.

A gyepű felől ekkor már visszafelé szállingóztak a hiábavaló szőkevényhajszáról hazatérő emberek. Bakta mester ismét lovára pattan, hátha már otthon találja Hedrik bírót. Hogy a nagy útra kanyarodik, elálmélkodva látja, mint rohan lefelé a tanyák népe, mintha előle futamodnék meg. Hiába kiabál utánuk s hogy a telep végére ér, ő is nyomukba fordul a monostor, a Tarca hídjá felé. Csak itt tudja meg, mitől háborodtak meg az emberek s Mikó solymár költözésének hírére csodálatosképen ő is hirtelen megnyugszik. Csak azon töpreng, befogadja-e hatalmas barátja családostul a monostorba is, ha már a Tarkővel cserélte föl.

A monostor alatt, a híd körül akkora sokaság verődött össze a réten, mint szinte búcsú idején. Az ötvös alig tudott előrenyomulni lovával. Az orszá-útról ép akkor kanyarodott le Mikó úr csatarendbe szedett népe. Az élen már ismét a solymár fiai lovagoltak, nyomukban négyesrendekben, talpig fegyveresen a két tucatnyi vadász. A télen-nyáron szabadban tanyázó, jól ápolt lovak szőre úgy szikrázott a dél-utáni napfényben, mint a nemes prémek. A köröskörül sarjadzó fű láttára a ficánkoló állatok egyre nyerítettek. Egész sor négyökrös szekér következett azután lovashajcsárok kíséretében. Az ökrök hatalmas

kajla szarvaikkal mind ősi magyar fajta s a hat kereken gördülő létrásszekerekhez fogható alkalmatosságot sem láttak még a flammandusok. Árpád fejedelem népe költözött ilyeneken a Duna—Tisza közére s már csak az Alföld végtelen pusztáin pásztorkodó magyarok vándoroltak ilyenekkel. Az elhanyagolt dülő-út hepehupáin, a sok vasalástól, láncoktól csörömpölő, poggyással házmagasságnyira megrakott szekérsor, oly biztosan vonul tovább, kanyarodik jobbra-balra, mintha deszkákon gurulna. Nyomában a solymár kutya-falkája csahol, a pecérek közt gorálok is baktatnak gyalogszerrel. S most kipirul a flammandus asszony-nép arca, a szemek ragyognak, a másfél tucatnyi solymár-legény láttára, akik hófehér lovakon ülnek, testhez szabott színes posztóruhában, ezüstgombos, hasítottujjú mentében. Valamennyinek jobbán bőrsipkás sólyommadár gubbaszt. Mikó solymárén is, aki az öszvéren ülő páter Bereckkel oldalán utolsónak tűnik föl, öklén a hozzáláncolt félvad tarkói kerecsenmadárral.

A réten Mikó úr hadának élére nyargal s fiaival együtt elsőnek robog keresztül a hídon. A meredeken hegynek kanyarodó úton, minden zökkenő nélkül, ugyanazzal a gyorsasággal vonul föl a sereg, mint aminővel lenn járt. S hogy a solymár odaér, a monostor kapuja föltárul s alig pár perc alatt elnyeli Mikó úr hadát a lenn báméskodók szeme elől. Csak Bakta mester merészkedett föl a had nyomában. Az öszvéren leghátul haladó ölestermetű baráthoz azonban nem mer csatlakozni. A páter hajkoszorús fején süveg nélkül zsolozsmákat mormolva poroszkál s kötéllel övezett durva kámzsájában, szinte földig lelógó fasarús lábával éppenséggel nem mutat barátságos képet. Az ötvös csak jónéhány lóhosszúságnyira követi s

amire a kapuhoz ér, ennek mindkét szárnya becsapódik orra előtt.

A híd körül ácsorgó tömeg nevet. Bakta mester bosszúsan fordul vissza lovával.

— Csak ne legyen sírás röhögések vége! — dörög s a hídon keresztül Hedrik bíró portája felé vágat.

A bíró már otthon volt. Hogy háza tárva-nyitva maradt és senkit sem talált otthon, haragosan csapkodta az ajtókat s Bakta mestert sem fogadta valami szívesen. Csak amikor megtudja tőle, hogy a monostor hirtelen gazdát cserélt, ébred föl érdeklődése. Asztalához ülteti vendégét. Méhsért, kenyeret rak elébe.

— Hát már most mi lesz? — tanakodik aztán szinte csak magában.

— Isten tudja! — sóhajt föl Bakta s családjára gondol.

— Mikó solymár ugyan megígérte — folytatja aztán —, hogy megvéd, ha a tatár betör. A monostor s az erdő talán még jobb búvóhely, mint a Tarkó.

— De ha a tatár nem is kerül erre? — vág szavába a bíró.

— Akkor is inkább Mikó barátom tartson erre felé rendet, mint a két tejfelesképű suhanc az öreg várjobbággyokkal.

— De ha a nyakunkra nő s szolgaságba kényszerít, mint Fulkó vitéz a sági prépostság szabad szász telepeseivel tette.

— Bolond beszéd. Hiszen terciarius őkgiyelme, Szent Ferenc rendjéből való. Még a maga szolgálát is föl-szabadította.

A bíró hitetlenül rázza fejét. De hogy közben felesége és leánya hazakerül, elhallgat. Az asszony s a szomszédok, akik egymásután benyitnak, nem győzik

magasztalni Mikó úr hadát, felvonulásának pompás rendjét. Csak akkor némulnak el, amikor az ajtón egymásután nyitnak be a kényszerű portyázásról visszatérő flammandusok különféle hírekkel.

— A gyepűelvén semmit sem tudnak a tatárokról. A gorálok, a királyi erdőőrök, a szénégetők és egyéb bujdosó népség, nem félnek semmiféle veszedelemtől. A tarnovi herceg csősei most is sűrűn bukkannak föl a gyepűelvén s csalogatják őket urukhoz. Ezt a lengyel hercegséget köröskörül hegyek védik és kővárak s a nagy úr szerint a tatárok már Szilézia és Németország felé száguldoznak.

Egy flammandus legény azt meséli el, mint akarta Morócs vitéz a maglódi remete barlangját átkutatni, hátha a tatárszökevény ott bujt el.

— A barlang mélyéből nyíl fűtyült el füle mellett. A vitéz riadtan bujt a fák mögé. S hogy lándzsásai semmi áron sem akartak a barlangba törni, dühösen tovább állott velük.

— S a barlangból azt kiáltotta utánuk a remete: inkább az égi jeleket lessétek.

— Vajjon mit jelentsen ez? — disputáltak össze a flammandusok. Már sötétedni kezdett s Bakta mester idejénvalónak találta, hogy távozzék. Még Sóvárra is el akart látogatni. De hogy a bírónál megnyugtató híreket hallott, egyenesen hazavágtatott.

Hogy a lándzsások a hiábavaló fogolyhajszárról sorra hazakerültek, Sóváron egyre nőtt a nyugtalanság. Amire Morócs vitéz csapatával a várba jött, a monostor tornyán már ott lobogott Mikó úr zászlója. Csak Tuskó ismerte föl. A sóvári strázsa látta a solymár hadának felvonulását, ám csak Morócsnak számolt be erről. A vitéz szinte toporzékolt dühében.

— Miért nem fujtad meg a kürtöt? — támadt rá haragosan.

— Hiszen nem Sóvár felé jöttek s a várjobbágyok helyett berendelt mocsidlói tótokon kívül más őrségünk nem volt.

— Hát Merzse vitéznek miért nem szóltál?

— Alszik — szól közbe Tuskó.

— Micsoda? — ordítja színéből kikelve a vitéz. A kiabálásra Merzse vitéz fölébred és hamarosan künn terem.

— Mit kiabálsz? — csodálkozik s szemeit dörzsöli.

— Odanézz! — háborog Morócs s a monostorra mutat.

Merzse vitéz a távolban is ráismer a solymár lobo-gójára s szörnyen elcsodálkozik.

— Csak nem dobta ki a hierozolimitákat? — töpreng magában.

A delnyefői oroszoknak csak akkor jutott eszükbe, hogy a kanonokok elbujdosásáról a várba is hírt vigyenek, amikor a solymár már a monostorban volt; de ők is csak a tót kapuőröknek jelentették be, akiknek vallatása csak most került sorra. Morócs szinte kétségbeesik felháborodásában.

— Markvart comes mindkettőnket elcsap, ha megtudja — mondja. — Elvégre a monostor Sóvárhoz tartozik, földjei szintén s a mi kötelességünk lett volna megszállása.

— De amikor a vár népét mind Alek után küldted — felesel Merzse.

— Te azonban már reggel hazakerültél.

— De ki gondolt erre? Bizony aludtam.

— Jeles vitéz vagy!

Merzse kardja markolatára csap. Ám Tuskó szeliden lefogja kezét.

— Talán üzenni kellene Ujvárra — mondta bizalmaskodó hangon. — Hadd döntsön a comes úr s küldjön segítséget. Öreg lándzsáinkkal alig szoríthatjuk ki Mikó úr hadát a monostorból. S ha már benn van, szép szóval nem igen távozik onnan.

Merzse vitéznek sehogy sem tetszett, hogy szolgálja lovat ad Morócs lassan járó esze alá. A másik vitéznek sem volt inyére, hogy Tuskó kéretlenül nyitotta ki száját. De jobb megoldást a kellemetlen dologban ő sem tudott elképzelni.

— Holnap magam nyargalok át Ujvárra szolgálommal — jelentette — s estére a vármegyeispán csapátával ismét itt leszek.

Merzse kedvetlenül ült le a bástya párkányára s homlokát összeráncolva meredt a monostor felé. Fogalma sem volt arról, hogy Mikó úr miért szállta meg oly hirtelen a kanonokok sziklafészkét; ám tudta, hogy a solymár kellő megfontolás nélkül semmire sem szokott vállalkozni s mindenben Péter Bereckre hallgat. Titokban szinte örült, hogy az ő hada került oda s nem Morócs pöfeszkedik a faragott kövekből rakott, várnak is beillő pompás épületben.

Közben a gyepűt végigjáró tíz lándzsa is visszajött alig némi hírrel. A maglódi őrtanyáról azt üzenték, hogy a pataki vár portyázó őrsége szerint a beregi erdőben tatár lovasokat láttak s hogy a vereckei kapu egész sereg orosz fogoly fejszecsapásaitól hangos. A tatár főszereg vezérének parancsára a torlaszokat bontják.

— Szófia beszéd! — gondolja Morócs. Jó egy esztendő óta már ennél különb rémhíreket is hallott anélkül, hogy egy-két kémnél egyéb tatárt láttak vagy fogtak volna. S hogy még hajnal előtt útrakelhessen, hamarosan aludni tér.

Setétedett. Merzse a bástyán maradt. Elcsodálkozva nézte, mint fényesednek ki egyre ragyogóbban a monostor ablakai. Eddig estétől reggelig mindig vakon meredtek át Sóvárra. A setétben is fehérén villogó monostor lámpafényes ablakaival az erdős hegyoldalban úgy fest, mint valami mesebeli tündérkastély. A csodás látvány a flammandus tanyákon is szemet szúr s az emberek csapatostul indulnak a Tarca-partra, a monostor felé. Közben a falkoronás falak kettős ablakaiban egyre fakóbbá gyöngül a mécses fény. Ezzel szemben a templom bástyaszerűen kiugró szentélyének három csúcsos ablakában annál ragyogóbb színpompa gyúllad ki. Az emberek lenn a réten most veszik észre először, hogy a csúcsos ablakok keretét színes üvegből összerakott három óriási szent alak képe tölti ki, a három magyar szent királyok: István, Imre herceg és szent László király. Mind a három talpig fölfegyverezve, az egyik kezében karddal, a másik liliomszállal, a harmadik bárdal áll a szentély falában őrt.

A hierozolomiták este vagy éjjel sohasem zsolozsmáztak karban. A solymár népe meg egy átvirrasztott éjjel és fárasztó nap végeztével is a templomban gyűl össze lámpásokkal, mécsesekkel s közös zsolozsmázása nyomában diadalmasan tör ki, száll széjjel az est csendjében a karban fölzengő ének:

Jam sol recedit igneus
 Tu lux perennis Unitas
 Nostris, beata Trinitas
 Infunde lumen cordibus
 Te mane laudum carmine,
 Te deprecamur vespere,
 Digneris, ut te suplices

Laudemus inter Coelites
 Patri simulque Filio
 Tibique sancte Spiritus
 Sicut fuit, sit jugiter
 Saeculum per omne gloria. Amen.

Sóvárig semmi sem hallatszott az énekszóból. Merzse vitéz mégis a bástyán maradt, amíg a monostorban az ablakok mind el nem sötétedtek. Csak aztán fordult be, költötte el a várpalotában hideg vacsoráját egyedül. Tuskó a kihült tűzhely padkáján horkolt s ő ott-hagyva az öreget, szintén aludni tért.

Nyugtalanul eltöltött éjszakája után korán ébredt. Morócs már régen elment szolgájával s négy lándzsás várjobbággal. A vitéz elcsodálkozva néz a bástyáról a monostorra. Odaát a hatalmas kémény ismét füstölög, mintha közben semmi sem történt volna. A torony ormán azonban nyugtalanul repes a solymár lobogója. A Strázshegy felől erős szél fúj.

A riadó szavára a gyepe bejárásán szoros lándzsás jobbágyok a vár udvarában sorakoznak. Alighogy elnyargalnak, ő is lóra ül s a monostorba vágat.

A hegyoldali épület kapujában viharverte képű gorál strázsál.

— Hamar kerültél nyeregbe! — tréfál vele a vitéz s értelmetlenül nézi, amikor erre a legény feléje mereszti nyolc ujját.

Csak benn tudja meg, hogy Mikó úr hadában már nyolc bujdosó gorál szolgál. Öten a sóvári hegyekből bukkantak elő, amikor a solymár népe épen tábort bontott és szepességi három társuk biztatására a csapathoz csatlakoztak. S az ő emberei a vármegyeispán parancsára úgy vadásztak ezekre a bujkáló emberekre, mint a kárttevő vadra s akit közü-

lük lovon értek, annak fülét levágták s lovát, íját elszedték.

A kolostor külső nagy udvarában már nagy volt a sürgés-forgás. A solymár emberei éjszakai vadász-sákmányukat, három hatalmas vaddisznót pörköltek. Kettő kétrét hasítva, már ott forgott a nyitott konyha óriási tűzhelyének nyársain. A nyársakat négy gorál forgatta lelkes odaadással.

— Tele van rőtt vaddal a hegyen túl a völgy! — ujságolták Merzsének a vadászok.

A vitéz az erdőre nyíló nagy kapu felé tartott, az erdő sűrűjében tarkálló sátrak felé.

— Az urak benn vannak a kisebbik udvarban — igazították útba az emberek.

A oszlopos folyosókkal körülzárt négyszegletes udvar bolthajtásai alatt a nádfonatos kasokban a sólymok gubbasztottak. A Mikó-fiak és a solymárlegények ép etetésükkal vesződték. Sorra kapták föl, ültették öklükre a formás madarakat. Leszedték fejükről a bőrsüveget s a magasba dobott konc felé lendítették őket. Ha a sólyom röptében elkapta a nádszálhoz erősített, pergő galambszárnyakat, friss húst kapott ügyességeért jutalmul. Amelyik elhibázta, annak estig koplalnia kellett.

Mikó úr is ott állt az udvar közepén, kezén a Tarkó szikláján fogott kerecsenymadárral. A még vad, hatalmas sólyom nyugtalanul fészkelődött helyén. Lábáról hosszú, vékony selyempóráz lógott le. Hogy a kitanított sólymokkal végeztek, az egyik legény most eleven galambot dob föl. A jámbor madár riadtan repül tovább. De alighogy a solymár lekapja fejről a bőrsisakot, a tarkói kerecseny pillanatnyi tétoválás után már nyomában van, mint a villám fölébe kere-

kedik s rögtön reá csap. Aztán tovább repül, amíg a póráz meg nem feszül lábán. A sólyom vadul vagdossa csőrével a karmai közt vergődő galamb fejét s mérgesen víjog, miközben lefelé húzzák. Mikó úr sajátságosan hangzó hívó szavára azonban mégis csak gazdája öklére száll s hogy nem szedik el zsákmányát, kezesen surran be a számára kiakasztott kasba.

— Isten hozott, Marci!

Mikó úr csak most fordult mosolyogva korai vendége felé.

— Ebből a kerecsenyből, meglásd, jeles vadász lesz — folytatja. — Az ikrek már nevet is adtak neki. Gődülnek neveztük el.

A vitéz elpirul s zavartan kapja le önkéntelenül feléje tévedt szemét Écsről. Az ikrek jókedvűen lábatlankodnak körülötte.

— Hát megengedte a bíró lánya, hogy róla nevezétek el? — támad reájuk.

— Nem kérdeztük — felel Péty. — De büszke lehet erre. A királyi udvarban a hercegnők nevét viselik a legjobb vadászsólymok.

— Őreg hiba! — dörög most a hátuk mögött Péter Bereck. A barát porosan, pókhálós fejjel, a templom kapuján lép ki. Néhány legénnyel hajnal óta takarítanak benn s a pap szörnyen méltatlankodik, hogy a kanonok urak mily förtelmes módon hanyagolták el Isten házát.

— S ugyan miért távoztak el ily hirtelenül? — kérdezi Merzse.

— Senki sem tudja! — mondja a pap.

— Isten tudja, miféle szerzet voltak — szól közbe Mikó úr. — S alighanem még más meglepetés is vár ránk s a flamandus telepésekre.

— Hát bizony az is nagy meglepetés, ahogy hadával váratlanul idekerült — mondta erre Merzse, nem minden szemrehányás nélkül hangjában.

— Csak nincs kifogásod a dolog ellen?

— Mint porkoláb, a király úr és a comes nevében bizony tiltakozom!

— És mint Marci fiam?

— Örülök, hogy jó kézbe került ez a remek fészek — mosolyog a vitéz. — Csak Morócs meg ne tudja!

— Neki persze nincs inyére vállalkozásom.

— Már hajnalban Ujvárra vágatott Markvart comeshez segítségért s ha kell, erőszakkal is ki akarja túrni a monostorból, atyám.

Mikó úr nevet.

— Hol van már a comes! — mondja aztán halkan. S hogy Merzse riadtan mered rá, rövidesen elbeszéli, amit a tegnap hozzászegődött gorálok révén tudott meg. Ezek a kassai hegyek felől igyekeztek a gypű-elvére s Kalisnak elmesélték, hogy Abaújtárott három napja új comes vagyon. A régít a király hirtelen követtségbe küldte Bécsbe segítségért s családját is magával vitte. Bécsből, úgy beszélük, Spanyolországba kell mennie a király sógorához, Aragonia királyához s talán a nyár derekáig sem kerül vissza. Helyére a király valami előkelő kúni vitézt küldött Ujvárra comesnek, párszáz főnyi kún fegyveressel. Az ottani magyar várjobbágyokat mind a nádor táborába küldik. A tatárok állítólag már áttörték a vereckei kaput.

— Még az éjjel átüzentem Adelfusz prépostnak, hogy küldjenek a lándzsások harminc-negyven embert Toboly várába (a mai Abos táján állott) az őrség segítségére, nehogy a szerteportyázó újvári kúnok ránkámadjanak, mint a Tisza-Duna közén lakó magyarokra.

— És te hány lándzsát küldhetnél oda? — kérdezi aztán Merzsétől.

— Nem tudom — feleli a vitéz röstelkedve s eszébe jut, hogy a szepességi legények délután már ott lehetnek s visszaverik Morócsot csapatával, ha az új comes a solymár ellen küldi. Toboly vára a Terra Epuryes és a Szepesség felé vezető szorosok kulcsa.

Töprengéséből a monostor tornyában megkonduló harangszó riasztja föl. Merzse vitéz meglepetten fordul arra. A hierozolomiták sohasem harangoztattak s a flamandusok úgy tudták, hogy harangjuk megrepedt. S ime tisztán, szívbelopózó ezüstös hangon szól s zengése lágyan áradt széjjel a térséges völgyön. A folyó fölé nyíló ablakokon át látni, mint serkennek föl hívó szavára a tanyákon az emberek és sietnek a monostor felé.

Szombat reggel volt.

Páter Bereck szent miséjén azonban aznap a solymár emberei közül senki sem jelent meg. Kezük alatt szinte égett a munka. A berendezkedés a monostorban és ennek háta mögött az erdőben sürgős dolog volt.

Mikó solymár fiaival s néhány vadászszal a monostor mögött elnyúló hegyek közé indult kutató útra. S bár a vitéz egy darabig szabadkozott, Merzsét is magukkal vitték. Az erdős hegységet lejtőin köröskörül áthatlan bokros tiszafa borította. Ennek egymásba fonódó szúrós sűrűjén még baltával is bajos volt áthatolni s amióta az odavezető egyetlen utat a monostorral elzárták, a tőszomszédságukban elnyúló hegyek közé a flammandusok sem jártak. A hegytetőn és horpadásaiban pedig mindenfelé pompás fenyvesek virultak: évszázados óriási szálfák nagy magasságig csupasz törzzsel és egymásbafonódó koronákkal. Ezek sűrű

lombjai alatt az örökös árnyék félhomályában fűszál sem nőtt. A földet mindenfelé, mint valami vastag nemezréteg, fenyőtobozokkal kevert tűlevelek borították. A puha, süppedő talajon az úttalan sziklás hegyekhez szoktatott, kistermetű, de szívós magyar lovak jókedvűen poroszkáltak s a lovasok, mintha valami végtelenségbe vesző templom boltozatai alatt járnának, szótlанul ügettek egymás mellett. A hegytetőről a szálfák fátyolán át innen is fölűntek a völgy fölött kimagasló kúpalakú hegyek, de csak a két Strázs. A Sároست a hegylánc völgynek kipúposodó erdős magaslata takarta el előlűk.

A hegytető horpadásában harsogó vízesés állította meg a solymárt. A patak vize alább is vad irammal zúdult le meredeken lejtő s folyórak is beváló hatalmas medrében.

— Ezt a vizet a monostorba vezethetnők! — vélte Mikó úr. — Akár malmot is hajthatna, ha földuzzasztjuk. A konyhában ugyancsak hasznunkra lesz. A nyársakat kerekkel hajtjuk. Vízfordással sem kell majd vesződnűk. Féltucat emberűk szabadul fel így.

A vízesést megkerűlve, forrásáig a patak partján jártak. Innen a túloldali völgybe ereszkedtek le. A fenyves egyre világosabb lett. A lovak nyomában lihegő kutyák mind dűhősebben csaholtak. Lenn már mindenfelé zöld színben pompázó tisztások váltakoztak még lomtalan bokros sűrűséggel; a pázsiton a bugyborékolva fölfakadó források körül hatalmas vad-disznótűrások feketéltek. A kutyákkal nem lehetett bírni s alighogy a sűrűségbe hatoltak, egész vadsertés-konda tört ki ebből.

— Hajrá! — kurjantották az ikrek s a lovasok geryeket dobáltak utánuk.

Egy sebzett vadkan dühösen Merzse lovának fordult. A vitéz lepattant nyergéről s két kézre fogott lándzsával döfte át torkát.

— Bravó! — lelkesedett a solymár. — Már is jeles vadász lettél!

Az ikrek a féltucatnyi vadsertésnél is jobban örültek a forrásoknak. Vizük savanyú volt.

— Borvíz! — kurjantották. Hogy nagyot ittak ebből, énekelve ugrattak a csapat élére, mintha megrészegettek volna.

Hogy ismét hegynek föl mentek, a lejtős út végében óriási teknő tárult föl szemük előtt, tele hatalmas szálfákkal s lépten-nyomon forrásokkal.

— Ez az! — kiáltott fel Mikó úr.

A gorálok révén tudott erről. Őseik valamikor sok száz év előtt állítólag itt áldoztak lovat istenüknek. A térséges lapos völgyiség sáncszerű karimáján túl, a meredeken lejtő hegyoldalt ismét áthatolhatatlan, bokros tiszafasűrűség borította.

— Ide hozzuk a flamandusok asszony- és gyermek-népét, ha a tatár ránk támad — mondta a solymár Merzsének.

— S ha a monostoron erőt vesz? — kérdezte a vitéz.

— A gorálok mindenfelé ismernek rejtek utakat. Ha baj lesz, te a fiúkkal a Szepességre viszed majd őket, a Tatúr sziklaóriásai közé.

S a fiatal legény most, hogy-hogy nem, ismét Güdülre gondolt és szíve nagyot dobbant...

Dél már régen elmúlt, amire Mikó solymár portyázó csapatával a monostorba visszatért. A kémény még mindig füstölgött s már messziről nagy zsibongás, hatalmas lárma fogadta őket. A nagy udvar tele volt jöve-

vényekkel s a monostor alatt, túl a folyón mindenféle formájú szekér s kipányvázott lovak lepték el a rétet.

— Menekülők! — jelentették a solymárnak emberei.

Egyrészüket Abaújvár felől futott meg a szerte garázdálkodó vad kúnok elől. A legtöbben azonban a maglódi szoroson át Zemplén felől kerültek erre s hogy már messziről látták füstölő kéményét, mind a monostor felé fordultak.

— A nádor seregét tönkrevették a tatárok! — jelentette egy zempléni ember. — Az ellenség százezerszáma az Alföldet árasztja el.

Merzse elsápadt, Miklós bátyjára gondolt. Hátha elesett.

— Egy tatár csapat már Patakvéra alá került.

— Ott a Boksa-nembeli György vitéz a porkoláb — jut eszébe a vitéznek. — Alig egy évvel idősebb, mint én. De százhusz lándzsája van s temérdek számszerija.

— A comes persze onnan is követségbe vagy Budára ment — epéskedik Mikó úr. — No de Patakot ne féltsük. Kővár, öreg tornya másfélöles falaival a Bodrog partján bevehetetlen.

— Kár volt elszöknetek! — fordul a solymár szavával a menekültekhez. — No de azért vendégeim lesztek.

A sok idegen mindent megevett s ha a borkúti völgyben nem vadásznak, Mikó úr és portyázó kísérete aznap alig jut ebédhez. A sok idegen szállást is a monostorban várt. Ám sehogy sem fértek volna el s a solymár a Tarkó aljára, az elhagyott tanyára küldte el őket.

A bujdosók fegyveres kíséretének élére Merzse vitéz állt. Sötét este került csak a Tarkó alól Sóvárra s csak itt jutott ismét eszébe Morócs.

— Nem került még vissza? — kérdezte Tuskótól nyugtalanul.

— Éjfélíg nem is lehet itt! — felelte az öreg.

— Megvárjuk! — rendelkezik Merzse.

S a palota asztalára könyökölve virrasztottak. Azaz Tuskó hamarosan ismét horkolni kezdett. Éjfél tájban Merzse is elszunnyadt. Már szürkült, amikor hirtelen kürtszó riasztotta föl őket. A vitéz a bástyára rohan. A hamarosan leeresztett hídon Morócs vándorog fölfelé s gyalog vezeti megsántult lovát. Ő maga poros, piszkos, arca gyűrött és sápadt s tele van barázdákkal, amelyeket a rátapadt porba verejték vájt.

— Nos? — támad rá Merzse a kapu alatt.

Morócs nagyot nyög.

— Menj csak be — nyöszörög aztán. — Itt nem mondok semmit. Rémes titok!

— Markvart helyett kún vitéz a comes! — jelenti aztán a palotában s mérgesen pislog Merzsére, amikor a vitéz megmondja, hogy már tudja.

— Engem rögtön Munkács felé küldött lándzsáinkkal a nádor úr segítségére. Elmentünk. A vár alatt azonban a pázsiton épen az őrseget mustrálta az új porkoláb. Hogy ráismertem, az erdőben visszafordultunk s lóhalálában vágattam ide. Embereim egymás után elmaradtak.

— Tudod, ki az új porkoláb Ujváron? — ordította most, mintha megbolondult volna Morócs.

— Vajh, ki lehet?

— Alek, a tatár foglyunk!

VI.

Éjjel megfordult a szél és szárnyán a hajnali harangszó Bakta kőházáig hallatszott. Vasárnap volt. De azért a flammandusok mind korán keltek s ünneplőt öltve, mind nagyobb rajokban a Szent László-hegy felé igyekeztek. Sóvárról a szabadnapos várjobbágyok, Mocsidlóról a tótok szintén a monostorba siettek szentmisére, valamint Delnyefőrről az oroszok s a Tarkő aljáról a menekültek jórésze is.

A monostor kapujában azonban lándzsások strázsáltak és senkit sem engedtek be, néhány gyónni kívánó asszonyon és leányon kívül. A többiek visszafordultak s a híd körül vártak. Amire jósokára másodszor is harangoztak, a folyó partján a rét tele volt embe-
rekkel.

— Fele részük sem fér el a templomban. De még a monostor belső udvarában sem. És mily sok köztük az asszony.

Páter Bereck a keresztfolyosó egyik ablakán keresztül nézett le. Aztán Mikó úr felé fordult szavával:

— Lenn misézek a réten — mondta.

A solymár helyeslően bólint. Amire aztán a toronyban harmadszor is megkondul a harang, a barát nyomában kivonul az egész had. Két legény a híd fokán asztalt ver a földbe. Páter Bereck ráteszi háromrét nyíló kis ezüstoltárát, kelyhét és a kapcsos misekönyvet s térdére ereszkedve halk imádságba fog.

A solymár népe kétfelől a folyó tulsó partján állott föl. A Mikó-fiak a réten hullámozó tömeg közé fura-
kodva Bakta mester és Hedrik bíró családjának nyitottak utat. Hűvös, de ragyogó napfényes reggel volt. A hirtelen elnémuló emberek feje fölött pacsirták tril-

láztak. A folyó medrében halkán csobogott a víz. A hegytetőn, mint égfelé szálló sóhajlás, föl-föl zúgott az erdő.

A barát kötéllel övezett barna kámzsájában, nyakában stórával ismét talpra áll s hogy az ikrek melléje kerültek, fölnyitja könyvét. Mikó úr embereinek ajkán most harsogó énekszó hangzik föl. Diáknyelvű ének, amire hosszú téli estéken a páter tanította a diákul épenséggel nem értő legényeket. Egyik-másik szó ugyan eltorzulva hangzik, a dallamnak azonban nincsen híja s szárnyalása ellenállhatatlanul ragadja magával a réten imádkozók lelkét.

Az evangélium nyomában a pap rövid szentbeszédet mond. Nagyböjt küszöbén, a farsangvégi vigalmak napján Krisztus kínszenvedéséről beszél s a megpróbáltatásokról, amelyek a tatárveszedelem miatt az országra és lakóira várnak. Magábaszállásra, bünbáratra, vezeklésre inti új hívei sokaságát, hogy tiszta szívvel, becsületes lélekkel állhassanak az Úr ítélőszéke elé, ha a háború vihara netalán elsodorja őket az élők sorából.

Páter Bereck keresetlen egyszerűséggel beszélt s szinte végig a Biblia szavaival. Messzire szálló zengő hangja azonban szinte izzott nagy hitének tűzétől s valósággal gyújtott csodás varázsával. Tiszta, becsületes lelke ott ragyogott arcán s határtalan bizalmat gerjesztett minden szava iránt minden szívben. Amikor pedig Péty keze alatt fölsírt a csengő, mindenki térdre borult s mindenki igaz alázatossággal, töredelmesen verte mellét. Hogy a páter kezében az Úr szent teste diadalmasan a magasba emelkedett, fönn a hegyen ismét megkondult a harangszó. Nyomában messziről, mintha perelne, a flammandusok templomának tornyá-

ból a fakolomp napi járőföldnyire szertekattogó kopogása felelt.

A monostor alatt imádkozó telepések tudták, hogy szépeességi lelkipásztoruk jött meg s misézni fog a fatemplomban. Ám azért a Szent László-hegy aljáról senki sem távozott. Csak amire a gyónók áldoztak s a szentmisének vége lett, kerekedtek föl csapatosan s ki kordén, ki lóháton vagy gyalogszerrel a Tábor-domb felé, az oldalában meglapuló fatemplomba siettek.

Pedig a flammandusokhoz aznap maga Adelfusz prépost jött el misézni. Két diakonuson kívül Betlehem és Lők vitéz s a fiatal Rikolf is elkísérte útjára, kívülük még hat fegyveres lovas.

A prépost énekes-nagymisére készült. Hogy azonban néhány öreg asszonyon kívül senki sem volt a fatemplomban, csak csöndes misét mondott. Amire a flammandusok eleje a monostor alól odaért, már le is vetette aranyhímes, violaszínű selyem misepalástját.

— Szépen elpártoltatok tőlem! — évődött Hedrik bíróval a torony alatt, amikor a bíró népét mentegette.

— Most átmegyünk Mikó solymárhoz, — folytatta. — Majd a szeme közé nézek a barátnak, aki elhalássza híveimet.

— Mikó úr a monostorba költözött! — ujságolja a bíró.

— Tudom, tudom! — vág szavába a prépost. — Okosan tette. Te is velünk jössz s hívd el a flammandusok véneit is. Tanácskozás lesz.

A réten, a monostor alatt még mindig sok ember nyüzsgött. A menekültek, akik akkor már mind ott voltak, a solymár embereivel elvegyülve a hegyen füstölgő kéményt nézték s ebédre vártak. A hegy felé lovagoló prépost és ünneplőruhás kísérete előtt min-

denki levette süvegét. A nők mélyen bókoltak. A torony tetején fölbúgott a kürt. A solymár fiaival és Merzse vitézzel már a kapu előtt fogadta előkelő vendégeit. A gorálok elvezették a lovakat s a társaság a kereszt-folyosón át a monostor káptalanházába tért. A boltozatos terem három oldalán végig falbarakott fülkék sorakoztak bőrpárnás stallumokkal. Mikó solymár a főhelyre ültette a prépostot s rögtön élénk disputa kerekedett.

— Harminc fegyveres lovas jobbagyot küldtünk Toboly várába — kezdte a főpap. — A kunok ugyan alig jelentenek veszedelmet, de ha a tatárok odáig portyáznak, embereink jó segítség lesznek.

Merzse vitéz már hajnalban termelt a monostorban az abaújházi új őrségről szóló híreivel. A solymár intésére most elmondja, hogy ki az őrség porkolábjá Ujvármegye főhelyén. A szepességi vitézek riadtan állnak talpra. Betlehem vitéz alig egy hónapja járt a királyi tanácsban.

— Hát mégis igaz, amit Pesten hallottam — fakad ki háborogva —, hogy a kunok a tatárral cimborálnak s a király úr romlásunkra fogadta be őket országába.

— Köthöny király és népének zöme becsületes emberek — erősítgeti a prépost. — Ám a negyvenezer főnyi kunsággal alighanem sok tatár bérenc és kém is besurrant. Ezek garázdálkodnak, keltenek zavart a Duna-Tiszamentén. Sőt újabban minálunk is.

— Gyujtogatnak, rabolnak — fűzi tovább a szót Betlehem vitéz. — Tegnap éjjel Vitézmező égett le, Bodon úr faluja a Turtur déli lejtőjén. A szolganép mind világgá széledt.

— Ha nem vigyázunk, maholnap ránk kerül a sor! — aggódik Hedrik bíró.

— És tettetek valamit a veszedelem ellen? — támad rá a prépost.

— Bizony semmit — feleli csöndesen. — Azt hittük, hogy a király úr küld majd segítséget.

— Mint Abaújvárra? — nevet gúnyosan Lők vitéz.

Az öreg flammandusok néma várakozással meresztik a prépostra szemüket.

— Tenni kell valamit! — kiáltja a főpap s a solymárra néz.

— Taliánországban — szólal meg Mikó úr — örökös a háborúság. Ám ott minden város, minden vármaga gondoskodik védelméről. Veszedelem esetén a városok podesztát, comest választanak. Rendszerint a hadimesterségben s a törvénykezésben járatos, semmiféle párthoz nem szító idegen embert, akinek aztán mindenki engedelmeskedik.

— Azt mi is megtehetjük — vélik a flammandusok s miközben bizalmatlanul pislognak a solymár felé, halkán tovább tanakodnak:

— Dehát kit válasszunk meg?

— Ostobák! — förmed rájuk a prépost. — Ha tudnátok, hogy ki Mikó barátom, négykézláb csúsznátok eléje, csakhogy podesztátok legyen!

— De vajjon vállalja-e? — próbálja mentegetni társait a bíró.

— Ha a veszedelem idejére engedelmességet fogadtok, vállalom!

A solymár szavaira a flammandusok ismét összebújnak. Végül megszólal Hedrik bíró:

— A többi telepés vendégnek is van beleszólása ehhez. A privilégium...

— A pokolba a privilégiummal! — vág szavába haragosan Adelfusz prépost. — Most a tatárveszedelem

van a nyakunkon. Ám Isten neki! Csődítsétek össze az embereket a torony alá. Legyen hát comesválasztás. A király úgy sem nevezheti ki. De siessetek. Még ma.

A flammandusok elkotródznak. Mikó úr most a refektóriumba vezeti vendégeit s ebédközben tovább folyik a disputa. Merzsének meghagyják, hogy ő is küldjön tíz lándzsát Toboly várába.

— Csak a Tarca és a Hernád völgye felől fenyeget veszedelem! — véli Betlehem vitéz.

Merzse előbb Moróccsal szeretné a dolgot megvitatni, de a prépost türelmetlenkedik:

— Ha kifogásolja, menjen panaszra Abaújvárra Alek porkolábhoz!

Mindenki mosolyog; pedig épenséggel nem rózsás a kedvük. A vitéz most már arra is szívesen vállalkozik, hogy maga vezeti a csapatot a szomszédos várba s estére visszatér. Utjára Rikolf vitéz is elkíséri s hogy vége az ebédnek, a Mikó-fiak is hozzájuk csatlakoznak, de csupán a rétig.

Csak amire a fiúk elmentek, jut eszébe a prépostnak, hogy Sóvárról az ottmaradt várjobbágyokat a monostorba kellene telepíteni.

— Elég, ha három-négy embert hagyunk ott. Ezt is csak azért, hogy veszedelem esetén felgyujtsa a favárat.

Már késő délután volt, amire Adelfusz prépost be-rekesztette a tanácskozást.

— Deliberatum est: a Terra Epuryes és a vidék népét Mikó barátom a monostor mögé telepíti. Minden épkezláb ember fegyvert fog. A Turtur-hágóra naponta staféta jár innen és a Szepességről. Kicserélik híreiket s ha baj van, egymás segítségére sietünk.

Mikó úr asztalt bontott s a keresztfolyosón sorra mutogatta vendégeinek sólymait. Valamikor a prépost

is nagy barátja volt a solymászat nemes mesterségének. S most is nem kisebb érdeklődéssel nézte a jól ápolt délceg madarakat, mint a lándzsás vitézek. Csak azt sajnálták, hogy vasárnap van s nem próbálhatják ki a sólymokat vadászaton.

— Pedig jól esnék egy kis nyargalás a réten — véli Lök vitéz.

— Ott ugyan ma alighanem megbokrosodnék lovad! — feleli erre a solymár s a völgy fölé könnyöklő folyosószárny egyik ablakán keresztül a rétre mutat.

— Hát búcsú van itt ma? — csodálkozik Betlehem vitéz.

Lenn a folyó tulsó partján ha'almas sokaság hül-lámzott. A menekültek, az ebéd után visszaszállingózó flammandusokkal barátkozva, ugyancsak vígan voltak. Az út mentén, a jegenyefák alatt mindenfelé alkalmi árúrok rakodtak ki a környékbeli tanyákról. Ki sajttal kalmárkodott, ki aszalt gyümölccsel, fakanalakkal, tarka madártollakkal, cifra szőttessel s egyéb hasznos és haszontalan holmival. A híd tövében síposok és lant-verők muzsikáltak. Odébb dűda szólt s a fiatalság hol itt, hol ott egyre nagyobb számmal táncra kerekedett. A prépost helyett páter Bereck vállalkozott a délutáni litániára.

— Juventus ventus! — dörögte, miközben öszvéréen a fatemplom felé ügetett.

— Ezeknek ugyan hiába prédikál az ember! — morfondírozott tovább. — Jöhet tatár, talpuk alatt hadd égjen a föld, jussukból nem engednek.

De hogy láttára mindenfelé veszteg maradnak a táncolók s nagy tisztelettel köszöntik, megbocsátó mosoly villan föl arcán és sietve tovább nyargal.

A fatemplomban alig volt más, mint a délelőtti öreg asszonyok. A barát mindazonáltal nem kisebb buzgósággal zsolozsmázott velük, mintha a templom színlőg megtelt volna. Végül a tatárveszedelem ellen mondott könyörgést. Aztán egymagában, ahogy jött, ismét a monostor felé nyargalt.

Már leszállt az est. A réten többfelé tüzet gyújtottak. Néhány élelmes flammandus a fűre tett gyékényen méhsert, almabort mért ki s alig győzte öblögetni facsészéit. A monostor tornyáról már leszedték a zászlót s e helyett hosszú rudat tűztek ki, végén égő lámpással. A réten egyre nagyobb lett a lármás zsibongás s egyre csapongóbb a jókedv. Csak amire Delnyefő felől lódobogás hallatszott, riadtak meg pár pillanatra az emberek. Hátha kúnok vagy épenséggel tatárok, gondolták. Az útról azonban csak néhány asszonyszemély kanyarodott le lóháton a híd felé. Kétfelől Merzse és a szépassági Rikolf vitéz kísérte őket.

Güdül és a Bakta-lányok anyjukkal s a solymár fiaival csak nézték a táncot s nem keveredtek a mulatók kavardásába.

— Vajh, kik lehetnek? — kíváncsiskodott Borbál asszony. A két vitéz között mosolygó képű gyermek-lány lovagolt. Alig lehetett több mint tízéves, de akkora méltósággal ült pompás almásderesén, mint valami meglelt nagy úri asszony. Amikor a vitézek Baktáékat és Güdüléket köszöntötték, ő is barátságosan bólintott. A lovascsapat megállás nélkül ügetett tovább, robogott át a hídon, kapaszkodott föl a hegyre. Amire a monostor kapujában eltűnt, Baktáék ismét összebújtak.

— Kik lehetnek? — kérdezték hol egymástól, hol az ikrektől. Péty és Pátynak azonban fogalma

sem volt arról, hogy honnan hozta Merzse a fél-tucatnyi asszonylovast.

— Talán menekültek — vélte a nagyobbik fiú.

— Tuskó, Tuskó! — kiáltotta most Baktáné asszony.

Az öreg az országútról letérve a réten át a monostor felé loholt gyalogszerrel.

— Hová siet? — kérdezte az öregiől.

— A monostorba. Morócs vitéz nagy beteg. Forróság gyötri s egyre félrebeszél. Aleket emlegeti, a szökevény tatárt. S hol markolábnak szólítja, hol comesnek.

Az asszonyok azonban nem sokat törődtek Moróccsal s a markolábbal.

— Nem tudja, miféle leánykát hozott magával Merzse vitéz Toboly várából? — faggatták a szolgát.

— Leánykát? — csodálkozott az öreg. — Hát nincs itt elég!

— Vén bolond! — gondolja Borbál asszony s tovább küldi azzal, hogy tudakolja meg a monostorban s aztán jöjjön minél előbb vissza.

A kis leány, Bodon vitéz leánya, az Abaújvár körül garázdálkodó kunok elől költözött át dajkáló asszonyaival Bodonérról (a mai Budamérről) apja másik birtokára, a Turtur déli lejtőjén elnyuló Vitézmezejére (ma Nagyvitéz). Az asszonyok csapata, akiket odáig néhány öreg szolga kísért, Toboly várában tudta meg, hogy a falu mindenestül leégett s Merzse vitéz biztatására egyelőre a Tarca völgyében a flammandusok között keresett menedéket.

Bodor vitéz, négy falu ura, özvegyember volt s három fiával már jó két hete a király táborába, Pest alá ment. Egyetlen leányát dajkája és a szolgáló leányok gondjaira bízta. Eszéágában sem járt, hogy

a garázda kúnokból Abaújvárnak is jut, még kevésbé az, hogy a tatárok valaha is áttörik a gyepút... Mikó úr és vendégei ebéd után a borkúti völgybe lovagoltak s nemrégiben kerültek onnan vissza. Ugyancsak kíváncsian füleltek föl a nagy udvarban megújuló lódobogásra. A jövevények itt szálltak lovaikról s Merzse és Rikolf a monostorba vezette Bodor úr kisleányát. A keresztfolyosós udvar kapujában azonban páter Bereck állta útjukat.

— Klauzura! — mondta szigorúan. — Asszony, leány nem jöhet be. Reggel is az erdőben gyóntattam az asszonyokat.

— Ugyan — csodálkozik Rikolf vitéz — hiszen gyerek még.

— Mindegy! — feleli a barát s felfelé mereszti mind a két kezét a kisleány csókjai elől. Bodon Örszik Egerben jártakor már látott franciskánusokat s tudta, hogy apja nagyra becsüli az új rendet.

— Nem lehet! — ismétli a páter, miközben karjai a kapu ívmezőjét metszve, úgy merednek a magasba, mint két árbóc.

— Majd kihívom Mikó solymárt! — feleli Merzsének, amire a vitéz elmondta, hogy mi járatban vannak.

— Bátran beengedheted! — szólal meg ekkor a háta mögött a szóváltásra odakerülő prépost.

— Hiszen a monostort még nem is szentelték föl — folytatja halkán — s megszökött lakói talán nem is voltak papok.

— Hát micsodák? — riad föl a barát.

Gyanújáról azonban Adelfusz úrnak csak vacsora után volt módjában beszámolni. Közben ugyanis a solymár szintén odajött. Mikó úr szó nélkül kéznél fogta a leányt s a refektóriumba vezette. Itt már

égték a szurkos faszilánkok a nagyterem sarkaiban álló oszlopos világító fülkék kürtői alatt. A hosszú asztal tele volt friss lepénnyel, boros kancsókkal és poharakkal. A solymár leültette kicsi vendégét.

— Nem vagy éhes? — kérdezte tőle.

— Nem — felelte a kislány. — Toboly várában uzsonnáztunk. Inkább alhatnám. Talán kaphatnánk itt szállást szolgálóimmal?

Az urak nevettek. Még páter Benedek is mosolygott.

— Itt ugyan bajosan alhatnál — mondta Mikó úr. — De majd elküldlek Bakta ötvöséhez. Otthon sem voltál jobb helyen.

Bodor Örsike csodásan eleven arcán futó fintor szalad végig.

— Kézmívesek! — csúfolódik halkan.

— Ne búsulj — biztatja a solymár. — Vannak akkora urak, mint apád.

A kisleány szemmeláthatóan megsértődik. De hogy Merzse vitézt rendelik kísérőjének, már ismét mosolyog.

— Menjünk, Merzse bátyám! — biztatja a legényt s az urak felé bókolva, a vitéz karjába fűzi kezét.

Baktáék nagyot néztek, amikor Merzse az asszonyok lovas csapatával melljük teremve, megállt. Borbál asszony azonban boldogan szedte le lováról, amikor megtudta, hogy a helyes kis teremtest gondjaira bízták. Leányai is agyba-főbe csókolták. Közbe az asszony aggódva fordult Merzséhez szavával

— De hiszen a mi tanyánk sem valami bátorságos szállás — mondta —, Mikó úr már meg is ígérte, hogy menedéket ad mindnyájunknak a monostor mögött.

— Már ki is jelölte Bakta úr erdei házának a helyét. Holnap kezdik dönteni a fákat. S ha az ötvöslegények

is segítenek, még ezen a héten átköltözhetnek. Éjszakára meg hat lándzsást küldök strázsának!

Borbál asszony megnyugodott. Örsike szolgálóit ura szekerére tessékelte. Ő maga és leányai a lovakra ültek. Gődült s az őt strázsáló Mikófiakat is nagyban invitálták. A flammandus leány azonban nem hagyhatta magára anyját, azonfelül Hedrik bíróval abban állapodtak meg, hogy kordéjával értük jön.

Merzse vitéz kedvetlenül ügetett tovább. Sohasem tűnt föl neki olyan szépnek a leány, mint aznap. Gődül is az áldozók között volt reggel. Arcáról szinte sugárzott az áhitat, ám egyben valami meghatóan fájdalmas borongás ülte meg vonásait. Mintha amiatt búsulna, hogy nem tölthette el szobájába zárkózva a szent napot, mint máskor szokta, de anyja kedvéért egész délután a réten zsibongó emberek hancurozását nézte.

A Bakta-leányok új pajtásukkal annál vígabban ügettek egy sorban. A vitéz Borbál asszonyt kísérte. Mögöttük a szekér kocogott Örsike szolgálóival, akik ugyancsak beteltek a lovaglással s a fölöslegessé vált két paripát a saroglyához kötötték. A flammandus-telep végén hosszú sor kétkerekű kordéval találkoztak. Hedrik bíró és a község vénei jöttek ezeken vissza a maglódi hegy alól. A remeténél jártak tanácsért Mikó úr dolgában. A különös vén ember azonban rossz kedvében volt. Akármit kiabáltak barlangjába, egyre csak ezzel felelt:

— Az égi jeleket lessétek!

S hogy nem tágítottak, végezetül nyíl sűvített el alig arasznyira a bíró feje fölött s bűgva, mint valami nagy bogár, a háta mögött egy öreg tölgyfába fúródott.

— Az égi jeleket lessétek! — ismételték egyre a flammandusok hazajövet s azután is, hogy a lovakat kifogták és ismét a bíró háza előtt verődtek össze.

— Ugyan mit akart ezzel mondani? — kérdezték egymástól. A felhőtlen égboltozaton egyre több csillag gyulladt ki. A tejút sötétké k foltokkal tarka széles sávja épúgy villogott, mint máskor. Senki sem látott semmiféle különös jelt semerre. Pedig ugyancsak mohón meresztették fejüket a magasba. S a disputa ismét föllángolt. A nyakukba ültessék-e azt az embert? Akárhogy dícséri a prépost, a vége mégis csak az lesz, hogy zsarnok kerül fölējük. Aztán meg nem is bizonyos még, hogy a tatárok idáig kerülnek. Mit is keresnének náluk, amikor az ország belsejében annyi a régi, gazdag, népes város és monostor. A többség már abban állapodott meg, hogy ráérnek a comes-választással, majd ha a veszedelem a közelben is föllángol.

Közben Jan, a bíró fia, a ház felől nagyot kiált:

— Üstökös, üstökös!

A flammandusok riadtan fordulnak feléje, bámulnak fölfelé, amerre kezével mutat.

A Tarkő fölött jó magasan, közel a tejút széléhez üstökös csillag ragyog. Még csak néhány arasznyi. Ragyogásával sem szárnyalja túl a pislogó fényű csillagokat. Ám csóvája ferdén fölfelé hajlik, mint valami magyarformájú szablya. S a szablyát, mintha valami láthatatlan kéz mereszténé fenyegetően a Terra Epuryes fölé.

Az emberek egy ideig szinte dermedten nézik a vészajtósló égi tűneményt. Aztán riadt tekintettel a bíró felé fordulnak.

— El Mikó solymárhoz! — kiált föl Hedrik bíró.

— Mikó úr, legyen comesünk! — visszhangzik körülötte.

A bíró befogat.

A többiek ki kordén, ki gyalogszerrel sietve követik a monostor felé. A réten ők figyelmeztetik a jókedvükben háborgó embereket a váratlanul feltűnt égi jelre s mintha borotvával vágták volna el torkát, a kurjongató tömeg hirtelen elnémul. A muzsikaszó elhal. Az asszonyok, leányok sírnak s pár pillanat múlva akár csak mennykő csapott volna le közéjük, széjjelrebben a háborgó sokaság. A tüzet mindenfelé eloltják. A flammandusok, mocsidlói tótok s a delnyefői oroszok sietve igyekeznek haza. Az idegenek is úgy szaladnak Sóvár és a Tarkőalja felé, mintha már nyakukon volna a tatár...

Fönn a monostorban vége felé járt a vacsora. Péter Bereck nemrégiben került vissza Sóvárról. Morócs vitéznél járt, aki kipróbált orvosszereitől rögtön jobban lett, úgyhogy éjszakára bízvást bízhatta szolgája és Tuskó gondjaira. A prépost maga mellé ültette s rögtön a monostor elszökött lakóira terelte a szót.

— Ezek bizony aligha voltak papok. Tavaly ősszel nyolc tonzurás holttestet találtak a pásztorok a zólyomi erdőben. A tetemek pőrére kifosztva, összeaszottan már évek óta heverhettek a sziklahasadék hűsében, ahol a pásztorok rájuk bukkantak. Alighanem a horvátországi hierozolimiták jártak ott szerencsétlenül az eperjesi monostorba utaztukban. Gyilkosaik aztán ruháikban, lovaikkal, podgyászukkal idekerültek. Nyilván ők is a tatárok bérencei voltak. Ezekkel már évek óta tele van az ország, anélkül, hogy bárki is törődött volna a nyomorult, de ravasz és agyafurt fajzattal.

— Most már tudjuk, miért zárkóztak el olyan bizalmatlanul a flammandusok elől, miért nem jártak utána, hogy ünnepélyesen beiktassuk őket javadalmukba, miért vágatták le ökreiket, teheneiket gulyaszámra, füstölték föl, szöktek meg a tatárok jöttének hírére. Az ellenség elé mentek a tömérdek élelemmel s az oroszok és a felfogadott egri szekeresek közül, meglássátok, egy sem kerül többé vissza.

— Uram Jézus! — sóhajt föl páter Bereck.

A többiek is riadtan merednek a prépostra. Csak Betlehem vitéz csóválja hitetlenül fejét.

— De hiszen a beiktatás és a monostor ünnepélyes fölszentelése csak azért huzódott el, mert Kálmán herceg, a patrónus is itt akart akkor lenni. De mióta Horvát-Dalmátország ura, majd a tatár veszedelem miatt hadikészülődései közben, nem ért rá idejönni!

— Most már mindegy! — legyintett a solymár s az ajtóra nézett. Ennek küszöbén egymásután tűntek föl s kerültek Mikó úr intésére beljebb Hedrik bíró és a flammandusok vénei.

— Köszöntjük Mikó urat, a Terra Epuryes bíráját! — kezdte Hedrik.

— Comes! — javítja ki a prépost. — Mert a király úr későbbi jóváhagyása reményében elszakadtok Újvármegyétől s az új vármegyének a Sároshegy körül, a Szepesség és Zemplén között a kassai hegyig ő lesz ispánja.

— Engedelmes jobbágysai leszünk! — ígérik a flammandusok.

— Én meg igazságos és becsületes szolgátok! — feleli a solymár szerényen.

A solymárlegények bort töltöttek a vendégeknek s hogy az új comes egészségére ittak, ők is az asztalhoz ültek.

— A flammandusok mind okos emberek! — dícséri a prépost idevaló híveit. Hedrik erre bűnbánóan bevallja, hogy bizony a legtöbben ugyancsak húzódtak az idegen solymár bíróságától. Csak a váratlanul feltűnt üstökös térítette őket észre.

— Miféle üstökös? — kérdezték tőle jobbról-balról s hogy megmondta, mind a keresztfolyosóra rohantak. Nagy veszedelem hirdetőjének tartották akkoriban mindenfelé az ilyen égi tűneményt. Még a solymár is megriadt, holott Frigyes császár udvarában nem egy nagyhírű szaracénus asztrológus élt s körükben ő is ugyancsak járatos lett a csillagok világában.

S ahogy a keresztfolyosó völgy felé eső szárnyának ablaknyílásain át az eget nézték, Mikó úr vendégei ugyancsak megdöbbentek az üstökös láttán. Lenn a rét már üres volt. Csak itt-ott szikrázott a parázs a kioltott tüzek zsarátnokában, mint a lidércfény. Túl Sóváron vérvörös lángok bujdosnak. A Tarkó felé botorkáló idegenek égő szurkos fenyőkaróinak lángjai.

— Azonnal nyergelni! — törte meg Adelfusz prépost a mélységes csöndet. A monostorban kellett volna aludniok. Ám ki tudja, miféle kavarodás támad a Szepességen, ha az üstököst ott is észreveszik. S a solymár vendégei néhány fáklyás kíséreléssel még az éjjel hazalovagoltak...

Másnap reggel Mikó úr a fatemplomban, úgy is mint comes, úgy is mint a flammandusok bírása, páter Bereck kezébe tette le az esküt. A telepések hűséget és engedelmességet fogadtak neki. Máskor a bíróavatást a flammandusoknál is hatalmas áldomás követte. Most a szentmise után Mikó úr a torony alatt rögtön mustrát tartott. Az avatáson a tizenhatéveseken kezdve

ott volt minden flammandus ember. Asszony, leány egy sem mutatkozott.

A solymár jókedvűen nézett végig a naptól barna, markos és jóképű emberek sorain. Egyfelől a legények, másfelől a házas emberek álltak csatarendben. Mögöttük az öregek csoportosultak s kíváncsian lesték, hogy mi kerekedik ebből.

— Van-e még sok tennivalótok aratásig? — kérdezte Mikó úr.

— A szántást, vetést jóformán befejeztük! — felelte Hedrik, a volt bíró. — Ám dolog mindig akad.

— Félannyi ember is elvégzi, mint amennyi a mezei munka dandárjához kellett — véli a solymár s rögtön kiválogatja embereit. Különösen azokat szólítja maga elé, akik valami mesterséget folytatnak vagy ügyes barkácsolók. Aztán rendre kiosztja parancsait, csoportonként.

— A tanyákon a kőrisfákat mind kivágjátok.

— A monostorral szemben az országút két oldalán a jegenyefákat ledöntitek.

— Hat kordéval homokot fuvaroztok onnan, ahol a Szekcső a Tarcába szakad.

— Tíz ember fejszével, fűrészszel a Borkúton túl dolgozó embereimhez csatlakozik.

A flammandusok elképedtek. Különösen a kőrisfa-irtás miatt. A kőris volt leginkább hasznavehető számfájuk s ugyancsak kimélték. Pedig minden tanya végében állott néhány kőrisfa. A javát még apáik ültették.

— Kőrisfa nélkül számszeríjakat, kőhajító bakokat nem faraghatunk — világosította fel őket Mikó úr. — Ezek nélkül meg hiába alakítjuk át várrá a monostort.

— Van-e még fölös gabonátok? — kérdezte aztán.

Az emberek egymásra néztek s valamennyiük szeméből kirítt, hogy letagadják. A tavalyi termés olyan bőséges volt, hogy akár két évre is kifutná még. Hogy elzárták a gyeput, Lengyelországba semmit sem vihettek eladni. Az őszi vetés is pompás. A solymár azonban legfeljebb bőrökkel vagy madarakkal fizetne.

— Arany penzával vásárolom meg! — folytatja, mintha kitalálta volna gondolataikat. A telepeseek erre szinte egymást túlkiabálva kínálgatták fölös gabonájukat.

— Inkább adjuk neki jó pénzért — gondolták — semhogy netalán a tatár vigye el ingyen.

— Majd leküldöm ökrös szekereimet! — mondta végül Mikó úr, hogy a gabona árában megegyeztek.

Alig távozott el a solymár a különféle munkára kirendelt emberekkel, a flammandusok telepe ugyancsak megelevenedett. A sövények mögött sorra dültek ki a kőrisfák a fejszecsapások alatt. A házak körül az elvermelt gabonát bontották ki, lapátolták, töltötték zsákokba. Az alvégen túl a jegenyefák dörögve, recsegeve omlottak egymásután kétfelé. Dél tájban már a solymár csodálatos hatkerekű ökrösszekerei is föl vonultak éktelenül zörgő csörömpöléssel s árkon, bokron, sövényen át szinte játszi könnyűséggel buktak föl, görögtek alá, kanyarodtak, ahol kellett s visszamenet roskadásig meg rakodva sem fordultak föl.

S akik a flammandusok közül az ökrösszekerekkel a monostorba kerekedtek, ott dolgozó társaikkal szintén csak este kerültek haza. S házaik elé ülve, az emberek jókedvűen csörgették a fönn szerzett aranyakat és csodadolgokat beszéltek az asszony népnek a monostorban folyó munkáról.

— A solymár hada mind mesteremberré vedlett. Csak néhány vadász vonult ki a solymárfiakkal a

hegyek közé. Rengeteg ott a vad. Nem hiába királyi vadaskert volt régen a monostor birtoka. A disznót, medvét mind leszúrják. Hogy túl Borkúton a Hali-grundban már döntik a fákat, a nagy láрма miatt a vad hova hamar úgy is a gyeptű rengetegeibe menekül.

— A monostor nagy konyhájában egyre sütnek-főznek. A menekültek a Tarkőaljáról ma is mind oda csődültek ebédre. Ebéd után azonban a solymár sorra mustrolta őket. Akik Toboly környékéről vagy Zem-plénből kerültek ide a messzebb lakók sodrával, azokat mind visszaküldte. Így is sokan vannak még. Az épkézláb embereket azonban mind munkába fogta.

— Sőt Bakta mester is a monostorban dolgozik. Ám nem kösöntyűket kalapál legényeivel. Naphosszat nyilcsúcsokat, lándzsavégeket kovácsolnak.

— Alkonyattájt a borkúti völgyből ökrösszekéren hozták az elejtett vadat. Merzse vitéz egymaga két vad-disznót és egy hatalmas medvét döfött le. Utóbbival azonban majdnem pórul járt. Ha Écs félre nem rántja, a leroskadó fenevad leüti mancsával, pedig szíven találta.

— A monostor nagy udvara úgy fest, mint valami mészárszék. A rengeteg vadat ott bontják szét, tisztítják meg. A kürtő mától fogva éjjel is füstölög. A húst a netalán inségesre forduló időkre aszalják.

— Ügylátszik előrelátó, bölcs és okos ember Mikó úr!

Akiket azonban a flammandusok közül fenn munkába fogott, nem igen rajongtak érte.

— Mink naphosszat vályukat ácsoltunk a monostor mögött — meséli egy jól megtermett legény. — A fákat ott a gorálok döntik. Már húsznál többen vannak. Mintha a föld alól bujnának elő. Éjszaka lopóznak a monostorba állatbőrökbe öltözve, kócosan. Reggel

már posztóruhában, megnyírva és megmosdatva lesik Mikó úr parancsát.

— Lesz itt lopás, ha nem tartja őket kemény marok alatt.

— Ne féljete — véli Hedrik bíró. — A gorálok csak nagy szükségben lopnak. Aratáskor csapatostul szegődnek el gabonáért munkába. Mégis alig kél lába valaminek. Télen a mocsidlóiak többet tolvajkodnak.

— Naphosszat dolgoztunk s ugyancsak nagy igyekezettel. Pedig csak ennünk ad. Senkit sem nőgat munkára, senkit sem hajszol. De estig hatszor is elrobogott mellettünk lován. Szeme végigsuhan a szálfákon, majd pillanatra szikrázva ránkmered. S mi egymással versenyezve hasogatjuk a fát. A verejték szinte csorog rólunk.

— Minek neki a sok vályú? — kíváncsiskodnak az asszonyok.

— A hegyipatak vizét akarja a monostorba terelni a vályukkal.

— Nem bolond ökelme? — nevet egy fiatal asszony.

— Sőt, inkább túleszes, agyafúrt ember vagy garabonc. A had is vakon engedelmeskedik neki. Pedig mind magyarok. Akármit parancsol, rögtön megteszik. Mi is muk nélkül szót fogadunk, minden parancsot teljesítünk. Vége a szabadságnak.

— Engem a deszkavágók közé rendelt — mondja a molnár fia. Közben a hórihorgas legény nagyot sóhajt.

(Amikor a fűrészmalmost még nem ismerték, a deszkát szekercével ácsolták. A végtelenül fárasztó munka a legalábbvaló mesterségszámba ment.)

— Én meg naphosszat homokot fuvaroztam többed-maganimmal — nyögi egy másik. — Mind magunk ástuk

föl a folyó medrét, magunk hánytuk a homokot a kordékra, magunk fuvaroztuk föl a monostorba. Legalább is tíz fordulót tettünk.

— A nagy udvarban már valóságos homokhegyek emelkednek. Isten tudja, mit akar ezzel.

— Ez a baj! Ha legalább sejtenők, hogy miért fáradunk! Ám így, rabszolgamunka ez! S a fáraók lelke lakozik a solymárban.

— Én bizony holnap nem megyek föl többé — fogadkozik a molnár fia.

— Én sem, én sem! — kiáltják a többiek is.

Már besetédett. Az országút porában hancurozó suhancok hirtelen vad kiabálásba fognak:

— Az üstökös, az üstökös! — ordítják.

Mindenki a magasba mereszti szemét. Az üstökös ott ragyog tegnapi helyén. De mintha arasznyival megnőtt volna.

— Hátha ezt is a solymár varázsolta elő? — villan föl néhányuk fejében. De mindenki hallgat. Majd némán szerteszélednek és sietve házaikba térnek.

S másnap már hajnalban mind ott voltak a monostor kapuja előtt. Benn a nagy udvarban még a tegnapinál is ádagabb sürgés-forgás kerekedett. A szakácsok az erdőben dolgoztak. Csak a már kellően előkészített hússal és egyéb ételekkel surrantak el a fal mellett a nagy konyhába. A kis konyhában az üllők és kalapácsok csilingeltek szüntelen. A kürtös kémény és kisebbik bóbítás társa vígan füstölgött. A Tarkő alján rekedt menekültek számára aznap is a monostorban főztek. A nyársakat azonban már maguk forgatták s a kész ételt is ők vitték le a rétre, ott várakozó társaiknak. Écs, az ikrek és a madarászlegények reggel a keresztfolyosós belső udvarban, Mikó úrral együtt,

a sólymokat tanították. A monostorban és környékén mindenkre csodásan megnyugtató hatással volt, hogy a sólymokat a fenyegető veszedelem ellenére sem hanyagolják el. Nem lehet itt nagy baj, ha erre is ráér. Nem tudták, hogy Mikó úr voltaképen csak sólymaiból és a telenkint elejtett vadak gereznaiból pénzel. De valjon túladnak-e ez idén emberei a drága holmin, amikor mindenfelé a tatárok állják el az országutakat. Nagy gond nyomta emiatt a solymár vállát. Ám mégsem tért le a rendes napimunka útjáról. Csak rövidebbre fogta. És amire a délceg madarak a reggeli torna után visszakerültek a kasokba, a solymár fiai és a madarászok a künn dolgozók sorába álltak. Mikó úr maga szinte mindenütt ott volt. Ő szabta meg a számszerijak és kőhajító bakok talpához való gerendák méreteit, a körisfából faragott óriási íjak alakját, a bőrszíjakból vert kötelek vastagságát és hosszát, a nyílcsúcsokat és lándzsavasakat kovácsoló ötvösök és segédek teendőjét, a falakra ormokat falazó kőművesek dolgát. Közben lovára pattant s amire számonszedte a monostor mögött dolgozó emberek munkáját, Éccsel és Merzsével a borkúti völgybe nyargalt, sőt azontúl a fákat döntő gorálokhoz is.

Vad még mindig bőven akadt. A két legény a vadászokkal estig maradt künn. Mikó úr délben már ismét a monostorban volt. Ebéd után azonban újból lován termett s a sóvári hegyek közé vágatott, ahol emberei követ fejtettek. Visszajövet a flammandus tanyákat látogatta sorra s újabb segítőcsapatot toborzott össze másnapra.

Az esti harangszóval ismét együtt volt a solymár hada. Péter Bereck a monostor templomában ép úgy zsolozsmázott, mint azelőtt az erdőben. Amire a künn

lakó emberek hazatértek, Mikó úr háza népével a refektóriumban vacsorához ült. De itt sem volt nyugta. Főbb hívei evés közben sorra számoltak be a rájuk bízott munkásnép dolgairól. Hogy Morócs vitéz beteg volt, a portyázó várjobbágyok Sóvárról idejöttek híreikkel s nem is Merzse vitéz, de a solymár elé állottak ezekkel.

Kalis vacsorázás közben ismét öt gorál jelentkezéséről számolt be. Mintha csak a szél szárnyán terjedne a híre, hogy mekkora itt a becsületük, a gypeüelve irdatlan rengetegeiből, hozzáférhetetlen sziklahasadékaiból csapatostul bujtak elő, szegődtek el Mikó úrhoz.

— Maholnap többen lesznek, mint a mi embe-
reink! — panaszkolta páter Bereck.

A barátoknak a gorálok nem igen nyerték meg bizalmát. Napközben kivallatott néhányat közülük.

— Keresztények vagytok? — kérdezte őket s ugyan-
csak meglepte, amikor azt vallották, hogy a maglódi
remete keresztelte őket.

A remete nem volt felszentelt pap; de szükség
esetén világi ember is keresztelhet.

— Talán áldoztatok is már? — faggatta őket tovább
aggódó szívvel.

— Hogyne! — feleltek jámborul. — Kracsun nap-
ján (karácsonykor) minden évben áldozunk — kutyát
a régi istenünknek. De a remete nem tud erről!

Mikó úr nem állhatja meg mosolygás nélkül a páter
beszámolóját; de megnyugtatta, hogy ha, mint a remete,
eltanulja nyelvüket, igaz keresztényeket nevelhet a
gorálokból. Aztán Écs fia felé fordulva, csöndesen
beszélni kezd. Elmondja, amit a gypeü mentén sokat
vadászó apjától, nagyapjától, a gorálokról s egyéb

népekről hallott, akik a magyarok előtt szállták meg a Duna és a Tisza vidékét.

— A mi fajtánkból valók ők is. Messze napkeletről vándoroltak ide, mint a magyarok. De sok száz évvel előbb. Talán még Attila királlyal. Amikor a nagy király birodalma halálával összeomlott, szétszóródtak. Nem akartak idegen nép szolgáinak szegődni. A hegyek közé bujdostak, ahol nyomorúságukban a szerte pásztorkodó tótokkal keveredtek, ezek lányaival házasodtak össze.

— Az idegen lányok kiforgatják az embereket apáik fajtájából — folytatja a solymár hangosabban s Écs homloka szemmelláthatóan elborul.

— Így lengyelesedtek el a szittyák, akiknek jóval a húnok előtt, már pár száz évvel Krisztus Urunk előtt volt mai országunk hazájuk, s akiket aztán más harcos népek szorítottak északra. Így lettek tót vagy német fajta nép a húnok, az avarok, akik a frank veszedelem elől nem bujdostak vissza keletre. Mindezekkel a magyarok valamikor egyazon nép voltak. De a mi eleink még jóval Etelközbe való költözésük előtt keveredtek északi fajtákkal s ezek nyelvét is megtanulták. Csak az előkelők őrizték meg az ősök nyelvét. Mostani királyunk nagyapjának udvarában még a kunnal rokon hún-avar nyelv járta. Ezt nálunk ma már csak az Abák népének vénei ismerik a Bükk és a Mátra közén.

— Alek is kuni nyelven beszélt! — szólt közbe Merzse.

— Mert a tatárok is szittyá nép — hagyja rá a solymár —, legalább előkelő embereik. A seregek zöme mindenfelől összeterelt gyülevész tömeg. Ám a vajdák vasmarka alatt vakon engedelmeskednek s

háború idején oly szigorúan élnek, mint nálunk Szent István korában a szerzetesek. Azért nem birt velük az orosz, a lengyel s nem bír a német és a magyar sem, bármekkora sereget sikerül királyunknak összegyűjtenie.

— De hát mit vétettünk nekik? — szól közbe Écs. — Miért törnek a keresztényekre?

— Isten küldi őket büntetésül ránk — feleli erre a páter. — Mert eltántorodtunk tőle. Túl a tengeren a császár a pápa ellen hadakozik. A nagy hegyeken innen a fejedelmek egymást marják. Jobbágyaik meg egy akarattal csak szolgálkat sanyargatják. A kereszties hadjárat legutóbb is szakadatlan dorbézolás volt. A vitézek élete nálunk még ma is merő evés, ivás és kicsapongás. Azért sujt végig a keresztény világon Isten a tatárok ostorával.

— Az igazakat azonban most sem hagyja el! — véli Mikó solymár.

— Akkor szükségtelen megijednünk! — mondja mély-séges meggyőződéssel Páty.

Az asztal körül mindenki elmosolyodik. Csak a solymár komoly.

— Ám félni nem árt! — szólal meg ismét Merzse nem kis meglepetésére. A vitéznek eszébe jut, hogy a prépost a budai gyűlésről hazamenet, ugyanezt mondta Sóváron.

Morócs betegsége miatt a vitéz éjjel még a várban aludt s vacsora után most is hamarosan elbúcsúzott. A Mikó fiak a monostor kapujáig kísérték. Aztán a keresztfolyosó középső hármias ablaknyílásába könyökölve egy ideig még az üstököst nézték. Ők is észrevették, hogy az égi csoda tegnap óta szemmeláthatóan megnőtt. Nyilván a földhöz közeledik, mint az ország

szíve felé a tatárok mindent elpusztító förtelmes áradata.

A solymárlegények subáikba burkolódzva már mind lefeküdtek a monostor kisebbik udvarában, a folyosó oszlopközeibe akasztott kasok elé a földre s a szabad ég alatt aludtak. Az éjszakák még hidegek voltak s a solymár a monostorban is aludni szobájába tért. Péter Bereck a keresztfolyosó sarkában a köveztetűre terített subájára pihent le.

Écs és az ikrek némán meredtek a csillagfényes éjszakába s hol az üstököszt nézték, hol a szemük alatt feltáruló völgyet. Mélységes csönd volt körülöt-tük. Csak az erdő sóhajtozott hátuk mögött. Néha megzördültek a kasok, valahányszor egy-egy sólyom prémes palástja alatt fészkelődni kezdett álmában.

S a nagy csöndben, hogy-hogy nem, hirtelen megszólal Páty:

— Hát Gündül nem magyar lány? — kérdi halkán, szinte csak magától. — Hiszen már jól beszél magyarul!

— Flammandus lány! — gondolja Páty.

Écs nem igen nyitja ki száját, ha nem kérdezik. Most azonban magától is kicsúszik rajta a szó:

— De magyar asszony lesz! — mondja határozottan.

A barát meghallotta a fiúk szóváltását s riadtan fölül fektéből.

— Uram Jézus! — fohászkodik föl suttogó hangon. — Mikó családjába talán még sohasem került idegen lány. Ám akaratod nélkül semmi sem történik ezen és a más világon. S ha már az első szülött szíve szent végzésedből lángrollobbant a flammandus leány iránt, engedd Uram, hogy ne kerekedjék háborúság a fiú és atyja között miatta.

A páternek eszébe jut, amit az ikrek a jókedvű teremtésről meséltek. Egyben megjelenik előtte Gűdűl hófehér, tiszta lelke, ahogy vasárnapi ártatlan gyónása közben föltárta. A nem e világból való derű ragyogó köntösében, ha sokszorta tökéletesebb is, ilyen volt Sciffi Klára. Szent Ferenc második rendjének első követőjét a barát Assisiben nem egyszer látta. S most, miközben tovább foházkodik, azt kívánja, hadd legyen a flammandus lány a solymár hadában a terciáriusok első asszonytestvére.

— Mert Krisztusban mindnyájan egy nép vagyunk. S a jó idegenből is javára válik mindeneknek. Csak a rossz rontja meg az embereket, akár idegenektől ragad rájuk, akár pedig Istentől eltántorodva ők maguk okai ennek.

VII.

Hamvazkodásra csak asszonyok, leányok és gyerekek jöttek el. A flammandus-telep férfi- és legénynépe, a solymár hada aznap délig aludt. Éjjel minden épkéz-láb embert igával, fogattal sószállításra rendelt be Mikó úr. Sóvár körül napi járóföldnyire mindenfelé lovas várjobbágyok állták el az utakat és ösvényeket. A sóbányától el Borkútig a monostor nagy udvarán keresztül éjszakán át szakadatlanul görögtek az ökrös-szekerek és a kétkerekű lovas kordék.

A sóbánya egyeztetendei termését mind átszállították. Ezért rendesen csak húsvét után kerekedik föl az ország jó harmadrésznépe, amire a tavaszi árvizek már mindenfelé elmúltak. Ha a lengyel sófűrészelők karácsonykor meg is szöktek, az évi termésnek nem volt sok híja. A székely sóvágók, a sóvári bánya mesterei máskor is otthon töltik el az időt karácsonytól hús-

vétig. Mikó úr meg a föl nem aprított sötömböket is felhozatta a bányából. Reggel fölgujtották az üres sópajtát. Az akna tornyát ledöntötték, nyílását gerendákkal fedték be és földdel töltötték fel.

— Ide aligha jön sóért a tatár! — nevetett a sólymár. — Amire kitavaszodik, a bánya helyét felveri a gaz. S gondom lesz arra, hogy az idevalósiak közül senkise vezesse nyomára.

— De hát ha a tárnok úr emberei vagy a monostorok sóért küldenek? — aggódott páter Bereck.

— Mindenkinek kiadjuk kommencióját — nyugtatta meg a sólymár.

A barát azonban nem bízott abban, hogy baj nélkül ússzák meg a dolgot. A fatemplomból visszatérőben is egyre az járt a fejében, hogy sólymár barátja túllőtt a célon. Az ország vagyona nem polyva. Kedvtelenül kanyarodott öszvérén Sóvárnak, ahol Morócsot kellett meglátogatnia. A vitéz már lábbadozóban volt és subájába burkolózva a bástya fokán sütkérezett a gyöngé napfényben.

— No hát, hány hét a világ? — kérdi tőle a páter.

— Kutyabajunk! — feleli helyette Tuskó. Hogy ura már aludni is a monostorba járt, az öreg unalmában a másodporkoláb ajnározására fanyalodott.

— Sehogy sem találom a helyemet! — nyöszörög a vitéz.

Mióta Markvard comesnek nyoma veszett, Morócs úgy érezte, mintha kicsúszott volna lába alól a föld. Tudta, hogy csak sógora kedvéért tűrték meg a királyi vitézek sorában. Magyar atyafiságának köszönhetette, hogy porkoláb lett. A barát kihüvelyezi belőle baját s hamarosan megvigasztalja:

— Ne félj, fiam! A magyarok idegentől nem sajnálják

a kenyeret. Mikó úr sem csap el, különösen, ha hasznodat veszi.

— Majd igyekszem! — fogadkozik Morócs. Lelkét azonban bosszúság gyötri, hogy a solymár lesz parancsolója. Mikó nem tesz különbséget vitéz, szabados, sőt ha derék ember, szolga közt sem. Még a gorálok-kal is szóba áll. Őt meg aligha szíveli, mert nyilván veséjéig belát...

A monostor felé menet útja Hedrik bíró tanyája mellett vezet el s hogy Güdül a sövény mögül csengő Dicsértessékkal köszönti, Péter Bereck megáll.

— Mit mível atyád? — kérdi tőle.

— Alszik. Éjjel ő is fuvarozott Jannel.

— És nem féltetek, hogy reggelig nem jöttek haza?

— Négy lándzsás jobbágy strázsált tanyánk körül.

— No, azért nem kell elpirulnod — dörmög a barát s a leány arcán még tüzeesebb rózsák nyílnak.

— Nem az öreg lándzsák miatt pirultam el — folytatja.

— Hanem, aki kirendelte őket — gondolja a páter, de nem szól közbe.

— Azt akartam szóba hozni, hogy vasárnap kevés penitenciát rótt rám

— Toldd meg hát a magad jószántából — mosolyog a barát, amikor eszébe jut Güdül gyermekesen együgyű ártatlan gyónása.

S most ismét bűnösnek vallja magát, hogy tavaly nem tért ki Miklós vitéz udvarlása elől; hogy pedig elment, öccsével is nem egyszer eltréfált. Holott egyiknek sem lesz a felesége.

— Honnan tudod? — kérdezte tőle a barát s hogy a lány a monostor felé pillantva felsóhajt, tisztában van azzal, hogy ő is Écshez húz, amit különben már az ikrek fecsegéséből is tudott. Péty és Páty

szerint ugyanis valahányszor találkoznak, furcsa viselkedésük mindenkinek szemet szúr. Némán állnak, ülnek vagy mennek egymás mellett. Écs csak lopva veti föl szemét Güdülre. A lány föl sem néz, mégis hol elpirul, hol elsápad és egyre hallgat. Pedig amíg bátyjuk föl nem tűnt, ugyancsak jókedvű és beszédes teremtés volt.

— Szegény gyerek! — villan föl a páter fejében. — Nagy csatáid lesznek a fiú atya miatt, ha ugyan Écs szólásra nyitja száját. Amikor aztán Güdül aziránt érdeklődik, van-e Szent Ferencnek apácakolostora Magyarországon, tisztában van azzal, hogy a lány is reménytelennek tudja jövőjét.

— Apácakolostorunk még nincs! — vigasztalja. — De ha megjön az ideje, fölveszlek a szent harmadik rendjébe.

A lány halkán fölsikolt és kezeibe temeti arcát. Tudta, hogy a páter egyelőre csak asszonyokat akar terciáriáknak.

— Ne félj! — mondja végül. — Bízzál Istenben és hajolj meg szent akarata előtt.

Amire aztán tovább üget, már ismét a só fúrja oldalát; holott tudja, hogy a solymár elszállítására a szepesi préposttal egyetértve szánta rá magát s a rengeteg só a borkúti völgyben ácsolt lábas színben jó helyen van.

— Mégis nagy kavarodás lehet még ebből! — dörögte.

Dél felé járt, amire Páter Bereck a monostor alá ért. Sóvártól odáig Güdülön kívül teremtett lélekkel sem találkozott. A réten sem járt ember. A Tarkó aljára elszállásolt menekültek már maguk főztek. A monostor kéményéből csak vékonyan szállt föl a füst.

A kisebbik udvar fölött azonban aznap is éles vijjogással íveltek föl, csaptak alá a magasba dobott konc nyomában a sólymok. Mikó úr fiai s a solymárlegények alig aludtak valamit. A sólymok rendes napi tornája nem maradhatott el. Már csak pár hét híja a nagy próbának. Ez után világgá küldik a sólymokat, ha ugyan a tatár miatt lehetséges lesz.

Amikor a páter a keresztfolyosóba nyit, Mikó úr jókevűen ujságolja :

— Gűdül ma szállt föl először póráz nélkül, ugyan csak jeles vadász lesz !

A barát riadtan mered rá. Azután is rosszalóan csóválja fejét, amikor ráeszmél, hogy nem a bíró lányáról van szó, de a róla elnevezett sólyomról.

Az ebédet a solymár és házanépe a monostor kisebbik udvarában, medvebőrökön heverve költötte el. Utána az ikrek ismét elszundítottak. Écs és Merzse a nagy udvarba ment. Délután a flammandusok egymásután jelentkeztek munkára. A solymárhad is dolgai után látott.

— A sőt elzártátok ? — nyugtalankodott ebéd után a páter.

— Sőt el is lakatoltuk. A hat lándzsa Sóvárról meg épúgy őrzi, mint odaát.

— Csak nem telepítéd őket ide mind ?

— Már semmi keresetük a várban. Ha a tatárok idáig nyomulnak, a mocsidlói tótok úgyis felgyújtják az ósdi bagolyfészket. Jövevény naphosszat sem néz már a vár felé. Amióta Morócs beteg, a toronyőr kürtje takarodóra sem szól többé.

S ekkor mintha valami rejtelmes hatalom Mikó úrral akarna kötekedni, túlhan hosszan fölbúg a bölénykürt. A solymár és házanépe kíváncsian siet föl a csigalépcsőn, a keresztfolyosó völgyre néző szárnyának átala-

kített, falkoronás lapos tetejére. A Tábor-domb mögül népes lovascapat kanyarodik Sóvár felé.

— Ugyan kik lehetnek? — tanakodnak solymárék.

Közben Merzse vitéz is fölkerül, aki a monostor mögött, a vályukat lecövekelő flammandusoknál járt.

— Alighanem kúnok! — gondolja s a páter már ad armát kiált. A távolból nem látták jól, miféle könnyű és fegyvert viselnek. De alighogy a várba bevonultak, Tuskó jött át sebes vágatással lóháton a monostorba.

— Miklós úrfi jött meg! — jelentette nagy örömmel.

— A bátyám? — ujjong föl Merzse s rögtön lova után néz és nyomában az ikrekkel Sóvárra lovagol.

— Ide készül! — jelenti Mikó úrnak Tuskó. — Csak előbb megfürdik. (Mint minden keleti nép, a magyarok is szerették a vizet. Bőrkádas tábori fürdőiket a bizánci császárok már a vezérek korában is utánzásra méltóknak találták).

— De hogy kerül ide ekkora kísérettel? — csodálkozik a solymár.

— Foglyokat visz a király úr udvarába — beszél tovább Tuskó. — Nem igaz, hogy a tatárok törtek be a beregi kapun. A magyarok rontottak rájuk a gyepű rejtekútjain át. Másfél töménnyi előhadukat tönkreverték. Rengeteg foglyot szereztek. A tatárok zöme meghátrált. S tán meg sem áll Mongolországig.

Mikó úr és a pap elcsodálkozva meredtek egymásra. Az első pillanatban, különösen a solymár, csodálatosképen örülni sem tudtak a magyarok diadalának. Ám elhitték. Hónapok óta rengeteg konkolyhintő járkel az országban, riasztja az embereket rémhírekkel s most ugyancsak röstelik, hogy igaznak vették, amit a menekültek a tatár győzelemről fecsegték.

— No szélnek is kergetem őket holnap! — fogadkozik a solymár.

— De hát mi lesz a sóval? — piszkálja a most már csakugyan kényes kérdést javíthatatlanul a páter.

— Ejh, majd visszavisszük húsvétig! — legyint kezével Mikó úr. S hogy Miklós vitéz a monostorba kerül, már csak illő fogadására gondol. Sorra riasztja föl embereit; kit a konyhába, kit a pincébe küld. A solymárlegényeket a refektoriumba kergeti teríteni. Halist a dormitoriumba meneszti, ahol értékesebb holmiját halmozta föl. Még volt egy vadonatúj nyest subája, illatos nyírfakéregbe burkolva, nehogy a moly megrágja. Ezt gyermekkori menyasszonya nagyobbik fiának szánta, akit alig tízéves korában látott utoljára. Sólymait is sorra mustrálja és sokáig válogat, amíg nekivalót talál. Hadd vigye magával a király úr udvarába, ajándékozza oda, ha kedve tartja a királyné asszonynak. Hátha familiarisává teszi. Alkonyattájt aztán, amire a monostor tornyában végre fölrian a kürtszó, a solymár és házanépe ünneplőruhában a keresztfolyosó lapos tetejéről lesi a várva-várt vendéget.

Miklós vitéz jó fél fejjel magasabb, mint öccse. Vállasabb, erősebb is nálánál. Bajuszos arca barnára sült. Hetykén üli meg hatalmas csataménjét. Sisakja, páncélja ragyog, mintha ezüst lenne. Válláról nehéz selyem palást omlik alá hanyagul s lovának szerszáma merő aranyozott boglár és csüngő. Merzse kissé hátra húzódva üget bátyja oldalán. Az ikrek meg egyre körülnyargalják, mint a csikók. A fiatalok mögött néhány lóhosszúságnyira a sóvári maradék lándzsák ügetnek díszkíséret gyanánt.

— Isten hozott, Miklós fiam! — köszönti a solymár a monostor kapujában.

A vendég lepattan lováról. Ám a helyett, hogy Mikó úr széttárt karjaiba omlana, csak kezét nyújtja neki peckesen.

— Adj' Isten, bátya! — mondja s rögtön szapulni kezdi:

— Sok galibát mívelt ám, amint hallám. Kár volt megijednie. No de se baj. A király úr nem veti rovásra. Sokat megbocsát az ország legjelesebb solymárának.

A páter idegenül mered a nyegle vitézre. Szó nélkül követi a refektoriumba, ahová a solymár és az ikrek vezetik.

— Hol van Écs? — néz körül türelmetlenül Mikó úr és rosszkedvűen csóválja fejét, amikor megtudja, hogy legény fia rögtön ebéd után a Haligrundba lovagolt s ott a flammandus Jannal és a gorálokkal Hedrikék faházán dolgozik.

Az ebédlőteremben Miklós vitéz leveti sisakját, kibujik páncélából. Hogy helyre simította bizánci szabású, hosszú selyem mentéjét, elefántcsont fésűt szed elő tarsolyából. Rendbeszedi vállára omló illatosra kent haját, mint valami asszony.

A solymár emberei elképedve nézik. A hullámos barna fürtökből befűzött gyöngyszemek villannak ki. A vitéz kezének csuklóján arany köszöntyük zörögnek s valahányszor megmozdul, a köntöse szélére varrott apró ezüst csengők vígan csilingelnek.

— Üljünk hát asztalhoz! — biztatja a solymár s a vendég vitéz a főhelyre ül, mintha csak a nádor asztalánál is ez illette volna meg. A szakácsok remekeltek. A gondosan kiforrázott bőrtömlőkbe fejtett frissen csapolt bor pompás volt.

Miklós vitéz beszédre jó ideig ki sem nyitotta száját. Csak amire jóllakott, fordult öccséhez szavával. Mintha

kettőjükön kívül más nem is lett volna ott, egyre csak arról faggatta, mit művelt Sóváron, amióta elszakadtak. Merzse halk szóval, kurtán felelt.

— Talán nem is örülsz, hogy ismét itt látsz — méltatlankodik bátyja. — Pedig csak a te kedvedért követtem el a nagy vargabetűt Bereg felől Budának. Egy napi késéssel kerülök így a király úr színe elé. No de ráérünk. A tatár meg sem áll Karakorum városáig. Talán onnan is tovább fut. Fölszedik Dzsingiszkán tetemét s a kínai nagy fal mögé menekülnek ezzel.

— Úgy bizony! — henceg a vitéz. — A nyáron már Nagy Magyarországon leszünk a királyi sereggel, véreinknél, akikről Juliánusz barát, a dominikánus hozott nemrégiben hírt.

— Csak nem indulsz rögtön tovább? — szól közbe Merzse.

— Hajnalban odébb állunk!

— Hát Bakta mesteréket meg sem látogatod és Gődült?

Miklós nagyot legyint kezével s bajusza alatt dörögve holmi libákat emleget.

— Különb lányok vannak ám a táborban! — dicsekszik aztán fennhangon. Az ikrek elálmélkodva néznek rá.

— Tudom, hogy vígan vagytok! — szólal meg most Mikó úr. A solymárnak szemmel láthatóan rosszszul esett, hogy a fiúk előtt a tábori asszonynépet emlegeti.

Miklós úrfi azonban nem zavartatja magát, s fölcsillanó szemmel mesél tovább:

— Ennünk, innunk van mit. Aki legényeivel a vezéri sátor őrzésén soros, a nádor úr asztalánál ebédel. Reggelenként vívunk, lándzsát törünk, nyilazunk vagy versenyt lovagolunk. De aztán ebéd-től késő éjszakáig

mienk a világ! Az ország legügyesebb igricei nálunk mókáznak. Csoda énekmondóink vannak. Esténként csapravért hordók körül a tábortűz mellett heverünk és szép lányok táncában gyönyörködünk.

— Ám hideg van itt — mondja közben Miklós vitéz. — Fázom!

A táborban elszokott a vastag falak közé szoruló hideg levegőtől. A refektorium hűvössége úgy hatott rá, mintha pincében ülne.

— Subát neki! — kurjant föl erre Páty, akinek szörnyen tetszett a tábori élet. Fogalma sem volt eddig ilyesmiről. S a tábori lányokról azt hitte, hogy olyan bohó és tréfás teremtések, mint a Bakta-lányok és szépek, mint Güdül.

A solymár intésére Kalis elhossa a nyest subát s a vitéz vállára borítja. Miklós eleintén szinte berzenkedik az esetlen, ósdi szabású holmitól. De amire érzi, mily könnyedén, selymesen és melegen ölelgeti körül borszongó testét, elégedetten biccent fejével.

— Mikó úr ajándéka! — mondta neki halkan a besenyő legény.

A vitéz megtapogatja a drága prémet s elgondolkodik:

— Hát még mindig ilyen fene nagy úr? A subát azonban Budán átszabatom bizánci formájú kabationnak. Hogy irigyelnek majd ezért a táborban!

— Hát Zoéről már hallottatok, fiúk? — folytatja most nekilelkesezve.

— Valami híres lómén lehet — érdeklődik fennhangon Páty.

Miklós nagyot nevet.

— Táncosnő, — világosítja föl asztaltársait — görög lány. Ősszel még a latin császár udvarában táncolt. Csudaszép teremtés. Még a nádor úr is bolondja. S a

tatárok miatt is alig folyik majd annyi vér, mint amennyit a vitézek miatta ontanak minden nap párosviadalban.

— Elég hiba! — szól közbe mordkedvűen Mikó úr. Aztán tanácstalanul mered Bereck páterre, aki szótlánul és komoran ül az asztal végén s mozdulatlanul, mint valami kapubálvány.

— De a beregi csatáról még nem is meséltél! — próbálja a solymár másfelé terelni vendége szavát.

— Potomság! — henceg a vendég s hanyagul, alig pár szóval elmondja, mint döntötték le a tatárok éjnek évadján az utolsó torlaszt, özönlöttek a völgybe. A nádor táborában épen nagy ivás folyt. Ám azért idejében kerekedtek föl. Az ellenség háta mögé kerültek s előhadát tönkreverték.

— Másfélezer tatárt elfogtunk. Ezekből viszek egy tucatot mutatóba a király úrhoz.

— Hátha nem is tatárok voltak! — gondolja magában a solymár. Tudta, hogy a ravasz keleti nép hadifoglyait küldi előre az ellenség táborára rendbontóknak s a sereg zöme csak azután, néha csak hetek múlva nyomul előre. Miklós vitéz azonban már ismét Zoéről mesélt s Merzse öccse ugyancsak röstelte, amikor a csodálkozva fülelő ikrek előtt szemérmetlenül a hirhedt perszóna viselt dolgait föltálalta, lenge ruháit, hófehér testét, buja táncát magasztalta.

Az asztal végéről ekkor már feléje hullámozott a páter sajátságosan hangzó, dallamos, halk dörögése. Ám Miklós ügyet sem vetett erre s egyre csak mesélt. Merzse azonban most már inkább Páter Bereck felé figyelt s hirtelen úgy rémlett neki, mintha a monostor falai leonlottak volna, mintha az erdőben lenne és mindenfelől friss levegő környékezné, akár a Tarkó

alján, amikor a távolból a páter zsoldáréneke először ütötte meg fülét. S a barát az asztal végén csakugyan énekel; ám valami csodálatosan elfojtott hangon, úgy hogy szavaiból csak egy-egy szót vagy sort tud megérteni.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me.
Et super inimicis meis despexit oculus meus.

Miklós vitéz egyre hangosabban beszél s az ikrek mind nagyobb érdeklődéssel hallgatják Zoéről szóló cifra históriáit. A páter türelme elfogy. Hirtelen meg-ereszti hangját:

Da Domine terrorem tuum super bestiam,
quae exterminat vineam tuam.

A vendég vitéz már régen elfelejtette kevés diák-tudományát, amit a királyi udvarban a káplánok iskolájában tanult s nem értette meg a barát énekét. Csak akkor csodálkozott el, amikor körülötte mindenki talpraállt s a pap könyv nélkül Szent János evangéliumából citált:

— In principio erat verbum...

— Csak nem zsolozsmáztok a boros asztal körül — kérdezte elcsodálkozva Merzsétől — mint a széplaki monostorban a fratres conversi?

Ám az öcs nem felel. Szemében tele szomorúsággal a barát keserűségtől vonagló arcára mered.

— Ecce crucem Domini fugite partes adversae! — mondja az evangéliumi szakasz nyomában nagy szóval a páter. Az ikrek pedig, akárcsak az oltár előtt ministrálnának, papjukkal felváltva csengő hangon folytatják:

— Vicit leo de tribu Juda, radix David!

— Domine exaudi orationem meam!

— Et clamor meus ad te veniat!

A páter most előszedi tarsolyából stóláját s hogy megcsókolta, nyakába kanyarítja és lassan Miklós felé megy. A vitéz riadtan fordul hátra. Hideg borzongás fut végig hátán, amikor a barát a stóla végével fejére teszi kezét s dörgő hangon ismét diákul beszél hozzá:

— Exorciso te imundissime spiritus, omnis incursio adversarii, omne phantasma!

— Mit mível kend? — fakad ki fölháborodva s Páter Bereck most már halkabban magyarul folytatja:

— Ki akarom belőled űzni a tisztátalan lelket, amit az ördög küldött rád és társaidra ott a táborban, hogy eltántorítson Uradtól Istenedtől és romlásba döntsen. Távozzék tehát belőled a sátán az Atyának és Fiúnak és...

— Bolond barát! — ordított föl Miklós s kirúgva lába mögül a lócát, háborogva elrohan.

Az asztal körül állók kövé dermedten merednek utána. Csak Mikó úr mosolyog.

— Vidd el utána a subát — hagyta meg a háta mögött álló Tuskónak. — A páncélját is és palástját!

Merzse rosszkedvűen néz át a solymárra, aki közbe leült s bort tölt poharába. Rátévedő szeméből azt olvassa ki, hogy követnie kellene bátyját. Ám sehogyszem tudja magát rászánni, hogy utána siessen. Helyén marad s egész odaadással hallgatja a barát tovább dörmögő szavát, aki már ismét az asztal végén ül s ég felé szegzett arccal énekel:

In te speraverunt patres nostri

Ad te clamaverunt et liberasti eos.

Ad te clamaverunt et salvi facti sunt,

In te speraverunt et non sunt confusi.

Az ikrek közelebb simultak mesterükhöz s nem is gondolva többé Miklós vitéz léhaságaira, ők is bele-

szóltak énekébe, valahányszor a zsoltár egy-egy nekik is ismerős sorához ért.

Künn már setétedett, amikor a szokatlan helyen rögtönzött ceremóniának vége lett. A gorál szolgálak tüzet raktak a világító kürtök alatt s fénye barátságosan aranylott végig a refektoriumon. A keresztfolyosóról lépések kopogása hallatszott. Merzse várakozóan figyelt az ajtóra. Hátha bátyja került vissza s jóváteszi botrányos viselkedését. Ám csak Écs nyitott be, nyomában Jannel.

— Elkészült Hedrik bíró erdei háza — jelentette jókedvűen. — Bakta bátyánké is.

A solymár azonban szigorúan mérte végig, holott amikor a flammandus legénnyel fogott kezét, arca még merő barátság volt.

— Már fölösleges hurcolkodniok! — mondta fiának kurtán.

Merzse elbeszéli, ami közben történt s csodálatosképen Écs sem igen örül a magyar győzelem hírének. Közben benyit Bakta mester, aki szintén aznap délután végezte az utolsó simításokat legényeivel és a segítségére küldött gorálokkal erdei házán. Az ötvös épen-séggel háborog.

— Már pedig mi holnap mindenestül átköltözünk! — pattan föl. — Az ember már nem is alhat nyugodtan odalenn. Hol ezt hallja, hol azt. A vidék tele van országháborítókkal. Mindenfelé gyujtogatók járnak.

— Hát Miklós vitéz itt volt? — fordul aztán szavával Merzséhez. — És már odébb is állott?

S a visszatérő Tuskó csakugyan azt jelenti a solymárnak, hogy a nagyobbik úrfi csapatostul elvágtatott Toboly vára felé. Bármint tartóztatta, nem akart maradni.

— Sebaj! — véli Mikó úr s parancsára meghúzzák a templom harangját. A solymár hada zsolozsmára gyülekezik. A flammandus telep népe, mint rendesen, a harangszóra most is szép számmal verődik össze a réten s levett kalappal hallgatja a magasból alászálló énekszót. Fönn a csillagos égen szinte vakítóan ragyog az üstökös. Ugyancsak megnőtt azóta, hogy először látták. Ám a flammandusok közül már senkisé sem nézi szorongó szívvel. A magyar diadal hírére tele vannak bizakodással. Hogy az égi kard élével északkelet felé fordul, csak most ébrednek tudatára annak, hogy Isten az onnan acsarkodó tatárok ellen emelte föl fenyegető jelnek.

S másnap a Terra Epuryesről teremtett lélek sem jelentkezett munkára a monostorban. A flammandusok Mikó úr podestaságáról is megfélekedtek s ismét Hedriket tették meg bírójuknak. Pedig ugyancsak rossz néven vették tőle, hogy Baktáékkal együtt ő is átköltöztette házanépét. Ám Afra asszony álmában egyre lódobogást hallott s nem volt maradása a tanyai házban.

Baktáék költözködése fölért egy lakodalmas menetel. Az ötvös a maga szekerén és kordéin kívül a solymár ökrösfogatait is telerakatta bútorral, ládákkal s a műhely fölszerelésével. Borbál asszony, leánya és Őrszik szolgálóival lóhátra szorult. Bodon úr leánya után rokonai közül csodálatosképen senki sem érdeklődött s a gyerek máris úgy viselkedett, mintha ő is az ötvösné leánya lenne.

A kolostor nagy udvarában a solymár emberei félbe hagyták a munkát, miközben a hosszú szekérsor az egyik kapun be, a másikon ki az erdőbe fordult.

Mikó úr is otthagya sólymait s jókedvűen köszön-

tötte a hurcolkodó asszonynépet. Hogy Gődöl is köztük volt, az ikrek és nyomukban Écs is lóra pattantak. A solymár bosszúsan nézett utánuk. Aztán ismét visszatért a monostor belső udvarára.

A keresztfolyosó lapos tetejéről a vidéket fürkészte. Az országúton csapatostul vonultak délfelé a menekültek, akiket a Tarkő alján szállásolt el. És nagy örömben, hogy ismét hazamehetnek, senkinek sem jutott eszébe közülük, hogy megköszönje a szíves vendéglátást.

A Delnye felől a flammandus telep felé fordult. Nem jön-e még vissza a fatemplomból Bereck páter? Vasárnap óta minden reggel ott gyóntat. De hogy elmúlt a veszedelem, a gyónók száma is alighanem megcsappan. Ám a barát aznap is csak déltájban került vissza.

— Derék, becsületes nép a flammandusok — jelentette. — Ma sem gyóntak kevesebben, mint eddig s húsvétig minden délelőttiömet nekik szentelem.

— Quid nunc? — kérdezte aztán Mikó úrtól, amire a sólymokat a kasokba ültették s a madarászok sorra telerakták az etetődeszkákat hússal.

— A sólymokat alkonyattájt áttelepítjük a borkúti színbe.

A barát elcsodálkozva nézett rá; mert egészen más feleletet várt.

— A számszeríjakat felszereljük. A keresztfolyosó minden ablakába jut egy. A kőhajító bakok is elkészültek. Kettőt Tobolyvárába küldök. Ép ma üzent át Kende, a porkoláb, hogy elkelve az újonnan rakott bástyára. Igaz, a vitéz a nádor táborába készül a falujabeli jobbágyokkal. Hogy győz a magyar, mindenki odasiet. Écset küldöm ki helyére.

— Ugyan miféle jusson? — botránkozik meg a páter. — Ebbe talán az abaujvári comesnek is van beleszólása.

— Lesheted! Kende azt is megüzente, hogy a johaniták kommandátora száz páncélosvitézt visszaküldött a kassai ispotályba, a Szent Vér ereklje védelmére. A kunoktól félti. A kun comes meg jól tudja, hogy Szent János vitézei kemény legények. S ahol ők tartanak rendet, oda senki kúnja nem merészkedik. S ha most a király úr serege is a tatárok ellen vonul, még kevesebbet fognak a hatalmasok az itteni gyeprümentével törödni, mint eddig. A magunk urai maradunk.

— De sóért csak küldenek? — szól közbe a barát.

— Mindenkinek adunk belőle, ha pecsétet hoz a tárnokmestertől. Ne félj! Ha a sóvágók visszakerülnek, a bányát is föltárjuk és új színt rakatok.

Ebédre Merzse vitéz is a monostorba került. Délig Sóváron akadt dolga Moróccsal. A beteg vitéz a tatárvereség hírére egyszeriben kigyógyult s ugyancsak nyaggatta a keze alatt maradt néhány várjobbágyot. Ennek miatta aztán összekülönböztek. Merzse végezetül Tuskóval együtt otthagyta. A monostor kapujában aztán furcsa ribillió állta útját. Néhány flammandus suhanc egylovas kordéja körül a gorál strázsákkal perelt, mert nem engedték be őket a kordéra rakott hordóval.

— Mi van abban a tiszafahordóban? — kérdezte tőlük.

— Madárlép! — felelték egymás szavába vágva.

— Az ikreknek hoztuk sólyomtojásért cserébe.

Merzse vitéz még emlékezett Huber és az ikrek alkujára.

— Eresszétek be őket! — szólt rá nevetve a gorá-

lokra s hogy a fiúk diadalmasan behajtottak, találomra a nagyudvar sarkába, egy torzképű vízhányó alatt az eresz alá rakatta a ragacsos holmit, ahol senkinek sem volt útjában.

— De a sólymok még nem költenek ám — mondja aztán a fiúknak s hogy fancsali képet vágnak, az ikrek után, az erdőbe küldi őket. A suhancok jókedvű kurjantással kapnak föl kordéjukra, hajtatnak tovább. Voltaképpen csak az erdei falura voltak kíváncsiak, ahová Hedrik bíró és az ötvös asszonynépe költözött. A lépet már rég megfőzték a mocsidlói tótok. A fiúk csak a tatárveszedelem miatt nem álltak elő ezzel; most azonban szüleik is azt hiszik, hogy nincs többé mitől tartaniok. Lenn a völgyben javában folyt a berendezkedés. A tucatnyi fiút rögtön munkába fogták s hogy segítségükkel estig mind a két házban minden helyére került, ezután is szabad volt átjárniok a monostor nagy udvarán délutánonként.

Écs már másnap Tobolyvárába költözött át apja néhány válogatott vadászával. Az ikrek a sólymok mindennapos tornája után a délelőttöt Bakta mester erdei műhelyében töltötték el, ahol a legények épen a solymártól még a télen megrendelt cifraművű zablákon dolgoztak. Délután annál vígabban töltötték el az időt. Péty, Páty, a flammandus fiúk, a Bakta lányok és Bodon Örzsik egymással versenyt lovagoltak a borkúti völgy egymásba olvadó pázsitos tisztásain, ahol rendszerint Borbál asszony, Güdül, sőt néha Afra asszony, a bíró felesége is nyomukban volt lóháton.

Amióta a Simonkő ormáról elköltöztek, az ikrek semmit sem tanultak, holott addig a délelőttöt s a délutáni órákat is többnyire a baráttal töltötték el. S végezetül páter Bereck is morogni kezdett.

— Nem járja — mondta egy este a solymárnak —, hogy örökösen a lányokkal hancuroznak. S a lányok is annyit ülnek lóháton, mintha csikós-sorba készül-nének.

— Hadd el! — felelte erre Mikó úr. — Te is jól tennéd, ha flammandus asszonyaidnak és leányaidnak azt rónád föl penitenciául, hogy mindennap lóháton végignyargalják a határt.

A barát nagy szemeket mereszt rá. A solymár azonban komolyan folytatja:

— Ha a tatár erőt vesz Tobolyváran s ránk tör, az asszonyok és leányok csak lóháton menekülhetnek el a veszedelem elől.

— Ugyan hová?

— Már találtam számukra búvóhelyet. A gorálok is kifürkészték az odavezető rejtékutakat a gypün át.

— A Tatur sziklái közé?

— A szandeci apácakolostorba. Ez a gypüelvén túl alig egy órányira esik lóháton. A kolostort Ájtatos Boleszló, a krakkói fejedelem építtette s védelmére a szandeci várban háromszáz templáriust helyezett el. Ezek még a Szent János vitézeinél is keményebb legények. A vár és alatta a nagy klastrom három udvarával bevehetetlen. A tatárveszedelem elől a fejedelem-asszony, királyunk lánya, Kinga királyné is odaköltözött s szívesen fogadja be a Terra Epuryes és a Szepesség asszonynépét.

— De hiszen a tatárveszedelem elmúlt s a rémképek, amiknek hírével tele volt a világ, mind üres káprázatoknak bizonyultak. A hierozolimiták nem a tatárok elébe mentek, de vissza Horvátországba. Az egri szekeresek meg félelmükben nem mernek visszaterni; maguk üzenték ezt meg a Dunántúlról a káp-

talannak. Az abaujvári porkoláb sem a szökött tatár, aminek Morócs káprázó szemmel nézte. A comes pedig tisztességes kúni úr s ugyancsak kordában tartja embereit. A kunok eddig csak itt-ott gyujtogattak, ha lovaik számára szépszerével nem jutottak zabhoz.

— De úgylátszik megháborodott a világ — folytatja a barát. — A mi flammandus telepeseink is délutánonként egyre a szekcsői réteken vívnak, törnek lándzsát s Morócs vitéz tanítja őket. A kardokat is tőle kapták. A sóvári palota padlásán heverték még azóta, hogy Borics lengyel segítséggel betört a töltszéki kapun s Endre király túl a Tábordombon bekerítette és lefegyverezte seregét.

— A flammandusok azonban nem a tatárok ellen készülődnek — mondja nevetve Mikó úr.

— Hát ki ellen?

— Bizony ellenünk. Félnék tőlem. Mintha nem esküdtem volna föl hadastul Szent Ferenc harmadik rendjébe s jószáguk után áhítoznék.

— Majd észretérítem őket! — tör ki a barát szinte mennydörgő hangon.

A solymár emberei, akik a monostorban dolgoztak, mind odafutottak a kisebbik udvarba. Mikó úr visszakergette őket s leintette a pátért is.

— Hadd el! Jó, ha fegyverkeznek. Legalább nem hódolnak meg neki védekezés nélkül, mint a birkák, ha a tatár ránk tör.

— Hát gondolod, hogy bejöhet még?

— Ép ma reggel járt itt Rikolf vitéz a prépost üzenetével. Hogy Krakkót elfoglalta, a tatár ezrével vonul Lengyelországon át nyugat felé. Lovai mind lelegelik az őszi vetést. Ez azt jelenti, hogy nem fog arra visszatérni.

— Hát merre?

— Betör országunk nyugati kapuján át s akkor keletről is rátámad derékhada és délről is az óriási sereg balszárnya.

— Szóval bekerít bennünket és letipor!

— A király úr táborába újabban szép számmal gyülekeznek a vitézek. S ha jól vezetik, a magyar bárki seregénél bátrabban harcol.

— De ha baj lesz?

— Akkor mi is sorra kerülünk.

— S ha nem birunk vele?

— Meghalunk hitünkért, az országért s Halál testvérünk megnyitja előttünk az Ég kapuját.

— Ámen!

A flammandus telepen különösen Valter, a molnár szította a tüzet Mikó solymár ellen. A molnár előtt már annak a gondolata is gyűlöletes volt, hogy a monostor bitorlója, ahogy elnevezték, a telep népét mind az erdőbe akarja átköltöztetni. Ki fog akkor malmában őrlni? A Tarcát nem vihetik át a borkúti völgybe s a monostor kis malma, amelyet a konyhához ácsoltak, alig embernyi vastagságú vízsugarával csak a nyársak forgatására alkalmas. Valter akkor lett csak igazán dühös, amikor Tuskó révén megtudta, hogy Mikó úr az erdőben valami fortélyos szerkezetű száraz malmot tervez lóhajtással. Ám egyszeriben megbékült a rettegett solymárral, amikor egy este Merzse vitéz látogatta meg a malomban s aziránt érdeklődött, nem hurcolkodnék-e át veszély esetén malomköveivel és őrlőládáival az erdei malomba s nem őrlne ott, mint a magáiban.

S bőjt vége felé a flammandusok és a monostor lakói közt már-már szinte teljesen helyreállt a jóviszony.

A szepesi káptalan kanonokjai közül ketten szintén a király táborába szálltak. A Szepesség tele volt lengyel földönfutókkal, akik a Tatár sziklahasadékain keresztül lopakodtak át a sáskahad módjára országukon átvonuló tatárok elől. A prépost nem küldhetett papot. A flammandusok csak Páter Bereck jóvoltából és solymárékkal együtt ülhatték meg méltóképen a nagyhetet. S ezt évről-évre mindig nagy pompával, még Flandriából magukkal hozott különös szertartásokkal és processziókkal ünnepelték.

Az idő ugyan nem sok jóval biztatott. A szinte hetek óta hűs, de verőfényes napoknak egyszeriben végük szakadt. Éjjel-nappal egyre zuhogott az eső. A két Strázs és a Sáros teljességgel eltűnt a felhők árjában. A Szekcső kiáradt medréből s mind elárasztotta a flammandusok rétjeit. Két nappal virágvasárnap előtt aztán végre kidugta fejét a nagy Strázs az oldalán henyélő felhők fölött. Az emberek megkönnyebbülten lélekzettek föl s még az éjjel csakugyan vége szakadt az esőnek. Reggel ragyogó napfényre és csodás melegre ébredtek. A flammandus telepen végig máról-holnapra virágokba borultak a gyümölcsfák.

A réten, a hegyek oldalában s az erdőben is mindenfelé ezernyi vadvirág nyílt. A csodaszép völgyben szüntelenül fujdogáló szél szárnyán mámorító virágillat áradt széjjel. Az emberek jókedvűen készültek a nagy hétre, mintha az egyház gyászának ideje helyett már a húsvét lenne küszöbön.

Az üres hordókat, rozzant ládákat gyűjtögető flammandus suhancok még a monostorba is fölmerészkedtek. Nagy diadallal s hangos kurjantásokkal gurították le a hegyen a Mikó úr jóvoltából szerzett két boroshordót a telep fatemploma felé. A hordóknak és ládák-

nak a nagyheti lamentációk végén fognak három
rendben furkósbotokkal, bunkókkal nekirontani. Ez
volt a Pilátusverés. Az ősi szokást a flammandusok
még régi hazájokból plántálták át ide. Nagyszombat
reggelén a szilánkokká aprított hordók és ládák fájá-
ból gyujtották a szentelésre szánt tüzet.

S szombat este a flammandus telep népe mind ott
hullámozott a sártól tisztára kapart országúton. Csapa-
tostul verődtek össze a bíró háza előtt, ahova aznap
az ünnepekre Afra asszony és Güdül is visszaköltö-
zött. Az ünnepi felvonulás rendjét, esélyeit latolgatták.
Jókedvűen, de nagy tisztelettel fogták körül Jant, a
bíró fiát, amikor közéjük vegyült.

— Ő lesz a Krisztus a processzióban — rebesgették
mindenfelől.

— A huga meg Mária.

— S a tizenkét apostolok? — kérdezte egy távolabb
lakó gazda.

— Azok is mind flammandus legények lesznek.

— Valter molnár levágatta szakállát, hogy Jannak
álszakállt ragaszthassanak, mert Krisztus urunk is
szakállt viselt.

Amire kigyultak a csillagok, az emberek az eget
fürkésztek s hirtelen kitörő örömujjongás szállt a
telepen végük. Pár nap alatt, hogy a felhős ég miatt
nem látták, az üstökös jó másfél arasznyival kisebb
lett.

— Távozik tőlünk — mondogatták egymásnak az
emberek — s nyilván a tatárok után indult napkelet
felé...

A legöregebb emberek sem emlékeztek olyan gyö-
nyörű verőfényes virágvasárnapra, mint amilyen ab-
ban az esztendőben virradt az eperjesiekre. A monos-

tor kapuját már hajnalban kinyitották s aki belefért a flammandusok közül, mind ott tolongott Szent László templomában, a keresztfolyosón, a kis- és nagyudvar homokkal felszórt térségén. Lenn a réten a Tarca hidja körül is fölös számmal verődtek össze emberek. A gypümentének bujdosó népe, a Tarca völgyében Delnyefőtől Toboly váráig szétszórt ősi magyar falvak lakossága mind fölkerelkedett a flammandusok évről-évre ismétlődő s az Úr Jézus korát szemük elé varázsoló processziójának csodájára.

Azelőtt a processzió a fatemplomból indult útjára s oda tért vissza. Most a barkaszentelést a monostor templomában végezték s innen indul el a menet zengő énekszóval a fatemplomba nagymisére. A nap már jó magasra hágott, amire a monostor harangja megkondukt s a kapuból kivonultak a solymár lovas legényei, hogy utat nyissanak és rendet tartsanak a fatemplomig. Nyomukban lassú méltósággal violaszín palástban, kezében ezüst feszülettel páter Bereck vonult ki a két szepeshelyi diakonussal; mögötte Mikó úr énekes legényei, maga a solymár és hadának válogatott népe. Zengő zsoltárénekszóval ereszkedtek le a hegyről, kezükben szentelt barkával és tiszafa-ágakkal. Pár lépésnyire utánuk a tizenkét apostolok következtek, hófehér posztóköpenyegben. Majd számárháton Krisztus urunk fehérpalástos szálás alakja. A szamarat a solymár ikrei vezették kötőfékénél fogva, ezüst pitykéktől szikrázó testhez szabott apródruhában. Körülöttük ezüstpártás apró leányok szórtak erdei virágot a processzió útjára. A réten tolongó emberek szinte háborogtak a gyönyörűségtől s a zsoltározók énekét túlharsogva kiabálták:

— Hozsánna, hozsánna! — Közben páter Bereck

felé lobogtatták a magukkal hozott barkát, aki erre szenteltvízzel áldást hintett szerteszt.

Ám csak amire a szentasszonyok a hidra értek, szállt végig szájról szájra igazi ujjongás. Gűdűl Szűz Mária köntösében, széles fátyollal arany haján, tengerszínű paláستtal piros ruhája fölött, meghatott bájos arcával csodaszép volt. Nálánál méltóbb képviselőt Isten anyjának hetedhét országában sem találhattak volna. S körülötte bizánci selyembe, lobogó tarka fátyolba burkolva a többi szent asszony és Jeruzsálem leányai hullámozottak. Utóbbiak sorában ott büszkélkedtek a Bakta lányok s Őrszik is. Végűl a hozsannázó, barkát, virágot lobogtató hívek százai özönlöttek ki a monostor kapuján.

A processzió az országűtra kanyarodott. Ám alighogy a szent asszonyok csoportja is odaért, a nézők háta mögűl hirtelen dallamos harsonaszó riant föl. Páter Bereck megállt s a magasba emelve ezűst keresztjét, a mögűtte felvonulóknak is megállást parancsolt. S imhol túl Delnyefőn, a lankásan lefelé lejtő országűton egy másik processzió ereszkedett alá, temérdek lovassal, lobogó zászlókkal, élén páncélos vitéz lovagolt s emelt hatalmas keresztet a magasba, utána egy válogatott csapat Szent János-vitéz, palástján vörös keresztűl.

A páter őstőnszerűen megfordult s a felűjük ereszkedő processzió elé vezette híveit. Csakhamar felismerte az őszvér hátán űgető szakállas papot, akinek feje ugyancsak lehajolt a díszes tarsolyba zárt s nyakába akasztott ereklyetartó súlya alatt.

— A kassai johannita rendház perjele! — rebegte a barát, s réműlet cikkázott végű arcán, amire a lovasok nyomában a dombhátról aláereszkedő szekerek,

kordék és a nyomukban gyalog szaladó emberek végebeláthatatlan sokaságát meglátta.

— A Szent Vér-ereklyének keresünk menedéket! — jelentette egy páncélos vitéz, amire a két processzió összeért.

A következő pillanatban a flammandusok részén megbomlott a rend. Riadtan özönlötték körül a váratlan jövevényeket.

— A tatárok felgyújtották Abaujvárat! — hozták hírül a johanniták.

— Hogy kerültek oda? — csodálkozott páter Bereck.

— Hát nem tudjátok? A nádor seregét tönkreverték s két napja az ellenség végig elárasztotta a Duna-Tisza közét. Most sorra rabolja ki a püspöki városokat, a monostorokat.

A Szent Vér-ereklyét II. Endre hozta magával Jeruzsálemből, meghatottságában drága művű arany foglalatba zárva a kassai johannitáknak ajándékozta, amiért új templomukat alig két évvel halála után fölmagasztalt leánya, Erzsébet tiszteletére szentelték föl.

A rémhírekre a flammandok, de egyéb népek is mind a monostor felé rohantak. Ám Mikó úr idején előreugratta lovasait, s ezek a hidon át senkit sem engedtek.

A Szent Vért aztán őrzőivel a solymár hada kivont karddal, illő méltósággal a monostorba kísérte föl. A nem ott lakók elől bezárták a nagy udvar kapuját. A processzió szétszóródott. Páter Bereck szomorúan fordult diakonusaival vissza s a monostor templomában, az oltárra kitett Szent Vér-ereklye előtt, a Szent János-vitézektől körülfogva, jóformán csak Mikó úr és házanépe előtt énekelte végig a virágvasárnap szentmisét.

VIII.

Éjszakára Merzse önszántából állott a megkettőzött őrség élére. Aludni úgy sem tudott. Az emlékezetes virágvasárnap viharos eseményei roppantul fölzaklatták. Szívének háborgása a csöndes holdfényes éjszakában sem lohadt le.

A holdtöltének még két nap híja. A kerek égbolt éjszakai vándora mégis pazarul árasztja szét ragyogását. Az üstökös arasznyira zsugorodva már alig látszik ebben. A monostor tornyáról a hatalmas völgy véges-végig ezüstös fátyolában pompázva tárul föl. Csak a két Strázs és a messzire húzódó erdős sóvári hegyek gyászolnak feketén. A hegyek alján fakón kéklő árnyékrongyok nyúlnak el. A flammandusok szétszórt házainak ablakaiban mécses villog. A monostor alatt, a réten, Sóvár körül és messze a Tarkő alján tüzek rőt fénye lobog. Akik még nem estek át Mikó solymár rostáján, a szabadban virrasztanak. A tatár elől bujdosók késő estig szállingóztak a Szent László-hegy alá, rohanták meg egyre a monostort. Mindenki falai között vagy a háta mögött az áthatolhatatlan erdőtől körülzárt völgyben s a Szent Vér oltalma alatt keregett menedéket. Ám a solymár emberei csak egyenkint engedték be a háborgó tömeget. S a kapu alatt Mikó úr tartott szigorú mustrát. Akinek képe nem tetszett neki, azt a Tarkő alá küldte. A gazdagokat alaposan megsarcolta. Egyik-másik közülük csak minden arany-ezüstmarhája áran jutott a borkúti völgybe. A Hali-grund a flammandusoké maradt. Ám akik közülük eddig nem akartak átköltözni, azoknak most szintén fizetniük kellett. A gabonájukért kapott aranypenzák tetézve kerültek vissza a solymár asztalára. Az emberek

kifosztva, mégis boldogan siettek tovább sebtiben összeszedett motyójukkal a menedékül szolgáló völgybe.

Merzse vitéz ott állt Mikó úr háta mögött. Szívében egyre növekedő keserőséggel nézte, mint fosztja ki a szerencsétleneket. A solymár néhányadmagával a kapu alá hozott kecskelábú asztal mellett ült. Az elébe rakott aranyat, ezüstöt Bakta mester vizsgálta meg, nem hamis-e s Kalis vette rovásra kettéhasított nyírfavesszőkön. A garmadába gyűlő kincset közben a solymár vadászai zsákokba separték s a templomtorony vasajtós, ablaktalan aljába zárták.

Utolsóknak aznap a széplaki és boldvavölgyi bencések vonultak a monostorba. Hosszú szekérsoruk késő délután fordult be a Tarca hídján. Legelől az első szekér bakján egy jól megtermett frater hatalmas fakeresztet emelt a magasba. Társai mögötte és a többi szekéren a Misererét énekelték. A harsogó zsoldározásra a hegyi úton hemzseggő emberek önként nyitottak utat a szerzetesek fogatainak. Ám a monostor kapujában a gorál örök őket is előreszegzett lándzsákkal fogadták. S aligha kerülnek beljebb, ha Páter Bereck ott nem terem. A barát egymagában már flamandus híveit sem győzte gondozni s imádságát minden nap ezzel a fohással végezte :

— Küldj, Uram, munkásokat !

S ime most szekérszámra kap segítőtársakat. Nem bánja már, hogy a johanniták priorja vitézi társaival hajnalban vissza készül a kassai Szent Erzsébet-ispótyálya. (Csak másnap sült ki, hogy a szerzetesek között egy sem felszentelt pap. Fráterek voltak mindannyian, a fratres conversi akkori hirhedt felekezetéből, amely hit és hivatás nélkül furakodott az őseiktől alapított monostorokba, habzsolta ezek javadalmát és

rossz példájával a magyarok akkori züllésének fő-rugója volt.)

A barátok bevonulása után a monostort még mindig százával ostromolták a befelé kívánczók. A gorálok ugyancsak keményen döfködtek feléjük lándzsáikkal. Az egyre háborgóbb lármára Merzse is kibujt a kapu alól s elcsodálkozva nézte, mint furakodik át a tömegen Halaja, a mocsidlói tótok sztarija (kisbíró-féle). Az öreg öklével háritotta el feje felől a gorálok lándzsáit és tótul perelt velük.

— Alighanem Morócs garázdálkodik ismét a tótok telepén — vélte a vitéz és segítségére sietett.

— Mit akarsz itt? — kérdezte tőle.

— Jelenti valóm van a velki pan számára.

— Mondd el nekem. Majd átadom az üzenetet.

— Nem lehet. Ő parancsolta, hogy neki jelentsem. Még akkor, amikor először került Sóvár-ra.

— Gyere hát! De ha valami butasággal alkalmatlan-kodol, ledoblak a bástyafalról.

Merzse bevezette s dühösen ragadta vállon, amikor az öreg a solymár elé állva eldadogta rövid mondókáját.

— Virágzik a vizi torma, velkomozsni!

Ám Mikó úr szemei szinte szikráztak, miközben föl-pattant helyéről.

— És láttál kócsagot? — kérdezte tőle mohón.

— Láttam egyet messziről!

— Nyergeltess! — parancsolta a solymár Kalis-nak. — A fiúk velem jönnek.

A gorálok lándzsáik boldogabb végével nyitottak utat a hegyi úton a pár főnyi lovascsapatnak. Közben mögöttük hirtelen dördüléssel becsapódott a monostor kapuja. A solymár jobbra-balra kiabálva nyugtatta

meg a háborgó jövevényeket, hogy amíg Toboly vára áll, nem kell félniök a tatároktól s kíséretével a szekcsői mocsarak felé vágatott. Merzse csak útközben tudta meg az ikrektől, hogy amikor a vad torma fehér bóbítáit hányja, az oroszországi nagy tavak felé vándorló kócsag pár napig a gyeptű mocsaras tájain tart csapatostul pihenőt.

Túl a Táboron a Szekcső kiáradt vize az esti fényben vérvörös színben izzott. A szanaszéjjel kígyózó ösvényeken, keskeny bürükön vagy zsombékról-zsombékra ugratva a lovasok csak egyenként mehettek egymás után. Nyomukban százával rebbentek föl a vízi madarak. Ám kócsag egy sem került szemük elé. Az ikrek ugyan nem egyszer berzenkedtek, hogy a távolban deli madár gubbaszt féllábon.

— Vizi torma virít ott! — nevetett a solymár.

Végül egy kis füzes tövében megálltak. A lovakat a fákhöz kötötték s az avar fűbe heveredtek. Nyugat felől még mindig bíborosan ragyogott az ég, violaszín fényt varázsolt a magasban tarkálló felhőkre. A fiúk némán szegezték fejüket a magasba.

— Egy! — szólalt meg halkán Mikó úr.

Merzse vette legelőbb észre a nagy magasságban lomhán, jóllakottan úszó madarat. Mintha valami rózsaszínű fátyol suhant volna el fejük fölött az esti fényben. A kócsag egyre halkulóbb krúgatással nyugat felé szállt s jó távol hirtelen lecsapott a nádas sűrűjébe.

— Kettő! — számlálta a solymár tovább.

Az első nyomában egy másik kócsag tűnt föl s repült hosszú válltollait lengetve ugyanabban az irányban. Amire besetetődött, Mikó úr nyolcig számolt.

— Három-négy nap múlva odább állnak! — mondta Merzsének hazamenet.

— Holnap lesz a nagy solymászat!

— De a tatárok! — rémüldözik a vitéz.

— Ejh, egy nap nem a világ! Ne félj, nem esznek meg. Hisz áll még Toboly vára!

A nagy solymászat hírére a künn rekedt menekültek és flammandusok is fellélekzettek. Nem fenyegethet veszedelem, ha Mikó úr vadászatra készül. Csak Merzse nem nyugszik. Éjszakai töprengései közben végül arra szánja rá magát, hogy hajnalban átmegy Sóvárra. Megegyezik Moróccsal. Megfogadtatja vele, hogy emberségesen bánik a vár szolgálóival, főleg, hogy nem szedi el tyúkjaikat. Aztán összeszed annyi embert, amennyit lehet és Toboly várába költözik.

— Hallod, Tuskó? — mondja a szolgának.

Az öreg ott kuporgott a keresztfolyosó tetején, a torony tövében s kezeivel átkulcsolt térdére támasztotta állát. Ez egyszer nem horkolt, de azért most is jóízűen aludt.

— Szolgálélek! — szidja a vitéz halkan. — Semmit sem törődik a veszedelemmel. Az urak dolga, gondolja. Eh, hadd aludjon!

S Tuskó csak az őrségváltásra ébredt. Péty vezette föl apja talpig felfegyverzett pihent tíz vadászát. S hogy elhelyezte őket a torony ormán kezdve a kapubástya tetejéig, Merzse embereivel aludni tért. A költözködés a monostoron keresztül már javában folyt. Az emberek végtelen sorokban kapaszkodtak föl a hegyre, vonultak tovább a nagy udvaron át a borkúti völgy felé. Mikó úr most is ott ült a kapu alatt, most is szigorúan mustrálta sorra az idegeneket s küldte a Tarkő alá, akiknek képeről nem sok jót olvasott le. A becsületes arcú szegényeket azonban mind fizetség nélkül engedte át a rostán.

Közben a monostor kisebbik udvarában lázas készülődés folyt. A sólymokat felhozták a borkúti völgyből s a kasokat ismét a keresztfolyosó oszlopközeibe akasztották. A szerszámkamrából előkerültek a cifra művű zablák, Bakta mester remekei, aranyozott pántjainkon remekbe vert sólyomábrázolásokkal. A templom mögött a lovakat csutakolták, kefélték a gorálok. Merzsét szinte lenyűgözte a nagy készülődés, a költözködők tarka népe, lármás felvonulása. Nyughatatlanul járt ki és be az egyik udvarból a másikba. Az éjszakai őrsegen szőtt terve csak déltájban jutott eszébe. Amikor pedig ebédnél Mikó úr fölkérte, hogy az ikrekkel együtt s a lovászokkal ő menjen a Haligrundba a solymászatra meghívott asszonynépért, előbbben Güdülre gondolt s másnapra halasztotta távozását.

Mikó úr tavaszi nagy solymászatának már évek óta országszerte nagy volt a híre. Boldogabb időkben a királyi udvar, sőt két év előtt Béla király és a királyné is részt vett ezen a beregi erdő alján elnyúló mocsaras vidéken. A monostor mögül a flammandusok és az idegen jövevények már déltájban százával kerekedtek föl s állottak sort a réten, hogy a vadászok kivonulását lássák. A nap már a Szent László-hegy fölé hajolt, amire a lovas gorálok csapata karikását éktenül pattogtatva végig nyargalt a Tábor-domb aljáig. Hogy megtisztították az utat, a monostor kapuján Kalis lovagolt ki elsőnek a nyakába akasztott bölénykürttel. Utána a pecérek következtek lóháton a pórásra fűzött kopófalkával. Pár lóhossznyira mögöttük tíz cifraruhás solymárlegény ügetett. Valamennyi mereven nyujtotta ki alsó karját s mindegyiknek kesztyűs kezén, a szemét elfedő piros bőrsipkával fején, jól ápolt sólyom ült. Végül Mikó úr vendégei

vonultak ki párosával, pompásan fõlszerszámozott lovakon, ünneplõ díszben.

Az ikrek apjuk java sólymait asszony- és leányismérõseikrõl nevezték el. A sólymok elejét csak közvetlenül a kivonulás elõtt sorsolták ki a férfiak és a fiúk között. S a solymászok párja az lett, akinek nevét a neki jutott madár viselte. A nõk kezére ismét az a sólyom került, amelyet a nevüket viselõ madárral a nagy vízi szárnyasokra, páros vadászatra tanítottak ki.

Hogy a sólymokat a borkúti völgybe telepítették, a lányok délutáni nyargalászásuk közben gyakran solymásztak. Az ikrek és Mikó úr legényei a solymászat minden fortélyára kitanították õket. A jó lovasnak ez különben nem nagy mesterség s a borkúti völgyben a lányokon kívül az ötvöslegények is mind jó lovasok lettek. Csak Bakta mester húzódott a tûskönbokron át való nyargalástól. A solymászatra sem jött el. Borbál asszony lánykorában egész odaadással hódolt a vadászat ez õsi, a magyaroktól még régi hazájukból magukkal hozott fajtájának s örömeiben aranypántos fõkötõjét veszi föl, ha ura egyéb kincseivel együtt el nem rejti.

Borbál asszonymak Morócs jutott kísérõül. Merzse párja, a vitéznek épenséggel nem nagy gyönyörúségére, a csöpp Örszik lett. A gyereklány azonban az ötvös feleségénél is ügyesebben tartotta kicsi kezén sólymát. A Bakta-lányok oldalán az ikrek és Rikolf vitéz lovagolt, akiért hajnalban Mikó úr stafétát küldött Toboly várába. Écs nem hagyhatta ott a kezére bízott fegyvereseket s atyja parancsára távol maradt.

Güdült, a sólymot, Mikó úr kezére játszotta a sors s a solymár párja így lett Hedrik bíró lánya. A szépséges teremtés némán, aggodalmasan lovagolt a szín-

tén komoly nagy úr mellett s egyre azon töprengett, hogyha valami ürüggyel otthon marad s ezt jó eleve megüzeni az ikreknek, most talán Écs is itt lenne és tanuja lehetne az általa fogott pompás madár első szereplésének.

A Tábor alján Kalis a Szekcső-hídjá felé kanyarodott. Ezen túl a folyó partján vezette tovább a társaságot. A besenyő legény remekül ismerte a járást errefelé. S amire vágztatva keresztülszelték a flammandusok réjtjét, a nádasok, morotvák s a tavaszi áradás visszamaradt tócsái között is szinte végig száraz úton vezette a lovas vadászokat. A füves, zsombékos talajon alig hallatszott lódobogás. Minél tovább mentek, a vizi madarak mégis mindenfelé egyre nagyobb rajokban rebbentek föl. Ám senkinek sem jutott eszébe, hogy sólymát rájuk uszítsa. Kócsagra lestek s ilyenkor az igazi solymász vadlúdra, kacsára vagy gémre ügyet sem vet. A lányok szíve azonban egyre hevesebben dobogott. A borkúti völgyben csak a solymárlegényektől a magasba lendített koncra eresztették madaraikat. Itt meg nemsokára vérre megy a játék. Csak Güdül lovagolt nyugodtan a solymár oldalán. Tudta, hogy Mikó úr nem szíveli s szíve összeszorult miközben gondolatai Écs felé szálltak. De aztán eszébe jutott, amit legutóbb Páter Bereck prédikálás közben mondott:

— Isten végzése ellen hiábavaló az ember tusakodása, bármekkora a hatalma. Ha pedig az Úr nem adja meg, amit tőle kérünk, aki hívő lélek, beletörődik szent akaratába.

A solymár, mintha a lány ott sem volna, egyre előtte lovagoló vendégeit figyeli. A párok a kezükön gubbasztó sólymokkal egyforma ütemben, nyugodtan

lovagolnak egymás mellett. Csak Morócs fészkelődik egyre lefelől, mereszi minduntalan hol jobbra-balra, hol a magasba orrát. Hogy arra tévedt tekintete, Güdül is az égre néz. A szinte végtelen magasságban hajszálnyi finomságú ék ötlik szemébe.

— Darvak! — szólal meg önfeledten s először, amióta Mikó úr oldalán lovagol, mert a solymár sem nyitotta ki eddig száját. Ám most, mintha álomból ébredne, elcsodálkozva mered rá.

— Mit mondott? — kérdezi tőle, csakhogy ismét hallja hangját.

— Darvakat látok ott a magasban.

Mintha Tancia királynét hallaná; a leány hangja bársonyos légységével, egészséges, üde csengésével szakasztottan úgy szól. Mikó úr csak most veszi igazán szemügyre a neki idegen lányt s ragyogó fiatalsága, bájos arca, formás alakja egyszeriben meghódítja.

S hogy pillanatra félénken ráveti szemét, szíve nagyot dobban. A tengerszín szemekből mintha régen halott feleségének áldozatos lelke mosolyogna rá. S hogy tekintete lopva végig suhan alakján, ahogy a gyeplőt s balkezén a sólymot tartja, karcsú alakja és minden mozdulata Merzse vitéz édesanyjára emlékezteti, akit pedig ura ágya mellől solymászás örve alatt alig néhányszor sikerült rábírnia, hogy kilovagoljon friss levegőt szívni.

Mikó úr szíve szinte háborog. A három asszonyon kívül életében nem törődött nővel. Az első elérhetetlen bálványa volt, akiért mint fiatal kamasz életre-halálra rajongott anélkül hogy bárki előtt színt vallott volna erről. A második a felesége lett, aki lelkének mosolygó derűjével férfikora legszebb éveit megaranyozta és az első szülött után élete árán az

ikrekkel ajándékozta meg. A harmadik, akit szülei gyermekkorában élete párjának szántak, korán elköltözött anyjuk helyett fiainak anyja volt s áldozatos életét köztük, a maga fiai és beteg ura között megosztva az ő szemében valóságos szent. S amivel emberi érzéseit a három asszony leginkább lenyűgözte, az most csodás harmóniában Güdül alakjából sugárzik feléje és szinte rabul ejti. A solymár elfelejti, hogy bár erejét nem örölte meg, az idő eljárt feje fölött. Hátha Isten rendelte neki ezt az édes teremtest, hogy mindazzal, aminek a három asszony halála óta csak emléke él szívében, életének estéjét megaranyozza.

— Inkább az ördög kísért, hogy elkaparintsad fiadtól!

Káprázó fülében most egészen tisztán csendültek meg ezek a szavak s mintha Péter Bereck hangját hallaná. A solymár riadtan néz hátra. Hogy senkit sem lát maga mögött, ismét a lány felé fordul. S ime Güdül ép akkor vet keresztet magára, mintha a tiszta lelkek éles sejtelmével érezné, hogy kísérőjét milyen veszedelmes gondolatok kísértik. Pedig a lány csak az útszéli fészület előtt vetett keresztet. Mikó úr őt figyelve nem vette észre. Csak amikor Güdül a fészület hosszan elnyúló árnyékát jámborul megkerüli lovával, eszmél föl.

— Szent Ferenc, segíts! — villan föl fejében. A következő pillanatban lelkének egyensúlya egyszerre helyrebillen. Hogy félénken ismét reá néz, még elragadóbbnak találja a fiatal lányt ezüstpártával leszorított, vállára omló, lengő arany hajával. Már nem nézi idegennek.

— Hiszen itt született Eperjes földjén! — ezzel biztatja magát s nyomban erre vitézi elszántsággal a

lányhoz fordul meghatottságtól meleg, csöndes szavával:

— Gődüli, akarnál a menyem lenni?

— Jaj! — sóhajt föl halkán a lány és sólymostul leszédül lováról, ha Mikó úr karjánál fogva meg nem ragadja. A solymok mind kettőjük öklén nyugtalanul csapkodnak szárnyukkal. A sólymár furcsán hangzó néhány szóval hamarosan megnyugtatja a bórsipkák alatt vakon gubbasztó madarakat s ismét Gődülhöz fordul.

— Nem felelsz? — unszolja.

— Mit mondjak? — rebegi suttogó, szepegő hangon a lány és bizalmatlanul veti könnyben úszó szemét a nagy úrra.

— Szeretnél a menyem lenni? — ismétli a solymár komolyan, szinte szigorúan s a lány könnyein át mosolyogva felel:

— De meg ne mondja neki.

Mikó úr nem állhatja meg nevetés nélkül s évődve folytatja:

— Kinek? Merzsének? Tudod, hogy fiamnak fogadtam!

— De hisz ő kicsi hozzám!

— Ajh, hát olyan nagyravágyók vagyunk? Pedig jó fél fejjel nagyobb, mint te s még nagyobbra is nőhet.

— Nem úgy értem — dadog zavarában hol elpirulva, hol sápadtan a lány. Ám jó két évvel fiatalabb nála. Nem illünk egymáshoz.

— Persze, Écs négy évvel idősebb, mint ő — fűzi tovább a szót a solymár.

— Maradjunk hát Écsnél! — dörmögi furcsán s Gődül megrémül, hátha csak tréfál. Ám Mikó úr szemében csodás ragyogás kél. Arca sugárzik a boldogság-

tól. Ami után házas életében hiába sóvárgott, ime Isten megáldja leánygyermekkel s ha fiai netalán elhagyják, ami a vitézi rendűek életében mindennapos dolog, lesz, aki gondol vele, ha kora haladtán elgyöngül és gyöngéd kezek istápolására szorul.

— Gődüli! — rebegi hangjában merő szeretettel s a lány elkapja feléje nyújtott kezét és hirtelen megcsókolja.

— Tehát nem szólunk Écsnek, — igéri komolyan, ünnepélyesen a solymár — amíg a tatár veszedelem el nem múlik fejük fölött.

A magasban krugató darucsapat ekkor már fejük fölött szólt s mintha csak a lenn ügető lovasokra kíváncsiskodnék, fokról-fokra lejjebb ereszkedett. Morócs nem bírta magával.

— Eresszük a darvakra! — biztatta Borbál asszonyt.

Az ötvösné azonban ismerte a solymászregulát s másik kezével az öklén ülő madár szárnyait fogta le. A vitéz annál dühösebben kapja le a bőrsüveget a maga sólyma fejről s a magasba lendíti. A kerecseny pár pillanatig tétován repdes körben, de aztán mint a nyíl, a magasba ível. Hogy följük kerekedett, a darvak riadtan rebbennek széjjel. Csak a csapat vezére száll egyre lejjebb ereszkedve, egyenesen tovább. Amire a sólyom a széditő magasságban föléje kerül s utána veti magát, a daru felszegzi fejét. A következő pillanatban éles csattanással ütközik össze s egymásba gabylyodva, a nádasba karikázik a két madár. Nyomukban tollak szállingóznak és vér csepeg. Kalis sípol. A pecérek a nádasba terelik a kopófalkát. A lovasok megállnak és kíváncsian lesik a zsákmányt. Ám miközben a kutyák elfojtott vakkantással a nádasban bujkálnak, mint diadalmas trombitaszó, hangos krugatás hallatszik s

alig egy kődobásnyira tőlük a vezérdaru rebben föl, nyílegyenesen a magasba száll s ismét összeverődő csapata élén sietve tovább repül. A kutyák egymásután bujnak elő a nádas sűrűjéből. S az egyik Morócs vérző sólymát hozza. A daru nyársalta föl röptében csőrével. A lovasok szinte kövé dermedten néznek Mikó úrra.

— Nagy zenebona lesz itt — gondolják. — Pár száz penzát megért a Morócs ügyetlen mohósága miatt póruljárt kitanított sólyom.

Ám a solymár épenséggel nem háborog.

— Sebaj! — mondja csöndesen Güdülnek. — Hanem a kócsaghajszának befellegzett!

Roppantul óvatos madarak a kócsagok s az apró halakkal teli totyogókból, ahol naphosszat lakmároznak, bizonyára látták a darvakra támadó solymot. Éjszakai búvóhelyére, a nádas sűrűjébe ma aligha tér vissza egy is. S Mikó úr parancsára páronkint szanaszéjjel oszlott a csapat. Most már mindenki kedve szerint vadászhatott lúdra, kacsára, bölömbikára vagy másra, ami útjába akadt.

Kalis rosszkedvűen nyargalt a Szekcső kanyarulata felé s ott három vén fűzfa tövében állapodott meg. Amire sötétedni kezdett, ahogy ura meghagyta, bölénykürtjébe fűjt. A solymászó párok egymásután fordultak meg, nyargaltak vissza a gyülekező helyre.

A sólymok mind kiállották a próbát s a solymászok és a nők nyeregkapájáról minden lovon mindenféle vízi madár csüngött alá. Csak Morócs vitt haza döglött varjút. Az egyik pecér nyilazta le s büntetésül lova nyeregkapájára akasztották, amiért ügyetlenségével solymát eljátszotta.

Már csak Mikó úr és Güdül hiányzott. Borbál asz-

szony nyugtalankodva nézett körül. Végül az egyre sűrűbb sötétségben fehér folt villan föl a füzes mögül, ahol a solymár tegnap a kócsagvonulást leste. S hogy a lovaspár közelebb kerül, a három füz tövében nagy kiabálásba fog a várakozó csapat meglepetésében. Güdül ezüstpártáján köröskörül sűrűn egymás mellé tűzve kócsagtollak lengnek s úgy fest a csodaszép hófehér koronával fején, mint valami tündér. A lány arca merő boldogság. A solymár jókedvűen üget oldalán.

— Hát a kócsagmadár hol maradt? — támad rá Borbál asszony.

Mikó úr nevet. Aztán pár szóval elmondja, mint fakadt sírva Güdül, amikor a ráuszított két sólyom egyszerre csapott le s karmaival belemarkolva feléjük sodorta a pompás madarat. A kócsag csak elszédült a nagyobbik sólyom csapásától s ő, hogy késével sorra levágta válltollait, szépen kimosta tarkóján a sebet, gyolccsal bekötötte és szélnék eresztette.

— Esztendőre ismét megkoppasztjuk! — tréfált a solymár s a társaság a flammandusok telepe felé fordulva jókedvűen nyargalt tovább.

A tanyák között az országút tele volt háborgó emberekkel. A menekültek, akik egyelőre a flammandusok elhagyott házaiba fészkelődtek be, nyugtalanul lesték Mikó úr hazatérését.

— Ellenség ostromolja Toboly várát! — kiabálták mindenfelől, miközben a monostor felé vágattak.

— Ne félj, Güdüli! — biztatta a solymár a mellette rémüldöző lányt. — Egész hadammal Écs segítségére sietünk!

A Tábor déli lejtője felől fáklyás gorálok vágattak feléjük, akik a dombon túl hiába keresték urukat a rossz hírrel.

Csak a monostorban sült ki, hogy nem a tatárok kerültek Toboly vára alá. A vert magyar sereg egy része vergődött föl odáig s vezére Écstől a vár átadását követelte. A porkoláb azonban atyja engedelme nélkül még a fővitézek előtt sem akart kaput nyitni. Lovas stafétát küldött a monostorba, hogy mit tegyen?

— Van az ostromlóknak számszerijuk és kődobáló bakkjuk? — kérdezte a solymár fia legényétől.

— Nincsen. Sőt egyéb fegyverük is alig van. Mind elhányták futás közben.

Amikor aztán a solymár megtudta, hogy ki a földönfutó had vezére, keményen megtiltotta, hogy fia akárkit is várába fogadjon. Hogy parancsának nagyobb súlya legyen, Rikolf vitézt is visszaküldte Écshez. Merzse csatlakozni akart, de a solymár visszatartotta.

— Sok dolgom van még. Eltart éjfélig. Addig te parancsolsz az őrségnek a monostorban.

A vadásztársaságtól a monostor nagy udvarában elszedték a sólymokat s a keresztfolyosó oszlopközeibe akasztott kasokba rakták. Borbál asszony a lányokkal Bakta mester és legényei kíséretében lovagolt tovább a Haligrundba, akik a monostorig elébük jöttek. A kisebbik udvarban a solymárlegények a madarakat elsőbben jól tartották friss hússal. Aztán a kasok nyílását mogyorófavesszőből font rácsokkal zárták el. A nagy udvarban tíz, alaposan felszerszámozott ló kaparta patáival a homokot. Merzse elcsodálkozva nézte a türelmetlen állatok között a párosával egymás elé fogott négy lovat. A hátukhoz kötött rudakon hosszú kólya lengett. Még jobban bámult, amikor a kis udvar kapuján fáklyás legényektől kísérve egymásután vonultak ki a kasba zárt sólymokkal Mikó úr legényei s a kasokat a kólya léckeretére szíjazták.

Hogy fölkészültek, Kalis két szaracénus solymárral és két gorál legénnyel lóra pattant s urukat köszöntve kilovagolt a monostorból. A málhás paripa, lovas nélkül, csöndesen kocogott utánuk.

— Isten áldása kísérjen! — búcsúztatta őket Mikó úr a kapuban. — És hozzon vissza szerencsével!

Güdülön, a tarkói kerecsenyen és vadásztársán, Csillagon kívül minden sólymot elvittek.

— Hova küldi őket? — kérdezte Merzse a solymártól.

— El Taliánországba! — hangzott a felelet hal-
kan. — Ha ugyan a tatárok közben nyugat felől be
nem törnek s útvakat nem állják.

S miközben a belső udvarba mennek, Mikó úr el-
mondja, hogy a jól megtermett, remekül kitanított
fiatal sólymot, amelyik aznap egymagában ütött le
egy jól megtermett gémet, Fridrik császárnak küldi
ajándékba. A többi vásárra viszik.

— Hát nem harácsolts eleget két nap óta a mene-
külőktől és a megriadt flammandusoktól? — háborog
a vitéz magában és szörnyű kiábrándulás hatalmaso-
dik el rajta a solymárral szemben.

Másnap reggel Toboly várába akar menekülni tőle,
ám Mikó úr a Tarköre küldi. Vagy másfélszáz gorál
táborozott már a sziklás tetőn. Mind szolgálatába sze-
gődtek, de egyelőre nem tudta, mihez fogjon velük.
Valamennyiük alá nem adhatott lovat. A monostorban
nem értek volna el. A Szent László-hegy mögött
meg a menekülők féltek a feketeképű vad legényektől,
a flammandusok is húzódtak tőlük.

— Szedd össze őket s regulázd meg. Jó lesz, ha
kopjával vívni tanulnak és gerejlyvetést.

S a vitéz, nyomában Tuskóval, kedvetlenül lovagolt

a Tarkő felé. Sóváron megállapodtak. A vár udvarában Morócs javában nyaggatta a keze alatt maradt féltucatnyi várjobbágyot s egy csomó mocsidlói legény párosával fölállítva riadt szemmel leste, hogy a porkoláb belőlük is vitézeket faragjon.

Merzse megvető mosollyal ajkán nézte társa erőlködését s aztán lóra ültette a kürtöst és harmadmagával odébb állt.

A Tarkő alján a solymár elhagyott faházai megteltek menekültekkel. Többnyire rosszképű emberek voltak, akiket Mikó úr nem engedett a Szent László hegy mögé, amíg Péter Bereck meg nem gyúrja őket.

A lódobogásra egymás után bujtak elő s riadt képpel meredtek a vitézre.

— Csak nincsen baj? — támadtak rá mindenfelől.

— Nincsen! — nyugtatja meg őket s riadót fuvat a kürtőssel. A Tarkő felől azonban semmi sem mozdul. Csak néhány borzas asszony- és leányfej tűnik föl és néz alá a meredek sziklafal párkányáról.

Tuskó a Tarkőre küldi a kürtöst. Közben a vitéz a menekültektől megtudja, hogy nagy készülődés volt tegnap odafönn s éjjel szörnyű recsegés-ropogás hallatszott az erdőből.

— Már azt hittük, hogy ránk támadnak — mesélte egy menekült. — De hajnalra elcsöndesedett minden.

— Mind elmentek! — jelenti a visszatérő kürtös. — Csak néhány asszony lézeng odafönn. Szavukat nem értettem, de úgy látszik, megszökött a kóbor fajzat, mert csak asszonynépe alját hagyta itt.

Merzse vitéz mosolyog s rögtön visszafordul. A monostorban nem minden káröröm nélkül jelenti Mikó úrnak, hogy goráljai megugrottak.

— Majd visszakerülnek! — nyugtatja meg a solymár. — Megvárod őket.

— Hát nem mehetnék át Toboly várába Écshez? — fakad ki a vitéz türelmetlenül.

— Ma nem! — feleli a Terra Epurjes comese paranesoló hangon. — Oda nézz! Jön az ellenség!

A keresztfolyosó lapos tetején állottak. Jobbfelől, túl Delnyefőn, a Fehérítő lejtőjén egész lovassereg nyüzsög s ereszkedik alá szaporán.

— Csak nem tatárok? — riad föl Merzse.

— A bihari comes — mondja a solymár. — Kétszáz lovassal sikerült elmenekülnie a nádor tönkrevert seregéből. Hazafelé az Alföldön szerteszáguldozó tatárok zárják el útját. Északnak vonult s itt akar meghúzódni valamelyik jól védett várban. Ám vert serege rosszabb a veretlen ellenségnél. Jászó vára alól elkergették. A kassai ispotály mellől a johanniták verték vissza. Toboly várát meg sem rohanták. S most ide készül Őcsöd comes de genere Ajtuny, Bihar és kapcsolt részeinek markolábja, aki áruló módon cserben hagyta néhai való jó Endre királyunkat s fia talpnyalói közé állott. Sikerült az öreg királytól kicsalt donációit megtartani, de alig pár év múlva ezek is a bőszőrmények kezére kerültek, mint ősi birtoka. Nagy korhely, kockajátékos, parázna ember. Várjobbágyságot szolgáskorban tartja s ha megszorul, rabszolgáknak adja el. Tőkfilkó s mégis mekkora úr lett. A nádor táborában ő volt a haditanács főorátora s a cédábnál-cédább dorbézolások lelke. No, de majd megregulázzuk.

Közben a lovassereg már a monostor alá ért s a réten csatarendbe állott. A hidon csak a comes lovagolt át kürtössel és két csatlósával, de a kaput hamarosan bezárták előtte, sőt a csapóhidat is felvonták.

— Fujjad! — kiáltotta a markoláb dühösen kürtösének. S amikor a királyi riadó szavára Mikó úr feltűnik a kapu ormán, szinte ordítva támad rá:

— Hogy mersz kizárni innen?

— Beengedlek — hangzott felülről a felelet. — De előbb tudnom kell, hogy mi járatban vagytok?

— Ördög vigyen el kíváncsiságoddal. No, de hát tudd meg! Itt akarnánk megpihenni. Téged meg ki-dobunk csűrhestül!

— Kettőn áll a vásár, vén szájhős s adod még olcsóbban is!

A markoláb szinte toporzékol dühében, de végezetül csatlósainak adja át kopjáját, íját, tegzét s visszaküldi őket a sereghez azzal az üzenettel, hogy mindenki a réten maradjon. Merzse nem tágitott Mikó solymár mellől s egyre nagyobb elálmélkodással nézte, mint szedi le a fene nagyurat lábáról. A markoláb egyre kisebbre zsugorodva gubbaszt a kaputorony padmalyos fülkéjében, az asztal mellett, ahová a solymár leültette s miközben boroznak, apránként mindenbe beleegyezik, amit vendéglátó gazdája rádísputál.

S közben a nagy konyhából hatalmas üstökben hordják ki a fűszerszámos lében főtt húst és három színültig megrakott kordéban visznek le kenyeret a réten várakozó lovasoknak. A futó sereg bizony a véres csata óta sehol sem jutott meleg ételhez. (A táborba szállt vitézek s háborús időben a bujdosó emberek nagybőjt idején akkor is ehettek húst.) A markoláb a kaputoronyban evett s hogy jóllakott, barátságosan elbúcsúzott a solymártól. Mikó úr egy csomó lándzsát, kardot, nyilakkal teli puzdrákat is leküldött fogyatékosan felszerelt lovasainak.

— Tehátlan a Turturon át a Szepességre megyünk —

fogadkozott a markoláb, — onnan Gömörbe és tovább a Dunáig. Három-négy nap múlva a király úr táborában lehetünk.

— Isten áldjon meg, testvér! — búcsúzott el végül a solymártól.

Mikó úr a kaputorony ormáról nézte, mint áll csatarendbe lenn a jóllakott sereg. Mintha csak az ő tiszteletére vonulnának föl, a lovasok vezérük nyomában széles ívben kanyarodnak az országút felé. Hirtelen azonban riadó harsan. A lovassereg megfordul s pokoli hajrázással a monostor felé vágat.

— Ránk rontanak! — rémüldözik Merzse.

Ám közben Mikó úr is riadót fuvat. A hidat felhúzták. A solymár kurta parancsszavára az őrség szanaszéjjel szalad.

— Mindenki helyére! — kiáltja Mikó úr. — A számszerijakhoz! A bakkokhoz! Aztán rajta!

S mintha a monostor néma falai hirtelen megelevenednének, pokoli recsegés, ropogás, kattogás, dübörgés támad. A Tarca hídjára vágató markoláb rémülten fordul vissza. A magasból lezúduló kövek alatt szinte orra előtt roppan meg és omlik össze a fahíd. A sereg üvölt dühében. Fönn a monostorban Mikó úr sorra járja embereit s maga irányítja masináit. A kövek és a szekérrúdnyi gerelyek, mint valami égből hulló laza fal, úgy zárják körül a mind szűkebbre szpruló lovasokat. Végül egyetlen gomolyagba bújnak, mint vihar idején a birkanyáj.

— Kegyelem, kegyelem! — hangzik föl ordítózásuk s lándzsáikat, kardjaikat suta végükkal mereszti a monostor felé. Ez azt jelentett, hogy kegyelemre leteszik a fegyvert. A monostor elnémul. A csapóhíd csörömpölve gördül alá. Ám közben a markoláb,

mint a szélvész elnyargal. Emberei nyomában vágatnak észak felé, Isten tudja hová.

S amire a solymár fegyvereseivel kivonul a kapun, már valahol Bakta földjén repül a porfelhő a menekülő lovasok nyomában.

— No, legalább a masinákat is kipróbáltuk! — mondja nevetve Mikó úr. — Hát úgy-e, nem csalatkoztál bennem, Marci!

A vitéz elpirul és nem felel.

— Ez még sem lehet tiszta dolog — kóvályognak fejében a gondolatok. — Alighanem ördöge van!

S hogy az ellenség elvonultával ismét megindul a költözködés. Merzse a kapu alatt hagyja a solymárt. Mikó úr az asztalhoz ült és sorra mustrálja azokat, akik még nem estek át rostáján. Az ikreket apjuk már hajnalban a Haligrundba küldte. A nagy zenebona hírére azonban visszaszöktek s ugyancsak méltatlanokodnak, hogy a parázs ostrom nélkülök esett meg.

— Hová készülsz? — kérdezik Merzsétől.

— Le a völgybe! — feleli a vitéz.

— Várj, mi is rögtön megyünk! — biztatja Páty.

— Ma nagy ebéd lesz Hedrik bírónál! — vág szavába Páty. — Bőjti ebéd. Apánk remek pisztrángot küldött Güdülnek, amiért a róla elnevezett sólyomhoz méltóan viselkedett a vadászaton.

— Páter Bereckkel lesz dolgom! — hárítja el Merzse a meghívást s gyanakodó szemmel méri végig a két fiút.

— Vele ma nem beszélhetsz. A fráterekkel vesződik a sólyom színben. A szín lesz templomunk. Képzeld, a fráterek még a ministrációt sem tudják. A Suscipiatnál mind bele sült. A páter azzal fenyegetőzik, hogy darócruhába bujztatja őket s kemény munkába fogja.

— Nálunk mindenki dolgozik! — elmélkedik Páty. — Herét nem tűrünk a hadban.

Güdül ez egyszer nem fogadta Merzsét megszokott szívbe lopózó tréfás kiáltásával; de még barátságosabban bánt vele, mint azelőtt. A vitéznek ott kellett maradnia ebédre. Ám alig evett. Egyre a fiatal leányt nézte, akinek arcán csodás varázs ömlött el. A boldogság varázsa s ez bájos vonásait még ragyogóbb szépséggel aranyozta meg.

— Csak nem történt valami? — A vitéznek eszébe jut, hogy Tuskó látta, amikor a solymár a vadászatról visszatérőben a kaputorony alatt homlokon csókolta a leányt.

— Csak nem szeretett bele? — töpreng tovább s amikor eszébe jut, hogy Mikó úr délceg alakjával, még ma is síma homlokával s csak itt-ott deres, barna hajával valamennyiüknél különb legény, szinte össze-roppan.

S az naptól fogva a vitéznek nem volt nyugta Reggeltől-estig céltalanul nyargalt, hol Sóvárra, hol a borkúti völgybe. A Haligrund felé nem nézett. Úgy rémlett neki, gyűlöli Güdült, a solymárt, az egész világot. Csak Écset szereti, akit tulajdon apja ütött ki a nyeregből, ami az öreg gyakori látogatásaiból, Hedrikékhez mindenféle oda beküldött ajándékaiból napról-napra nyilvánvalóbb. Néha eszébe villant, hogyha a fiú megtudja, alighanem föllázad apja ellen. S ebből olyan rémes dolog kerekedik, hogy végül egyiküké sem lesz a leány.

— Akkor talán még az enyém lehet! — ujjong föl. A következő pillanatban nagy szégyen fogja el. Haragosan korholja önmagát. Majd Péter Bereck keresésére indul.

Már két napja lesi az alkalmat, hogy könnyítsen előtte szíve háborgásán, de sehogy sem tud hozzá férni. A páter naphosszat gyóntat. Halálra fáradtan tér be esténként a templomba a zsolozsmára s utána rögtön aludni megy.

A következő napokon a gyónók száma még nagyobb. A nagyheti szertartásokat is rövidre kell fognia. S hogy Szepeshelyről a diakonusok elmaradtak, húsvétvasárnap is csak kismisést tart.

Mikó úr hada s a Terra Epuryes hegyek közé költözött népe szinte észre sem vette, hogy nagy ünnep van. A munka, a készülődés a fenyegető veszedelem ellen époly lázasan folyt, mint hétköznapi. Csak Merzse nyargalászott céltalanul reggeltől estig, még akkor is, ha éjjel őrségen volt. S az éjjeli strázsálásra mind sűrűbben jelentkezett. Szíve csak az éjszaka csöndjében nyugodott meg valamelyest, amikor a szanaszéljél nyüzsgő lármás had a monostorban és ennek háta mögött lepihent. S a konyha mögött csorgó víz egyhangú csobogásán kívül semmiféle hang sem hallatszott. Csak nagy ritkán lenn az országút felől lódobogás. A vitéz azonban föl sem rezzent erre. Húsvét óta alig múlik el nap, hogy a szőkevény gorálok kisebb-nagyobb csapatokban vissza nem térnének lóháton. Kurta lábú paripáik tatár lovak. A vad hegyi népség a Bükk és a Mátra aljáig elkalandozott, az erdei úton és a hegyszorosokban lesbe állva, pányvával szedte le a már egész otthonosan hármásával-négyesével szerte portyázó tatárokat lovaikról s ezek hátára pattanva a hegyeken át visszaszállingóztak. Merzse szemében a gorálok rablók voltak, mert senki hadinépéhez sem tartoztak. Mikó úr előtt is csak akkor szereztek igazán becsületet, amikor egy szép reggel alig tízfőnyi csapa-

tuk lopott lovakon Nyárádon hagyott egész házanépével és minden lábas jószágával a monostor alatt termett.

A gorálokkal azonban, akiket neki kellett volna megregulázni, azóta alig lehetett bírni. Lándzsát, kopját forgatni nem akartak. Inkább kurtanyelű baltáikkal hajigáltak s a legvékonyabb fatörzset is száz lépésről eltalálták. S a solymár nevetve fogadta Merzsének ellenük zúduló panaszait. Azzal sem törődött, hogy végezetül ott hagyta őket.

A gorálok azóta naphosszat az országúton nyargalásznak haszontalanul. Elszáguldoznak Patak váráig Abaújvárig, sőt azon túl Pestig. Fridrik osztrák herceg könnyű diadaláról a tatárokon, alig két nap mulva ők hoztak a solymárnak hírt. Tőlük tudták meg a monostorban, hogy a budai csőcselék meggyilkolta Kötöny királyt s a kunok népe elkeseredésében a tatárokhoz pártolt. És amire Béla király táborát bontva hatvanezer főnyi seregével az ellenség ellen indult s a tatárok mindenfelől a Tisza felé hátráltak, arról is a gorálok hoztak hírt, hogy az abaújvári kun őrség comesével és a porkolábbal együtt a pogányokhoz szökött át.

A Szent László-hegy mögött erre a hírre nagy öröm támadt. Mindenki biztosra vette, hogy amint belopóztak a tatárok, époly hirtelen ki is osonnak a beregi kapun és visszatérnek napkeleti pusztáikra.

A borkúti völgyben bomladozni kezdett a rend. A menekültek mind hazakészülöttek. Dolgozni, engedelmeskedni senki sem akart. Mikó úr másfélszáz gorált küldött át lóháton, hogy rendet tartsanak s a monostorban éjjel-nappal vadászai vigyáztak a munkára fölrendelt emberekre. Délelőttönként az ikrek is ott piszmogtak. Ám ebéd után minden áldott nap a Haligrundba nyargaltak le s csak vacsorára tértek vissza.

— Miért nem jársz le Baktáékhoz? — támadtak rá egy este Merzsére.

— Nem érek rá — felelte a vitéz. — Többnyire virrasztok. Nappal aztán álmos vagyok.

Másfél hete, húsvét óta nem látta Borbál asszonyt és a leányokat. Pedig amíg a rémület oda nem űzte a flammandusokat s a mindenfelől összeverődött menekülteket, ugyancsak pompás délutánokat töltött el oda lent. Jókedvűen nyargalásztak az erdei réteken. Lóháton még a kis leányok is úgy festettek, mintha vitézhez illő nagy dámák lennének. Elbájolóan kedvesek voltak. A völgyet fenyőillat árasztotta el. A rétek és tisztások tele voltak vadvirággal, az erdő madárdallal. S ha a délutáni lovaglás után Baktáék vagy Güdülék háza előtt pihentek, mindig akadt friss tej, omlós kenyér, amit a leányok jókedvű tréfálkozással, szüntelen kacagással fűszereztek. Ám most! Pokoli lárma veri föl naphosszat a két völgy csendjét. Az emberek épülő faházaikon dolgoznak, kopácsolnak, döntik az évszázados fenyőszálakat. Azonfelül már a flammandusok is arról sutognak, hogy ősszel Mikó úr feleségül veszi Güdült s ő látni sem akarja többé a leányt. Toboly várába sem készül, ahol elszólhatná magát Écs előtt, akinél pedig jobb barátja sohasem volt, bár nem sokáig voltak együtt. Mikó solymárt viszont napról-napra kevésbé szívelte.

— A király úr táborába megyek! — fogant meg aztán lelkében az elhatározás, amikor aznap vacsora után ismét az őrség élén strázsált. Tuskó most is mellette volt s hogy megrögzött szokásához híven kényelemben helyezkedett, kurta megszakításokkal majdnem éjfélig aludt. A vitéz hol föl és alá járt a monostorfal párkánya alatt végighúzóódó folyosón s a vigyázó-

házakban virrasztó embereket tartotta számon, hol dermedten megállt és az éjszakába bámult. Sötét volt. A felhős égen alig pislogott csillag. Lenn a völgy feketén ásított feléje. A flammandusok tanyáin már senki sem lakott, holott nappal a borkúti völgyből csapatostúl jártak át földjeikre dolgozni. Sóvár tornyának ormán mécses fény pislogott, mint a monostor tornyából kinyuló nyeles lámpásban. Morócs még ott tanyázott s a balul esett solymászat óta szinte nem is mert Mikó úr szeme elé kerülni. Messze a Tarkő fölött tüzek villogtak, az egyre nagyobb számmal idecsődülő gorálok tábortüzei. A gorálok mind messzibbről, gyalogszerrel és alázatosan még egyre jelentkeznek a solymárnál. Amire aztán megbizonyosodnak arról, hogy fülüket nem fenyegeti veszedelem, pár napra eltűnnek s nagyhetykén lóháton térnek vissza. Pedig most már csak túl a Hegyalján akad kóbor tatár.

— A lopott lovak után egyszer csak az ellenség is fölkerelkedik és ránk talál — gondolja a vitéz. — No de holnapután már nem leszek itt. Mi közöm ehhez?

Hanem a hídról fölhangzó lódobogásra mégis boszúsán mered alá. A sötétben is látja, hogy négy lovas kapaszkodik fölfelé a hegyi úton.

— A szemtelenek! — háborog Merzse. — Máskor megvárták míg virrad s ez a négy lator azt hiszi, hogy éjjélkor beengedjük és Mikó úr fogadja majd a monostor kapujában.

S hogy a négy lovas a kapu elé ér, harsogó kürtszórian föl. A kürtös a királyi sereg vezéri riadóját fujja.

— Elhallgatsz! — kiálltja le a folyosó ormáról dühösen a vitéz. Azt hiszi, hogy gorál fujja lopott kürtön. A vad hegyi nép jól értett mindenféle muzsikához.

Közben az őrség többi embere is Merzse mellett termett. A kúrtszóra Tuskó is fölébredt.

— Hiszen ez Miklós úrfi! — ujjong föl az öreg. Merzse ereiben elhül a vér. Ő is felismeri hangján.

— Eresszétek le a hidat — kiáltja a mélységből. — Különben rátok nyilazok!

A kúrtszóra a monostorban az egész had felriad. Mikó úr parancsára csörömpölve ereszkedik alá a csapóhíd. A lovasok bevonulnak.

— Ágyat mind a négyünknek! — parancsolgat valaki a nagy udvarban. — A lovakat abrakoljátok meg és csutakoljátok le!

A szerteszét bolygó lámpások tétova fényében a solymár a négy jövevényt a kisebbik udvarba vezeti.

A szemközti szárny ablakai egymásután világosodnak ki. Merzse dobogó szívvel mered arra. Az őrséget nem hagyhatja el.

— Kiket hozott ide, bátyám? — kérdi tétován Tuskótól.

— A jó Isten tudja! — dörmögi az öreg. — De majd megviláglik reggel.

Lenn nagy a lótás-futás. De aztán hamarosan ismét elcsöndesedik minden. A gyertyafényes ablakok egymásután sötétednek el.

— Hát felém sem néz? — sóhajt fel a vitéz és elkeseredetten gondol bátyjára.

— Majd holnap! — nyugtatja meg szolgája. — De most már szundítson egy verset. Úgyis napról-napra gyűröttebb a képe. Hadd lássa viszont Miklós úrfi reggel friss színben. Most majd én virrasztok.

A vitéz elhárítóan legyint kezével. A fal párkányára ül két kőorom közé s némán töpreng tovább.

Az őrséget éjfélkor nem váltották föl. Talán, hogy

a vendégek éjtszakai nyugodalmát ne zavarja meg a fegyvercsörgés. Merzse csak a híd csörömpölésére riadt föl.

— Aludtam! — háborog bosszúsan s Tuskót szidná, ha közben a kapuban észre nem veszi az éjféli lovasokat. A négy vendég subásan, mélyen arcára huzott kucsmában robog át a hidon. Nyomukban a solymár hat fegyveres vadásza és Dromov, a gorál vágat, aki harmadmagával a Turtur alján elsőnek szegődött Milkó úr hadába.

— Miklós! — kiált le háborogva Merzse bátyja után.

A lovasok közül senki sem hederít rá. Már a Tarcza hídján is túljárnak.

— Ne kiabálj! — szólal meg mögötte solymár, aki Bereck páterrel együtt kerekedett föl a folyosó ormára.

Mindaketten aggodalmas szemmel néztek a reggeli szürkületbe vesző lovasok után.

— Kikkel járt itt bátyám? — tör ki a szó Merzséből. — Mi történt?

— Minden elveszett! A tatárok tönkreverték a királyi sereget.

— És Miklós bátyám megfutott?

— Vele van Ernye bán! — vág a szavába haragosan a solymár. — És Kilét püspök, a kancellár.

— És?

— Szegény földönfutóvá lett urunk, Béla király.

IX.

Merzse ájultan szédült páter Bereck karjaiba.

— Udvari vitéz! — dohogta a solymár kedvetlenül.

— Nagy beteg! — felelte szemrehányó hangon a barát. Mikó úr a vitéz homlokára tette kezét s most már ő is megijjedt.

— Vízet! — kiáltotta, lenn gyülekező embereinek. Ám nem sikerült az elalélt legényt feléleszteniök. Merzse feje tűzelt a forróságtól; keze, lába ernyedten nyúlt el, miközben levitték.

— Itt nem tarthatjuk! — vélte a solymár. — Hátha a tatárok a király úr nyomában ránk rontanak!

— Pedig csak nyugalom és nagyon gondos ápolás mentheti meg! — mondotta a páter.

A solymár pár pillanatig elgondolkozva meredt fogadott fiára.

— Asszonyok értenek ehhez! — szólalt meg aztán.

S a vitézt saroglyára tették. Páter Bereck vizes kendőbe burkolta a fejét. Tuskó subát borított rá. Négy solymár vállára kapta a saroglya rúdjaikat s a Haligrundba vitték. Baktáék házában Borbál asszony gondjaira bízta. Páter Bereck napjában kétszer látogatta meg. Alkonyattájt Mikó úr szinte mindennap lelovagolt a beteghez. Az ikrek minden szabad idejüket mellette töltötték el. Baktáné, leányai, Örszik és Gődül, valamint a szomszéd házak asszonynépe egymást felváltva éjjel-nappal ápolta, gondozta. Ám pünkösd is elmúlt, amire a beteg végre túl volt a veszedelmen.

Pompás meleg napok jártak. A barát tanácsára Merzsét éjszakára is a ház oszlopos tornácán hagyták. Aznap reggel Gődülre esett az ápolás sora. A fiatal lány alig hogy benyitott, félre vonta a bőrkárpitokat s hogy a nap besütött, Merzse megszólalt:

— Éhes vagyok! — mondta.

Amióta beteg, csak nagy ügyel-bajjal tudták napjában egyszer-kétszer tejjel vagy levessel megitatni. Hogy most maga kér enni, Hedrik bíró leánya boldogan fordul be a konyhába. Tejet hoz. Az ágy szélére ül.

Karjával óvatosan föltámasztja a beteget és szájához emeli a bögrét.

A vitéz mohón iszik. Aztán, hogy ismét a párnára hanyatlott, fátyolos tekintettel a föléje hajló lány szemébe néz. Mintha a ragyogó mennybolt mosolyogna rá, a betegen csodálatosan megnyugtató, jóleső érzés ömlik el. Kábult fejében világosodni kezd. Végül ráismer, hogy ki ápolja és sovánnyá aszott, sápadt arca kipirul.

— Gűdűl! — rebegi mosolyogva.

— Mersze vitéz! — ujjong föl a lány. — Hál' Istennek, most már meggyógyul! A tisztelendő páter mondta, ha enni kér, túl van a nehezen! Ime láza sincs.

S a lány bátran simít végig kezével a beteg homlokán.

— De hát hol szerezte ezt a rémes nyavalyát? — kérdezi közben.

A vitéz hallgat. Semmire sem emlékszik. Ám megszólal helyette Tuskó, aki hetek óta ott kuporog, hol ébren, hol szundikálva s hol a konyha, hol a tornác küszöbén, mint a hű kutya s vigyáz úrára, lesi lélekzetét; ápolja, amikor szükség van rá.

— Én tudom mitől betegedett meg! — mondja, s Gűdűl kíváncsian fordul feléje.

— Megrontották!

— Ugyan! — csodálkozik a lány.

S az öreg szaporán elmeséli, mint jártak pár nappal előbb, hogy az úrfi idehozták, a Tarkó alján. Két rosszképű idegen vetődött útjukba. Ő rögtön markába szorította hüvelykujját. Az úrfi azonban kinevette, amikor figyelmeztette. Sőt leugrott lováról, lecsatolta övéről füles csészéjét s a patakból ivott; épp akkor, amikor valamivel feljebb, a két idegen átugrott a vizen.

— De íme! — hördül föl Tuskó. — Esmég itt vannak!

Két jól táplált, síma képű ember ment el a ház előtt, félig magyaros, félig talián szabású köntösben. Gűdűl kíváncsian hajol ki a korláton s a két férfi tisztességtudóan köszönti.

— Bolond kend Tuskó! — nevet a lány. — Hisz ezek a váradi köszörűsök.

A kíváncsian fölnező vitéznek aztán elmondja, hogy a köszörűsöket utazás közben vágták el a tatárok Várad városától, a nádori sereg veresége után. Ide menekültek s amióta a borkúti völgybe költözködtek, házról-házra járnak.

— Valami csuda jó fenőkővük van. Ettől kezük alatt pár pillanat múlva olyan éles lesz a tompa kés, a kicsorbult balta, mint a borotva.

— Hm! — dohog Tuskó. — Azért mégis rossz a szemük s ki tudja, nem kémkedés okáért járnak-e házról-házra!

Ura nyöszörgő szavára azonban elhallgat.

— Szomjas vagyok! — mondja Merzse. — Az öreg a konyhába ugrik s onnan korsóval kezében a borvizes forrás felé lohol. A víz pompás s amióta ezt issza, szinte megfiatalodott. Tuskó biztosra veszi, hogy az úrfit is talpra állítja, különösen ha frissen kapja.

Gűdűl ismét a vitéz mellé ül. Merzsének úgy rémlik, hogy sohasem látta oly szépnek. S amikor a lány azzal biztatja, hogy egy-két hét múlva fölkelhet, felsőhajt:

— Ha megcsókolna, rögtön meggyógyulnék!

A lány riadtan tántorodott vissza.

— Mit nem gondol! — korholja. — Hiszen már menyasszony lettem!

— Igaz s majd elfelejtettem! — mondja a legény elboruló arccal, keményen. — És van lelke, hogy ilyen öreg emberhez megy feleségül?

— Öreg ember? — ámul el Güdül. — Alig három évvel idősebb, mint én!

— Hát nem a solymár? — dadog a vitéz s szinte ostoba képpel mered rá.

— Écs! — nevet föl a lány s arca bíborszínűre pirul. — A tobolyi diadal után egy napra hazajött s Mikó após akkor járt nálunk háztűznézőben.

Merzse elcsodálkozva nézi s hirtelen nem érti, hogy voltaképen miért is kellett megbetegednie, amikor gyanúja, hogy a solymár szemet vetett a lányra, íme, alaptalannak bizonyult. Úgy rémlik neki, hogy furcsa féltése zaklatta föl, pedig voltaképen Écs helyett volt féltékeny. Ez kínoztá örökös szomjúsággal, tette álmatlanná. A király váratlan menekülése aztán végkép leverte lábáról.

— De hiszen Güdül valami diadalról beszélt, — töpreng a vitéz.

— Visszavertük hát a tatárokat? — kérdi aztán.

— Hát persze — lelkesedik a lány. — Vagy fél-ezernyi haduk szímatot kapott s a király úr nyomába eredt. Ám Écs alig ötvened magával visszaverte őket Toboly vára alól. No, de ne beszéljünk a tatárokról. Péter Bereck megtiltotta.

Merzse nem is kíváncsiskodik többé. Hogy a lány nem a solymáré, de Écsnek a menyasszonya, úgy érzi, mintha valami iszonyú lidércnyomás alól szabadult volna föl. Lélekzete csodálatos módon könnyebb lett. Ajka még vonaglik, de tekintete merő mosolygás.

— Kis anyám! — rebegi halkán s behúnyja szemét. Güdül meghatottan nézi. Mióta menyasszony, az

ikrek is így szólítják. A magyar legények ezzel a névvel tisztelik meg bátyjuk feleségét.

— Most aludni fog! — gondolja a lány s visszahúzódik. Az erdő felől azonban épp akkor kerülnek haza nagy zsvivajjal a Bakta lányok. Epret szedtek. Tuskótól hallották, hogy a vitéz jobban lett s kacagva rontanak be a tornácra, ha küszöbén Güdül csöndre nem inti őket. Így azonban lábujjhegyen tipegnek hozzá. Elébe rakják az eperrel teli kosarakat s úgy megbámulják, mint valami csodát. Az eper édes illatára Merzse felnyitja szemét s mosolyogva nézi sorra a fiatal lányokat, akik rendre friss gyümölcssel kínálják. Ám szerencsére közben benyit Páter Bereck s elparancsolja őket a beteg mellől. A visszatérő Tuskó kezéből szinte kiüti a korsót, amikor az öreg borvízzel akarja a beteget megitatni. Aztán Merzse ágyához ül.

— Dícsértessék az Úr! — köszönti halkan a vitéz.

— Bizony méltán dícsérhetjük, — feleli a pap. — Mert már magam is azt hittem, hogy sohasem beszélgetünk többé egymással.

— Látom, hogy javul állapotod! — folytatja s csontos arca csodálatos módon fölragyog.

— Nem is igen éreztem, hogy beteg voltam. Csak szörnyű álmaim voltak.

A páter hallgat. Fejében annál viharosabban kergetik egymást gondolatai.

— A valóság még rettenetesebb. Már csak a Terra Epuryes és a Sylva Zepus maradt meg Magyarországból. A kassai hegytől délre s kelet felől le a tengerig mindenütt a tatár az úr. S a nép mindenfelé meghódol az istentelen pogánynak. Rendre visszatér bujdosásából elhagyott tűzhelyéhez. Együtt él a tatárokkal.

Még vitézi része is szolgájukká aljasodott. A szerencsétlen király meg, ki tudja, hol bujkál?

A betegnek azonban mindebből nem mond el semmit. Majd megtudja, ha megerősödött.

— Milyen csöndes az erdő! — szólal meg Merzse. — Már elköltöztek a menekültek? S a flammandusok is visszamentek tanyáikra?

— Mind itt vannak még s talán örökre itt is maradnak, akik a tatárok elől hozzánk menekülnek. Ám az erdőben nem lakhatnak sokáig. Most az új város árkat ássa minden épkézláb ember.

— Miféle városét? — csodálkozik a vitéz.

— Mikó barátunk jelölte ki helyét. A Tábor-domb lankás oldalában. No, de majd meglátod s te is részesedel majd a munkában néhány ásónyommal, ha meggyógyultál.

— Ám most már pihenj. Nem jó sokat beszélned.

S amire Borbál asszony ott terem, a barát lelkére köti, hogy levesnél egyebet ne adjanak a betegnek; ha szomjas, tejet igyék. Amikor aztán a pap elbúcsúzik, a néma Borbálnak ez egyszer ugyancsak nagy beszélhetnéke támad. Még sem szól. A barát tilalmára gondol. Merzse is némán terül el ágyán s révedező szemmel bámul a magasba, mintha szertekóválygó gondolatait akarná összeterelni. A távolból fölhangzó s egyre erőbben zengő énekszóra aztán ismét fölriad.

— Búcsúsok? — kérdezi tétován.

— Dehogy! — mosolyog Borbál. — A széplaki fráterek térnek vissza vadászatról. Himnuszokat, zsoltárokat énekelnek, hogy el ne felejtsek, ha majd monostorukba visszatérnek.

— Hát van még vad erre felé?

— Túl a hegyen, Bánk bán földjén jártak. A gorálok tudnak arrafelé egy rejtekutat a Haligrund végében.

— És miért vadásznak a fráterek?

— Mert egyébre nem használhatja őket Mikó úr. De egy részük munkába állott. Kettőt meg Bereck páter tanít s nevel belőlük igazi papokat.

Quod Eva tristis abstulit,
Tu reddis alma germine,
Intrent ut astra flebiles,
Coeli recludis cardines.

Már a tornác alatt harsog a dal; pattogó ütemben, mint valami virágének. Az ötvösné kíváncsian lép a korláthoz és nézi az elvonuló csapatot. Két lovas visszamaradt és hatalmas őzbakot dob le Hedrik bíró tornácára.

— Persze a zsákmány java mindig Gődülé! — zsörtölődik az asszony. — A solymár parancsolta. Hogy éppen azt az idegen lányt jegyezte el Écs! Pár év múlva az enyéim közül is választhatott volna.

De mintha hamarosan megvigasztalódnék, már derűs arccal ül a beteg mellé. A vitéz félig behúnyt szemmel szendereg. Borbál asszony sokáig elnézi, a betegségtől még leányosabbá vált halvány arcát s elmosolyodik. A következő pillanatban azonban riadtan áll föl, siet a korláthoz. Az ikrek vágatnak lóhalálában a ház felé.

— Csak nem esett baj? — riadozik az asszony, amikor lovaikról szinte egyenesen a tornácra pattannak.

— Már hogy volna baj? — harsogja Páty.

— Marci meggyógyult! — ujjong föl Péty.

— Még nem egészen! — csitítja az asszony. Merzse mosolyogva néz rájuk s a két fiú nagyot kurjantva, gyöngéden neki ront ökleivel. Baktáné hiába tiltakozik,

hogy ne ostromolják, ne fáraszák kérdéseikkel. Az ikrek egymás szavába vágva faggatják. Merzse csak hébe-hóba felel. Inkább ő kérdez, valahányszor a két fiú egy-egy pillanatra elhallgat.

— Mit mivel a haó? Hány hét a világ a monostorban? Meg van még a két sólyom? Fogtak-e azóta kerecsenyt? A gorálok haszontalankodnak-e még? Hát Bakta mester min dolgozik most?

Péty és Páty egymás szavába vágva, mindenre felel. Csak amikor a tatárokról kérdezősködik, csúrikszavazják a szót, mintha már vége volna a háborúnak s beszélni sem lenne érdemes erről.

Dél felé Mikó úr is betoppan. Tréfásan megcibálja a vitéz fülét.

— Hát átaludtam a háborút, — panaszkodik Merzse. — S most már ennek is vége!

A fiatal legény arcáról szinte kétségbeesett szomorúság tükröződik. A solymár attól tart, hogy ha ismét búsulásra adja fejét, baja is kiújul. Sokkal jobban ismerte, mint a páter s jobbnak látta, ha nem titkolózik.

— Még nincs vége — mondta halkan, amire Borbál asszony otthagya őket s a konyhába tért. — A java vagy a rosszabbja még csak most következik. Ősz felé a tatárhad téli szállások után lát s meglátod, minket is megtámadnak.

— Addig én is talpraállok! — fogadkozik Merzse.

— Bizony még te is Zoe keze alá kerülhetsz — feleli Mikó úr.

— Zoe? — töpreng a beteg. De aztán eszébe jut, hogy amikor bátyja először járt a monostorban és emlegette, Péty lónévnek vélte.

— A görög táncosnő? — kérdezi elcsodálkozva.

— Magyar lány ő! Őcsöd comes vitte Bizánc városába, amikor még gyerek volt s a rabszolgvásáron túl adott rajta. A császári palotába került, ott nevelték az igricek iskolájában. Onnan egy talián vitéz szöktette meg s vitte a Dunán fölfelé magával. A határon megugrott tőle s hogy Magyarországra került, pusztulás és szerencsétlenség járt nyomában.

— A nádor táborából mint menekült meg?

— Mohi vitéz ragadta föl lovára, vitte tanyájára, a Sajó mellé. A királyi sereget némely fővitézek tanácsára, úgy látszik, csak azért terelte Ugrin érsek arra, bár maga nem tudott róla. Mohi vitéz cifra fapalotája körül vertek táborn. A palotában néha hajnalig dorbézoltak. Egy éjjel Zoé eljárta lidérc táncát. Egy részeg vitéz kiütötte kezéből az égő mécses. Az olaj lángolva fröccsent szét. A faház lobbort vetett. A tűz a tábor sátraira is átcsapott. Mindenki elvesztette a fejét. A tatárok a király seregére rontottak. Tízezer embert gyilkoltak le. A többi ötvenezer szanaszéjjel futott. Így veszett el Magyarország!

— S a szomszédok nem jöttek segítségünkre?

— Tudhatnád, hogy mit érnek! De a magyarral szinte egy napon a tatárok északi hada Lignic mellett a német, cseh és lengyel sereget is tönkreverte.

— És tovább nyomultak nyugat felé?

— Visszafordultak s a nyugati kapukon át szintén országunkba törtek.

— De Béla királyt nem fogták el? És bátyám?

— Szerencsésen elvergődtek Bécsig. Miklós is átment a határon. Dromovot azonban és a hat vadászt visszaküldték. Az osztrák határőrök fegyveresen nem engedték be őket. Azóta semmit sem hallottunk a király úrról.

— De hát a Duna mellől senki sem üzen?

— Néha, néha, a tatárok. Ám rendszerint hazugságokkal tartanak jól. Egyébként úgy alakoskodnak, mintha jó szomszédok volnának.

Merzse arca merő érdeklődés, de szeme rövidesen ismét elborul.

— A multkor sóért küldtek Abaújívról. Ott most csakugyan Alek a comes. S azt üzenték, hogy a királyt elfogták Horvátországban és Karakorúm városába vitték.

A vitézt azonban hogy-hogy nem, most inkább a só érdekelte.

— És adott nekik? — kérdezte türelmetlenül.

— Sót? Miért ne? — felelte a solymár mosolyogva. — Jó arany penzával fizettek.

— Hát nem eleget harácsolt a menekültektől? — háborog magában a vitéz s az undorodástól arca szinte eltorzul. A solymár tovább beszél.

— Sónk van elég! Ám gabonát, posztót, vasat csak aranyért ad a tarnovi herceg. A böszörmények akár királyuknak választhatnák; hegyek közé rejtett váraiban rengeteg árut halmozott föl. Ötven gorálom jár át egyre a gyepűn száz lóval s hozza, amire a hadnak és az idecsődült embereknek szükségük van. Persze arannyal fizetek.

Merzse most elszégyeli magát. Tehát kapzsisággal is méltatlanul gyanúsította fogadott apját. S kezét feléje nyujtva, bűnbánóan be akarja vallani, hogy mi minden rosszat gondolt róla s bocsánatot kérni. Ám a solymár megragadja kezét, elbúcsúzik és dolgai után siet.

Az ikrek azonban ottmaradnak. Amíg apjuk ott volt, némán húzódtak meg egymás mellett. S a vitéz rajon-

gása egyre nő a solymár iránt, amikor kérdezősködésére szaporán elmondják, hogy mi mindent eszelt ki és mívelt apjuk a monostor, a Terra Epuryes és lakói érdekében. A menekültekkel együtt számuk már túljár a háromezeren. S mind apjukat vallják uruknak.

— Titokban mégis sokan gyűlölik — gondolja Borbál asszony, aki valami sűrű lét kavár a konyhaajtóban s félfüllel a fiúk beszélgetését hallgatja.

— Még jó, hogy két szaracénus legénye mindenütt nyomában van — morfondíroz tovább — különben talán meg is gyilkolnák. Még az uram sem szíveli.

Benn, a tűzhely körül, parázs csetepaté támad s az ötvösné a leányokhoz siet. A tornácon tovább mesél Péty s vág minduntalan szavába Páty.

— A borkúti völgy végében már áll a malom. Éjjel-nappal őrölnek. Őkrök vontatják a malomkereket. Valter a legényein kívül még tíz flammandust fogott munkába. A lisztet is flammandusok árusítják, valamint a sót. Egy másik színben húst mérnek. Egyszer vadat, máskor meg birkát vagy marhahúst.

— Dehát mivel fizetnek az emberek, amikor minden penzájukat elszedték? — csodálkozik Merzse.

— Dolgoznak s apánk eperjesi denárokkal fizet.

Péty rögtön elő is kotor tarsolyából egy ilyen denárt. Egyik oldalán kiterjesztett szárnyú sólyom képe, a másikon három eperszem van és kőalakban írás: Terra Epuryes.

— Hát ezt hol verik? — álmélkodik Merzse.

— Bakta mester műhelyében.

— A rezet Betlehem vitéztől kapjuk, a Szepességről. Ott is ilyen rézdénárok járnak, de a feliratuk Sylva Zepus.

— Aki a hadba állt, a monostorban dolgozik, vagy a város árkan ás, mind rézdenároknak kapja fizetését.

— És mindenki dolgozik?

— Akadtak, akik nem akartak munkába állani. Ám fel is kopott az álluk. Pedig ugyancsak követelődtek, s csak parancsolgatni akartak. Sok bajunk volt velük. A háború előtt mind gazdag emberek voltak s here életmódot folytattak. Az idősebbeket apánk aztán megtette markoláboknak, a fiatalját porkolábnak.

— S ugyan miben lábatlankodnak? — mosolyog a vitéz. Az ikrek nagyot kacagnak.

— A flammandusok lóháton járnak földjeikre s nap-hosszat ott dolgoznak. A markolábok ezalatt lóhátról lovaikat legeltetik a Táboron.

— A porkolábok meg a szarvasmarhákat és birkákat terelik.

— Hát a pásztorok hová lettek?

— A markosabbak kétkézi munkások. A többi a monostorban szolgál vagy az idemenekült vargáknak, takácsoknak, kovácsoknak segít, akik mind a borkúti völgyben folytatják mesteriségüket.

— Az asszony nép mindenfelé fon. A mocsidlói tótok, akik eddig a királyné asszony számára termeltek lent, a tavalyi termést mind nekünk adták el.

— Rézdenárokért?

— Aranypenzáért. De ne búsulj, ha a tatár ránk üt, ők is visszaadják, ha majd a borkúti völgybe menekülnek. Beváltják Bakta mesternél rézdenárookra, mert aranyért itt nem jutnak semmihez.

— S Bakta mester már áthozta kincseit? — kérdezi most Merzse. Jól emlékezett arra, hogy amikor a menekültek mindenüket a solymárnak adták át, a monostorban sok szó esett az ötvös arany-ezüst marháiról.

— Dehogyz hozta!

— Vajjon hová tette?

— Senki sem tudja — feleli Péty. — Apánk nem is törődik Bakta mester drága művű holmijával. Ő még a beregi vereség előtt költözött át a Haligrundba. S hogy műhelyét pénzverőnek alakította át, bőven megszolgálja, amit fogyaszt.

— És Zoe, hogy került ide? — tör ki végül a vitézből a kérdés, amely már ugyancsak fúrta oldalát.

— Hát nem tudod? — támad rá Páty. — Egy csomó igriccel vetődött a monostor alá. Másnap, hogy beteg lettél, a tatárok Toboly várát ostromolták. Rongyosan, mezítláb, kiéhezve könyörgött, hogy bocsássák be a monostorba.

— Péter Berecknek megvallotta, hogy kicsoda. Meggyónt. Jó lány lett. Most betegeket ápol az ispotályban.

— Hát más is beteg? — csodálkozik Merzse. Amióta Sóvárra került, nem is hallott betegről, Morócon kívül, akit a péter rövidesen akkor kigyógyított.

— Akik a mohi csata után futottak idáig, szinte mind nyavalyásan vagy sebesülten kerültek hozzánk. Az erdőben a vízésésnél nagy faházat építettünk. Ott az ispotály. Még most is vagy másfél tucat betegünk van. Zoén kívül néhány flammandus öregasszony ápolja őket. Ostrom esetén is ott maradnak s a sebesülteket fogják gondozni. Péter Bereck gyógyítja a betegeket.

— Ügylátszik, mindenre ráér! — szól közbe Merzse.

— Mindenre! — lelkesedik Péty. — Képzeld, a múltkor egy este a maglódi remete üzent érte. S ő egyetlen gorál kíséretében kilovagolt barlangjához. Csak reggel került vissza. A remete megálmodta, hogy nagy veszedelem fenyeget. Meggyónt, megáldozott s áldását küldte mindnyájunkra.

— S nem hozta el magával?

— Nem tágt barlangjából. Ott akar meghalni. Pedig még csodás jó erőben van, holott nagyon öreg.

Merzse azonban inkább Zoéről szeretne még halani egyetmást.

— Miféle betegek vannak az ispotályban? — kérdezi.

— Mindenfélék. Heten feketehimlőben synylódnak, — mondja szinte büszkén Páty.

— Hisz ez nagyon ragadós nyavalya! — ijedt föl a vitéz. — Az ápolók is megkaphatják.

— Amíg velük van Isten kegyelme, mondta Bereck páter, nem kell félniök.

Az ikrek aztán az igricekről mesélnek, akik Zoeval kerültek a monostor alá. Atyjuk őket is kipróbálta. Akik különbek voltak, mint az ő igrickedő legényei, azokat meghagyta mesterségükben. A többi azonban most már árkot ás.

— S ugyan minek hagyta meg a javát igriceknek?

— Vasárnap délután az igricek a monostor alatt, a réten mókáznak. A Haligrundból és a borkúti völgyből mindenki ott mulat.

— Talán Zoe is táncol? — jut a vitéz eszébe, de még idején elharapja a kérdést.

Egyébre már nem is kíváncsi. Majd maga néz utána mindennek. Csuda világot teremtett a monostor körül Mikó úr. És hogy ismét Zoéra gondol, hirtelen türelmetlenség szállja meg. Föl szeretne kelni. Ám végtelenül gyöngé még. De biztosra veszi, ha egyszer kétszer jól lakik, iziben megerősödik s ismét lóra ülhet. S amikor déltájban Güdül párolgó bőgrével kezében s nyomában a Bakta lányok és Őrzsik füstölőgő tálakkal a tornácon teremnek, magától ül föl ágyában. Mohón néz a jó illatú ételekre. A lányok mind reme-

kelni akartak főzésükkel, amire pedig csak Haligrundban fogta őket anyjuk. S most versenyt tömik, kínálják a beteg legényt, ha ott nem terem Borbál aszszony. Baktáné Güdül bögréjét a vitéz kezébe nyomja. A többieket meg mind elparancsolja tőle. A pompás ételeket az ikrek költik el. Tuskó buzgón segít nekik. Hogy jóllaktak, sunyi képpel elébe állnak és kedves egészségére kívánják Merzsének az ebédet, azt is, amit ők ettek meg.

A vitéz kedvetlenül roskad párnájára s amire a fiúk a lányokkal együtt magára hagyják, hamarosan elszunnyad...

Csak három nap mulva kapott húst és azután napról-napra egyre tartalmasabb ételt. Egy hét mulva már borkúti vizet is ihatott s Tuskó vállára támaszkodva, föl és alá járt a tornácon. Aratáskor az erdei város minden épkezláb embere a flammandus telepre költözött. Merzse Tuskóval magára maradt a Bakta házában s járni tanult. Amire rögtön aratás után a termést is áthozták a hegyen, már egyre nagyobb sétákra indult szolgájával; ám páter Bereck tanácsára csak gyalogszerrel, hogy lábai megerősödjenek. Lova azonban föl-szerszámozva mindenüvé követte s ha elfáradt, visszafelé menet ráült. Tuskó az erdőben, különösen délutánonként, rendszerint magára hagyta urát s egy-egy öreg fenyőfa tövében szundikált. Merzse szeretett egyedül járni, különösen a kettős völgyet körülzáró hegylánc gerincén. Ennek egyik fokán a solymár óriási tornyot ácsoltatott vigyázóhelynek. A torony tetején gorálok strázsáltak. A vitéz csak akkorra ébredt igazán annak tudatára, hogy egészséges, amikor egy délután sikerült fölmásznia a temérdek meredek létrán. A torony tetejéről csodás kép tárult föl szemei alatt: a Terra

Epuryes határa végig, sőt az azon túl elnyúló gyönyörű vidék is a kassai hegyig, kelet felé a Simonkőig, nyugatnak a Turturig. Észak felé a három hegykúpon túl is messzire ellátott s arra mindenfelé, hegyen, völgyön végtelen erdők sötétlettek... Annál derűsebb volt az elhagyott flammandus telep környéke s a torony alatt az erdők koszorújába foglalt két völgy. Borkút és a Haligrund, tisztásain a faházak hosszú soraival, tereivel úgy tárult föl alatta, mint valami virító színekkel festett képeskönyv. A házak előtt, a szana-széjjel futó ösvényeken apró emberkéek sűrűgtek. A kristálytiszt levegőben szinte rá lehetett ösmerni, hogy kik nyüzsögnek odalenn. De legalább a parányinak tetsző lovascsapatról biztosra vette, hogy a Bakta lányok s Gūdül és Borbál asszony fordulnak be az ötvös legények kíséretében a Haligrundból a borkúti völgybe, míglen aztán el nem tűntek a monostor felőli hegyoldal erdejében.

Túl a hegyen, a flammandus telep ostábláját úgy fogta közre a két folyó, mint két holtta dermedt ezüst szalag. A telepen átfűződő országút fehér sávján itt-ott fekete pontok görögtek fel és alá.

— Nyargalászó gorálok! — gondolta a vitéz s most sem fért fejébe örökös nyughatatlanságuk.

Hogy föl tudott mászni a temérdek létrán, Merzsén csodás jókedv hatalmasodott el. Még a torony tetején hasaló gorálokkal is elréfált.

Az ikrektől hallotta, hogy a tatároktól lopott lovakat elsőbben is hegymászáshoz szoktatják.

— Tudnak már a lovaikot hegyre kapaszkodni? — kérdezte tőlük búcsúzóban.

— Akár a kecskéek! — nevetett az egyik csontos-képű legény s szinte füléig kivicsorítottá fogát.

— Maholnap akár csatába mehetek! — újjong föl a vitéz, amire ismét lenn terem. Halkan fűttyent lovának s hátára pattanva, a torony lábaihoz kötött gorál paripák barátságos nyerítése közben tovább üget.

A cserjésben a vigyázó toronyhoz járó gorálok széles ösvényt tapostak. Alig egy-két futamatnyira a cserjésen túl, az ősi fenyveserdőn át vezetett az út. Tuskó a hegyoldalban, a fenyves szélén heveredett le az nap. Arra szokott lovagolni alkonyattájt Őrszik a Bakta lányokkal. Ő elébe járnak, nem esett-e baja. Azonban bármily derekasan ápolták betegsége alatt, a vitéznek már terhére volt a gyereklányok gyámkodása. S most eszébe jut, hogyha balra fordul, a vízeséshez kerül. A torony tetejéről ennek közelében látta a hegy horpadásában, a tenyérynyi tisztáson egy magában gubbasztó szalmafedeles faházat: az ispotályt.

— Talán illenék a betegeket meglátogatni — altatgatja lelke jobb érzéseit. Közben Zoéra gondol, akiről Miklós bátyja oly csodás dolgokat beszélt, amikor a tatár foglyokkal járt a monostor táján.

— Hogy festhet a terciáriák szürke köntösében? — töpreng, miközben arra nyargal. S mintha valami tündér varázsolta volna elébe, túl a vízesésen a fák sűrűjéből karcsú leány tűnik elő szürke, zsákszerű palástban fekete fátyollal fején. A vitéz csak hihetetlenül nagy fekete szemét látja. A lány szeme merő lángoló lobo-gás, perzselő tűz. Hogy találkoznak s a fiú leugrik lováról, lesüti tekintetét. Csak amire megszólítja, néz rá.

— Zoe!

— Merzse vitéz! — rebegi halkan a lány.

— Hogy ösmert rám? — csodálkozik Merzse.

— Ki ne ösmerné kigyelmedet? — feleli Zoe. — Amíg beteg volt, mindenki csak Merzse vitézről beszélt,

érte aggódott errefelé. Azonfelül bajusza híján szakasztott mása Miklós vitéznek.

— S Miklóst soha sem felejttem el! — pergett szaporán tovább a táncos lány nyelve. — Ő mentett ki Mohi vitéz égő udvarházából, vitt el lován a Bükk aljáig. Egy szénégető család gondjaira bízott. Ő meg visszavágtatott a csatába. Nem is tudom, él-e még?

— Él? — ujjong föl, amikor a vitéz megnyugtatta. — És hová lett?

— Nem tudjuk, hol járhat s a király urral van-e még?

— Majd megvállik! — sóhajt a leány. — Bízunk Istenben.

Zoét a páter jó füvekért küldte a cserjésbe s hogy Istent emlegette, eszébe jutott kötelessége. Elbúcsúzott a vitéztől s tovább illant, csodásan könnyű léptekkel, úgy hogy parányi lábainak nyoma sem maradt a füves avarban.

Merzse még lóhátról is sokáig követte szemével.

— Fekete, s nem is olyan szép! — gondolta. — A szeme azonban perzsel; holott már jó leány. Vajjon hány ember szíve, becsülete égett hamuvá tűzésben, amíg rossz volt

A hegyoldalban a Bakta leányok nem győzték várni. Tuskótól kisérve, visszafordultak s amire Merzse a Hali-grundba került, nagy zsörtölődéssel fogadták. A tornáccon vacsoráltak. Gődül is ott volt s Merzse szívét csodálatos megnyugvás fogta el. Zoe képe teljességgel elpárolgott lelkéből. Úgy érezte, mintha ismét gyermek volna. Tiszta levegő, ragyogó napfény áradt el körülötte s édes muzsikaszó: a leányok csengő szava, minduntalan föltrillázó jókedvű kacagása...

Azalatt a borkúti völgyben a cséplést is megkezdték. A gabonát naphosszat hosszú szekérsorok hozták át a

hegyen s a kicsépelt életet a szárazmalommal egybeépült hatalmas színben halmozták föl. Közben a flammandusok továbbra is visszajártak az elhagyott telepekre. Szántottak. Máskor csak ősszel fogtak ehhez. Most azonban nem lehetett tudni, mikor nyomulnak a tatárok Eperjes földjére téli szállást keresni.

A nyár vége felé végül Merzse vitéz is átköltözött a monostorba. Itt nagy meglepetés érte. Amikor Tuskóval nyomában bevonult az erdéből nyíló kapun, a nagy udvarban kürtszó riant s harminc kopjás ember köszöntötte csatarendben, harsogó fogadj Istennel. A jól felszerelt had a mocsidlói tótokból került ki. Morócs vitéz nevelt belőlük nagy kinnal harcosokat Mikó úr számára, kárpótlásul a miatta ebrúdra került sólyoméért. A vitéz mosolyogva mustrálta végig a pecakesen álló legényeket. Hogy a solymár is dícsérte őket, kezet fogott Moróccsal s oly melegen rázta meg, mint addiglan sohasem.

A monostorban a tótok csapatán kívül még nem egy új dolog lepte meg. A nagy udvarban fölállított követő bakok fölött, hatalmas jegenyefacölöpökön, felül mohával bélelt, nyersbőrökkel kipárnázott billenő pajzsok terpeszkedtek. A templomszentélyből hatalmas bástya lett. Háromfelé néző, nagyrészt befalazott ablakainak résein át, két sorban egymás fölött, vastag gerendákból összeácsolt talpakon, számszerűjakk meredtek kifelé. A falak sarkán kőből rakott vigyázó házak ugrottak ki. Az örök az oromkoronával megtoldott torony tetején kívül innen tartották szemmel a vidéket. Lenn a réten csapatostul forgatta fegyverét, vívott lándzsával, kopjával, karddal, nyilazott célba, lovagolt versenyt a várrá lett monostor háromezrőzfőnyi őrsége. Délutánonkint a hegy mögül, a felváltva csapatonkint

odarendelt flammandusok és a bujdosók férfirésze is kivonult.

A nagy készülődést sokan vélték céltalannak. Ám Mikó úr tudott parancsolni s ha némelyek fogukat csikorgatták is, mindenki engedelmeskedett. Merzse vitéz nagy odaadással vette ki részét a munkából, vesződött a keze alá rendelt két balláb emberekkel, járt a vadászokkal a sóvári hegyek közé, vagy túl a Strázsokon vadkant, őzbakot, medvét űzni. Csak alkonyattájt maradt szabad ideje s ezt hol a Haligrundban, hol a monostor mögött, a hegyháton lovagolva töltötte el. Visszatérőben a vízesésnél szinte mindig ott várt rá Zoe. Ő szabadjára hagyta lovát s leült melléje a fűbe. Hamarosan jópajtások lettek s a lány egyre bizalmasabban beszélgetett vele.

— Szegény Miklós — mesélte egyszer — a nádor úr táborában úgy követett, mint az árnyék. Ám ott csak fővitézekkel állottam szóba. Nagyon sajnálom, hogy meg se csókoltam. Úgy szeretném, ha jóvá tehetném hibámat. Ha tetszem kigyelmednek, csókoljon meg, Merzse!

A vitéz riadtan állott talpra.

— Hiszen felesküdtél a Szent Ferenc harmadik rendjébe! — támadt rá.

— Még nem. Csak jelentkeztem. De kénytelen voltam erre. A páter oly szépen beszélt lelkemre. Mindent meggyóntam neki. Csak azt nem, hogy nem vagyunk egy hiten. Nem akartam őt megszorítani.

— Méltatlanul áldoztál? — háborog a vitéz.

— Ó nem. Nem áldoztam. Förtelmes bűneim voltak. A páter előbb nem áldoztat meg, míg meg nem bizonyosodik, hogy igazán megjavultam.

— S már megint vétkeznél?

— Egy csók, csak nem bűn?

— Félhitű vagy, görög?

— Meg nem mondja senkinek?

— Bátran beszélhetsz!

— A patarénusok hitét vallom!

— Hiszen ez a felekezet nálunk már régen kiveszett. Még Endre király életében.

— Horvátországban még most is vannak patarénusok. Én is ott lettem azzá, amikor Bizáncból megszöktem. S itt a borkúti völgyben is vannak híveink.

A vitéz szemében tele rémülettel mered rá. Zoe mosolyog s amikor észreveszi, hogy a legény vonásai megenyhülnek s apránként egyre fokozódó gyönyörűséggel bámul rá, megragadja kezét és magához húzza. Már tudja, hogy a legényt megfogja hódítani s ha nem sikerülne, vitéz létére akkor sem árulja el. S hogy bizalmát megszerezze, halkán beavatja a borkúti titokba.

— A bujdosók, akiket Mikó úr lenn a völgyben letelepített, már szinte mind patarénusok. Néhány flammandus is hozzánk szít. Két prófétánk van. Holdas éjszakákon a Bérc alatt, a sziklás völgyben gyülekezünk. Ott tanítanak, avatják föl az erre méltókat. A fölavatottaknak minden szabad. Az lesz a párjuk, akire rámutatnak. Álljon közénk. Hamar lesz consolátus s ha fölavatták, engem választ párjának.

— De hiszen a patarénusok tagadják a házasság szentségét! — tiltakozik a vitéz.

— Az igaz. Csak addig szeretik egymást, amíg egymásra nem únnak. S akkor mi is szétválunk és mászt keresünk.

Merzse szinte megundorodik a leánytól, céda szavaitól. Ám Zoe már átnyalábolta nyakát karjaival, amire

ő ingadozni kezd. Csak perzselő csókjára tápáskodik fel, rázza le magáról.

— Mennem kell! — mondja halkán, szinte már mentegetőző hangon s lovára ül.

— De holnap eljössz? — bizalmaskodik vele a leány s ahogy szeme merő rajongással rálapad, Merzse szinte elszédül lángoló tekintetétől.

— Eljössz? — unszolja a leány, lovát simogatva. — A Bérc alá is?

— Ei! — igéri a vitéz és elvágat.

Nyargalás közben azzal nyugtatja meg háborgását, hogy el kell mennie. Hadd tudja meg Mikó úr is, ha komoly a veszedelem. Töprengése közben gondolatai úgy elringatják, hogy észre sem veszi, amikor Tuskó a cserjésből melléje ugat, azt sem, hogy a fatorony felől két gorál követi nyomon lóháton. Csak a monostorban ocsúdik föl a szívét-lelkét fölzaklató s inkább keserű, mint jóleső mámorból. A kapuban Mikó úr fogadja.

— No lám, hát soron kívül is őrséget vezetsz? -- dicséri mosolyogva, amikor negyedmagával befordul az udvarba.

Merzse nem felel. Az ikrekre sem hederít. A fiúk karjaiba csimpaszkodva a keresztfolyosós udvarba vezetik, ahol a solymár fővitézeivel a szabad ég alatt vacsorál. Ő szóltanul heveredik el a homokban s bámul a fortyogó bogrács körül lobogó tűzbe. Alig eszik. A beszélgetésre sem ügyel, amikor vacsora után a solymár vadászai beszámolnak az elmúlt nap dolgairól. Észre sem veszi, hogy páter Bereck nincs ott s az esti zsolozsmát nélküle végzik. A templomból, amelyet a szentélytől deszkafallal rekesztettek el, a monostor mögé, erdei sátrába siet. Tavasz óta Mikó úr hadával együtt ott sátorozik.

A monostor falai között csak az őrség és vajdája marad éjjel. Merzse subájára heveredve lesi, mint rántják félre sorban a többi sátor bőrkárpitját, csön-desedik el körülötte az erdő. Közben eszébe jut, amit az ikrek fecsegték, miközben elkisérték. Péter Bereck ismét a remeténél jár.

— Eh, mi közöm hozzá! — dohog magában s hogy lépéseket hall odakünn, fülelni kezd.

— A páter! — gondolja s amikor sátra nyílásán át kidugja fejét, csakugyan a barát siet a fák között szertefoszló holdfényben Mikó úr sátra felé, az egyetlen gorállal nyomában, aki a maglódi barlanghoz kísérté

— Holdtölte lesz holnap — töpreng sátrában Merzse. — Vajjon hogy fogadnak a próféták: Ukk mester és Benedek. Zoe csak akkor megy el a gyülekezetbe, ha elkisírem. Fél Ukktól, mert szemet vetett rá s ő nem akar a consolátája lenni.

Álmában ismét csak Zoe kísérti, kit egyre szebbnek talál. Szemén kívül voltaképen semmi sem szép arcán, beszédes vonásain mégis csodás harmónia ömlik el s végtelen báj. Úgylátszik ennek varázsával, gyönyörű alakjával, csupa muzsika járásával babonázott meg nálánál okosabb embereket is. A vitéz nyugtalanul forgolódik subáján. Még alig pirkad s már ébren van. Tuskó még ott hever a sátor nyílásában. Ő keresztül lép rajta s a monostor konyhájaig nyúló vízvezető vályú mellett megmosakodik. Hogy felöltözködött, a monostorba siet.

A csapó hidat már leeresztették. A külső kapu tárva, nyitva. Lenn a réten félszáz lovas jár körben, fegyveresen, Mikó úr parancsára várva.

— Vajjon hová készülnek? — tűnődik Merzse s a solymár szavára összerezzen.

— Hát te már fölkelteél? — hallja az udvar felől hangját s amire mellette terem, Mikó úr jókedvűen folytatja:

— Derék dolog! Nos, hát akár rögtön indulhattok.

— Te vezeted őket! — parancsolja s a lenn várakozó lovascsapatra mutat.

— Hová? — kérdezi Merzse riadtan.

— Toboly várába! Fölváltod Rikolf vitézt. A prépost hívja vissza lándzsásaival. Ott is baj van. A bujdosók lázonganak.

A vitéz dermedten mered a solymárra s úgy rémlik neki, mintha Mikó úr bajusza alatt ravasz mosoly cikkázna. Hogy közben Tuskó is ott terem a fölszer-számozott lovakkal, fejében hirtelen világosság gyullad.

— Nyilván Zoe miatt űz el! — gondolja. Nincs kedve elmenni. Hiszen a lány este várni fogja. Amikor azonban ismét ráveti szemét, eszébe jut, hogy a solymár engedelmesség dolgában nem ismer tréfát és haragosan lovára pattan.

— Csak Tuskó árulhatott el! — dohog magában. Az öreg is fölkapaszkodott lovára. Amikor azonban melléje ugrat, a vitéz dühösen végig vág rajta kurta-nyelű ostorával.

— Pusztulj mellőlem, gazember! — mondja fojtott hangon s elvágat.

Tuskó könnyelábbadó szemmel száll le s néz ura után. Semmit sem ért a dologból. Mikó úr megvigasztalja.

— Ne búsulj, öreg. Marci azt hiszi, te fecsegtél a görög lányról. Pedig a gorálok lesték meg az erdőben, amikor csókolóztak. A patarénusokról azonban hallgattak a gazemberek. Pedig a torony ormáról mindent látnak. Félték a két varázslótól, hogy őket is

megrontja, vagy még inkább lovaikat s nem mertek szólni. S ki tudja, mi történnék itt, ha a remete nem fülel le egy arra vágató gorált s ez el nem árulja, hogy mit mivelnek éjszakánként a Bérc alatt.

Tuskó azonban alig hallgat a solymárra.

— Most már szedhetem a sátorfámat — kesereg — még soha senki sem gyalázott meg így!

— Dehogy szeded! — feleli erre Mikó úr. — Mostantól fogva az én emberem vagy. Együtt jársz velem, mint a két szaracénus. Sokat tapasztaltál. Van magadhoz való észed. A szemed ma is jó s a füled éles. Mindenütt ott léssz velem, ahol baj van vagy veszelelem fenyeget. Ma este utána nézünk, hogy mivel maszlagolja Ukk mester és társa embereinket.

S este, alighogy fölkelt a hold, Mikó úr negyedmagával a fatorony felé lovagolt. Itt a gorálok paripái közé kötötték lovaikat s gyalogszerrel mentek tovább. A Bércet megkerülték s a bokrok sűrűjében óvatosan előrenyomulva, a tisztás széléig lopóztak. A teliképével mosolygó hold szinte nappali fényt szórt szerteszét. A sziklás térség tele volt emberekkel. Jobbfelől férfiak, balról az asszonyok helyezkedtek el s arcukon merő elragadtatással hallgatták a két próféta egymásba vágó szavát.

— Szent Isten, hisz ez a két köszörűs! — dörögte Tuskó miközben pillanatra az árnyékbaboruló sűrűségből kidugta fejét.

— Hallgass! — sutlogta a solymár és szájára tapasztotta kezét.

— Testvérek! — folytatta közben nagy szóval Ukk. — Hallottuk, hogy még mindig emeltek süveget a kereszt előtt. Pedig tudjátok, hogy holt fadarabnál nem egyéb.

— Péter Bereck ugyan panaszkodik, hogy egyre kevesebben járnak misére. Ám a múlt vasárnap is nem egy consolátát láttunk a fatemplomba besurrani.

— Tudjátok meg, templom és csűr közt nincs különbség. Az oltár kőrakás. Az ostya víz és liszt. A Krisztus meg sohasem öltött magára emberi testet, mert a testet az ördög teremtevé az Istentől elszakadt lelkek porhüelyének. Bármit tegyen a test, nem bűn.

— Hanem aki üdvözülni akar, arra törekszik, hogy a test kipusztuljon, a gonoszság materiája megsemmisüljön.

— Azért tagadjuk a házasság szentségét, tiltjuk a gyermekáldást. A szerelmeskedés azonban nem bűn s a consolátusoknak minden szabad.

— Akik hozzánk jönnek, mind üdvözülnek, itt a földön s a másvilágon is.

— Jöjjenek hát új híveink! — hangzik föl végül Benedek mester hívó szava.

A tömeg utat nyit a párosával felvonuló asszonyoknak, leányoknak, akiket mind férfiak vezetnek kéznél fogva. Az asszonyok és leányok többnyire magyarok s bujdosás közben szakadtak el családjuktól, verődtek a monostor alá, találtak Mikó úr jóvoltából menedéket a borkúti völgyben. A férfiak mind magyar emberek, aminthogy különösen gerjedelmes időkben, a magyarok bódulnak el a legkönyebben minden idegenből behurcolt maszlagtól Szent István soknyelvű országában.

S íme, már a fratres conversi csapatából is föl-
esküszik három legény s kéznél fogva egy-egy csinos
flammandus lányt vonszol maga után.

— Jaj, ha netalán Gődül is lépre ment! — nyilal keresztül fején a gondolat s Mikó úr keze ökölbe szorul, szíve hevesen ver.

A két köszörűs már az utolsó pár fejére is rátette kezét. A consolatik és a consolaták megfordulnak. Víg virágénekekre gyujtva mennek tovább, egyre gyorsabban, a borkúti völgynek lejtő pagony felé.

— Megálljatok! — harsogja utánuk Ukk mester s hogy visszatérnek és a tömeg ismét közelebbre szorul köréjük, Benedek mester beszélni kezd:

— Tudjátok meg és hirdessétek odalenn, hogy a tatárok nem ellenségeink. Isten küldöttei ők, hogy meg-regulázzák ezt a gonosz világot. Nagyrészt ők is a mi hitünkön vannak. Akik megtérnek, azokat barátságukba fogadják. Urai leszünk az ő révükön a világnak, amíg az emberiség ki nem pusztul. S ki minél nagyobb részt vállal a pusztulásból, annál nagyobb dicsőségben leszen része a másvilágon.

— Aki pedig ellenáll a mindenség urának, a nagy-szellemnek és prófétáinak, azt letiporjuk.

— A solymárt is? — szól közbe most valaki bátor-talanul a hívek táborából. Erre ismét Ukk mester felel:

— A zsarnokot pediglen alkalmas időben elfogjuk s ha meg nem tér, agyonverjük.

— Itt vagyok! — mennydörög erre Mikó úr hangja, miközben hirtelen a két köszörűs előtt terem. A két szaracénus nyomon követi. Tuskó a bokrokhoz lapulva lesi, mi kerekedik ebből.

Az álpróféták sápadtan, reszketve merednek a solymár-ra. De aztán, mint a kutyaszorítóba került farkasokban, dühös bátorság lángol föl szemükben.

— Fogjátok meg, kövezzétek agyon! — ordítják híveiknek.

A tömeg habozik. Némán mered zsarnokára, akitől mindenki fél. S a tikkasztó csöndben, haragtól reszkető fojtott torokhangon ismét megszólal a solymár:

— Idribut, waktulú kiláhuma! — parancsolja szarcénusainak arabusul.

Nyomban erre, mint a villám, két kard szikrázik a holdfényben s csapása nyomában széthasított fejfel kétfelé dől, a sziklára zuhan a két álpróféta. Irtózatosséből lüktetve patakszik a vér s fröccsen a magasba, mint két szökőkút.

A megtévesztett tömeg pár pillanatra dermedten áll vesztég. Aztán pokoli jajgatással megfordul és szanaszéjjel szalad, ki merre lát.

— Majd eltemetik őket híveik! — mondja a solymár embereinek s a cserjésen át a fatorony felé fordul velük, ahol lovaikat hagyták.

X.

Reggel akkora nyüzsgés kerekedett a monostorban és környékén, mint rajzás idején a méhkasok körül. Vasárnap volt. A mocsidlói tótok és a delnyefői oroszok még mindig falvaikban laktak s csak szentmisére jártak át a borkúti völgybe. Aznap azonban a kapu zárva volt, a hidat sem eresztették le. Még Morócs vitéz sem tudott a monostorba jutni tótlegény hadával.

— Mikó úr még alszik! — világosították föl a fal ormáról a strázsák. — Megtiltotta, hogy bárkit ki vagy beengedjünk, míg mást nem parancsol.

A monostor mögött szinte zúgott a hegytető. A két közsőrüs hirtelen kivégzésének hírére százával kerekedtek föl erdei tanyáikból az emberek. Hol hangosan disputáltak, hol sápadtan és némán lapultak meg a fenyők árnyékában. A sátortábor szélén a flammandusok vénei tanácskoztak.

— Volt-e joga a solymárnak a hamis prófétákat megölni?

Tudták, hogy a két szaracénus csak vak eszköze volt. A patarénusok közül sokan reggelig sem kerültek haza. Már éjjel is azt hitték, hogy a cserjés mögött ott áll a solymár egész hada. Ha nem is uszította éjjel embereit rájuk, a bűnösök közül csak vajmi kevesen remélték, hogy szárazan menthetik meg irhájukat.

Amikor Páter Bereck szomorúan, gondterhes fejvel Mikó úr sátra felé siet, a flammandusok riadtan közrefogják és mohón ostromolják kérdéseikkel.

— Semmit sem tudok — hárítja el az emberek kíváncsiságát a barát. — De ha úgy esett meg a dolog, ahogy Tuskó elmondta, helyesen cselekedett. Ha le nem vágják őket a szaracénusok, a megtévesztett tömeg rárohan s ma már a patarénusok uralkodnának itt.

Benn, a solymár sátorában azonban szemrehányó hangon támadt Mikó úrra vakmerőségeért, hogy alig negyedmagával szállt szembe a lázadó tömeggel s hogy oly kurtán végzett a két köszörűssel.

— Csak nem várhattam meg, hogy a csűrhe rám rontson s valamelyik fára felkössön — nevet a solymár. A barát azonban komoly marad.

— S most az eretnekek üldözése kerül sorra? — kérdezi tőle.

— Eszem ágában sincs! — csodálkozik a solymár.

— A monostorban hajnal óta talpig fegyverben áll a had. Lenn a borkúti völgyben a gorálok nyargalnak szerteszét s fenyegetik az embereket.

— Ki parancsolta?

— Senki. Ám hogy Tuskó elmesélte, mi történt az éjjel s hogy mekkora veszedelembé keveredtél, magától riadt fegyverre a had.

Mikó úr ismét nevet. Aztán elhárítóan int kezével s a szénaágyukról föltápaszkodó ikrekhez fordul:

— A gorálokat rendeljétek a rétre. A monostor kapuját nyitassátok föl. A had oszoljon szét és kiki lásson dolga után.

— Tipord el a kígyó fejét s ujjadra csavarhatod testét — nyugtatja meg aztán a pátert s reábízza, hogy megtévedt bárányait a helyes útra terelje...

S a sólyomszínből lett fatemplom aznap zsúfolásig megtelt hivekkel. Sőt a szabad ég alatt is, el az erdő széléig, ember ember hátán állott, miközben a páter misézett. A szentbeszédet három helyen, háromszor kellett megismételnie. A szemfüles Tuskónak úgy rémlett, hogy nem egy ember, asszony lesi szavát, szemében rajongó áhitattal, aki éjjel egész odaadással hallgatta a köszörűsöket.

Az emberek hirtelen nagyon jámborak lettek. Sokan mise után is gyónni akartak. Délután a monostor alatt, a réten, az igricek aznap is vígan mókáztak s énekmondók és muzsikások mulattatták Mikó úr népét. Ám félannyian sem nézték és hallgatták őket, mint máskor s táncra sem kerekedtek. Másnap, hétfőn reggel annál többen siettek a Tábor oldalába árkot ásni a solymártól kipecézett város helye körül. A markolábok nagy komolyan terelték a földjeiken dolgozó flammandusok lovait a lapos dombhátra; a porkolábok a juhok és tehenek nyomában szorgoskodtak a telep soványabb földű legelőin.

Mikó úr emberei tízenként és hetenként fölválva Toboly várában jártak s ott tanulták, mint kell a kőhajító bakokkal és számszeríjjakkal célba lőni. Ezek révén ott már másnap hírt szereztek a véres éjszakáról s a patarénusok felekezetéről.

Écs Merzsétől hallotta, hogy Gūdül is ismerte a két köszörűst s nagy nyugtalanság fogta el. Hátha ő is

megtántorodott? Merzse vitéz Zoe miatt aggódott, hogy pórul jár. Mindazonáltal egyikük sem gondolt arra, hogy amíg Mikó úr vissza nem rendeli őket, a monostorba látogassanak. S kényszerű megadással örölték le tovább egyformán lepergő napjaikat az unalmas sziklafészekben. Délig célba lövettek embeerekkel, délután a szerteszórt köveket és gerelyeket szedették föl, fuvaroztatták vissza a várba, este a környéken portyázó lovasok híreit hallgatták meg. S alighogy besötétedett, aludni tértek.

Az otromba hadiszerszámok kattogása, recsegése minden nap egyforma volt, az étel is, amit a várbeli szakácsok főztek s a nóták, amikkel a várba szorult vitézek és csatlósaiak esténként unalmukon könyítettek. Écs komoly arcának vonásain még tréfálkozás közben is alig villant föl mosolygás. Ám szinte följongott, amikor egy szép reggel, alig négy nappal a véres éjszaka után, apja tíz vadászával együtt visszarendelte a Szent László monostorba. Helyére Morócs vitéz került harminc főnyi kopjás tót hadával s ugyanaznap vonult be két csatlósával Toboly várába György vitéz is, a Boksa nemzetségből.

— A vitéz Patak várát védte a tatárok ellen — mesélte Merzsének Morócs. — Simon comes, a királyi vár porkolábja az őrség zömével a nádor táborába ment. Nagy kerülővel s már a mohi csata után lopózott vissza alig néhány vitézével Patak várába. Amikor látta, hogy a várjobbágyok jobban becsülik meg, mint őt, Sóvárra küldte a vitézt porkolábnak.

— De hát miféle jusson? — csodálkozott Merzse.

— Patak az egyetlen királyi vár, ami még megmaradt és Simon comes azt hiszi, hogy míg új királyunk nem lesz, ő parancsol mindenütt, ahol nem tatár az úr.

— Hát Béla király, a mi urunk?

— Úgy hirlik, meghalt!

Merzse bátyjára gondol s arca elborul.

— Szófiabeszéd! — dörmögi aztán s lelke ismét a monostor felé száll.

— Mikó úr hogy fogadta az új porkolábot? — kérdezte Morócsból.

— Örült neki. Jeles vitéz. Tanácsára jött el Toboly várába. Most már hárman leszünk porkolábok.

— Remélem, megférünk! — tűnődött magában Merzse s bár egy-két évvel Écsnél is idősebb volt, hamar összehajszolódott György vitézzel. S megegyeztek, hogy ezután napszakonként föl váltva vesződnék a rájuk bízott haddal s szabad idejüket kedvük szerint töltik el. A másik két vitéz rendszerint vadászni járt egy-két csatlósával. Merzse minden ráérő idejét lovaglással töltötte el s mindig egyedül. Legszívesebben a Fehérítő hegy felé nyargalt. Ennek hátáról véges végig föltáru a Terra Epuryes gyönyörű vidéke s jól látni balfelől a hegy fokán gubbasztó távoli monostort. Túl a monostoron, a hegy horpadásában az ispotály rejtőzik az erdő sűrűjében. Ám a vitéz tudja, hogy Zoe még ott van s napról napra nagyobb sóvárgással mered arrafelé.

Hogy a patarénusokat nem üldözték és bűnbánóan visszatértek az igaz hitre, a vitéz biztosra vette, hogy Bereck páter őt is megtérítette. S minél tovább van tőle távol, emlékezetében annál élénkebben él csodásan szép, karcsú alakja, ragyogó fekete szeme s szívét mind jobban babonázza meg a viharos múltú leány.

A Szent László-monostorból szinte mindennap jöttek hírek Toboly várába; Merzse nem sokat törődött ezekkel, mert nem Zoéről szóltak. Még akkor sem moz-

dult meg szíve, amikor azt hallotta, hogy Mikó úr. Baktáék asszonynépet, Gődült s akik a haligrundi és a borkúti asszonyok és leányok közül jelentkeztek, mind a szandeci várba küldte a tatárok elől Kinga királynéhez.

— Écs, az ikrek és száz fegyveres gorál kísérté az az asszonynépet — beszéltek a monostorból kirendelt emberek Toboly várában. — Mikó úr dobszóval híreszteltette, hogy aki asszony, leány fél, jelentkezze! Ám alig tízen utaztak el. Amióta szinte egymagában szembeszállt a köszörűsöktől föllázított pataréus haddal, mindenki vakon bízik Mikó úrban. Azonfelül a tatárok sem mutatkoznak. Az idő már őszre fordult. Nemsokára itt a tél. S télvíz idején a tatárok nem igen hagyják el szállásaikat...

Voltaképen már Mikó úr is ilyformán gondolkodott. Különösen azóta, hogy Eger várából Batu kán ismét küldött sóért s megint jó bizánci penzákkal fizetett. A haligrundi asszonynépet nem a tatárok miatt küldte Szandec várába, de mert attól tartott, hogy a pataréus métely kiújul odalenn. Hogy Écs öccseivel és a gorál haddal visszatért, a monostort és hadát az ő gondjaira bízta. A solymár az ikrekkel, Tuskóval és az ittmaradt szaracénusokkal mindennap vadászni járt. Mindig Borkúton és a Haligrondon át lovagoltak Bánk bán gazdátlan földjére.

Egy délután a Bérc felé kerülve jöttek vissza. A tövében terpeszkedő sziklás völgy felől kellemetlen szag szállott feléjük s a lovak nyugtalankodtak. Tuskó leszállt és keresztülfurakodott a bokrok sűrűjén.

— Uram, Jézus! — jelentette színéből kikelve visszajövet. — A két köszörűs még mindig ott hever.

Mikó úr lovastól ugratott arra. A tetemeiket már

alaposan kikezdték a hollók. A ruha cafatokban rongyolódott le róluk.

— Két lovat adok annak, aki a szerencsétleneket elföldeli — mondta a solymár, miközben az erdei factorony tövében ácsorgó gorálok mellett ellovagoltak.

S még aznap este, vacsora után, két legény állított be a monostorba a jutalomért. Vékony láncra akasztott kis bőrtarsolyt is hoztak Mikó úrnak. Az egyik gorál Ukk mester nyakáról tépte le. A tarsoly szakasztott mása volt annak, amit a solymár viselt dolmánya alatt láncon.

— Jól megmostuk a pataokban! — biztatja az egyik gorál, amikor a solymár feléje dobja s Péter Bereck elhárítóan fordítja feléje tenyerét.

— Bontsd ki és olvasd! — kérte Mikó úr.

A barát erre kiszedi tokjából a finom hártýára pingált írást s miközben a tűz felé hajolva olvassa, haja égnek mered, arca elsápad.

— A Szent László-monostor alapítólevele! — rebegi riadtan. — De mint került a köszörűsök kezébe?

— Vagy a hierozolomitáktól rabolták el — vélte a solymár — vagy ők maguk is közülük valók voltak.

— Mindegy! — tréfált aztán, amikor látta, hogy fiai, hű emberei mind megrökönyödve merednek rá.

— Az írással együtt imhol a Szent László-monostor földje is jogos birtokunk. (Aki régente túlادott birtokán, annak az erről szóló adománylevelet is át kellett adnia az új tulajdonosnak.)

Péter Bereck a solymár kijelentésére hitetlenül rázta fejét. Az ikrek sem vették ez egyszer apjuk szavát komoly számba. Anióta Merzse Toboly várába került, hetenkint kétszer ők is virrasztottak az éjjeli őrséggel.

Aznap épen soron voltak s vacsora után Tuskóval együtt a toronyba mentek.

Écs s a főbb vitézek lenn maradtak Mikó úrral s a kisebbik udvar közepén lobogó tűznél melegedve tovább beszélgettek. Hirtelen lesivít a magasból Péty kamaszhangja:

— Farkasszagot érzek! — kiabálta.

A solymár fejét csóválva néz föl. Aztán talpra áll s a tűz körül sütkérező bundás agaraknak fűttyentve a keresztfolyosó lapos ormára siet. Dél felől csendes szél fujdogál. A kutyák nyugtalanul szimatolnak s hirtelen vonítani kezdenek. Szűkölésükre lenn a monostorban, az erdőben fölriadt valahány eb csak volt s pokoli lármával dühös ugatásba fog. A had mindenfelől a monostorba rohan s a falakat szállja meg.

— A solymár lekergeti a kutyákat; maga is utánuk ered. S ime a falka benn és künn ismét elcsendesedik.

— Mit láttál odafönn? — érdeklődik a páter.

— Semmit! — feleli Mikó úr. — Ám a farkasszag csakugyan érzik.

— A gorálok nem jelentettek semmit? — kérdezi ismét a subáján heverő Écstől.

Hogy visszakerült Szandec várából, a monostorral együtt a künn kószáló goráloknak is ő a vajdája.

— Csak azt, hogy a Hernád alsó völgyéből a királyné németjei már mind a szomolnoki hegyek közé bujdosnak.

— Nagy tatár had közeledik felénk! — mondja erre halkan a solymár. — Legvérengzőbb csűrhéjének van ilyen farkasszaga. Ha nagy sereggel kerekednek föl s a szél felőlük fúj, szaguk két-háromnapi járóföldnyire is érzik.

— Add, Uram, hogy elmuljék tőlünk ez a keserű

pohár! — fohászkodik föl aztán. — De ha nem lehetséges, legyen meg szent akaratod.

S Páter Bereck nagy szóval folytatja:

— Uram Jézus, szűz Mária és szent Ferenc, állj mellénk!

A tűz körül mindenki felemelkedik s a monostoron végig zúg a szó:

— Amen!

Aznap még nem zsolozsmáztak s amire a páter intéseére megkondul a kis harang, a had mind a templomba tódul. Csak a strázsák maradnak künn s egy ideig Mikó úr, aki három vadászának ad parancsot:

— A Tarkó alá lovagoltok. Ötven gorál azonnal kerekedjék fel Abaújvára felé. Minden futamatnyira maradjon vissza két-két emberük. A többiek pedig tovább nyargalnak, ameddig lehet. Ha ellenség bukkan föl, kémleljék ki s azonmód forduljanak vissza és üzenjék meg őrségről-őrségre, hogy mit láttak.

S másnap reggel Mikó úr már tudta, hogy maga Mőndzsők kán, Dzsingisz kán unokája került Abaújvára alá seregével és hogy töménnyi hadat indított tovább északnak temérdek számszeríjjal, kerekes kőhajító- és faltörőbakokkal. Délben már arról számoltak be az újonnan jött gorál staféták, hogy előhada megszállta a kassai ispotályt s mindent fölszaggatott a régóta üres épületben. A Szent Vér drágaművű arany ereklyetartóját keresték, amelyet pedig a johanniták Mikó úr gondjaira bíztak, aki viszont a haligrundi asszonyokkal titokban tovább küldte Szandec várába.

A solymár a refektóriumba hívatta Páter Berecket, Écs fiát s a flammandusok véneit.

— Holnap este mindenestül itt lehet az ellenség!

— mondta nekik. — Toboly vára ilyen hatalmasan

felszerelt seregnek nem sokáig állhat ellen. Nincs értelme, hogy embereinket ott veszni hagyjuk.

S miközben a várható veszedelem esélyeiről vitakoztak, Écs vadászaival maga nyargalt el Toboly várába, ahol apja parancsára, a számszerijakat és egyéb hasznavehető holmit szekerekre rakták s a Szent László-monostorba küldték. Már késő éjjel volt, amire az őrség is kivonult. A vár faházait fölgyújtották s a hátuk mögött vöröslő ég rőtt világában lovagoltak lassan északnak. Szürkületkor, az épen fölfelé vontatott málhásszekerek nyomában érkeztek meg a monostor alá s harsogó kürtszóval vonultak be a monostor kapuján.

A három tobolyi porkoláb jókedvűen köszöntötte Mikó solymárt. Merzse vitéz szinte kibujt bőréből örömében. Boldogan pattant le lováról, ugrott az ott termő Tuskó nyakába, kért tőle bocsánatot durvaságáért, hogy megbántotta, amikor számkivetésbe ment.

— Jó, jó! — dörögte az öreg. — De most illő dolog lesz, ha aludni megy. Ki tudja, mi kerekedik még ma.

A távolban, az elhagyott flammandus telep fatornyában már kattogott a fakolomp. Napi járóföldre elhangzó riasztó szavára a környékről mind fölkeredtek a még künn bujdosó emberek a monostor felé. A Strázsak aljáról a királyi vadőrök, a sóvári hegyekből a szénégetők, Mocsidlóról a tótok s a delnyefői oroszok. Legvégül négy öreg várjobbágy lóháton, akiket még a tavasszal Merzse vitéz rendelt ki Baktáék kőházába őrségnek s akiket, hogy-hogy nem, mind az napig ott felejtettek.

Csak a gorálok maradtak künn, gyülekeztek mindenfelől a réten, nyargaltak bolondjába az országúton

föl és alá, Mikó úr parancsait várva. Túl a hegyen az újonnan jött bujdosók elszállásolását a solymár Bakta mesterre bízta. Az ötvösnek ugyancsak jól esett, hogy hátat fordíthat műhelyének. Torkig volt az örökös pénzveréssel s unalmas munkája közben egyre Szandecbe küldött családja után kesergett.

Amire a bujdosók mind keresztülvonultak a monostor nagy udvarán, Mikó úr riadót fuvatott. Écs Merzse és György vitéz vajdasága alá kétszáz-kétszáz fegyverest rendelt. Morócsra a harminc tót legényen kívül a borkúti völgy hasznavehető férfinépét bízta. A három vajda rögtön mustrát tartott csapatai fölött, aztán az erdei sátoztáborba vezette embereit.

A solymár, Moróccsal utánuk ment.

— Éjjel nem aludtatok — mondta ebéd után a Toboly várából visszakerült vitézeknek. — Most pihenetek. Ki tudja, estére mi történik.

Tuskó ura lovát is el akarja vezetni. Merzse vitéz azonban sátrába küldi szolgáját.

— Aludj benn helyettem — parancsolja nevetve. — S ne merd kidugni az orrodát, míg vissza nem jövök.

Nyomban erre elvágtat. A nap még jó magasan áll s ragyogóan tűz le a hegy horpadásában elnyúló ispotályra. A nádfedelees faház eresze alatt, fejével árnyékban karcsú leány sűtkérezik.

— Zoe! — ujjong föl Merzse, amikor a leány a lódobogásra riadtan föláll.

Csak az eresz alatt ugrik le lováról s hogy az arcába huzott kendő alá néz, háborogva mered a feléje forduló torzképre. A nő arca csupa félig behegedt seb, félszemét tapasz borítja.

— Hol van Zoe? — kérdezi a vitéz türelmetlenül.

— Én vagyok! — szól fátyolozott hangon a leány s amikor Merzse némán, sápadt arccal bámulja, halkan tovább beszél.

— Meglátogatott Isten! Himlőbe estem. Péter Bereck gyógyított meg. Arcom rút lett. Ám lelkem megtisztult. Már áldoztam is. Egyre imádkozom kigyel-medért, Miklós bátyjáért s akik miattam züllöttek, pusztultak el, azokért is. Hagyjon el Merzse és ne vétkezzék. Nem lehet hős, aki beszennyezi szívét-lelkét...

Toboly vára felől közben mind sűrűbben kerültek vissza a gorálok. Mikó úr lenn a réten várt reájuk, lóhátról hallgatta meg őket, tanácskozott közben Dromovval, akit a félvad népség a maglódi remeténél nem kevésbé tisztelt.

Amire besetédett ötszáz-hatszáz gorál verődött össze a monostor alatt s valamennyi lóháton. A solymár sokat aznap látott először közülük s maga sem tudta, hogy mihez fogjon velük. A monostorba nem férnek el. A borkúti völgyben esetleg bajt okozhatnak. Ők maguk sem kívántak ostrom esetén a falak közé vagy akár ezek mögé szorulni.

— Verekedni csak lóháton akarnak — vélte Dromov. — Az öregje hadd menjen a borkúti völgybe rendet tartani. A többit azonban hagyjuk szabadjára. Majd elbujnak a hegyek közé. Ha pedig lenn megszólal az üstfenekű dob, itt lesznek segítségünkre.

— Legalább nem fogyasztják az ennivalót! — vélte Mikó úr s az országuton feléjük vágató két lovas elé nyargalt. Az utolsó két gorál volt, akiket a tatárok kikémlelésére küldött.

— Már a Fehéritőre kapaszkodik föl az előhad — jelentik lenn a réten. — Éjfélre Möndzsök kán is itt

lesz kerekas sátrával. A tatár fővitézek alighanem a flammandusok faházaiban akarnak éjtszakázni.

— Persze, hűvös van már éjjel! — nevet a solymár és összesűg Dromovval.

Az öreg gorál sorra járja a lovasokat s parancsokat osztogat. Aztán ismét megfordul és Mikó úr nyomában a monostorba nyargal.

— Tehát esti harangszóval! — kiáltják utána néhányan.

— Harangszóra! — feleli Dromov kurtán s átrobog a fahídon.

Fönn a hegyen már osztogatják a vacsorát. A kisebbik udvarban vígan ropog a tűz a fortyogó rézüst alatt. A fővitézek mind ott vannak, ám némán hevernek a tűz körül. Senki sem beszél. Aztán sem, hogy a solymár is közéjük kerül. Mikó úr szeme a szokottnál is fényesebben csillog. Péter Bereck komolyan néz a lángok közé s hallgat. Vacsora után a toronyba küldi az ikreket harangozni.

— Még nem szabad! — szól közbe Mikó úr.

— De hiszen ma még zsolozsmázhatunk! — méltatlankodik a páter.

— Zsolozsmázunk, de csak azután harangoztatunk.

— Felfordult a világ! — gondolja a barát. Ám nem szól semmit s a templomba siet két diakonusával. S zengő szavú invitatóriumára harangszó nélkül is csapatostul siet be a had. Akik a templomba nem férnek, kívülről lesik szavát s a zúgva felhangzó reszponzóriumokat. A himnuszt benn és künn egyazon áhitattal zengik. A közben felrianó kürtszó nem zavarja a zsolozsmázó hadat. Csak a solymár oson ki, nyitlat kaput a maroknyi gorál csapatnak. A Fehéritő-hegy felől vágattak híreikkel lóhalálában a monostorba s hogy

a solymár elbocsátja őket, a templom tornyában megkondul a kis harang. Síró szava riasztóan száll széjjel a völgy fölött. A zsolozsmának épen vége lett. Aki csak teheti, mind a falakra, a monostor tetejére kapaszkodik föl s onnan nézi a sötétségbe vesző völgyet. Lenn a réten tompán dübörgő lódobogás kerekedik. Szikrák villannak föl, mint szertecikkázó szentjánosbogarak. Lángok lobbannak s szállnak a száguldó lovakkal szanaszéjjel, mint táncoló lidércfények. A levegőt füstszag tölti be. Pár pillanat múlva kigyullad Sóvár öreg fatornya s mint valami óriási fáklya löveli szét lángjait, áraszt maga körül messzire vérvörös fényt. S mintha láthatatlan ördöghad lángnyilai szállnának széjjel a toronyból, egymásután tűzbe borul alatta a várjobbágyok falva, Mocsidló, gyulladnak ki az oroszok delnyefői kunyhói, lángolnak magasba tornyosuló tűzzel a flammandustelep házai, el Bakta kőházának tetejéig. A hatalmas völgyben vérvörös hajnal ömlik végig, s a nappalt megszegyenítve ragyogó fény árad szét. A csillagok eltűnnek a bíborszínű ég izzásában s a Strázsak kúpja úgy fest, mint két tűzokádó hegy.

Még a szaracénusok is elszörnyülködve nézik urukat. Mikó úr ott áll a rőt fényben, a falak ormán s nyugodtan mered csillogó szemével a lángtengerbe, amelyet parancsára a végezetül Tarkó felé vágató gorálok gyújtottak föl. Merzse vitéz szinte háborog.

— Mit művelt atyád? — támad rá Écsre s Écs csöndesen felel:

— Mindent felgyújtat, nehogy a tatárok télire ide fészkelődjének be.

Borkút és a Haligrund fölött is kigyulladt az ég. A bujdosók s a flammandusok riadtan bujnak ki kuny-

hóikból, rohannak az erdőbe, igyekeznek a monostor felé. A hegy oldalában lovas őrök strázsálnak s mindenkit visszakergetnek. Csak Bakta mester tör keresztül láncukon. Lóháton kerekedett föl s hogy végre a monostorba furakodott, lihegve s színéből kikelve keresi a solymárt.

— Aranymarháim! — kiabálja közben eszeveszetten.

Mikó úr előtte terem.

— Mit keresel itt? — támad rá s az ötvös eldadogja, hogy kincseit mind kőházában hagyta s jóformán el sem rejtette. Szekeret követel s néhány lovast, hogy aranymarháit felhozhassa.

— Késő! — feleli a solymár. S hogy leugrott lováról, kéznél fogja az ötvöst s a keresztfolyosó ormára hurcolja föl.

— Oda nézz! — mondja, miközben a Fehéritő felé mutat.

A lapos hegyhát lankáin szerte, mintha a föld elevenedett volna meg, apró fekete rögök görögnek lefelé végtelen sorokban.

— A tatárok! — világosítja föl Baktát Mikó.

— Mindegy! — háborog az ötvös. — Még megelőzhetem őket!

S lerohan a bástya alá és ökleivel dőngeti a kaput. Hogy visszarántják, nagyot kiált:

— Aranymarháim!

Nyomban erre elcsuklik hangja s fejével a kapualj falához vágódik.

— Apoplexia! — állapítja meg halkán Péter Bereck, akit a szélütött ötvöshöz hívtak.

Bakta mester mohón emeli rá réműlettől háborgó szemét. Beszélni szeretne. Ám nyelve nem mozdul. Amikor azonban a barát fejére teszi kezét s halk diák

szavakkal feloldozza vétkeiktől, boldogan felsóhajt és lehajtja fejét.

— Meghalt! — jelenti a barát.

— Vigyétek le a Haligrundba! — parancsolja Mikó úr.

A tatárok eleje már a monostor alá ért. A körülöttük lángoló pokoltól megigézve némán ügettek tovább, oszoltak szét százanként, állottak csatarendbe a pusztuló flammandus telep és Sóvár között, a Tábor-domb lábánál. Nyomukban rengeteg szekér robogott Delnyefő felől egyenesen Sóvárnak s az erdő szélén hatalmas félkörbe állt föl. A dél felől egyre rajzó lovasok áradatában most valami csodás alkotmány tűnik föl. Hat pár ökör húzza, az ökröket lovas tatárok hajtják kongó karikásokkal. A vezér kerekessátra a félkörben felállított szekerek közé gördül s az utána törő fogatok félkörbe fejlődve mindenfelől bekerítik a szekérvárat.

A Fehéritőn mind sűrűbben felbukkanó lovascsapatok között újabb szekérhad robog alá.

— Kerekesszámszeríjak, kőhajító- és faltörőbakok — magyarázta Mikó úr fiainak.

— Négyszer annyiuk van, mint nekünk! — szepeg Morócs vitéz.

— De nem védekezhetnek kőfalak mögül, mint mi! — véli Écs.

A solymár hada a falakon, az épületek tetején megszállt minden talpalatnyi helyet s a csodálkozástól dermedten lenyűgözve nézte a tűztenger világában föltáruló félelmetes látványt.

— Pompás rendet tartanak! — rebegik mindenfelé.

— Nem lehetnek olyan vademberek, mint ahogy a bujdosók hiesztelték.

Am a farkasszag egyre áthatóbban tör föl a tatárok körül gomolygó füstfelhőkön. A kutyák szűkülnek s mind hangosabb üvöltésbe fognak. Lenn erre a tatár kutyák vonítása felel s olvad pokoli lármába a mindhangosabb lódobogással és nyerítéssel.

Mikó úr még mindig a keresztfolyosó ormáról nézi az ellenség felvonulását s némán alámeredve latolgatja az ostrom eshetőségeit.

— A bujdosók s a flammandusok baj esetén elmenekülhetnek a rejtekúton Bánk bán földje felé — villan keresztül fején. — Az ikreket velük küldöm. Mi azonban Éccsel s a haddal helyt állunk életünk árán is.

— Tábort vernek! — szólal meg mellette meglepetten György vitéz. — A solymár arra néz, amerre ujjal mutat.

— Reggelig nem támadnak! — mondja a körülötte állóknak. — Menjünk aludni. Holnap ugyancsak pihent erőre szorulunk.

A templomban Péter Bereck már ismét gyertyákat gyújtatott. A solymár és emberei soronként járultak elébe, fogadtak bűnbánatot és áldoztak. Aztán a monostor mögé sátraik felé mentek. A falakon csak a száz főnyi őrség virrasztott Éccsel.

S hajnalban a porrá égett Sóvártól Tarkó felé és jobbra az erdő szélén Delnyefőig hatalmas sátortábor hullámozott. Közül, a szekérvár közepén, mint valami óriási pillangó a vezér tarka sátra virított, árbocán vérvörös lobogóval.

A monostor őrségét fölváltották. Mikó úr csak két-száz embert tűrt meg a falak között. A had többi részét az erdőbe küldte. Ha összezsúfolódnak, csak egymást akadályoznák a harcban.

A tatárok reggel sem támadtak. Ehelyett tízfőnyi

csapatuk kerekedett föl a hegyoldali úton a monostor kapujához, hátrafelé fordított lobogós kópjakkal, jelölül annak, hogy békés szándékkal követségbe jön.

Mikó úr a strázsa kürtszavára fővitézeivel a kapubástya ormára siet. Lenn a híd árka előtt szintén kürtszórian s nyomában tisztán, érthetően, szinte kifogástalan magyar nyelven fölhangzik a legelül álló lovas szava:

— Möndzsök kán, a nagy Dzsingisz kán unokája üzen: Adjátok ki Mikó mestert sólymaival együtt és semmi bántódástok nem lesz!

— Nem Alek ez? — kérdezte Tuskó gazdájától. Merzse is ráismer szökött foglyára.

A követ szavára a kapu ormán némán meredtek a solymárra a vitézek. Csak Morócs szólalt meg, aki a lenn készülődő veszedelem láttára egyre reszketett.

— Adjuk ki! — lázította a kapuról a flammandusokat, akik jókora csapattal álltak a nagy udvarban.

György vitéz fölháborodva üti pofon. Közben Tuskó dörögése hallatszik. A húr elpattan hirtelen kifeszített íján s nyila átfúrja a tatár orátor nyakát.

— Pusztulj, szószegő s légy szolgám a másvilágon! — kiáltja az öreg s Péter Bereck kővé dermedten mered reá.

— Uram Jézus! — rebegi. — Hisz' ez az ember még ma is pogány!

Mikó úr fiai s a többiek haragosan támadnak rá.

— Mit műveltél, szerencsétlen? — kiabálják. — Követet megölni gyilkosság!

— Megesküdött, hogy nem szökök meg — mentegőzik az öreg. — Mégis megugrott. Szószegő, becsutelen kutya volt. Minek vállalt követséget?

A vitézek letuszkolják. A solymár utána megy.

— Ne búsulj, Tuskó — biztatja. — Így is, úgy is támadni fognak. Hazug nép ám a tatárok. S ha le nem teríted Aleket, a gyávaság talán a had zömére is átragad. Kiadtak volna!

A követség a halott vajdával lóhalálában fordul vissza. Fönn a bástyán Morócs tovább lármázott. Mindenáron kardhegyre akart állni György vitézzel. Ám senkit sem tudott megnyerni segédnek.

— Csak vérrel moshatom le a gyalázatot! — üvöltötte. Végül tombolni kezdett. Két vitéz közrefogta s a bástya pincéjébe hurcolta.

— Majd ha a tatár elkotródott! — mondta neki csöndesen Écs, miközben rázárták az ajtót.

A torony ormán felharsant a kürt. Mindenki helyén termett. A következő pillanatban mintha az ég szakadt volna le rájuk, a tatár tábor felől megindult a kövek zápora. Emberfőnyi szikladarabok zúdultak alá a magasból, csikorogtak szétmálva a monostor falain, puffogtak a billenő pajzsok tetején, csaptak le süketen a homokkal felszórt udvarokba.

A monostorból még egyetlen kő sem repült alá.

— Hadd gyűljön a gombóc! — tréfált a solymár. — Majd csőstől visszaadjuk.

A tatártábor felől kürtszó rian s az éjjel fölhányt sáncok mögül lovashad tör elő. A monostorban erre ádáz recsegés, ropogás, dübörgés kerekedik; a hatalmas kövek százával zuhannak alá, az óriási gerelyek sűrítve repülnek a tömött sorok közé. A tatár had szétrebben. A csatazaj elhal. Csak a réten fetrengő sebesültek jajgatása hallatszik. Az ellenség nem törődik ezzel. Kereken gördülő deszkafalaktól védve újabb had tör elő. A monostorból oda irányított számszeríjak szilánkokká szakgatják a kerekas pajzsokat s a

falak ormáról hatalmas nyilzápor zúdul az üvöltő tatárokra.

Möndzsök kán visszavonulót fuvat s ismét ostromló masinái dolgoznak. A hegy fokán szinte reng a monostor a rázúduló kövek alatt. A billenő pajzsok egyre nyikorognak, vágódnak tompa puffogással hol előre, hol hátra. Kipárnázott ernyőik alatt szinte jókedvűen lapul meg a solymár hada, röpíti vissza a tatárok köveit, nagyot rántva a bakok feszítő kerekén, valahányszor a fölējük boruló pajzsok hátrabillegnek.

A tatár sereg legalább istízszer akkora, mint a monostort védő had s éjjel-nappal győzi az iramot. Még sem tesz sok kárt a hegy fokán védekező emberekben. A napjában négyszer föl váltott csapatok harsogó énekszóval vonulnak ki az erdőbe. S a hegy Borkút felőli oldalán naphosszat víg élet foly. Csak Merzse ásít egyre nagyobbakat. Megrendítő találkozása Zoével rettenetes hatással volt rá. Sóvárogva leste a ki-rohanást, a kézitusát a tatárokkal. Ez elfojtaná szíve háborgását. Vitézekhez illő igazi csata helyett azonban csak az élettelen gépek kattognak éjjel-nappal egyforma zúgással, mint valami pokoli malom, amelyben az ördög gabonáját őrlik. S a molnár, Mikó úr, fáradhatatlanul jár naphosszat emberei között. Nagyokat nevet, valahányszor egy-egy kő vagy gerely tucatjával kaszálja le az előretörő tatárokat. Közben maga rántja helyre, ha egyik-másik emberének lába-karja kimarjul, köti be fejét, ha megsebesül a szerte pattanó kőszilánkoktól.

Az egyhangú ostrom már negyednapja tart.

— Nem bírom tovább! — panaszkodik Merzse a solymárnak. — Hát sohasem kerül rohamra sor?

— Türelem, türelem! — csitítja a solymár.

— Sokan vannak. Még nem bíránk velük. Hadd puhuljanak.

A tatárok egyre közelebb tolják ostromló szerszámaikat. Az elpusztult helyébe fejszései az erdőben új gépeket ácsoltak. Végezetül azonban Möndzsök kán is megsokalja a makacs ellenállást és döntő rohamra készült.

Mikó úr gyakran mászik föl a falak faragott kőcokkákból összerótt egyik másik vigyázó házába. A kúpos kősisak alól lesi az ellenség mozdulatait. A tatár tábor felől az ostromlók vonala mögé létrákat cipelnek. A solymár rögtön tisztában van az ellenség szándékával. Az erdőből is mind sűrűbben jönnek hírek, hogy a tatárok éjszakánként a tiszafacserjésen próbálnak átfurakodni. Itt azonban a solymár vadászainak nyilain kívül a szabadjára eresztett kutyák fogadják őket, harapnak arcukba, miközben hasmánt a szúrós bozótban előre csúsznak. A hadnak a monostorban már az ostrom előtt kihirdették, hogy a döntő küzdelemre a jel a toronyban fölakasztott üstfenekű dobok puffogása lesz. Dobszóra a had minden embere a monostor mögött gyülekezik lovastól. A völgyből is minden épkézláb ember fegyveresen ott várakozik. A második dobszóra a gorálok is előre törnek a sóvári hegyekből s hátba támadják a tatárokat. Kétfelől meg a szepességi had ront elő, amely már megüzente, hogy veszély esetén a monostor segítségére jön. A szepesi százszok nem messze Toboly várától jókora darabon kivágták az erdőt s toronymagasságyra torlaszolták el a Hernád völgyét. A folyó vizét földuzzasztották, úgyhogy egyre nyirkosan tartja a kidöntött szálfákat. A torlaszt nem lehet fölgyujtani s az ellenség a Sylva Zepus földjére csak a Turtúr-

hágón át törhet, de csak ha a Szent László monostort elfoglalta.

— Még most sem doboltat? — támad rá Mikó úrra Merzse, miközben együtt figyelik a tatárok mozgódását s nyomában ő is lesiet a kapubástya ormáról.

— Várj! — feleli a solymár s a nagy udvarról a bakokat mind arra irányítja, ahol a tatárok rakásra gyűjtik a létrákat.

Pokoli üvöltés harsog föl a völgyből. Mikó úr nem látja mi történt, mégis jóízűen nevet. Écs a keresztfolyosó vigyázó házából újjongva nézi, mint repülnek szanaszéjjel, vágódnak a körülöttük nyüzsgő tatárok közé recsegve, ropogva a halomra hányt létrák. De aztán nagyot dobban szíve. A sáncok mögül gerendákból ácsolt hatalmas kerekcsapok dübörögnek elő s védelmük alatt rengeteg lovas üget a Tarca vize felé.

— Fogytán a gerelyünk! — jelenti sápadtan apjának, akire a nagy udvarban rátalál.

— Persze, amióta Bakta mester meghalt, legényei s a kovácsok félannyit sem gyártanak.

— Pedig Péty és Páty is versenyt dolgozik velük — szól közbe Merzse.

S mintha csak szavára bujnéna ki a föld alól, az ikrek épp akkor rontanak be a monostor erdei kapuján. Apjuk szemmel láthatóan épenséggel nem örül nekik.

— Hány hét itt a világ? — kurjant föl Péty.

A háta mögött közben pokoli cuppanással hatalmas kődarab zuhan le. Szétveti az udvar sarkába állított hordót. Ragacsos tartalma szerteszét fröccsen s a homokba vágódva tovább gurul, ökölnyi golyókká gömbölyödve ebben.

— Mi az ördögöt raktatok oda? — háborog a solymár az arcára loccsant degetet törülgetve.

— A flammandus fiúk madárlépe — emlékszik Merzse.

A pajzsokon egyre dübörögnek a lezúduló kövek, Péty és Páty azonban nagyot nevet:

— Még ma is adósaik vagyunk ezért. Igaz, hogy hasznát sem vettük még.

Écs elgondolkozva kap föl egy lábaihoz gurult golyót. Csodálkozik, hogy nem ragad. A homok véges-végig beburkolta. Az ikrek is lehajolnak.

— Vivát! — kiált föl Péty s tele szedi a lépes golyókkal süvegét. Öccse is úgy tesz. Bár maga sem tudja miért, Écs is s az ikrek után a kisebbik udvarba rohan, a keresztfolyosóra, ahol a számszeríjak állnak éhesen, följazottan.

Az ikrek sorra rakják meg a szerszámok vályuit golyókkal. Lenn. a tatárhad ledönti a kerek pajzsokat s tömött sorokban előre rohan. A hirtelen közéje zúduló ragacsos golyózáporra azonban megtorpan. Kinek száját, orrát, kinek szemét tapasztja be a deget. Legtöbbje azt hiszi, szomszédja köp ilyen csunyán. A lovak is nyugtalankonak. Szügyükbe vágják fejüket s hogy leomló sörényük odatapad, dühösen horkannak föl, rúgnak ki, majd egymásba harapva körbe forognak, mintha megkergültek volna. Pár pillanat múlva egyetlen ordító, egymást gyilkoló, háborgó gomolyag az egész had.

Möndzsök kán a tábor tövében magasra hányt dombról elszörnyülködve nézi a pokoli kavarodást. Vállán sólyma gubbaszt, kétfelől fővitézei állják körül. Végül vad ordítással hatalmas szaracénus ménjén megbokrosodott serege közé ront.

Egy golyó homlokon találja. A lép szemébe ragad. Dühös üvöltéssel fordul meg, kiabál vízért. Csak amire a táborban megmosták, fuvat visszavonulót.

A tatár had még egyre verekedve hátrál s nyomában holtakkal és sebesültekkel tele a rét s a megvadult lovak százával nyargalnak gazdátlanul széjjel.

Vigyázó házából Mikó úr nevetve nézi a kavarodást. De közben a lép fönn elfogy s a tatárok új serege támad. A sáncok mögül minden eddiginél hatalmasabb kőzapor zúdul a monostorra, paskolja a keresztfolyosó falát.

— Jöjjön le, apánk! — kiáltják alulról az ikrek. — A fal repedezik.

A solymár lesiet s pár pillanat mulva a folyosó orma pokoli robajjal leszakad. Alatta az egyik ablak kapunyi réssé tágul. Vad diadalordítás hangzik föl alulról. A rázuhanó kövek alatt egyre omlik a fal. Már három számszerűt temetett el emberestül. A többiből is már csak hegyesre faragott fakarók süvítenek alá.

Möndzsök kán szinte tombol örömében. A magasba dobálja solymát, majd bömbölő hiloczással ismét öklére csolja. Mikó úr a torony ablakából lesi furcsa játékát.

— Hozd föl a sólymokat! — kiáltja le Tuskónak.

— Csak nem bolondult meg? — horkan föl az öreg, de azért engedelmeskedik. A két sólyom napok óta ott gubbaszt a kasokban a templom kapuja mellett. Hogy öklére ülteti Gődült, a deli madár jókedvűen csapkod szárnyaival. Mikó úr lekapja fejéről a bőrsüveget s a levegőbe lendíti.

— Hajhó, Gődül, fogd el! — kiáltja.

Möndzsök kán felhőrdül dühében, amikor sólyma rá sem hederít hívására s még magasabbra lendülve

a másik sólyomra csap. Az ellenség sólymát csak most veszi észre s színéből kikelve biztatja a saját sólymát.

— Hú, hú! — búg föl hangja, mintha valami bagolyóriás huhogna.

A sereg már a folyóig ért. De ura szavára megáll és egész odaadással mered a magasba, lesi a feje fölött kerekedő párbajt. A monostor falain is veszteg marad a had.

Güdül könnyedén elsíklík a rátámadó napkeleti vadászsólyom karmai alól s mint a nyíl, rézsút a magasba ível. A kán sólyma szinte földet ér, de innen ismét a magasa rebben. Most egymásba ütköznek, a hirtelen támadt csendben tisztán hallatszókoppanással. Aztán ide-oda cikkáznak, mint két fekete villám.

Möndzsök kánnak, Mikó úrnak szinte már egyéb gondja sincs, minthogy melyikük sólyma győz. A két madár most szinte elvész a végtelen magasságban. Csak mérges vijjogásuk hallatszik, mint távolba vesző emberi jajszó. Aztán hirtelen, pelyheket szórva, formátlan golyóbis karikázik alá épen a Tarca vizének. Lenn pokoli ordítózás támad. Az egyik madár felülkerekedett, visszapattan a víz tükréről, a monostor fölé repül s ott csap le karmai közt áldozatával.

— Hiló, hiló! — szólítja Mikó úr s a madár lábai elé dobja áldozatát és öklére ül.

Az ikrek ott teremnek. Fölkapják a kán sólymát, végigtapogatják.

— Él! — újjong föl Péty.

— Vigyétek Péter Berecknek! — parancsolja apjuk. — Hadd kösse be fejét s gyógyítsa.

Az ikrek elrohannak a ritka zsákmánnyal. Napkeleti vadászsólymuk, a legvérengzőbb és leggyorsabb röptű sólyomfajta, még sohasem volt.

— De Gūdūlink túltett rajta! — újjong Páty.

A solymár megkönnyebbülten sóhajt föl, amire a két fiú lóra pattanva a sebesült sólyommal Borkút felé nyargal.

— Most kezdődik a hadd-el-hadd! — mondja Écsnek s a toronyba küldi föl szaracénusait.

Sóvár felől éktelen kürtölés harsan föl. Mikó úr a legközelebbi vigyázó házba rohan. A kőzápor ismét megindult, de egyben szinte az egész megmaradt tatárhad csatarendbe áll. Sípjelére a toronyban mennydörögni kezdenek az üstfenekű dobok. A solymár maga is a toronyba mászik föl, ahonnan jóval meszszebbre lehet látni. Écs a nagy udvarba siet. Az erdőben táborozó had már ott nyüzsgött a monostor mögött.

Túlán megindult a tatár sereg. Előhada merő fogoly, akik kétségbeesetten integetnek a monostor felé.

— Ne nyilazzátok őket! — küldi szét a solymár parancsát. — Csak a hátuk mögött nyargaló lovasokat.

Közben hirtelen lezuhan a bástya felvonóhídja, a kapú feltárul s Merzse vitéz nyomában lóháton szinte az egész had kirohan.

Mikó úr tombol haragjában. A három porkoláb után kiált.

— Vissza, szerencsétlenek! — ordítja, amikor észre veszi, hogy a tatár sereg kétfelé válik és színre hátrál.

A lovashad azonban vérszemet kap.

A három porkoláb már egy sorban vágat s nyomában harsogó huja-hóval a pár százfőnyi sereg rohan. A fölgyújtott híd táján átugratnak a folyón. A tatárok már szinte eltűntek a Sóvár alatt lenyúló erdő mögött. Hogy a magyarok táborukhoz érnek, az ördögfajzat ismét fölbukkan. Mőndzsőkkel élén végtelen lovas-

áradat zúdul a karéjban vágató vitézek felé. A monostor tornyában másodszor puffognak az üstfenekű dobok. A tatárok mögött erre megmozdul az erdő. Valóságos baltaeső zúdul a szekérvárra, a seregre. Vad üvöltés támad.

— A gorálok! — kiáltja diadalmasan Merzse s egyenesen Möndzsök kánnak ront. Tuskó nyomában terem.

A kán fölháborodva kap válla mögé. Gerellyel támad a leányos képű merész vitézre. Ám Tuskó lovába vágja sarkantyuját s elébe ugrat. A következő pillanatban az öreg szíven találva fordul le. Merzse pillanatra megdermed, de nyomban ádáz dühvel vakon a kánra ront kardjával. S arcára, dolmányára vér fröccsen. Möndzsök félrecsukló fejjel holtan hanyatlik lovára s a szabadjára hagyott mén vágatva nyargal a vezérrel tovább. A tatár had megtorpan. Körös-körül vad huja-hóval támad rá a mindenfelől előre törő magyar had. Merzse szívében végtelen undorodással áll meg, törölgeti arcáról a rátapadt vért...

A had kirohanása nyomában Mikó úr a templomba rohant.

— Istenem, Istenem, tégy csodát! — kiáltotta. Az oltár elé borult. Úgy rémlett neki, egész örökkévalóságig hever már a földön, ismétli egyre a Kirielejzont. Végül bekiált Merván:

— Möndzsök elesett! — S a mire talpra áll, már rádupláz a másik szaracénus:

— A tatár had megingott!

A solymár a bástyára rohan. A naphosszat felhős égről már szinte zuhog az eső. A monostor kapuján ép akkor ront ki Morócs harminc mocsidlói legényével. Mind lóháton vannak. Morócsot már az ostrom

első napján kiszabadította Mikó úr a bástya pincéjéből. Borkútra küldte tótjaival rendet tartani.

A morva fiú mint a szélvész vágat, repül át a folyón csapatával. A szepességi hadak ép akkor érik el a rétet, vegyülnek a csatába. A tótok leugrálnak lovaikról. Gyalog biztosabb. Így dőfik, verik nyársaikkal a tatár lovasokat.

A hatszor akkora ellenséges sereg, mintha megbabonázták volna, egy helyben topog nyugtalanul hánykódó lovain. Csak az első sorok védekeznek. Az esőben íjaik pocsékká áztak. S a magyarok, flamandusok, gorálok egy felől, a szepesiek és a tótok másfelől egyre ütik, vágják csatarendjük elejét. A szekérvárra zudított baltákhoz a gorálok szurkos csóvákat kötöttek. A sátrak belülről égnek s fojtó füstöt okádnak ki. A füst mind a tatárok felé hömpölyög.

— Varázslat, varázslat! — ordítja a pogányhad eszeveszetten s már senki sem védekezik felbomló soraiban...

Végül már a solymár is betelik a vérengzéssel. Visszavonulást akar fuvatni a falakon maradt párfőnyi strázsa kürtösével. Ám ekkor, mintha valami apokalipszisbeli behemót kolompolna, a Táboardomb felől lóháton, pajzsát rozsdás karddal paskolva, valami mesebeli rémalak vágat a csatázók közé. Talpa szinte földet ér s az elfogott gazdátlan tatár ló mintha hat lábon rohanna a csata kellő közepébe. Arca csont és bőr. Hosszú ősz szakállá, mint a sörény, úgy lobog vállain átvetve nyomában.

— Megállj! — bömböli harsogó hangon. — Nem frankok ezek, nem keresztések!

— Csak Makó vitéz lehet, a maglódi remete! — dörmögi a monostor ormán a solymár. Péter Bereck sokat beszélt neki róla.

— Utánam! — harsog föl ekkor lenn az öreg csodálatosan erős, zengő hangja.

S miközben kardjával Maglód felé mutat, a magyarok a folyó felé kanyarodnak. Kardjaikat, lándzsáikat a magasba mereszve állnak meg és csodálkozva nézik, mint vonul el a tatár had, nyomul a remete nyomában, mint a kezes nyáj, a Tábordomb mögé, a töltzéki kapu felé.

XI.

Elsőnek Écs lovagolt vissza embereivel. Csapataiból mindössze hatan estek el. A holtakat a réten hagyták. A sebesülteket a kettős rendekben felvonuló lovasok után hozták hevenyészett kólyákon. György vitéz hadából alig hiányzott néhány ember. A legtöbb veszteség Merzse vitézt érte s a mocsidlói tótokat, akik egyenkint, rendetlenül szállingóztak vissza. Morócsnak nyoma veszett a nagy vagdalkozásban.

Amikor Merzse vitéz véresen, porosan lovasai élén a hegyi útra kanyarodott, a monostor falain a kürtösök harsogó riadóval fogadták. A toronyban megperdültek az üstfenekű dobok. A harang is megkondult. A nagy udvarban a csatarendben álló lovasok, a hátuk mögött tolongó, a háztetőkön gubbasztó emberek s akik egyéb hely hiján a fákra másztak föl, egetverő rivalgással köszöntötték. Úgy fogadták a nap hőst, mint valami diadalmas fejedelmet.

Csak a solymár vonta kérdőre, amire leszállott lováról, hogy parancs ellenére rontott ki.

— Hiszen úgy szólt a parancs, hogy az üstfenekű dobok jeladására, — mentegetőzött a vitéz.

— Csak a második jelre lett volna szabad a hidat

leeresztetni! — vágott szavába Mikó úr. De aztán hirtelen felderülő arccal hevesen karjaiba zárja a hőst, hogy szinte ropognak csontjai.

Páter Bereck a kapu ormán intonálta a Te Deumot. S hogy hegyen-völgyön végigzúgott a hálaadó ének, nagy áldomás kerekedett.

A monostor kéménye szinte okádta a füstöt. A malomkerékbe fogott nyársakon egymás után sülték meg a tucatiával levágott tulkok. A hierozolimiták pincéjéből mind felhordták a boros hordókat. Még mindig esett. A nagy udvarban azonban dorongokkal támasztották alá a billenő pajzsokat. A kis udvar fölé köteleken libegő gyékényeket vontak. Az erdőben a fákhöz erősítve a sátrak bőrkárpitjai ernyőzték be a földet. A vígan lakozó hadnak mindenfelé csak a torka ázott. A borkúti és a haligrundi telepések, akik lenn menekülésre készen lesték a csata eredményét, most végtelen sorokban kígyóztak föl a hegyre, halmozták el a diadalmas hadat minden földi jóval.

Különösen azonban Merzse vitézt ünnepelték, aki nagy bátran leszúrta Möndzsök kánt és hős cselekedetével a csata sorsát eldöntötte. Az ikrek karjaiba csimpaszkodva, úgy hurcolják körül, mint valami bálványt. Ám bármily nagyra nőtt szemükben, nem egyszer most is jól hátba verik. Merzse ugyanis szemmel láthatóan csöppet sem örül a nagy ünneplésnek. A ráköszöntött poharakból alig iszik. A mindenfelől feléje harsogó köszöntést csak immel-ámmal fogadja. A borkúti asszonyok és leányok felé, akik az ősz utolsó virágaival szórták be útját, alig hogy biccent fejével. S amire kibontakozik az őt körülrajongó asszonyáradatból, kedvetlenül dobálja el a markába nyomott bokrétaikat. Arca szinte vonaglik a keserűség-

től, amikor a fák mögül hirtelen elébe lép Páter Bereck s mosolygó arccal megállítja:

— Isten éltesen, fiam! — mondja a barát. — A Mindenható kegyelmének és neked köszönhetjük, hogy a veszedelem elmúlt fejünk fölött.

A páter ezzel tovább indul, nyomában két diakonussával. Merzse hozzá csatlakozik.

— Ah — sóhajtja — úgy émelygek, atyám!

— Csak nem újul ki betegséged? — riadozik a pap. A vitéz a fejét rázza.

— A lelkem émelyeg — feleli csöndesen. — Rettenetes dolog az ilyen véres öldöklés.

— A madár is védi fészket, az erdők vadja meg barlangját, ha megtámadják — csitítja Bereck páter.

— Épenséggel nem vagyok hős — folytatja a vitéz komoran. — Tuskónak köszönhetünk mindent. Ő mentett meg élete árán. A kán szinte véletlenül szaladt a kardomba. S most engem ünnepelnek. Nem bírom tovább!

— Ne háborogj! — korholja csöndesen a barát. — Minden diadal Istentől vagy. A hős is csak Isten akaratának szolgája. Jaj a népnek, amely hőseit meg nem becsüli. S százszor jaj, ha elvakultan méltatlant emel pajzsára hős gyanánt.

— Én is méltatlan vagyok erre! — rebegi a vitéz s eszébe jut a viharos múltú leány mondása:

— Nem lehet hős, aki beszenyezte lelkét!

— Csak nem követtél el valami förtelmes bűnt! — támad rá most a barát.

— Még nem, de közel jártam hozzá! — hangzik a felelet.

— Majd elmondod, ha visszatértem! — mondja Bereck páter a monostor kapujában s visszaküldi vitéz kísérőjét a mulatók közé.

Ő maga diakonusaival s a hozzá csatlakozó ikrekkel lesiet a rétre. Itt szanaszéjjel hevernek a holtak, jajgatnak a súlyosan sebesült tatárok, akiket az elvonult had elhagyott. Csak a gorálok törődnek velük néha, akik a gazdátlan lovakat fogdossák össze s közben vizet hoznak nekik a Tarcából; de aztán el is szedik tőlük, ami hasznavehető holmijuk még maradt. A páter elkergeti őket és sorra kereszteli meg, aki szegény tatár nyöszörögve tárja feléje karjait. Aztán sebeiket vizsgálja meg. Iszonyú szakadások tátonganak különösen fejükön, amelyeket a gorálok repülő baltái hasítottak szét. Az ikrek egyre hozzák a vizet, a páter sorra kereszteli, aki esengve emeli rá szemét a szegény ördögök közül. Visszatérőben a legtöbben már holtan merednek rá s a sötét éjszakában egyre fölsír a barát szava:

— Requiescat in pace!

— Amen! — felelik a diakonusok. Közben az ikrek segítségével sorra viszik át a kereszténnyé lett holt tatárokat a folyó partjára, ahol galyakkal letakarva a had elesett hősei várják eltemetésüket...

Másnap reggel a monostorból és a hegy mögül a réten tolongott minden épkézláb ember. Mikó úr sűrgette a temetést s a csatával járó dúlás nyomainak eltakarítását. A kassai hegyig kiküldött vegyes strázsák ugyan semmi nyugtalanító hírt sem hoztak. Mondzsök vitéz, úgy lászik, biztosra ment dolgában s vezértársai sem aggódtak miatta.

— Szeretem a rendet! — hárította el a solymár, amikor fővitézei sietségének okát firtatták.

A keresztény halottakat a flammandus telep porráégett fatemploma körül, megszentelt földbe temették.

A pogány tatárok az új város helye körül ásott árokba kerültek s ezt rögtön be is földelték.

— Minek ástunk a városnak árkot, ha jórészét most ismét behányjuk földdel, — zugolódtak az emberek.

— Majd újat ástok a betemetett árkon belül — felelte erre Mikó úr — s a várost valamivel hoszszabbra nyújtjuk...

Egy hétre a nagy csata után Batu kán Egerből ismét sóért küldött. Már havazott s a Terra Epuryes völgye végig hófehér lepelbe takarózott. Csak a flammandus telepen álltak ki a hóból az összeomlott faházak megszegenesedett gerendái s a monostor kereszt-folyosójában ásító rés tanuskodott arról, hogy itt történt valami.

— Hát megadta nektek! — tolmácsolta a követség vajdájának szavát a vele jött magyar pap, amikor Mikó úr a monostor kapuja alatt megvendégelte a pogányokat.

— Pedig Batu kán nem akarta, hogy Möndzsök úr rátok törjön. De hát ő is Dzsingisz kán unokája s nem hallgatott a jó szóra.

— S innen úgy-e, Szepesbe ment rabolni? — folytatta a tolmács. — No, de majd visszatér s ha gazdag zsákmányt szerez ott, titeket nem igen bánt többé.

Egy óvatlan pillanatban a tatároktól tolmácsnak oda hurcolt pap megsúgta Mikó úrnak, hogy meghalt Ügetáj, a nagy kán s a tatár vezérek Magyarországból mind haza készülődnek az új nagy kán megválasztására. Batu kán biztosra veszi, hogy ő lesz Kelet császára. Különösen, ha idejekorán kerül haza. Seregének felét már előre küldte. S mintha csak véletlenül szólná el magát, a solymár beszélgetés közben kuni nyelven kiböki, hogy Möndzsök nem a Szepességre vonult hadával, de épp a monostor java ostromlása közben valami jó vagy rossz hírt kapott s iziben

tovább ment seregével a töltzéki kapu felé, a gyepon át a lengyel pusztákra.

— Huh! — üvöltött föl a tatár vajda s úgy ugrott föl helyéről, mintha kígyó csípte volna meg. Pár pillanat múlva már csapatostul ott nyargalt az országúton visszafelé. A tolmácsnak fogott papot a monostorban hagyta, a sóval megrakott kordékat, de a sóért fizetett aranyakat is.

— Életemben nem hazudtam! — nevet Mikó úr. — Ám most nem tehettem mást!

— Isten bocsássa meg bűnödöt! — felelte erre Péter Bereck komolyan. A barát még mindig nem hitte, hogy túl vannak a veszedelmen. A solymár főleg az ő unszolására tartott kemény regulát, fogta szigorúan munkába a hadat s a telepeseket, akik túl a hegyen már szinte bőrükbe sem férnek örökös diadalmamorkokban.

Az első hó csak ízeletje volt a közeledő kemény télnek. Hogy az idő megenyhült, elsőbben a monostor falában támadt rést falazták be. Lenn a völgyben a faházakat karózták körül az emberek. A karók és a gerendafalak között száraz levelekkel, alommal töltötték ki. A házak fedelét a szekcsői völgyben vágott náddal borították. A Haligrundban Écs és az ikrek Hedrik bíró és Baktáék háza körül szorgoskodtak. Boldogult Bakta mesternek is gyönyörűsége telt volna a kívül-belül vakolt és bemeszelt meleg fészekben, amivé a solymár fiai házát s Güdülék tanyáját varázsolták.

Mikó úr háza népével ekkor már a monostorban lakott. Merzsének a hierozolimiták perjelének tágas celláját jelölte ki szállásul. Ennek ablakából a túloldali keresztfolyosóság fölött gyönyörű kilátás nyílt.

S a vitéz a legszívesebben azzal töltötte el idejét, hogy mint valamikor Sívár tornyából, a szeme előtt feltáruló szépséges vidéket nézte.

Emberek közé nem igen járt. Még mindig ünnepeltek, ha valahol mutatkozott. S ő már szinte utálta, hogy minden felé mint hőst rajongják körül. Egy este a flammandusok vénei hurcolták magukkal a Hali-grundba. Lakomát adtak tiszteletére. Ennek végén kisült, hogy amire Mikó úr esztendeje lejár, őt akarják podesztának választani.

— Ostobaság! — förmedt rájuk fölháborodva. — Ha volna eszetek, holtáig nem engednétek ki Mikó urat a podesztaságból. Emlékeztek még, amikor deputációval jöttetek rám, hogy várjobbágyaimmal üzzem el a solymárt szomszédságtokból? S ha Isten nem küldi közénk, ma már valahol Ázsiában kutyaagolnak fiaitok, leányaitok rabláncon.

— Bolondok! — folytatta haragosan. — Mindent Mikónak köszönhettek. S mi, akik tettünk valamit, mind csak pusztá bábok vagyunk kezében, akiket ő rángat dróton. Adjatok hálát Istennek, hogy becsületes embert tett fölöttetek úrrá, akitől csak ostobaságból huzódtok, mert nem láttok orrotokon túl!

Hedrik bíró persze, mindent elmesélt Mikó úrnak, jövődöbeli nászának. A solymár nevetett, de azért csöppet sem bánt különkül fogadott fiával, mint a nagy csata óta. Ha valami megbízást sürgetett tőle, tréfával ütötte el kérését.

— Csak pihenj babéraidon, — mondta. — Lesz még munka s hadd-el-hadd!

Legfeljebb a Tábor oldalába küldte ki, ahol a hali-grundi és borkúti telepések, a tótok, az oroszok, de még a gorálok is a készülő város árkat ásták.

— Egy telet kibírnak a hegyek közt a hevenyészett kunyhókban embereink; — mondogatta a solymár — de örökkön nem lakhatnak ott, mint az erdei vadak.

A naphosszat egyforma, fárasztó munka azonban csak keveseknek izlett. Ám valahányszor Merzse lóháton közöttük termett, mindenki akkora igyekezettel ásott, mintha Bakta mester elrejtett kincsét keresnék.

S egy este — a kis farsang ideje már vége felé járt — az ikrek tomboló örömmel rontottak be Merzse szobájába.

— Visszajött Kalis! — kiabálták.

A vitéz közömbösen fordult feléjük ablakából, hallgatta, hogy a besenyő vadász emberei is mind vissza-kerültek az eladott sólymok árával teli zabostarisznyákkal.

— Apánknak pecsétes levelet hoztak a császártól. Neked is jó hírt.

— Találkoztak Miklós bátyáddal — bökte ki végül Páty.

S a vitéz hanyatt-homlok kirohan és a nagy udvarba szalad le. Az épen lerakodó jövevények nagy tisztelettel fogadják.

— Hol láttátok Miklóst? — támad Kalisra Merzse.

— Szandec vára alatt. Király urunk küldte követ-ségbe Kinga királyné lányához. A király úr túl van minden veszedelmen. A tatárok elkotródtak a tenger mellől, ahol Trau városában ostromolták.

— Hát él még király urunk! — újjong föl a vitéz.
— S Miklós ellátogat hozzánk?

— Hogyne! — feleli Kalis. — A lengyel udvarban is tudják, mekkora hős vitéz uram.

S Merzse arca ismét elborul. Rögtön lemond arról,

ami az imént eszébe villant, hogy maga megy el bátyjáért Szandecbe.

A zabostarisznyákat tele arany-ezüstpénzzel a gorálok a toronyba hordták. A solymár a kisebbik udvarban csak úgy szemmel mustrálta deli madarai árát.

— Holnap ötven gorált küldök száz lóval a tarnovi herceghez gabonáért — mondja az arra vetődő Merzsének. — És külön tíz gorált, hogy a hegyeken át hozzánk kísérvék Miklóst.

Harmadnap délután Merzse bátyja már a monostorban volt. Nagy tisztességgel köszöntötte a solymárt. Csak azután fordult öccséhez, zárta karjaiba, dicsérte agyba-főbe a tatárokon szerzett diadaláért.

— Kigyelmed meg, Mikó bátyám, Magyarország helytartója lett! — fordul aztán a solymárhoz szavával.

A monostorban csak akkor tudták meg, hogy Béla király szorultságában a császárnak ajánlotta föl országát, ha a tatárok ellen megsegíti. Fridrik császár épen Faenzát ostromolta.

— Majd ha Rómát is elfoglaltam, segítségére jövök! — üzent a magyar királynak, de országát már előre bekebelezte birodalmába.

Mikó úr emberei Faenzában találták a császárt, aki rögtön kipróbálta régi cimborája ajándéksolymát s örömeiben megtette új országa helytartójának. Már az egész világon szétterjedt ennek híre. A monostorban azonban Kalis visszatérése után sem beszélt erről senki.

— Megkapta a császár pecsétetes levelét? — érdeklődött Miklós vitéz.

— Meg! — felelt a solymár kurtán. — Páter Berck elolvasta.

— És?

— Tűzbe dobtam! Mert bajtársnak, cimborának kitűnően beválik a német — folytatta Mikó úr. — De jaj, ha fölébünk kerekedik úrnak. Száz évig sem rázzuk le nyakunkról. Inkább a tatár igát húzzuk egy-két esztendőig.

Vacsoránál ugyancsak vígan voltak. Miklós egyre öccsével tréfált. Elmesélte, hogy Kinga királyné remekbe varrt vitézkötést szánt az eperjesi hősnek. A leányok, már mint Borbál asszony leányai, hozzák el, ha majd Écs illő lovashaddal Gődülért és értük megy. Ők díszítik föl ezzel, koszorúzzák meg borostyánnal a király leányának nevében.

— Tuskó sírjára rakok mindent, amivel megtisztelnék — dörög magában Merzse. Amikor azonban bátyja arról beszél, hogy már reggel tovább áll, felfigyel.

— Pozsony alatt elszánt magyar sereg gyülekezik. Szinte csak maroknyi had. De a gyeplő alól egyre betörünk Bécsországba. Addig dúljuk falvait, városait, amíg alattvalói el nem kergetik Fridrik fejedelmet, aki királyunkat rabló módjára kifosztotta, amikor hozzá menekült. Az osztrákok mindig csak addig szolgálják híven fejedelmüket, míg bajba nem keveredik.

— Veled megyek! — szól közbe Merzse.

— Megbolondultál? — támad rá halkan bátyja.

Még éjjel is erről disputáltak. Hangos beszélgetésükre Mikó úr is benyit a perjeli szobába. Merzse hol hozzá, hol bátyjához fordulva kér, könyörög, disputál, veri az asztalt öklével. Miklós vitéz azonban csak akkor adja be derekát, amikor a solymár végül tíz válogatott gorált és öt vadászt ígér Merzse mellé, ha bátyja magával viszi.

S amire Borbál asszony leányaival, Hedrik bíróné

Güdüllet a Haligrundba a hősnek szánt drága ajándékokkal visszatért, a monostorban Miklós vitéznek is, Merzsének is már csak hült helye volt. — — —

Tíz év mulva került csak vissza Merzse vitéz a Terra Epuryes, azaz most már Eperjes város tájékára. Akkor is csak úgy, hogy Radiszló herceg táborába készült. A herceg Halicsot akarta meghódítani és fejedelemségéhez csatolni.

Amire a tatárok pusztítva, rabolva kivonultak az országból, kezdődött csak az évekre nyúló igazi háború. Elsőbben a magyarok rossz szomszédai ellen. A király országát járta be sorra, támasztotta föl holtukból elpusztított vidékeit, teremtett rendet, osztott igazságot. Ahová maga nem mehetett el, ott a nádor és helyettesei ítélkeztek. Seregének zöme a gyepүн túl hadakozott. Leverték a hitszegő babenbergi Fridriket. Bécsújhely alatt Radiszló herceg egyik besényő vitéze szúrta le kardjával csata közben. Aztán a velenceiekkel hadakoztak évekig, akik Dalmácia városait foglalták el rendre a tatárjárás viharos másfél esztendejében. Onnan Horvátországon át Bulgáriába kerekedett föl a királyi sereg. Az elpártolt kunokkal a tatárok épp oly kegyetlenül bántak, mint a fejevesztett magyarsággal. Zömük a Dunán átkelve Bolgárországba menekült. Amikor azonban a tatárok elkotródtak s a kunok vissza akartak térni Magyarországra, a bolgár király nem engedte ki őket. A türjei Dénes bán és a táborába küldött István herceg, Béla király fia, csak az ősrégi patleina kolostor alatt aratott döntő diadalt. A békekötés után a kunokkal kétszeresére növekedve vonult be a Duna és Tisza közé a királyi sereg.

Merzse vitéz Miklós bátyjával végigküzdötte a hosszú háborút. Miklós Bulgáriában elesett. Ő temérdek seb árán szerencsésen vissza került, akkor már mint István királyfi egyik dandárjának vajdája.

Budával szemben, ahol a diadalmas sereg táborát bontott, a fővitézek embereikkel birtokaikra széledtek el. Csak neki nem volt kedve a Béla királytól nyert dónációba ülni. Halicsba készült négyfőnyi megmaradt goráljával és két vadászával. A kassai hegy alatt a Tarca völgyébe fordultak. Jobbról-balról mindenfelé új falvak fehérlettek a hatalmas síkságon. Toboly vára sziklabástyái közt kőből falazott torony meredt a magasba. Az őrség portyázó lovasai őt is feltartóztatták. De amire megtudták, hogy kicsoda, hogy honnan jön és hová megy, nagy tisztelettel engedték útjára. Merzse vitéz embereit elhagyva vágatott tovább a Fehéritő-domb felé. S amire tetejére ért, nagyot dobant szíve.

Nyár dereka volt. A ragyogó napfényben a csodaszép eperjesi völgy káprázatos pompával bontakozott ki szeme előtt a magasból. Végéről a három hegykúp köszöntötte komoly méltósággal, a Sáros-hegy várának már vakító falkoronájával lelapított tetején. Sívár körül eltűnt az erdő s helyén és környékén mindenfelé falvak mosolyogtak. S a Tábor-domb oldalának hosszában, mintha tündérkezek varázsolták volna elő a föld alól, akkoriban Kassánál is nagyobb és szebb város nyúlt el a zöldelő sáncok gyűrűjében, az árkaiban csillogó víz ezüstszalagjától övezve: Eperjes városa. A közepén piaccá táguló főutcán hatalmas kőtemplom ragadja meg figyelmét. Ennek oldalából magas torony nyúlik föl, vésődik a levegőégbe csúcsos sisakjával. A nagy piacon, az ezzel párhuzamos keskenyebb utcákban,

mint apró hangyák, emberek nyüzsögnek. A város körül tarka sávokban sugároznak szét a mezők. A földeken jókedvű énekszóval asszonyok, férfiak dolgoznak. Aratnak. A síkföld és a Tábor lankái már tele vannak sárguló keresztekkel.

— A monostor! — rebegi a vitéz, miközben a körülötte mindinkább megelevenedő poros országúton tovább nyargal s balra néz. A Szent László-monostor mészkőfalai épúgy csillognak, villognak a hegy fokán, mint régen. Csak a keresztfolyosó közepén ásft ismét a hatalmas rés s a faltörmelék mint széles töltés lejtőződik alá a felfelé kígyózó útra. Királyi vár környékén fél napi járó úton nem lehet más erősség. A monostor falába nyilván azért törtek rést.

— De mi csillog a falak fölött? — tanakodik magában a vitéz. — Mintha Szent László ezüstsárdja ragyogna ott.

Egy Eperjes felé robogó szekeres ember felvilágosítja, hogy víz csillog a tetők fölött, Mikó solymár ugrókútjának a vize.

— Hát még ott lakik? — csodálkozik Merzse.

— Ott is akar maradni holtáig. A király úr megengedte; holott eleintén a lengyel szerzeteseknek szánta az elhagyott kolostort. Ám a fehérpapok is beérhetik a Terra Bárdfával. Ott építettek új monostort s már tizen négy falut telepítettek.

— És mit művel ott Mikó úr? — kíváncsiskodik a vitéz.

— Éli világát kedve szerint. Ám többnyire csak koldusokkal barátkozik. Azok számára sütnek-főznek konyháján. Imhol a kürtös kémény most is füstölög. De már alig járnak föl hozzá. Az egész város harmadrendbeli. Ott nem igen akad szegény ember, holott

mind szegénységet fogadtunk. Az idegenek meg pár fillérért a Fekete Súlyomban, a városi vendégfogadóban, jobb ételt kapnak, mint a monostorban.

S hogy a folyó kanyarulatához érnek, Merzse faképénél hagyja a szapora beszédű szekereset s a parton vágat tovább. Átrobog a hídon s felfelé üget a hegyi útra s ennek közepén a törmelékes lejtőn kaptat a kisebbik udvarba.

— Már megint a nyaktörő úton jársz? — tör ki felülről egy dörögő hang.

A vitéz ráismer. S ime csakugyan Mikó úr hever ott subáján a napon, a magasba ugró vízsugár kerek medencéje mellett s a szőkőkút csobogva aláomló gyöngyös ezüsfátyolának nézésébe mélyed. Csak amikor Merzse leszáll lováról, figyel föl, mered rá, áll talpra fiatalos fűrgeséggel. A vitéz ugyancsak megemberesedett. Bajuszt növesztett. Barna arcán három sebhely virít. A solymár azonnal ráismer.

— Marci fiam! — rebegi meghatottan. — Hát végre visszakerültél!

— És Miklós bátyád hová lett?

— Meghalt! Az utolsó nagy bolgár csatában esett el.

— Isten nyugosztalja — szól csöndesen Mikó úr s elhallgat. Csak amire emberei, megmaradt három szaracénusa és a két vadász egymásután dugja be kíváncsian fejét, ki a kis udvar kapuján, ki az oszlopok mögül, szólal meg ismét.

— De most már itt maradsz? A káptalan beiktat Bánk bán földjének birtokába. Megint jó szomszédok leszünk.

Merzse közömbösen legyint kezével. A fejedelmi donációról a király pecsétetes levelét még Dalmáciában kapta. Ebben is a Mőndzsők kánon aratott fényes

diadalát színezték ki s Miklós bátyjáról szó sem esett az írásban. Mintha Bécestől Raguzáig egyikük sem húzta volna ki hüvelyéből kardját. Amikor Miklós elesett, Merzse vitéz úgy elkeseredett, hogy tűzbe dobta donációs levelét, mint annak idején a solymár a császár pecsétjét.

— A donációs levél bizony elkallódott — mondja fogadott apjának.

— Sebj! — vág szavába a solymár. — Itt nálunk, Sárosújvár megyében is kihirdették. Adelfusz prépost meg a káptalan kartulariumába iratta.

— De mit műveljek ezzel a nagy darab földdel? — szólal meg erre a vitéz. — Egyedül járok a hadak útján s nincs, akikkel betelepíthetném.

— Hiszen már három falud van ott. Écs a mocsidlói tótokat telepítette le oda. Vissza akartak költözni a Vág völgyébe, ahonnan Gertrudisz királyné parancsára jöttek szüleik Sóvár alá. Mert gorálokon kívűl, akiket ők sem tartanak a maguk fajtájának, sohasem jártak erre tótok, mielőtt a magyarok ide kerültek s azóta sem.

— Fiam biztatására, hogy a te jobbágyaid lesznek, mind itt maradtak. Évek óta fejtik a követ s hordják Senyefalvára, Jernyére és Ujfaluba, hogy várat és udvarházakat építs, ha hazajössz.

— Az soká lesz! — szól közbe a vitéz. — Most Halicsbá indulok.

— Csak nem Radiszló herceg seregébe szegődtél?

— Még nem. De odamegyek.

— Vigyázz! — vág szavába Mikó úr. — A hercegnek semmi jussa Halicshoz. Nem lesz áldás vállalkozásán, mert kapzsi módon, jogtalanul tör a máséra.

— Mindegy — feleli a vitéz. — Már csak a hada-

kozásban telik kedvem. S erre mifelénk most mindenütt béke van. De beszéljünk egyebekről.

A magasból hirtelen jókora sólyom csap alá. Vérző császármadár hull le karmaiból. Aztán Merzse vállára ül. A vitéz elfordítja fejét s lesepri kezével a madarat magáról.

— Ne félj! — nevet Mikó úr. — Nem ismersz rá? Gődül, a sólyom. Bizony öregebbnek bizonyult, mint ahogy akkor hittük. Szabadjára engedtem. Kedvére vadászik naphosszat. Ám nem hagy el.

— Mint én! — gondolja kedvetlenül Merzse.

— A kán napkeleti sólymát a tarnovi herceg vette meg jókora zabostarisznya arany árán. Csillagot, a Gődül sólyom párját, Écsnek adtam még a lakodalmán. Most is jeles vadász.

— Écs?

— Ő is, a sólyma is. Ám sok új sólymot is nevelt azóta.

— És Gődül, a felesége, szép-e még?

— Szebb, mint leánykorában volt. Már három fia van. Az asszony egyre elragadóbb s a városi polgárok, azt hiszem, csak az ő kedvéért választják meg évről-évre Écsot podesztának.

— Hát ő a bíró odalent? — csodálkozik Merzse.

— Sőt Sárosújvár megyének is ő lett az első comese, amikor Abaújvártól elszakadtunk. De hamar betelt a nagy hivattal. Inkább vadászni, solymászni szeret. Közben gazdálkodik.

— És az ikrek?

— Azok bizony ötvösmesterek lettek.

— Megházasodtak?

— Hát persze. A két kisebbik Bakta-leányt vették el.

— S a nagyobbik még nem ment férjhez?

— Dehogy nem! Rikolf vitéz felesége lett.

— Elvitték a Szepességre?

— Nem ott laknak. Rikolf Borbál asszony unszolására birtokot cserélt az odatelepített németekkel s a Nyírség most az övé a Tarca felső völgyén végig.

— De hát az ikrek hogy lettek mesteremberek? — tereli ismét a szót a vitéz a solymár két kisebbik fiára s oly hangon, mintha megbotránkoznék.

— Kedvük volt ehhez. Aztán még gyerekek voltak a tatárjáráskor. Nekik nem dukált donáció.

— És Écsnek?

— Szent László földje az övé. Én csak zsellérkedem itt.

— De azért nagy tisztességben volt része, hogy a tatárok eltakarodtak!

— Hogyne — nevet a solymár. — Majdnem felakasztottak!

Merzse azt hiszi, hogy tréfál; de aztán szinte elhül ereiben a vér, amikor a solymár elmondja a cifra történetét.

Már állt a város. A király képe végre ide is eljött igazságot szolgáltatni. Ő rá is küldtek pecsétet. A helyettes nádor a városban, a templomtorony kapujában ült törvényt. Gyilkossággal, pénzhamisítással, felségsértéssel, az ország vagyonának elpredálásával vádolták s az ellenséggel való cimborálással.

— A törvény betűje szerint talán igazuk is volt.

— Ugyan kik lehettek? — tamaskodik Merzse.

— A markolábok és a porkolábok jelentettek föl, akiket bizony kemény marok alatt tartottam, amíg a veszedelem elmúltával vissza nem tértek elhagyott udvarházaikba.

— És elítélték?

— El. De a flammandusok kiverték a városból a nádorhelyettest ötven íjászával együtt s felvonták a sáncárok hídjait.

— Fölláztak?

— Őcsöd comes volt a király képe — mondja erre Mikó úr.

— A király úr épp Torna várába jött pihenni. Már sok mindent tudott akkor róla. S hogy a comes föl-jelentette a várost, őt verette vasra.

— Aztán idejött a király úr s elhalmozta kegyelmével, nemde? — segített fogadott apján Merzse, mert észrevette, hogy már neheze érik a szó.

— Écs akkor nyerte el a Szent László-birtokot Toboly vára védelméért. Én semmit sem kértem. Hál' Istennek semmim sincs. Mégis megélünk és transeamus benefaciendo!

A vitéznek oldalát azonban, hogy-hogy nem, ismét csak az ikrek dolga fúrta.

— Hogy adhatta őket mesterségre, amikor nemzet-ségéből Árpád apánk óta nem került ki más, mint vitéz.

— Tudod, hogy királyaink mindig megbecsülték kiváló mestereiket, akárcsak a jeles vitézeket. Bakta mester is donációt kapott Endre királytól. S még a te fiad, unokád vagy ükunokáid közül is akadhat majd mester, ötvös, piktör vagy kőfaragó. Ezeknek most nagy a becsületük. S ki tudja, nem szárnyalja-e túl hírével egész nemzetségedét.

A vitéz hitetlenül rázza meg fejét. Nem is gondol házasságra. Sebhelyektől eléktelenített arcához legfeljebb a ragyaverte képű Zoe illenék. Vajjon él-e még? A solymártól röstelte megkérdezni. Csak később tudta meg, hogy a bélpoklosokat ápolja az erdei ispo-

tályban. A poklosság a tatárok nyomában maradt akkor Magyarországon szomorú emlékeknek.

Mikó úron, úgy látszott, hogy egyelőre nincs többé kedve beszélni. Elfáradt a hosszúra nyúló diskurálástól. Fiai, menyei, unokái ugyan gyakran látogatják meg. De talán még sohasem beszélgetett velük annyit, mint most a visszatért Merzsével. Péter Bereck is sűrűn jár föl hozzá esténként sóvári kolostorából. Ám többnyire némán ülnek egymás mellett. A szökőkutat nézik, jóízűen hallgatnak; mégis pompásan megértik egymást.

A fiú azonban még sok mindenfélére lehet kíváncsi. No, de majd ebéd után, vagy holnap, holnap után. Akár egy hétre nyúló mondanivalója is van. S ha hat-hét napig itt tarthatja, talán a halicsi útról is letudja beszélni. Addig összeszedi fejében, ami érdekelni fogja, Borbál asszonyról, György vitézről, akit Patak várának megvédéséért Sóvár birtokával jutalmazott meg Béla király, s aki a Tarkó ormán építtet várat. A régi Sóvár helyén a franciskánusok kolostora áll és Szent István fatemploma. Györgyöt irigyei Sós vitéznek csúfolják. Máig sem nősült meg. Ő Őrsiket szánta neki, az ötvösné fogadott leányát. Apja Mohi alatt esett el s a leányt testvérei Borbál asszony nyakán hagyták. Pedig ugyancsak kényes portéka és válogatós. Már vagy tíz kérője volt. De még a tarnovi herceg fiát is kikosarazta, amikor tavaly solymokért járt Écsnél. Bűszke Aba-ivadék.

— Ha nem rutítanak el annyira a sebforradások — gondolja közben a solymár — Merzsével boronálnám össze. Ugyancsak helyes pár lennének. Ám így, be kell érnie valami jólelkű özvegy asszonnyal s talán az is itt fogja.

— Ám ahhoz idő kell — töpreng tovább a solymár. Közben arról gondolkodik, hogy hová mindenfelé vihetné el fogadott fiát. A városban akár három-négy napot is eltölthet vele. Valamennyi menyénél ebédelnie kell. Sőt minden biztonnyal Baktáné is meginvitálja. Az özvegyasszony, hogy leányait férjhez adta, ismét ura régi kőházában, a városon kívül lakik. A háznak nem sokat ártott a tűzvész. Csak új tetőt kellett falaira ácsolni. S amikor a beomlott mennyezet szenes geredáit eltakarították, csodák-csodájára előkerült az ötvös minden arany-ezüstmarhája. A nagyszobában a fali almárium lelakatolt vaspántos ajtóit vagy a tatárok, vagy még Őcsöd comes rabló vitézei széthasogatták. Ám semmit sem találtak. Az ötvösmester az ablakok fülkéibe rakott tölgyfaládákba gyömöszölte kincseit. Az egyetlen fatörzsből kivájt ládás lócákat hátukkal és fenekükkel kifelé fordította. Szorosan a fülkébe ékelődve úgy festettek suta oldalukkal, mint egyetlen tölgyfagerenda, amelyet a szoba hosszába befalaztak s prémekkel letakarva heverőhelynek használtak. Ez még Baktáék haligrundi költözködése előtt történt. A szerencsétlen ötvös egyre halogatta, hogy ládáit elássa. Félt, hogy elszedi tőle, míglen aztán nyakukon volt a tatár.

— No, de ezt majd hadd mesélje el neki maga Borbál asszony! — gondolja Mikó úr. Aztán eszébe jut, hogy a kolostorba is illenék ellátogatniok, Péter Bereckkel is eltöltenek egy napot. Innen aztán átlógolnak a maglódi barlanghoz. A hegy fokán Kapi vitéz épp most épít várat. Ám a barlangnak is van lakója, Morócs.

A morva vitéz szörnyen megutálta a világot a nagy vérontás miatt az emlékezetes csata napjain. Mint a

holdkóros nyargalt Makó vitéz és az őt követő tatárhad után. Amikor látta, hogy a remete tovább vonul a vert haddal s eltűnik a töltzékenyi kapu táján a tatárokkal, ő fészkelődött be az elhagyott barlangba. Rettegett a kiontott vértől. Eszébe sem jutott többé, hogy vérrel mossa le a becsületén ejtett foltot. György vitéz hiába várta, hogy kardhegyre állítsa, amiért akkor fölháborodásában arcul ütötte. Csak hónapok múlva sült ki, hogy Morócs hová lett.

— Merzse csodálkozni fog, ha megtudja, hogy remetének csapott föl. Hátha még látni fogja szakállasan, hosszú hajjal, állatbőrökbe öltözve. Mert Morócs nem bujkál az emberek elől, mint a csatáig Makó vitéz. Sőt szereti, ha látogatják; különösen, ha étellel és itallal állítanak be hozzá a flammandus öreg aszszonyok.

Makó vitéz túl a Terra Bárdfán, az Ondava folyó vad vidékére vitte tatárjait. Itt még gorálok is alig jártak. Hogy letelepedtek, mások híján Halicsból orosz papokat csalt be. Ezek térítették a tatárokat. A szakadár papokat csak Kilét püspök hozta vissza az igaz hitre, félévvel halála előtt. Béla király várat épített Makó földjének kapujában. Őrségének egy része tatár ijászokból került ki.

— De bizony Rikolfhoz is elmegyünk! — fogadkozik tervei kovácsolása közben a solymár. Aztán bejárjuk Bánk bán földjét a Senye forrásáig, ahol csodaszép sziklák vannak s a sziklák között sólyom fészkel.

Mikó úr biztosra vette, ha aztán még a Turturon át az egyre fellendülő Szepességre is elviszi fogadott fiát, mint akkor, amikor az ő vendége volt Sóváron, Merzst szíve végezetül mégis csak régi jó embereihez húz.

— Itt marad. S ha boldogult anyja letekint a magasból, az Úr trónusának zsámolyáról, áldani fog érte!

Merzse gondolatai pedig ekkor már Halics felé szálltak. Itt ebédel, délután a városba megy. Sorra látogatja régi jóbarátait. Reggel csatlósaival odább indul.

A nap már fejük fölött állott. Pazar ragyogással alátűző sugaraiban szinte szikrázik az ugró kút; a víz felől szétáradó hűs levegőben mégis alig érzik a hőséget. A medence fölött jókora szitakötő lebeg, bukik alá, mártogatja potrohát a gyűrűző vízbe. Hogy egy vízcsöpp szárnyaira hull, riadtan surran tovább, enyészik el a fejük fölött kéklő levegőben.

Mikó úrnak jól esik, hogy Merzse fia is tud jóízűen hallgatni. S csak az alulról feltörő lódobogásra figyel föl. Már hallani, mint zörög a fölfelé kapaszkodó paripa patái alól a leguruló törmelék. Menye naponta fölváltva hoznak neki ebédet a városból lóháton. A vadászok főztje szerintük már nem neki való. A solymárnak hamarosan nem jut eszébe hogy melyik van aznap soron, de azért zsörtölődve kiáltja:

— Már megint ezen a nyaktörő úton jársz?

— Tatár ló, gorál nevelés, öreg is már! — felesel kívülről édesen csengő hangon kacagva s pár pillanat múlva a kis udvarba ugrat a bájos fiatal leány, Őrszik, Bodon úr elárvult leánya, aki néha Gűdül helyett kerekedik föl a monostorba, ha az asszonykának sok a dolga.

— Jézusom! — sikolt föl, amikor a vitéz lesegíti lováról s elcsodálkozva reá néz.

— Hisz ez Merzse bátyám! — kacag aztán, de arca bíborszínűre pirul.

— Már azt hittem sohasem kerül vissza közénk — folytatja lelkesedve s közben a földre teszi le keszkenőkkbe bugyolált kosarát. — És hogy megembere sedett. Milyen deli férfi lett.

— Különösen a pofám elragadó! — epéskedik Merzse.

— Ejh, hisz nálunk, otthon, minden férfi arca tele volt forradással. Nem is vitéz, akin kardvágás nyoma nincs.

— De azért nem csókolnád meg! — tréfál a lánnyal a solymár.

— Miért ne? — vág vissza a leány.

Ám aztán még jobban elpirul s tétován körül néz. Az oszlopok mögül s a nagy udvar felől már ismét kíváncsi fejek tűnnek föl. A vitéz nem érti a tréfát s arca elborul. Szomorúan, szemében végtelen elkeseredéssel néz rá. A leány megijed. Most már nem törődik Mikó úr leskelődő maradék hadával. Csak attól fél, hogy világgá űzi, akiért gyerekkorában úgy rajongott, maga sem tudta akkor miért, akit évek óta egyre reménykedve, egyre nagyobb hittel és szeretettel vár. És szeme hirtelen fölragyog, szíve hevesen ver. Közben a vitéz nyakába kulcsolja kezeit és megcsókolja.

(Vége.

Radiszló fejedelem halicsi hadjárata csúf kudarccal végződött. Még oroszországi tartományát is elvesztette. Holtáig be kellett érnie a macsói bánsággal. Ezzel Béla király kárpótolta. Merzse nem ment el táborába. Bánk bán földjén maradt. Évekkel később új donációs levelet szerzett birtokára. Ebben Béla király nem említi Möndzsök kánt. Csak a hosszú hadjáratban tanúsított vitézségeért dicsőíti őt és Miklós bátyját. (Az oklevelet Wagner közölte: *Diplomatarium Comitatus Sarosiensis*. Pozsony, 1780. 285. l.) Écs 1261-ben szintén új pecsétes levelet kért birtokáról István ifjabb királytól. A birtok a határjáró oklevél szerint Sóvár területén feküdt, ahol a Szent László tiszteletére épült templom áll, amely fölött Béla király engedelmével egykor Mikó solymár lakott. (Terra in districtu predii nostri Sóvár existens, «ubi ecclesia ad honorem Beatissimi Regis Ladislai est constructa, super qua quidem auceps Myco nomine de permissione carissimi patris nostri Belae illustrissimi regis Hungariae antea residebat. L. Wenzel Gusztáv: *Árpád-kori új okmánytár*. Pest, 1870. VIII. k. 11. l.) Őrszik asszony, Bodon úr árvája, leánynegyed címén Vitézmezőt kapta testvérétől és rokonaitól, az Aba-nemzetségből. A Bánk bán földjével szomszédos s a Szepes-ségre is átnyúló nagy birtok határjárásáról 1285-ből maradt fenn oklevél. Merzse vitéz akkor már nem élt s özvegye helyett fia Benedek vett részt a határ bejárásában. (L. Nagy Imre: *Hazai Okmánytár*. VIII. k. Budapest, 1891. 198. szám). Haligrund, recte Heiliggrund szent völgyet jelent s a borkutival egybenyíló völgynek, ahol a most is élő hagyomány szerint a Terra Epryes népe a tatárjáráskor menedéket talált, ma is ez a neve. A könyvünk kötésének borftékán látható kép a solymár domborművével, burkoló téglá az 1300 körüli időkből s az egykori pilisszentkereszti cistercita apátság keresztfolyosójának romjaiból került ki.
